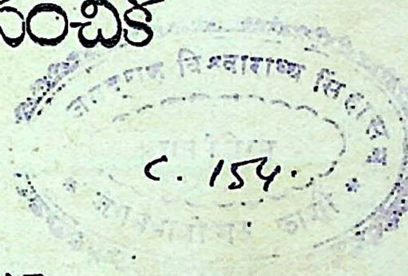

సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్

గోలకొండ కవుల సంచిక

సంపాదకుడు

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి, బి. ఏ., బి. ఎల్.,

ప్రకాశకులు:

గోలకొండపత్రికా కార్యాలయము

హైదరాబాదు - దక్కన్

శా. శ. ౧౮౫౬

మూల్యము

గోలకొండపత్రిక చందాదారులకు ... రూ ౧—౦—౦

ఇతరులకు ... ... ,, ౨—౦—౦

గోలకొండ ముద్రణాలయము
హైదరాబాదు, దక్కన్

1934

అంకితము

అమరచింత - ఆత్మకూరు సంస్థాన ప్రభ్విణి

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

సవై రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మ

బహదరువారికి

శ్రీవారి నిర్మల యశ స్సౌరభము
నిఖిలాంధ్ర ప్రపంచము నందు
చిరస్థాయిగా బ్రసరించు నట్లు

గోలకొండ

ఆంధ్రకవివరేణ్య కవితావిలాసపుష్పము

కృతజ్ఞతాబద్ధముగ - అనుజ్ఞాపూర్వకముగ

సమర్పితము

ఆశీస్సు

౧

శ్లో. శ్రీమద్దివ్యరథాంగ శంఖసుమహా పద్మాదిసర్వాయుధైః
శ్రీమత్కౌస్తుభ దివ్యహారమణిభి శ్శ్రీవత్సచిహ్నాదిభిః
యుక్తశ్శ్రీపతి రేవనిత్యమవతు శ్రీభూమినీళాదిభిః
శ్రీరామా వనిపాల మౌళిమహిషీం శ్రీభాగ్యలక్ష్మ్యాంబికాం.

— తి. బు. వేంకటాచార్యులు

౨

మ. స్థిరసామ్రాజ్యమనామయంబు జయలక్ష్మీవ్యాప్తి శశ్వద్యశ
స్స్ఫురణంబండితపోషణాభిరతి సంపూర్ణానుకంపాప్తియుఁ
బరమౌదార్యము నైజపాదభజన వ్యాసంగముం గూర్చి శ్రీ
కర కుమ్మార్తి గిరీశుఁ డోము నిను దీర్ఘ భాగ్యలక్ష్మ్యంబికా.

— దీక్షితుల నరసింహశాస్త్రి

౩

జయతుజయతు నైజాం చక్రవర్తి చ రాజ్యం
జయతుజయతు రాజత్పుత్రప్రజా తత్కుటుంబం
జయతుజయతు తస్యా స్సగహాల్లబ్ధరాజ్యా
జయతుజయతు రాజ్ఞీ భాగ్యలక్ష్మ్యాంబికాఖ్యా.

—జోశ్యం వేంకటాచార్యులు

కీ. శే. శ్రీమంతు

సవై రాజా శ్రీరామ భూపాలరావు బహద్దరుగారు

ఆత్మకూరు సంస్థానాధిపతులు.

గోలకొండ కవుల సంచిక

సంపాదకుఁడు

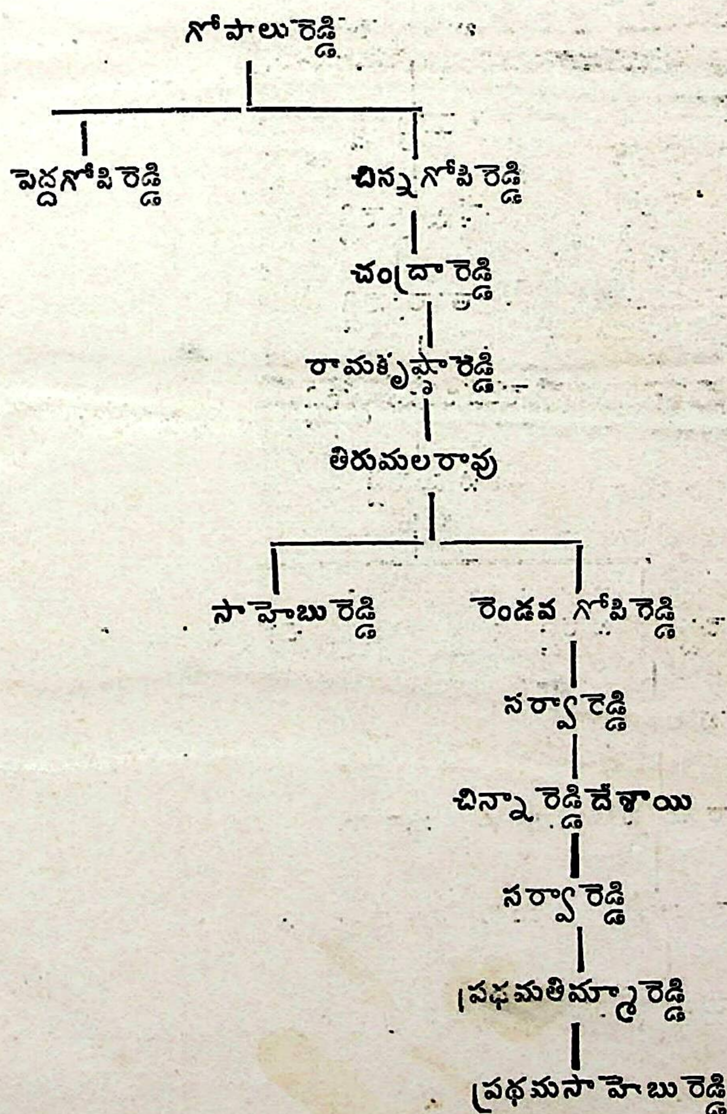
శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డి గారు

బి. ఏ. బి. ఎల్.

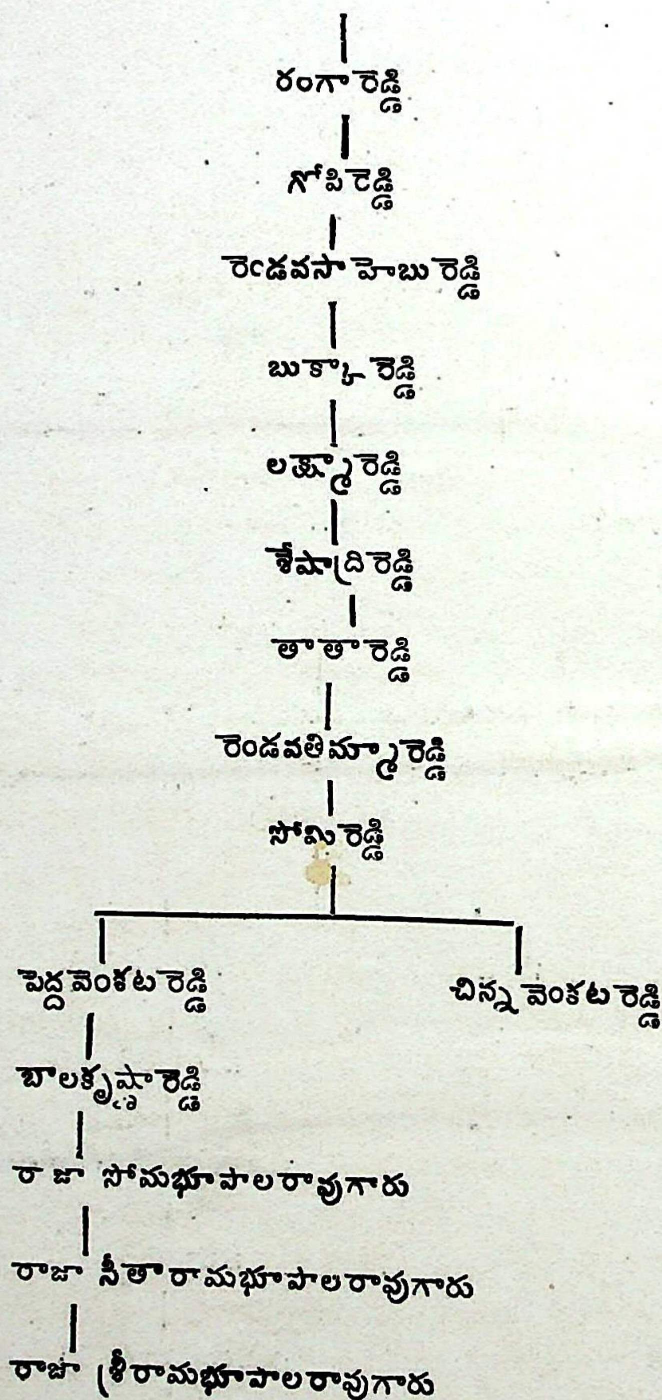
ఆత్మకూరు సంస్థాన చరిత్ర

ఇది మహిబూబునగరము జిల్లాలో చేరినది. ఇది పూర్వము అజరు చింత (అమరచింత) వర్ధమాను అను రెండు పరగణాలదిగానుండెను. ఈ సంస్థానములో ౬౮ గ్రామములున్నవి. ఈ సంస్థాన మూలపురుషుడు గోపాలరెడ్డి. వీరి తర్వాతివారి వంశవృక్షమిది.

—♦ వంశావళి ♦—

గోలకొండ కవుల సంచిక

రంగారెడ్డి
గోపిరెడ్డి
రెండవసాహెబురెడ్డి
బుక్కారెడ్డి
లక్ష్మారెడ్డి
శేషాద్రిరెడ్డి
తాతారెడ్డి
రెండవతిమ్మారెడ్డి
సోమిరెడ్డి
పెద్దవెంకటరెడ్డి
చిన్నవెంకటరెడ్డి
బాలకృష్ణారెడ్డి
రాజా సోమభూపాలరావుగారు
రాజా సీతారామభూపాలరావుగారు
రాజా శ్రీరామభూపాలరావుగారు

ఆత్మకూరు సంస్థాన చరిత్ర.

ఈ కడపటి రాజులుంగారు చనిపోయి ౮౪ సంవత్సరములయ్యెను వీరి ధర్మపత్ని శ్రీమంతు సవై రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మ బహద్దరుగారు యిప్పుడు రాజ్యము చేయుచున్నారు.

ఈ సంస్థాన మూలపురుషులగు గోపాలరెడ్డిది మొదట తిరుపతి ప్రాంతపు చంద్రగిరి యనునగరము. రుద్రమదేవి సామంతుండగు గోనబుద్ధారెడ్డి తిరుపతియాత్రచేసినపుడీగోపాలురెడ్డి వారికి సపర్యలుచేసెను. వీరిని బుద్ధారెడ్డి తన రాజధానికి శా. శ. ౧౨౧౮ లో పిలిపించి మఖ్తల నాడ గాడరికమిచ్చెను. ఇతని యనంతరము చిన్నగోపిరెడ్డి శా. శ. ౧౨౭౯ లో ౯ పరగణాలు పంచుమహల్ తాలూకా, సర్నాడగాడివర్తన కాట భూపతిసనదుమూలమునపొందెను. క్రీ.శ. ౧౩౦౮లో ప్రతాపరుద్రుని తో గ్లాకు కొడుకు జయించెను. తదనంతరము బహమనీ రాజ్య స్థాపనమయ్యెను. అప్పుడు అల్లావుద్దీన్ హసన్ గంగూ బహమనీపై రాజారాం అనువాడు తిరుగుబాటు చేయ గోపిరెడ్డికి వానిని బట్టుటకై తాకీదయ్యెను. ఆప్రకార మొనర్పుటచే ఫిరోజు గడునకు సంబంధించిన సర్కారు ముజఫర్నగర్ పరగణాలో కడెచూరులో నాడగాడు సర్నాడగాడు, దేశముఖీ దేశపాండ్యాగిరి, దేశాయిగిరి మున్నగు రుసుములు వీరికిసనదుద్వారా యియ్యబడెను. వీరియనంతరము చంద్రారెడ్డి ౩౯ ఏండ్లు రాజ్యముచేసెను. వీరే కురుమూర్తి దేవాలయము కట్టించిరి.

రెండవ గోపిరెడ్డికాలములో గోలకొండ రాజ్యము అభివృద్ధికివచ్చెను. అప్పుడు అబ్దుల్లాకుతుబుషా రాజ్యము చేయుచుండెను. ఆకాలములో గుత్తిముగడ్డ దుర్గమును గోపాలరావు అనునతడు స్వాధీనపరచుకొని తిరుగుబాటు చేసినందున సుల్తానుయాజ్ఞపై గోపిరెడ్డి యతనిఁబట్టుకొనెను. ఈపనికై వీరికి ముచ్చింతల అల్లిపురము అను జాగీర్లనిచ్చి పాన్సద్ (౯౦౦) మన్సబ్ దారీ ౨౦౦ సవార్లు ఉంచుకొనుటకు సెలవయ్యెను. ఇతని కిద్దరు కొడుకులు వారు తమ జాగీరు భాగించుకొనిరి. గోపిరెడ్డి భాగమునకు అమరచింత వడ్డెమానులు వచ్చెను. సాహెబురెడ్డికి కడేచూరు, మగ్తలవచ్చెను.

గోపిరెడ్డి యనంతరము శర్వారెడ్డి హి. ౧౧౯౮ లో రాజ్యముచేసెను. తర్వాత రెండవ సర్వారెడ్డి ఔరంగజేబు కాలములో రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఆకాలములో అలంగీరు సేనాని రాయచూరుమీదుగా సైన్యముతో పోవుచుండ నతనికి సర్వారెడ్డి సాయపడెను. తత్ఫలితముగా వీరికి

మొత్తము తాలూకాను ౫౦ వేలకు గుత్తకిచ్చి దుప్పల్లిగ్రామము జాగీరు గానిచ్చి జాడా, నగార, ౫౦౦ సవార్లు మున్నగు రాజచిహ్నము లుంచుకొన సనదియ్యబడెను.

తిమ్మారెడ్డి కాలమువరకు పీష్వాల అధికారము ప్రారంభమయ్యెను. రాజా చంద్రసేన జిలేదారు పీష్వాల యాజ్ఞచే నీదేశమువచ్చి తిమ్మారెడ్డికి హి. ౧౧౨౧ లో అమరచింత, వడ్డెమాను పరగణాల రూ. ౫౦ వేలకు గుత్తకిచ్చి తనపేర చంద్రగడము, తన భార్యపేర ధర్మపురము అనుగ్రామములఁ గట్టించి వాని దేశముఖీ మున్నగురుసుములు వీరికేయిచ్చిపోయెను.

రెండవ సాహేబురెడ్డి కాలమునరకు అసఫ్జాహీ ప్రభుత్వము స్థాపింపబడెను. హి. ౧౧౩౬ లో ఆసఫ్జాహీ కర్ణాటకముపై దండెత్తి పోవుచుండ సాహెబురెడ్డి వారికి సాయపడినందున వారికి సవై రాజా బిరుదమును నిచ్చి పూర్వ సనదులు ఖాయపరచిరి.

తర్వాత వేంకటరెడ్డికి హి. ౧౨౩౫ లో సికిందర్జా దర్శనమబ్బెను, వారికి అమరచింత, వడ్డెమాను పట్టీల సనదులను రాజా చందూలాలుగారిప్పించిరి. ఇతని కాలమందే తిప్పడంపల్లెనుండి ప్రకృతపు ఆత్మకూరునకు రాజధాని మార్చబడెను.

రాజా సోమభూపాలరావుగారికి హి. ౧౨౨౬ లో సిరాజుద్దౌలా మంత్రికాలములో రూ ౫౨౦౧ ల మాషుకు వర్ధమాను అమరచింత పట్టీలను శాశ్వతముగా బిల్మఖ్తాగా సనదులియ్యబడెను. సర్ సాలార్ జంగు కాలములో నీ మొత్తము ౭౦ వేలు చేయబడెను.

వీరి కుమారులు శ్రీమంతు సవై రాజా సీతారామ భూపాలరావు బల్వంత బహదరు విరోధికృతు సంవత్సర ఆశ్వయుజ బహుళ పంచమినాడు జన్మించిరి. ఆజానుబాహువు. గంభీరాకారము. వీరాగ్రేసరులు. రాజ్యమును మిక్కిలి బాగుగ పరిపాలించుచుండినవారు. అనేక విద్వత్కుటుంబములను తమ సంస్థానమునందు నివసింపఁజేసినవారు. వీరు గుఱ్ఱపుస్వారియం దద్భుత శక్తిగలవారుగానుండిరి. గురికాల్చుటయందు నిరుపమానులు. పెద్దపులులను వేటాడుటయందు అత్యుత్సాహ సాహసములు గలవారుగానుండిరి. వీరుతమ కాలమున ఉకుశలవాగునుండి అనేక కాలువలను తీయించినవారు లక్షరూపాయలను వ్యయము చేసి మహాసత్రాహమును తమ తల్లిగారి యాజ్ఞచే తమకు ౧౮ వ వయస్సున శుక్ల సంవత్సరమునచేసి తమ వంశమును తమసంస్థానమును దిగంతములకు ప్రసిద్ధి జెందునట్లు చేసినారు. వీరు తమ జీవితకాల

మున విశ్వావసు సంవత్సర కార్తిక బహుళ సప్తమినాఁడు తమ కుమారులగు రాజా శ్రీరామభూపాలు గారికి పట్టాభిషేక మొనరించి అదే కార్తికబహుళ నవమినాఁడు పరలోకగతులైరి.

వీరి కుమారులు కీర్తిశేషులయిన శ్రీమంతు సవై రాజా శ్రీరామ భూపాలు బల్వంత బహదరుగారు అమరచింతాత్మకూరు సంస్థానము ౧౮౧౦ శా.శకమున సర్వధారి సంవత్సర అధిక చైత్ర శుక్ల పంచమినాఁడు వృశ్చికలగ్న మందు రాజా సీతారామభూపాల బల్వంత బహదరు గారివలన రామలక్ష్మ మ్మగారి గర్భాబ్ధియందు నావిర్భవించిరి. ఈరాజా శ్రీరామభూపాల్ బహ దరుగారు ఆంధ్రాంగ్లపార్సీ భాషలను అభ్యసించి యుండిరి. మరియు శాంతి, శమ, దమ, వివేకాది గుణములచే కూడుకొని యుండెడివారు. ఈ రాజా శ్రీరామభూపాలు బహదరుగారు విశ్వావసు సంవత్సర కార్తిక బహుళ సప్త మినాఁడు తమ తండ్రిగారగు శ్రీమంతు సవై రాజా సీతారామభూపాలు బల్వంత బహదరు అమరచింతాత్మకూరు సంస్థానాధీశుల యాజ్ఞచే సింహాస నమున మూర్థాభిషిక్తులై ప్రసిద్ధిబొంది ప్రమోదూత సంవత్సర వైశాఖ బహుళ అమావాస్యనాఁడు పరలోకమును జెందిరి.

శ్రీమంతు సవై రాజా శ్రీరామభూపాలరావు బల్వంత బహదరుగారి పట్టపురాణి శ్రీమంతు సవైరాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మగారు పతివ్రతా శిరోమణులు, దేవబ్రాహ్మణ భక్తియుక్తలు, ప్రజాపాలనా పారీణురాలు, న్యాయైకవిచక్షణలు, ధైర్య స్థైర్య సౌశీల్య చాతుర్యవినయాది సుగుణో పేతలు, విద్యావివేకయుతలు, రాజనీతినిపుణురాలు. ఈ రాణీబహదరు గారిట్టి వారైనందుననే హెచ్. ఇ. హెచ్. నిజాం ఉస్మానియా పాదుషా గారి ప్రేమధారాప్రవాహ పాత్రులై ఫసలి ౧౩౪౩ లో భావసంవత్సర జ్యేష్ఠ శుక్ల పూర్ణిమనాఁడు అమరచింతాత్మకూరు సంస్థాన సింహాసనమునందు పట్టా భిషిక్తులయిరి. ఈ రాణీ బహదరుగారు ఖరసంవత్సర ఆశ్వయుజ శుక్ల షష్ఠి నాఁడు వృషభలగ్నమందు దోమకొండ సంస్థానాధీశులగు జస్వంత్ గారివలన రంగమాంబయొక్క గర్భశుక్తిముక్తాఫలమై జన్మించిరి. వీరు చిన్నతనము ననే యనేక సత్కార్యములను, అనంతశయనము సేతు మొదలగు దక్షిణ యాత్రలను తమ పెనిమిటియగు రాజా శ్రీరామభూపాలు ప్రభువరేణ్యుల తోపాటు చేసిన మహాపుణ్యమూర్తులు. శ్రీవారి రాజ్యపరిపాలనములో రాజ్యాభివృద్ధి సర్వతోముఖముగా నుండుగాత మని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాము.

ప్రస్తావన

వాగ్రచన వర్తమానమున కుపకరించునది. గద్యప్రబంధము కతిపయకాలజీవితముకలది. పద్యప్రబంధము బహుకాలము వర్తించునది. ఏతద్రహస్యమును గ్రహించియే ప్రాజ్ఞులు తమ యమూల్యాభిప్రాయములను విశ్వశ్రేయమభిలషించి ఛందోబద్ధమగు వాక్యములలో లిఖించియున్నారు. ప్రపంచవాఙ్మయమును బరిశీలించినయెడల ఆదికావ్యములన్నియు ఛందోబద్ధములే. అవియే మన పూర్వులగు ప్రాజ్ఞులు మనకిచ్చినయమూల్యసంపత్తు. కవిత్వమే ప్రపంచాభివృద్ధికి ముఖ్యకారణము. వాల్మీకి, వ్యాస, కాళిదాసాదులను దీసివేసిన నిఁక సంస్కృతమున మిగులునది తక్కువే. నన్నయ, తిక్కన, పోతనాదులను విస్మరించినచో నాంధ్రమున కస్థిభారము లేనట్లే. ఇట్టి కవుల గ్రంథపఠనమువలననే నేఁటికిని హైందవనాగరికత నిలచి యున్నది.

"సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేనకిం' (మంచికవితయున్నచో రాజ్యమెందులకు) అని భర్తృహరి తనయభిప్రాయమును వెల్లడించినాఁడు.

కావ్యం యశసేర్థ కృతే వ్యవహారవిదే శివేతరక్షతయే
సద్యఃపరనిర్వృతయే కాంతాసమ్మిత తయోపదేశయుజే.

(కావ్యమువలన యశస్సు,ధనము, వ్యవహారజ్ఞత, అమంగళపరిహారము, ఉత్తమానందము కలుగును. మరియునది కాంతవలె సరసముగా నుపదేశమొనరించును.) అనికావ్యప్రకాశిక నిర్వచించి యున్నది. కవిత్వమసామాన్యమైనశిల్పము. కావుననే తిక్కన "అమలోదాత్త మనీషనేనుభయ కావ్యప్రౌఢిఁబాటించు శిల్పమునఁ బారగుఁడఁ" అని చెప్పికొనెను- కవిత్వమునకుఁదోడు పాండిత్యముండినా యట్టి ధనసంపన్నులు వీరులేకాని యన్యులుగారు అనిఉద్భటసాగరుఁ డిట్లు వాక్రుచ్చెను:

అవయః కేవలకవయః కీరాస్స్యుః కేవలంధీరాః
వీరాః పండితకవయః తానవమంతాతు కేవలంగవయః.

ప్రస్తావన.

మఱియు "నానృషిః కురుతే కావ్యం". అని పెద్దలువచించిన వాక్యము సత్యేతరము కాదు. ఆనంద తన్మయులును, ప్రతిభావంతులునునగువారి యుత్తమానంద సమయములందుఁ బ్రకటీకృతమైనదే కవిత (Poetry is the record of the best and happiest moments of the happiest and best minds) అని షెల్లీకవియును, ప్రేమమయులును, సత్యద్రష్టలై వానినిఁ బ్రవచనము చేయువారును కవులు (Poets are all who love, who feel great truths and tell them) అని బెయిలీ మహాశయుఁడును జాటియున్నారు.

కవిత్వమహిమ యిట్టిది గనుకనే దానిని లలితకళలయందు దొకటిగనే కాక ప్రాముఖ్యమయినదిగా మనవారు పరిగణించియున్నారు. భూతభవిష్యద్వర్తమానములను దన దివ్యనేత్రములతో వీక్షించి యుత్తమసందేశమొసంగువాఁడు కవి. రవిగాననిచో కవిగాంచునే కదా యను నుడి సుప్రసిద్ధము. "హిందూదేశమునైనను వదలుకొందుముగాని మా షేక్స్పియరును వదలము" అని యొకానొక పండితుఁడు చెప్పినమాటలవలన నింగ్లీషువారికిఁ గవులయెడగలభక్తి స్పష్టమగుచున్నది. కవిలేని దేశమరణ్యము. కవిలేని జాతి యనాగరక సంఘము.

ఇట్టి భావపరంపరలలోఁ దన్మయులైయున్నవారికి "నిజాం రాష్ట్రములో ఆంధ్రకవులు పూజ్యము." అని గోలకొండపత్రిక తొమ్మిదవ సంవత్సరాదిసంచికలో ఆధునిక భావకవిత్వతత్త్వము అను శీర్షికగల వ్యాసమునందు శ్రీముడుంబ వేంకట రాఘవాచార్యులు, బి ఏ. బి. ఇ. డి. గారు నుడువుట అసామాన్యముగాఁ గనఁబడెను. ఇట్టి విడ్డూరపు అభిప్రాయములు నిజాంరాష్ట్రములోని యాంధ్రులనుగూర్చి పలుమారువినుట తటస్థించినది. అయిననీయభిప్రాయములు ఇచ్చటిపరిస్థితులు దెలియకను, తెలిసికొనుట కవకాశములేమిచేతను వెల్లడింపఁబడినవేగాని ద్వేషబుద్ధిచేఁ గాదనుట నిశ్చయము.

నిజాంరాష్ట్రాంధ్రభూభాగము "అచ్చతెనుంగుగబ్బమునకాది పదంబయి పొల్చుభాగ్యమున్ హెచ్చుగఁగన్న దేశ" మనియు నిచ్చట కవులును పండితులును తండోపతండములుగా నుండుటయు నట్టివారి పాండిత్యము మిడిమిడి పాండిత్యముగాక దిట్టమై సాహిత్యయుక్తమై భావప్రపూర్ణమై పూర్వపు శ్రీనాథపోతనాదులను దలపింపఁజేయునదై యుం

డుటయు స్థానికులకుఁ దెలిసినవిషయమే. కావున నట్టికవులకవితా సామర్థ్యప్రాగల్భ్య ప్రావీణ్యతలను జగమునకెఱిఁగించుటఅవసరముగాఁ గనఁబడెను. అంత గోలకొండపత్రిక వారీ కార్యభారము వహిఁపనిశ్చ యించుకొని భావ సం॥ జ్యే॥ బ॥ ౧ నాఁడు ౯ సంపుటము ౧౫ సంచికయందు ఈక్రిందివిన్నపమును బ్రకటించిరి.

"మ. ఘ. వ. నిజాం ప్రభువరేణ్యుల పాలనలోని ఆంధ్రప్రాంతము పూర్వకాలమునుండియు ఆంధ్రభాషామతల్లికి విహారరంగస్థలమై యొప్పారుచున్నది. బమ్మెరపోతన, విద్యానాథుఁడు, పాల్కురికి సోమనాథుఁడు, మల్లికార్జున పండితారాధ్యులు, రుద్రదేవచక్రవర్తి, మారన, గోనబుద్ధారెడ్డి, వేములవాడ భీమకవి, పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రుఁడు, మల్లినాథసూరి మొదలగు పండితప్రకాండులు కవిసింహులు, ఈప్రాంతమునందు వాఙ్మయక్షేత్రమునందు కృషిసల్పి అజరామరకీర్తి ఫలమును గడించినమహనీయులు. ఇప్పటికిని సంస్కృతాంధ్రములందు విశేష పాండితీప్రభావ సంపన్నులై దివ్యప్రబంధ రచనా ధురంధరులై వెలసినమహనీయులు ఈప్రాంతమునందుతండోపతండములుగఁ గలరు. ఆధునికభావపరిణామముననుసరించి నూతనముగ వెలువడిన "భావకవిత్వ" సాంప్రదాయమును గ్రహించిఆంధ్ర భారతి నుపాసించుచున్న నవయువకకవులును అనేకులు గలరు. కాని, వీరందరును పల్లెటూళ్ల నివాసులు. పత్రికా ప్రచారమేలేని మామూలాలల నున్న వీరు తమతమ యభిరుచుల ననుసరించియు, తమ కానందము నభిలషించియు, వాఙ్మయకృషి సల్పుచుండుటయే కాని, ఆధునిక పద్ధతులననుసరించి ప్రచారము చేసికొనుటయు, చేయించుకొనుటయు, నెఱుఁగరు. అందుచేత "నిజాంరాష్ట్రమునందు ఆంధ్రకవులుపూజ్యము" పండితులులేరు, అని పలువురు భ్రమ ప్రమాదములకు లోనగుటలో నాశ్చర్యమేమి కలదు?

గోలకొండపత్రిక ఆంధ్రులవిజ్ఞానమునకై కృషిసల్పుచుండుట మాపత్రికాపాఠకులకు విదితమైన విషయము. మాయోపినకొలఁది వివిధోద్యమములకు దోహదమొనర్చుటయే మాయాశయము. కావున నివురుగప్పిననిప్పువలెనున్న ఇచ్చటి యాంధ్రకవుల ప్రజ్ఞా పాండితీ విభవములను ప్రచారముచేయుటయు, బయటివారికీవిషయ

మునఁగల భ్రమను నివారించుటయు, పరమకర్తవ్యముగా భావించి "గోలకొండ కవులసంచిక" యను నామకరణముతో పుస్తకరూపమున ప్రత్యేకసంపుటము వెలువరచుటకు నిశ్చయించుకొన్నారము. ఇది గోలకొండ కవులసంచికా «దీపావళి పుష్పము" గాఁ బ్రకటితము గాఁగలదు. నిజామురాష్ట్రములోని ఆంధ్రులగు సంస్కృతాంధ్రపండితుల కవితా విలాసములిందుఁ బ్రకటింపఁబడును.

ఈవిషయమునందీ క్రిందినియమములను గమనించవలెను:—

౧ కవి నిస్సంశయముగా నిజాంరాష్ట్రవాసియై యుండవలయును.

౨. కవి తన జన్మస్థానము గ్రామము తాలూకా, జిల్లా, టప్పాఖాన మొదలగువానినిఁ దెలుపవలయును.

౩. సంచికలో పద్యములుమాత్రమే ప్రకటింపఁబడును.

౪. ప్రతికవియు సంస్కృతమునందైనను, ఆంధ్రమునందైనను లేక రెంటియందైనను రచనగావింపవచ్చును.

౫. విషయము వర్ణనాంశమైనచో ౫ పద్యములలోను, కథాంశమైనచో ౧౦౦ చరణములలో నుండవలయును.

౬. కవి తన వంశవృత్తాంతము, వయస్సు, ఉద్యోగాదికములు, ఉన్నచో బిరుదులు తెలుపవలయును.

౭. కవి తానురచించిన గ్రంథములపట్టికనిచ్చుచు, వానికథాంశములను సంగ్రహముగా వివరించవలయును. ముద్రితాముద్రిత గ్రంథములును వేర్వేరు చూపవలయును. ముద్రిత గ్రంథముల మాకార్యాలయమునకుఁ బంపిన స్వీకృతిప్రకటింపబడును.

౮. పద్యముల నిప్పటినుండియే పంపుచుండవలయును. శ్రావణమాసానంతరము వచ్చినపద్యములను ప్రకటింపఁజాలము.

౯. భావకవితఁగూడ ప్రకటింపఁబడును.

౧౦. ఉన్నచో తమఫోటోగ్రాఫులను (తస్వీరులను) పంపవలయును.

౧౧, ౧౩౦౦ ఫసలీనుండి యుండుకవులను ఆధునికులనుగా నిర్ణయించినాము కావున నెవ్వరేని ౧౩౦౦ ఫసలీతర్వాత గతించినయెడల నాకవి బంధుమిత్రులతఁడురచించియుండిన పద్యములను బంపఁగలరు.

ఈవిషయమును గూర్చి కవులందఱకును ప్రత్యేకాహ్వానములు పంపుటకు మాపరిచితి కొంతయాటంకముగా నుండఁగలదు. కావున పత్రికాపాఠ

ప్రస్తావన.

కులు మా యీ ప్రయత్నమును తమమిత్రులగు కవులకుఁ దెలిపి వారినిఁ బ్రోత్సహింపవలయునని వారిని గోరుచున్నాము. నిజాంరాష్ట్రాంధ్రకవులీ తరుణమునుగైకొని, ఉత్సాహముతో తోడ్పడి మా ప్రయత్నమును ఫలప్రదము గావింపవలయునని ప్రార్థింపుచున్నాము."

ఈసమయమును బురస్కరించుకొని సంస్కృతాంధ్రములకు సమాన గౌరవములనియ్య నుద్దేశించితిమి. మా యీ యుద్యమమును బ్రశంసించుచు స్థానికులును బరస్థానికులును మాకాశీర్వాదపూర్వకముగా లేఖలు వ్రాసి మమ్ము ప్రోత్సాహపరచిరి. కవులు ప్రోత్సాహముతో దమతమ కవితల నంపియున్నారు. మరియు మా సదుద్యమమునువిని శ్రీమంతు సర్వైరాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మ బహద్దరువారు అత్యంతానుగ్రహపూర్వకముగా నేతత్కవితావిలాస పుష్పప్రచురణ భారమును వహింప సమ్మతించి శ్రీవారి ఆంధ్రభాషాభిమానమును బ్రకటించియున్నారు. అట్టి సంతోషపరిస్థితులచే ద్విగుణితోత్సాహులమై మూడుమాసముల పరిశ్రమమూలకముగ నిప్పుడే కవితాపుష్పమును సరస్వతీ పాదపీఠమున సమర్పింపఁగలిగిన భాగ్యమబ్బినందులకు మేము కడుంగడు ధన్యులమని భావించుకొనుచున్నాము.

ప్రకృతము మేము నివేదించుకొను నీసంచికయందు ౩౫౪ గురి కవితలను బ్రకటించియున్నాము. ఇందలివిషయములనుబట్టి దీనిని ౧౧ శాఖలుగా పాఠకులసౌకర్యార్థము విభజించియున్నాము. మొత్తము పద్యములసంఖ్య ౧౪[illegible]౮. ఆయా శాఖలపేర్లను వానివ్రాసినకవులసంఖ్యను అందలి సంస్కృతాంధ్ర పద్యములసంఖ్యను గ్రిందనిచ్చుచున్నాము.

విషయము	కవులసంఖ్య	పద్యసంఖ్య.
౧ స్తోత్రములు	౯౪	౩౫౮
౨ మహాపురుష ప్రశంస	౨౩	౮౨
౩ శృంగారము	౧౯	౭౬
౪ హితోపదేశము	౨౬	౯౯
౫ సంచికా ప్రశంస	౧౫	౫౭
౬ వివిధవర్ణనలు	౭౬	౨౬౫
౭ కథాలహరి	౧౩	౨౫౦
౮ ప్రబోధము	౨౨	౫౨
౯ నిజాంరాష్ట్ర ప్రశంస	౧౨	౩౦

గోలకొండ కవుల సంచిక

విషయము	కవులసంఖ్య	పద్యసంఖ్య
౧౦ కవిత్వతత్త్వము	౯	౩౯
౧౧ సంకీర్ణము	౪౫	౧౧౦

ఈ ౩౫౪ కవులలో సంస్కృతమునందుఁ గవితనల్లినవారు ౨౭ మంది ఆంధ్రమునందుఁ గవితనల్లినవారు ౭౮౭ మంది. సంస్కృతశ్లోకముల సంఖ్య ౭౩౨. ఆంధ్రపద్యములసంఖ్య ౧౧౮౧. పురుషులసంఖ్య ౩౪౨ స్త్రీల సంఖ్య ౨. మరియు కులమునుబట్టి చూచినచో నీక్రిందివిధముగాఁ గవులసంఖ్య తేలుచున్నది.

శ్రీవైష్ణవులు	౧౮
నియోగులు గోలకొండ వ్యాపారులు	౨౪
వైదికులు	౬౬
రెడ్లు	౧౨
చాత్తాద వైష్ణవులు	౧౬
కోమట్లు	౧౧
భట్రాజులు	౧౧
వీరశైవులు	౬
పద్మశాలీలు	౫
తెలగలు	౪
రాజపుత్రులు	౪
వెలమలు	౩
విశ్వబ్రాహ్మణులు	౩
క్రైస్తవులు	౩
మునల్మానులు	౩
ఈడిగవారు	౭
కుమ్మరివారు	౧
యాదవులు	౧
ఆదిమాంధ్రులు	౧
అజ్ఞాతకులజులు	౧౫

ప్రస్తావన.

జిల్లాలవారిగాఁజూచిన నీ క్రిందివిధముగానున్నది.

౧	మహబూబునగరు జిల్లా	౯౭
౨	వరంగల్లు జిల్లా	౮౫
౩	నల్లగొండ జిల్లా	౫౭
౪	కరీంనగరము జిల్లా	౩౭
౫	అత్రాపుబల్దా జిల్లా	౩౩
౬	రాయచూరు జిల్లా	౨౩
౭	మెదకు జిల్లా	౨౧
౮	గుల్బర్గా జిల్లా	౫
౯	నిజామాబాదు జిల్లా	౩
౧౦	ఆదిలాబాదు జిల్లా	౩

ఇఁక నీసంచికలో మేమవలంబించినపద్ధతి నించుక వివరించుట యవసరమనిపించెడి-

కవులసంఖ్యను నిర్ణయించుటలో హెచ్చుతగ్గు లొనర్చినామని యపోహపడఁగూడదు. మేము నిర్ణయించుకొనిన భాగములోనికి వచ్చినకవులను పవిచక్షణయులేక ముద్రించినామే కాని మొదటిసంఖ్యవారు హెచ్చుతర్వాతి సంఖ్యవారు తచ్చు అని నిర్ణయించినా మని యెవరేని తలంపఁగూడదని మనవి. అదేవిధముగాఁ జటములముద్రణముగూడ జరిగినది. మఱియు మా నిర్ణితభాగములు ముద్రితమైనతర్వాత వచ్చినవారి కవితలను సంకీర్ణమను శీర్షికతో ముద్రించితిమే కాని పనికిరానివారినందఱిని నీభాగములోఁ బడవేసినామని యపోహపడఁగూడదని మనవిచేయుచున్నాము.

మేముచేసిన నిర్ణయమునకు విరుద్ధముగాఁ గొందఱు హెచ్చుగను,కొందఱనేకవిషయములను గూర్చియు పద్యావళిని రచించిరి. అవిచారముగా నట్లే ముద్రించినయెడల గ్రంథముయొక్క రమ్యత చెడిపోఁగలదు. కావున మా యుద్దేశము పరిపూర్తియగునట్లును, కవులందఱకు స్థానము దొఱకునట్లును మావిచక్షణ నుపయోగించి కొన్నిపద్యములుతగ్గించి కొన్నివదలి ప్రకటించియున్నాము. కవులెల్లరు మాసద్భావమునుగ్రహించి మన్నింతురుగాక.

మేముపెట్టిన గడువుప్రకారము కవితలురానందున మేమనుకొనినంత శీఘ్రముగా నీసంచికను బ్రకటింపలేక పోయినాము. ఇంకను కవితలను

బంపుచునేయున్నారు. అందుచే వానిని విచారముతో విడువవలసివచ్చినది. ఈ సంచికా ప్రకటనమువలన మాయుద్యమమును విరమించితిమని కవులు భావింపఁగూడదు. ఇప్పుడు విడిచినవానిని ఇకముందు వచ్చువానిని గలిపి మఱియొకసంపుటమును ప్రకటింపనుద్దేశించియున్నాము. కావున నిరుత్సాహ పడవలదని సూచించుచున్నాము.

ఈసంచికా ప్రకటనానుభవమునుబట్టి యీరాష్ట్రములో నింతకు రెండింతల సంఖ్యగల కవులున్నారని చెప్పఁగలము. మఱియు పండితులసంఖ్యయు నపారముగా నున్నది. మాకుఁ దెలసినవారే యెందఱోయున్నారు. ఇంకఁ దెలియనివా రెందఱున్నారో చెప్పలేము. అట్టివారినందఱను ప్రోత్సహించుట మాయుద్దేశ్యము. కవులనేకులు తమకుఁబత్రికలు ప్రోత్సాహమొసంగుట లేనందున కవిత్వవాయుటలేదని వ్రాసియున్నారు. అవియన్నియు వెనుకటి మాటలుగా భావింపవలయును. ఈరాష్ట్రమునందలి కవులలో పెక్కండ్రకు తమను దమకవితను ప్రకటించుకొను నుత్సాహముగాని యోపికయుగాని లేనివారుగాఁ గనఁబడుచున్నారు. అట్లు మూలలందొదిగి యున్నవారిలోఁ జాలమందిని నీసంచికామూలమున ముంగటికిఁ దేఁగలిగితిమి. బంధకవిత్వము బంధముల చిత్రములతోఁ గొందఱుకవులుబంపిరి. ఆబంధములకు బ్లాకులు చేసిముద్రింపయత్నించితిమి కాని కాలవ్యవధి లేనందునఁ దుదిలోఁ గవివ్రాసిన పెక్కంటి బంధములలో నొక్కటొక్కటి మాత్రమే ప్రకటించినాము.

కొందఱు విపరీతవాదులు "అందఱు కవులగుట కద్దులా" యని ప్రశ్నింతురు.

> "పురాకవీనాం గణనాప్రసంగే కనిష్ఠికాధిష్ఠిత కాళిదాసా
> అద్యాపితత్తుల్య కవేరభావా దనామికా సార్థవతీ బభూవ."

అని యొక సంస్కృతనానుడికలదు. "పెద్దనవలెఁ గృతిఁజెప్పిన పెద్ద" అనవలె అని కవిచౌడప్ప పలికియున్నాఁడు. ఈనిర్వచనముక్రిందికి నీ కెంతమంది కవులువత్తురా! "వీరందరు "కవి"యను నామమునకు నర్హులా?" అని వారు శంకింప వచ్చును. ఈ నిర్వచనమునే ప్రామాణికముగాఁ గైకొన్నచో స్వదేశ విదేశ కవులపేళ్లెన్నియో తుడిచివేయవలసివచ్చును. దానిభావ మది యెన్నటికినిగాదు. అదియొక విశేషవాక్యము. కావున కవి యనుపదమును సర్వసాధారణముగా నన్వయించు నర్థమునందే మాయీకవుల యెడల నన్వయించుచున్నాము. ఇందలి కవులయందుఁ బ్రస్ఫుటమగు

ప్రస్తావన

సుప్రజ్ఞ, చక్కని కవితాధార, మనోహరభావనాపటిమ, ధారాళమగు శైలి, ఛందో వ్యాకరణాలంకార శాస్త్రపరిజ్ఞానము, సంస్కృతాంధ్రభాషా వైదుష్యము గానఁబడుచున్నది. అల్పారంభములే మహద్దశ ననుభవించుట కలదు. భోజరాజువంటి కవిజనమందారముల యౌదార్యము, కృష్ణరాయ సార్వభౌములఁబోలు కవిజనకల్పతరువుల ప్రోత్సాహము, నాలుగు వేలు కాదుకదా యెనిమిదివేలిచ్చు అసనేము నిబోలుఁ సిశాగ్రగణ్యుల పరామర్శయున్నచో వీరిలో నుండి యెంతమంది కాళిదాసులు, ఎంతమంది పెద్దనలు మఱియెంతమంది శ్రీనాథులు బయలు దేరుదురో! కాలగర్భమున నేమున్నదో యెవరికెఱుక?

మా యీ సంచిక రెండుమూడు కారణములచే సంపూజ్యమైయున్నది. శ్రీ శ్రీ శ్రీ పరమహంస పరివ్రాజక పూజ్యపాదులైన శ్రీ పరకాలస్వాములు మఠ్గురును అందు ప్రకృతము విజయముచేసియున్న శ్రీ శ్రీ శ్రీ అభినవ రంగనాథ మహాదేశికులవారును శ్రీ కృష్ణభారతీతీర్థ యతీంద్రులును మా సంచికకు నుత్కృష్టకవిత నంపి మమ్ము కృతకృత్యులను జేసినారు. మఱియు సకలసంస్థానాస్థాన కవులును కవిసార్వభౌములును శతవృద్ధులైన కవిపండితులును ననేకులు మమ్మాశీర్వదించి తమ యుత్సాహముకై కవిత్వము నంపి తోడ్పడినారు. ఇంతియ కాదు. హిందువులే కాక మహమ్మదీయులును క్రైస్తవులును ఆంధ్రభాషాభిమానమును ప్రకటించుట గమనింపఁదగిన యంశము.

మేముచేసిన సేవ యల్పము. శక్త్యతీతమైనపని యిది. ప్రతిసంవత్సర మిట్టి సంచికను ప్రకటించు బాధ్యత ఆంధ్ర సంస్థానాధిపతులపైఁ గలదు. కానివారు ప్రతిసంవత్సరము వేనవేలు కవిపండితులకై వ్యయముచేయుచుండియు నిట్టి పనినిఁ జేయఁజూనకపోవుట యీ రాష్ట్రకవుల దుర్భాగ్య మనవలసినదే. ఈసంచిక కేవలము తాత్కాలిక కాలహరణమునకో వినోదమునకో పనికివచ్చునది గానుండక శాశ్వతమగు చారిత్రికపుఁ గవిలెగాఁగూడ నుండునట్లొనర్చినాము. ప్రతికవియుఁ దన ఫోటో పంపిన బాగుండెడిది. ప్రాచీనకవు లెట్లుండిరో గుర్తెఱుఁగఁగోరనివా రుండరు. తిక్కన చిత్రలేఖనమానాఁ డెవరి కేవొ అకిన, పోతనపటమిదియే యని యెవరేని నిరూపించిన వానికి లక్షలిచ్చువారున్నారు. కావున భావికాలములో కవుల ఛాయాప్రకృతులెంతవిలువ కలవిగానుండునో చెప్పనవసరము లేదు. మరియు కవికాలము స్థలమునిర్ణయించుటలో విమర్శకులు పడిన శ్రమ పాండవులయజ్ఞాతవాసశ్రమకన్న మించినదేయైనది. ఒక్కొక్క కవిని ౧౦–౧౫ శతాబ్దములమధ్య వెనుకకు ముందునకులాగి బీభత్సముచేసినారు.

వాఁడు మా ప్రాంతమువాఁడేయనియు, మావాఁడేయనియు ముప్పాతిప్పలువడి గోవలుగోవలువడ వ్రాసి అచ్చుకొట్టి పెట్టినారు. పాపము ఓరుగల్లుపోతన్నను లాగుకొనిపోయి కడపమండలములో స్థాపించినారు. మహబూబునగరు అప్పకవిని గోదావరిలో వేయుదమా, కృష్ణలో ముంచుదమా, లేక గుంటూరులో నిశ్చయముచేయుదమా, అని తగవు లాడినారు. బిక్కనవోలు (దోమకొండ) సంస్థానము కవియగు మల్లారెడ్డిని లాగుకొనిపోయి గోదావరిలో పడవేసినారు. కావున కవిపరిచయమను భాగములో కవికాలము, స్థలము, వయస్సు, రచనలు నిర్ణయముగా వ్రాసినాము. మఱియు నింతటితోఁ దృప్తి నొందక ప్రాచీనకవులపట్టికను గూడ నిచ్చినారము. కొన్నిసంవత్సరములకు పూర్వము శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులు ౧౧౮ పూర్వకవులపట్టికను బ్రకటించి యుండిరి. ఇప్పుడు మాకు హెచ్చుగా ప్రకటితాప్రకటిత కవులవిషయము తెలిసినది. మొత్తము ౧౫౩ ప్రాచీనకవులవివరములను సంక్షేపముగాఁ బ్రకటించియున్నాము. మాయనుభవమునుబట్టి యీ రాష్ట్రములో నింకను సుమారు ౨౦౦ నుండి ప్రాచీనకవులు గలరని చెప్పఁగలము. మాకు (మా యుద్దేశాంకురరీత్యా) సంచికానుబంధ ప్రకటనానుకూల్యమబ్బెనేని యీకవులజాడల గుర్తెఱిఁగి ప్రకటింతు మని మనవి చేయుచున్నాము.

పూర్వకవులలోఁ గొందఱిచరిత్రలుమాకు సమగ్రముగా దొఱికినవి. అవి గోలకొండపత్రికలోఁ బ్రకటించితిమి. అట్టివారిచరిత్రలీసంచికలోఁ బ్రకటించిన బాగుండెడిది. కాని కాలము లేమి, స్థలము లేమి, ప్రకృతమువిరమించినను ముందుప్రకటింపనుద్దేశించిన యనుబంధము స్వరూపముఁదాల్చెనేని అందు తప్పకప్రకటింతుము. పూర్వకవులపట్టికతో ముగ్గురు ప్రాచీనకవులచిత్రలేఖన ప్రతిబింబములు ప్రకటించినాము. శ్రీ కిరీటి వేంకటాచార్యులు, శ్రీనివాస నిగమాంతదేశికులు, శ్రీఅణ్ణయాచార్యులుఅను వీరు సుమారు ౨౦౦ వందల సంవత్సరములనాఁటివారు. వీరిపటములు చిత్రించిన చిత్రకారులు గుల్బర్గా జిల్లాలోచేరిన షోలాపురసంస్థానమువారు. ఈపటములు ప్రాచీనకవుల వగుటచేతను ప్రాచీనచిత్రలేఖన ప్రతిబింబములగుటచేతను వీనివిలువచాలకలదని పాఠకులు గమనింపఁగలరు. శ్రీ కిరీటి వేంకటాచార్యులే అచలాత్మజాపరిణయమను ద్వ్యర్థిప్రబంధకర్త, అదియసమగ్రముగాలభించినదని ఏలూరు ముద్రాపకులువ్రాసిరి. కాని కిరీటివారివంశీయులవద్ద నాగ్రంథపు సమగ్ర ప్రతికలదు.

ప్రస్తావన

పూర్వకవుల పట్టికను సిద్ధముచేయుపనిని తదనుభవము విజ్ఞానమును బట్టి సమర్థులగు మామిత్రులు శ్రీమాన్ దూపాటి వేంకటరమణాచార్యులు శతావధానులుగారిని ప్రార్థింపఁగ వారుసంతోషముతో శ్రమయనక వానిని సమకూర్చి సకాలమునకిచ్చి మాకు సాయపడినందులకు వారికనేక కృతజ్ఞతావందనములర్పించుచున్నాము. మాకు సంచికా ప్రకాశమందు సర్వవిధములతోడ్పడి యడి నయంతనే తమకవితలనంపిన కవులకు ముఖ్యముగాకృతజ్ఞులము. అనుదినము ప్రూఫులనుదిద్ది సలహాయిచ్చుచుండిన శ్రీమాన్ కిడాంబి వాదికేసరి శృంగారం కృష్ణాచార్యులు గారును, తమయధికానుభవముచే ప్రూఫులు సవరించుటయందును గ్రంథస్వరూపమును సుందరముగాఁ జేయుటయందును మరియు నితరవిధములను శ్రమయనక ప్రతిదినము కార్యాలయమునకువచ్చి ప్రోత్సాహపఱచి సాయపడిన పండిత శ్రీ ఆదిరాజు వీరభద్రరావు గారును మాకృతజ్ఞతకు పాత్రులు. మఱియు శ్రీ బెల్లముకొండ నరసింహాచార్యులు గారు ముద్రితపత్రములఁజదివి తప్పొప్పులపట్టికను సిద్ధముచేసియిచ్చి సాయపడినందులకు వారియెడ కృతజ్ఞులము. తదితర మిత్రులు చాలకలరు. వారందరికిని నమస్కృతులు. ఈకవులసంచికకు అలంకారముగా భారతీచిత్రమును జిత్రించియిచ్చిన శ్రీమాన్ మార్చాల రామాచార్యులు గారికిని మావందనములు సమర్పించుకొనుచున్నాము. వీరియందు చిత్రకళావైదుష్యము కవితానైపుణ్యము జోడుగానుండుట ముదావహ మగువిషయము. ముఖ్యముగా శ్రీమంతు సర్వై రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మ బహద్దరు ఆత్మకూరు పరిపాలకులు చేసిన సహాయమునకై మేమునిరంతరము కృతజ్ఞులము. వారిదే యీసంచిక. ఈసంచికయే వారి విద్వాస్థానము. శ్రీవారి యీయాస్థానమునకు అష్టదిగ్గజములు కాదుకదా నవరత్నములు కాదుకదా ౩౧౮ కవికుంజరములను కవిసార్వభౌములను తీసికొనివచ్చి ఏతదాస్థానము నలంకరించినారము.

ఆత్మకూరు రాజబంధువులును సహృదయులును నగు తాటికొండ అనంతరెడ్డి బి. ఏ. ఎల్. ఎల్. బి. గారు మా యుద్యమమును గాంచి శ్రీ సర్వై రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మ బహద్దరు ఆత్మకూరు రాణీగారితో మనవి చేసి మాకు సాయముచేయించి పలుమారు ప్రోత్సహించినవారు. వీరియెడ మే మత్యంత కృతజ్ఞులమై యున్నారము.

గోలకొండ కవుల సంచిక

హైదారాబాదు శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆంధ్రభాషానిలయమువారొక బ్లాకును, రాజమండ్రి కాకతీయ సంచికవారొక బ్లాకును, శ్రీలాల్జీ మేఘ్జీగారొక బ్లాకును కవులవి మాకు ముద్రించుట కిచ్చినందులకు పైవారికి మాకృతజ్ఞత నర్పించు చున్నారము.

గోలకొండపత్రికాధిపతులీ సంచికాసంపాదకీయ కార్యభారమునునాపైఁ బడవేసిరి. భారతీసేవానక్తుఁడ నగు నాకిట్టి సదవకాశము లభింపఁ జేసినందున గోలకొండ పత్రికాధిపతులకు నామనఃపూర్వకమగు వందనము లాచరించు చున్నాఁడను. మహోన్నతమగు నీకార్యనిర్వహణమునెడ నెంత భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బనిచేసినను గొన్నిలోపము లుండకపోవు అట్టిచానికి నన్ను మన్నింపవలసినదిగాఁ బండితవర్యులను, కవిశ్రేష్ఠులను ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

సీ. భగవంతు సంపూర్ణభక్తితో నతియించి యాదర్శపురుష గీతాళిఁ దనిసి
రసరాజ శృంగార రసవాహినిం గ్రుంకి సదుపదేశము సాత్మఁ బదిలపరచి
సంచికోద్యమపుఁ బ్రాశస్త్యముఁ గ్రహియించి వర్ణనావీచికావళులఁ దేలి
మహనీయ తరకథా మాధుర్యముం గ్రోలి దివ్యప్రబోధ సందీప్తిమించి

గీ. శ్రీ నిజాంరాష్ట్రఘనతా విశేషమెఱిఁగి
పటుకవిత్వంపుఁ దత్వమ్ము ప్రౌఢి నరసి
యితర రసముల చవిఁజూచి యీ ప్రబంధ
పాఠకు ల్పుణ్య పురుషార్థ భవ్యు లగుత.

గీ. ఇది యపర పారిజాతంబు, సదయహృదయ
సంతతానంద సంధాన సాధనంబు
ప్రకటితోన్మేష సౌరభ్య భాసురంబు
రాష్ట్రియసుకవిపోషణ భ్రాజితంబు
నిత్య నూత్నగుణంబుచే నెగడు గాత.

హైదరాబాదు
౧౭-౧౨-౧౯౩౪

సంపాదకుఁడు
సురవరము ప్రతాపరెడ్డి బి. ఏ. బి. ఎల్.

విషయసూచిక

పటముల సూచిక

కవి నామ సూచిక

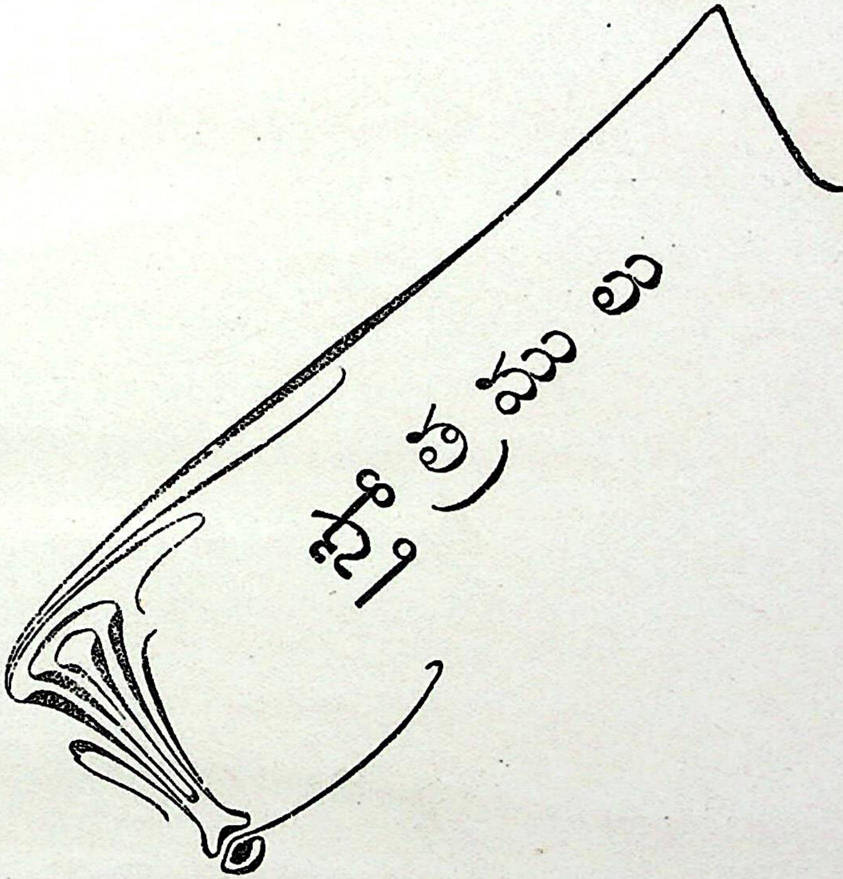
కవినామసూచిక

గోలకొండ కవుల సంచిక,

కవి నామ సూచిక

గోలకొండ కవుల సంచిక

శ్రీ భారత్యై నమః.

౧

శ్రీనారాయణాష్టకమ్

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మతన్త్ర-
పరకాల యతీంద్రులు

ధారాధరప్రవర నీరాజనీయరుచి పూరాయలోకగురవే
ఘోరాహతక్షుభిత సారామరాధిపతిసారాజ్యకల్పతరవే
నారాయణాయ ఘనసారావభాసిరుచి ధారాళభవ్యయశసే
పారాశరీర్ద్రి కలి తారాధనాయనతి రారాదుదాత్తమహసే. ౧

స్మేరాసితాభ్రరుచి దోరాహవాకలన ధీరాత్మదిత్యసుషమం
తారాధిపానిశ సమారాధనీయముఖ వారాశిజాత్తవిభవమ్
స్వారాజముఖ్యసుర వారాగ్ర్యమాళిమణి నీరాజితాఙ్ఘ్రియుగళం
మారాదపీహ సుకుమారాకృతిం నమత నారాయణంననుజనాః. ౨

వేలాతిశాయిశుభ లీలామృతాబ్ధిభవ బాలావిహారసుమహా
డోలాయమానవన మాలామనోహర మరాళాలకం సుతిలకమ్
నీలామ్బరాగ్రజ. శిశు పాలాన్తకాది యమమాళావుఙ్ఖితపదమ్
శ్రీలాల్యమఞ్జ్వయదుశైలావతంస మవహేలామపాస్యహృదయ. ౩

బాలాతపచ్ఛురిత నీలాభ్రవత్కనక చేలావృతే ద్విలసితం
కైలాసశైలపతి శూలాయుధాదినుతి కోలాహలప్రముదితం
ఏలాలవఙ్గముఖ సాలాభిరామయదు శైలాగ్రశృఙ్గవసతిం
నీలాదిదివ్యమహిషీలాలితాఙ్ఘ్రి మను వేలాఞ్చితం రచయతమ్. ౪

పాయాత్సదాశ్రిత మపాయాదిమంజన ముపాయాన్తరేషువిముఖం
శ్రీయాదవాద్రిరమణీయామహాస్తతిరమేయాత్మదివ్యమహిమా
దేయాచ్చ తాదృగనపాయాం శ్రియం విధుతకాయాన్తరా
స్వాయకథాం
ధ్యేయాత్మభవ్యతమ కాయాఽభివిశ్లథిత కాయాధవార్తి వితతిః. ౫

శ్రేయాంసిదాతుమిహ భూయాంసి మే జగతి భూయాత్స
ఏవ హి పటుః
శ్రేయాన్స్వమానధిభు యో యాదవాచలము పేయాయ-
వైష్ణవపరాత్
ఆయాస్యకాయమవి ధేయాన్ సుగాఢమవి నేయాన్ జనానతితరాం
హేయాన్ని తాన్తమను పేయాన్ విపద్యపిచ నేయాం కదాఽపి
శరణమ్. ౬

శ్రీరామ్యోనిధిభాగధేయ విభవాన్దారానుదారాకృతి
స్మేరాన్ స్వైరసిలాలయస్మణిమహో హారాంసుధారాశ్చితే
పారావారగభీరిమాఽబ్జజ శునాసీరాదిమారాధితః
సారాంసమ్పద మాతనోతు నమతాం వారాయ నారాయణః ౭

శ్రీరామానుజసంయమీన్ద్రవిభవాధారాయితస్తత్ర వ
స్సౌరాగస్య మహత్ఫలం జగదలంకారాయమాణస్థితిః
ఐరావత్యనఘశ్రియాఽనవరతం రారాజ్యమానశ్శ్రియా
పారార్థ్యాచ్ఛరణాగతాన్ వితనుయాన్నారాయణోఽస్మాన్
ప్రియాన్. ౮

శ్రీబర్హిమంత్రపరకాలపదావతంస
శ్రీకృష్ణసంయమికృతం సతతం పఠన్తః
నారాయణాష్టకమిదం తద పాఙ్గధారా
సారాభిషేకశిశిరాస్సుఖినో భవన్తు.

౨

శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతన్త్రార్యవేదపాదస్తవము

శ్రీ హాసనదుర్గం వేదాంతాచార్యులు గారు

విశిష్టాద్వైతసిద్ధాన్తశుద్ధాన్తస్థితమానసమ్
శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతన్త్రార్యం పశ్యేమ శరదశ్శతమ్. ౧

శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతన్త్రాఖ్యాన్నమస్కృత్య గురూత్తమాన్
ప్రాప్య తత్కరుణాదృష్టిం జీవేమ శరదశ్శతమ్. ౨

పరకాలయతిశ్రేష్ఠం జ్ఞానప్రదమహర్నిశమ్
సంసేవ్య ప్రకృతిం జిత్వా నందామ శరదశ్శతమ్. ౩

శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతన్త్రార్యాత్సద్వేదాన్తశిరోమణేః
పర్యాయలక్ష్మణాచార్యాత్ మోదామ శరదశ్శతమ్. ౪

విశ్వాచార్యాయ సద్విద్యానిష్ఠాతాయ నమో నమః
ఇతి సన్మన్త్రముఖరా భవామ శరదశ్శతమ్. ౫

ప్రణమామః పరమాచార్యం గణయామో న విపత్తతిమ్
జనవశ్యైడ్యగురోః కీర్తిం శృణవామ శరదశ్శతమ్. ౬

బ్రహ్మతన్త్రగురుసన్నుతఖ్యాతిమేవహి శుభప్రదామ్
మోదమేదురముఖా వయం ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమ్. ౭

గృహ్ణాన్తో నామ శుభదం సదాచార్యస్య మధురం సతామ్
రమాకాన్తస్య దయయాఽహితైః అజీతాస్యామ శరదశ్శతమ్. ౮

3

ప్రార్థనాంజలి.

శ్రీ సుదర్శనం తిరుమలాచార్యులు గారు.

ఉ. శ్రీపతి సన్మనోవసతి
జీవనదద్యుతి ధూత చంచలా
రూప విభూతి మధ్యము ని
రుద్ధ మహాంబర భాతి సద్విజే
లావతి రాజమాన గణి
లక్షిత చక్రధర స్థితి స్తనో
ద్దీపిత హార గోప యువ
తీపతిమాకు శుభంబుఁ జేయుఁతన్. ౧

చ. స్ఫురదరహాస వక్త్రమతి
సుందర కంజ సమీక్షణంబులన్
అరుణ సుధా సమాధరము
హస్తికరోపమ దీర్ఘ బాహువుల్
సిరినిరవొందు వక్షమును
సింహకిశోర సమాన మధ్యమున్
హరిహయనీల సద్రుచిని
భాంగము గల్గిన రామమూర్తి సు
స్థిరముగ నాకుఁ దోఁచుఁ గనుఁ
జెర్చిన యప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. ౨

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును
నల్లనిదేహము లచ్చి కాట ప
ట్టగు నురమున్ మహాభుజము
లంచిత కుండల కర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ
పామృత దృష్టియుఁ గల్గి వెన్నుఁడి
మ్ముగఁ బొడసూపుగాతఁ గను
మూసిన యప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 3

౪

శ్రీ హయగ్రీవ ప్రబోధస్తుతి

కవికులతిలక

శ్రీ హాసదుర్గం కృష్ణమాచార్యులు గారు

సరసనరసన్మేరాంభోజోదరోద్గళితామితా
తి మధురమగుక్షోదక్షే పాత్యుదంచితసౌరభః
మృదులమృదులంవాత్రాతోనవాతిదయానిధే
భవతుభవతస్సుప్రాతంశ్రీహయానన! వాసరమ్ ౧

త్వన్మూర్తి ద్యుతి సామ్యసంపదమసౌ నప్రాప్తకామస్తవ
స్త్వాధః కృతమస్తకోపి సయథాపూర్వత్వమేవాశ్నువన్
అప్రాప్త్యాస్వమనోరథస్య మలినశ్శుభ్రాంశుస్రభ్రాంతరాత్
పాశ్చాత్యే జలధౌ తథైవ పతతి స్యాత్సుప్రభాతం తవ. ౨

అసావహ్నాంనేతా హ్యవిదితకలంకోహమనిశం
కలంకాక్రాన్తోస్మీత్యధికతరచిన్తాఘనమనాః
కలంకం సంమార్ష్టుంకిలజలనిధౌ హన్త చరమే
నిశాంనేతామగ్నో భవతిభగవన్! జాగృహి హరే! . ౩

అసావిందుర్వైరీ మమ కిల గతోస్తంకుముదినీ
లతేయం సంప్రాప్తా పతివిరహతో గ్లానిమధునా
వదన్త్యేవం మాద్యన్మధుకర విరావైః కమలినీ
పరిహాసం నూనం రచయతితరాం జాగృహి హరే! . ౪

సరిత్పతిసముచ్చలన్మకరపుచ్ఛవిచ్ఛోటనా
ద్విధూతమరుణం మహత్తరమనర్ఘరత్నంకిము
విరాజతి సరిత్పతేరుపరి భాస్వతో మండలం
హయానన! దయానిధే భవతుతే విభాతం విభో! . ౫

౫

శ్రీమచ్ఛేషాచల వేంకటేశ స్తుతి

ఆంధ్రగీర్వాణవాణీప్రవీణ

శ్రీ ఆచి. రాఘవాచార్యశాస్త్రులు గారు

శ్రీశేషాచల శృంగదేశ విలసద్గాంగేయ హర్మ్యాంగణో
దివ్యోద్యాన విరాజమాన సరసీమాలాభి రాశోభిత
శ్శృంగారాంచిత వీధికాయుత మహాశృంగాటకై ర్భాసిత
శ్శ్రీశ్రీవాస నివాస పత్తనవరో జేజీయతే సర్వదా. ౧

అస్మిన్నారుత్మతమణిమయో మంటపో దివ్యరత్న
స్తంభై ర్యుక్తో మరకతశిలా గోపురద్వార హృద్యః
ఐంద్రై ర్నీలై ర్మణిశిఖరకలైః కుట్టిమోద్భాసితోంచ
న్ముక్తాజాలై రుపరితల సంప్రోత దివ్యద్వితానః. ౨

మాణిక్య వజ్రమణి గుంభిత మౌళిదేశః
కస్తూరికోర్ధ్వగచితాలికపుండ్రకాంతః
రత్నోప్తకుండలవికాసితగండభాగ
శ్శ్రీశంఖచక్ర పరిమండితదివ్యహస్తః ౩

శ్రీమత్కాంచన చేల యుక్త కటిభాగానంజితాంచత్కన
త్కాంచీఖడ్గవిరాజితః కువలయశ్యామాకృతిశ్శ్రీధరః
బ్రహ్మేశాదిసురార్చితాబ్జతులసీమందారమాలావృతా
నందావాప్తికరాంఘ్రిపద్మయుగళో వాదారుమందారకః ౪

ఏకోప్యసావహిశిలోచ్చయరాట్స్వయంస్యా
త్సప్తత్వమేత్య భువిసప్తగిరీంద్రసంజ్ఞః
తత్సప్తశైలశిఖరేఖిలరక్షణార్థ
మావిర్బభూవ భగవాన్పురుషోత్తమోఽసౌ ౫

౬

దత్తాత్రేయ స్తవము

శ్రీ వారణాసి రామయ్యగారు హరిదాసు

శా. శ్రీకైవల్య రమాకటాక్షవిలసచ్ఛృంగార భావప్రసూ
నాకీర్ణాంఘ్రిసరోజుఁడై తదనుభూత్యానంద సంధాన స
త్యైకానంద లసచ్చిదాన్వయవధూసేవారతిన్ జొక్కు వి
ద్యాకల్పోన్నతుఁడైన సద్గురుని దత్తాత్రేయునిం గొల్చెదన్ ౧

శా. ఏనఃపుంజముఁ బాసి శుద్ధమతులై యిష్టార్థముల్ గాంచి నా
నా నిశ్శ్రేయస సౌఖ్యముల్ జనులు గన్నారంచు విన్నాఁడనే
నీ నామోంస మహత్త్వ నల్లగుటచే నీదివ్య పాదాబ్జముల్
ధ్యానంబందున నిల్పి ప్రోవుమని దత్తాత్రేయునిన్ గొల్చెదన్ ౨

మ. అనసూయాత్రుల పుణ్యసంపదఁ ద్రిమూర్త్యంశమ్ములన్ బుట్టి తా
జననంబాదిగ బ్రహ్మచర్య ఘనదీక్షన్ బూని యాకల్ప జీ
వనసిద్ధిన్ గని జ్ఞానమార్గమును సర్వస్తుత్యమై యొప్ప ని
త్య నిధానంబుగ భక్తకోటికిడు దత్తాత్రేయునిన్ గొల్చెదన్ 3

మ. సదయుండై పరులన్ భయంకర మహాసంసార ఘోరాంబు రా
శిఁ దరింపన్ బొనరింపఁ బుట్టెనగుటన్ జిత్తంబునన్ దాను తు
చ్ఛమురంతైహిక సౌఖ్య వేశముల వజ్జన్ జేర కివ్వాఁడు స
త్యదశా రూఢత మించె నట్టిగురు దత్తాత్రేయునిన్ గొల్చెదన్ ౪

మ. నయధుర్యుల్ రఘురామ కృష్ణ ముఖులా నారాయణాంశుల్ జగ
న్మయధర్మంబులరక్షఁ జేయుచును గొన్నాళ్లుండి చన్నారు; నీ
వుయుగాంత ప్రళయాంతమందును సదాపూర్ణానసూయాత్ర్యప
త్య! యథార్థాచలతత్త్వబోధ, నిను దత్తాత్రేయునిన్ గొల్చెదన్ ౫

౭

ఆర్యాపంచకము

శ్రీ వెల్లాల శివరామశర్మగారు

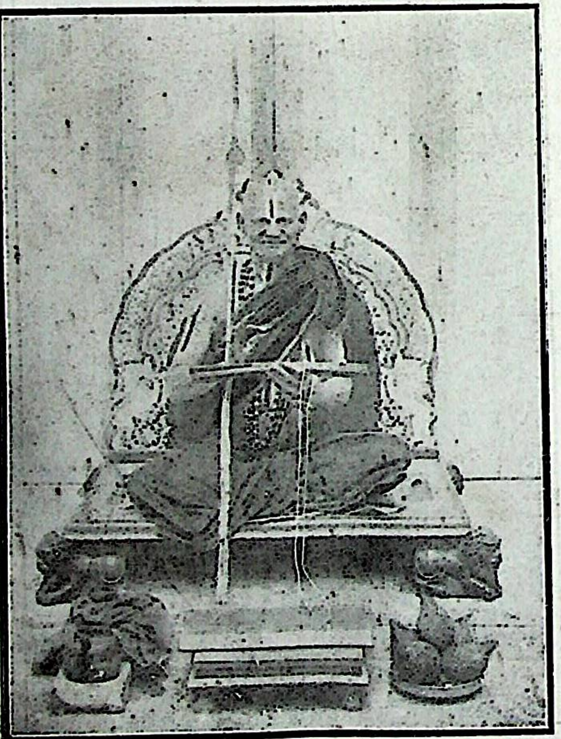
కుందేందుధవళహాసా
మిందీవర లోచనామరంబాం
మందరసమానజఘనా
మార్యాం ప్రణతోస్మి సంతతం భక్త్యా. ౧

ఇందిందిరాభ వేణీ
మిందునిభాస్యాం సరోజమృదుపాణీం
మత్తేభమందగమనా
మార్యాం ప్రణతోస్మి సంతతం భక్త్యా ౨

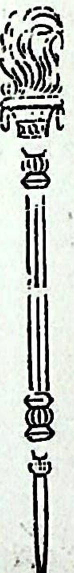
అంచితరూపామంబా
మంగదహారాది భూషణైర్యుక్తాం
అరుణారుణవస్త్రయుతా
మార్యాం ప్రణతోస్మి సంతతం భక్త్యా. ౩

కుండలి ధరార్ధదేహా
మండజయానాదిభిస్తుత్యాం
ఖండితరిపు దోర్దండా
మార్యాం ప్రణతోస్మి సంతతం భక్త్యా. ౪

కేయూరమండితభుజా
మజవందితాంఘ్రీమార్యామనంగ
రిపుణాసహసంచరంతీం
కొల్లాపురీతి నగరే కుతుకేననిత్యం
సంవాసినీ మభయదాం
ప్రణతోస్మి భక్త్యా. ౫

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మతంత్ర యతీంద్రులవారు

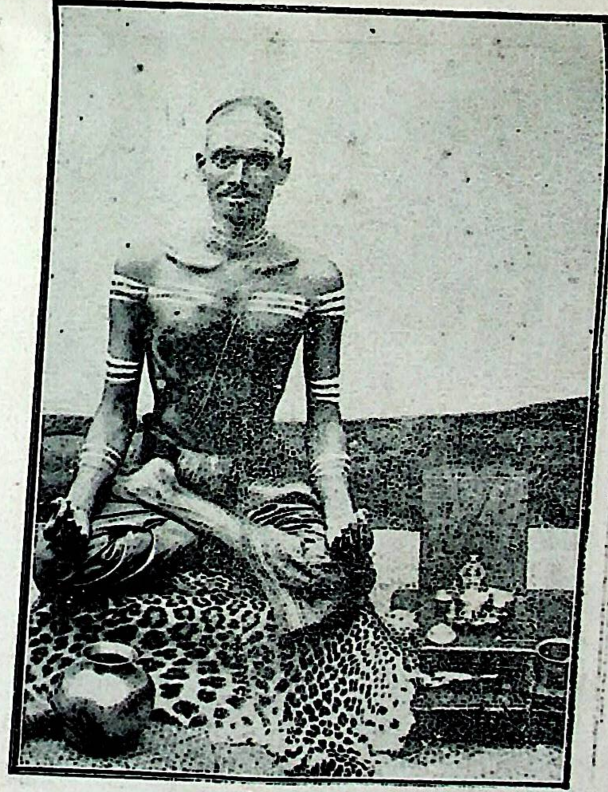

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
శ్రీవాగీశ బ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వాములవారు

[౨౯౧] వేదకావ్య స్మృతితీర్థ
శ్రీ చిదిరెమఠ వీరభద్రశర్మగారు

[౨౯.౪] శ్రీ యామవరము
రామశాస్త్రి గారు

౭

శంకరస్తవము

శ్రీపతి సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు.

ఉ. కట్టఁగ బట్టలేక కడు గాసియఁ జెందుచుఁ గుందు వారికిన్
బొట్టకుఁ బట్టెడోగిరము పుట్టక కష్టము లొందు వారికిన్
బట్టకుఁ బొట్టకిచ్చి పెనుబాము లడంచి దిగంబరుండవై
పొట్టకు బిచ్చమెత్తుకొనఁ బోవుట చిత్రముగాదె శంకరా! ౧

ఉ. పాలసముద్రమున్ జిలుకువట్ల సురాసుర సంఘ మందులో
హాలహలంబు పుట్టె నది యంతటినిన్ దిగ మ్రింగఁబోవ నా
వేలుపుఁ బెద్దలెల్ల తమ వీటి మొగంబయి పార దాని, లో
గ్రోలి జగత్త్రయంబుఁ గనుఁ బ్రోచిన దిట్టవు గాదె శంకరా! ౨

చ. పతియెడ భక్తి లేక యుపవాసములున్ సుర పూజలున్ గృహా
గతుల సపర్యలున్ యతుల గౌరవముల్ ధన ధాన్య ధర్మముల్
సతతము తీర్థ యాత్రలును సల్పుట కాంతకు బూదిలోన గో
ఘృతమును బోయుమాడ్కి యగుఁగీర్తియు స్వర్గము గల్గదీశ్వరా ౩

చ. నరులిల గౌరవంబును ధనంబును జెందఁగఁ గారణంబుగా
దరయఁగ విద్య పూర్వజన నార్జిత పుణ్య విశేషమొండె ను
స్థిరముగఁ గారణంబగును దేవతలంచు బుధుల్ భజింతు రీ
పరుసపు రాళ్లలేమి చనువన్ గలిగెన్ వచియింపు మీశ్వరా! ౪

శా. పారావారములో మునింగి యసువుల్ వర్జింపఁ గావచ్చు దు
ర్వారాభీల దవాగ్నిలోఁ బడి శరీరత్యాగమున్ జేయ నౌఁ
గ్రూరాహీంద్రు విషంబు మ్రింగి ధరపైఁ గూలంగవచ్చున్ దుర్దిన్
దారిద్ర్యంబు భరింపరా దెవరికిన్ దథ్యంబుగా శంకరా! ౫

౯-

మారుతి

శ్రీ సిరివెల్లి విశ్వనాథ శాస్త్రిగారు.

మ. దిననాథాన్వయులైన రాకొమరులే తేరంగ వీక్షించి సూ
ర్యుని పుత్రుం డతివేగ నిర్జనవసంబుణ్యోపేతులౌ వారితో
డను సుగ్రీవుని చెంతకుం జని నిరాటంకంబుగా మైత్రిఁ గూ
ర్చిన నీలీలలు గోరి వ్రాసెదను తండ్రీ! ప్రోవవే మారుతీ! ౧

చ. తన కులకాంతనుం గుటిలదానవుఁ డొక్కఁడు దొంగిలించి వేఁ
జనుటయు నాదిగాఁ గలుగు సంగతులం గనిపింప సూర్యనం
దనుఁడు మనంబులోపలను దద్దయుఁ జింతిలి నిన్ను జానకీ
వనితనుగాంచి రమ్మనుచుఁ బంపిన నేగితి వీవు మారుతీ! ౨

మ. లవణాంభోనిధి దాఁటి రావణుపురీ లావణ్యముం జూచి దా
నవ రాజేంద్రుని రమ్య సౌధములలోనం గాంచఁగాలే కశో
కవనంబందునఁ గ్రూర దైత్యవనితాక్రాంతం ధరాజాత రా
ఘవునాతిం గనినట్టి నీకిదె నమస్కారంబులో మారుతీ! ౩

ఉ. జానకితోడ ముచ్చటలు సల్పి వనంబును భంగపెట్టఁగాఁ
బూని కుతూహలుండవయి భూరిగ నాదముఁజేసి శాఖలుం
ద్రమానగముల్ బడంగఁ౯చి రాక్షసులెల్లను భీతినొందవే
భానుజుఁజేరగాఁ జని సువార్తను దెల్పితివీవు మారుతీ. ౪

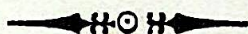
ఉ. అంగదుఁడాదిగాఁగల వనాటులతోడను రాము దేవిఁ గా
నంగను దక్షిణాబ్ధికి ఘనంబుగ నేగి ముదంబుతోడ ను
ప్పొంగుచు దాఁటి లంకకును బోయి నిశాచరనాథు శౌర్యముం
భంగమునొందు వాక్యములు పల్కితి వచ్చుట నీవు మారుతీ! ౫

౧౦

ప్రార్థన

శ్రీ వలిపె వేంకటరావుగారు వకీలు

మ. జననంబాదిగఁ జేయు పాపములకై జాలిన్ గడున్ గాంతునా?
మును జన్మంబుల కర్మ సంచితము నాత్మన్ గాంచి దుఃఖింతునా?
ఘన సంసార దవానలంబునకునై గాసిల్లి ఘోషింతునా?
వనజాతేక్షణ! యేదిదారి యిఁక నీవ్యామోహమున్ మాన్పుమా. ౧

చ. సరసిజనాభ! నీదు పదసారసముల్ శిరమందుఁ దాల్చి నే
నిరతము సంస్మరించెదను నీ శుభనామ మనేకభంగులన్
బిరబిర నన్నుఁ బ్రోవఁగను భీమపరాక్రమ వేగ రాఁగదే
బిరుసు వహించి నన్నుఁ గను భీతునిఁ జేసెదవేల మాధవా! ౨

ఉ. సారవిహీనమై తుదకు సంకటమౌ నరకంబుఁ జేర్చు సం
సారములో మునింగి కడు జాలిని నొందుటకంటె వేగ నా
సారసనాభునిన్ సుగుణసాగరు సూరిజనాభి వంద్యు వే
సారక నాత్మనుంచి మనసార భజింపఁగ సౌఖ్యమబ్బదే? ౩

ఉ. కోరినవారి కీవు పలు కోర్కెల నీయఁగలేదె? వారలే
తీరునఁ గాన్క లిచ్చిరొకొ? తీరని భక్తియ కాక నే నిరా
ధారుఁడ నీదు నామము నెదన్ స్థిర భక్తి జపించువాఁడ నో
నీరజనేత్ర! నా పయిని నీదగు ప్రేమను జూపి ప్రోవవే. ౪

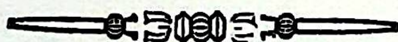
ఉ. తల్లివి దండ్రి వీవనుచుఁ దమ్ములు నన్నలు నీవ యంచు నే
నెల్ల విధమ్ములన్ మదిని నెన్నికతోడుత నున్నవాఁడ నో
పల్లవ కోమలాంఘ్రియుగ! పన్నగశాయి! పతంగ వాహనా!
యుల్లమునందుఁ దావొసఁగి యుత్తమ మార్గము వేగఁజూపుమా! ౫

౧౧

శ్రీనివాస ధ్యానసోపానము

శ్రీమద్బాల సరస్వతీ, తర్కతీర్థ

శ్రీ బుక్కపట్టణం శ్రీనివాసాచార్యులు

సంస్కృతభాష

ఏకీభూతంకిలతనుజుషాం మన్మథానాం సహస్రం
రాశీభూతం కలజనదృశాం ప్రాక్తనంభాగధేయం
కారుణ్యానామివసముదయం కాంత్షితానామివౌఘం
కల్యాణానామివచ నివహం కామయే శ్రీనివాసం. ౧

ప్రాకృతి

మాణిక్కమంజుణి ఉరజ్జుఇ సంఝురాఅ
సంపక్కసంగహి అసోణిమ సందభావో
దవ్వీరఇందసిహరిందు సుహంఘిసోహా
బాలాఅతో మహహి అంబుఅముజ్జలేఉ. ౨

ఛాయా॥

మాణిక్య మంజునూపురద్యుతిసాంధ్యరాగ
సంపర్కసంగ్రథిత శోణిమసాంద్రభావః
దర్వీక శేంద్ర శిఖరీందు శుభాంఘ్రిశోభా
బాలాతపోమమహృదయాంబుజ ముజ్జ్వలయతు. ౩

శౌరసేని

జపహాపుంజప్పసరే
తాసవ్వవిలో అణా ఇమఉళీభోంతి
తారిసకొత్థుహావఖ్ఖో
కహాణుసి ఆఅమ్హ ణేత్తసుహసంసెవ్వో ౪

ఛాయా॥

యత్ప్రభాపుంజప్రసరే
తిస్యైవవిలోచనేముకులీభవతః
తాదృశకౌస్తుభవక్షాః
కథంనుస్యాదస్మన్నేత్ర సుఖసంసేవ్యః॥ ౫

మాగధి

మిదహశిదమిశాఏ చందిమాశంపశాఏ
శిలిణయణ చఓలాణంద మాకంద శెంతే
మహుlలిఊ ముహచందే అమ్హాణెత్తేసులమ్మం
ముఅదివి అతుశాలం భూపేలయూశధాలం. ౬

ఛాయా॥

మితహసిత మిషయా చన్ద్రికాసంపదా
శ్రీనయన చకోరానంద మాకందశేఖర
మధురిపు ముఖచంద్రోస్మన్నేత్రయోరమ్యాం
ముంచతీవతుషారాః భూరిపీయూషధారాః. ౭

పైశాచి

ణిపిడకైకవ్వవహిత
మకుటప్పచ్చుత్త వజిరరతనరుచీ
సోభతిస మప్పితాహరి
సిరమ్మినసితసోణ పొమ్మమాలవ్వ. ౮

ఛాయా॥

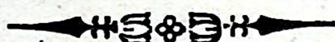
నిబిడైకైకవ్యవహిత
మకుటప్రత్యుప్త వజ్రరత్నరుచిః
శోభతే సమర్పితాహరి
రసిసిత శోణపద్మమాలేవ. ౯

౧౨

రామలింగస్తుతి

కంబము వీర రామయ్యగారు

సీ. కైలాస గిరిఖేల కల్యాణ గుణశీల
సురచక్ర పాల యశోవిశాల
భంజితాంహోజాల పాలిత మునిబాల
భావజేభమృగేంద్ర భక్తపాల
కరుణాలవాల శంకర పురహర బాల
నక్షత్ర రాడ్ధర నమిత లోల
సవనాంతకా భవ సంభృత కరశూల
దిగ్జాల చేలార్క రుగ్వి‌శాల
గీ. దీన సురపాల గళరుగ్జితేంద్రనీల
నిలచి ప్రణుతించితిని గదే నీమ్రోల
యేలఁ జాలవిదేల నే నెగడఁజాల
రాజమిహిరరథాంగ శ్రీ రామలింగ. ౧

సీ. రవిశశి శిఖనేత్ర భవలతా గ్రలవిత్ర
కవిజన స్తుతి పాత్ర ధవళ గాత్ర
దివిజోపవనచైత్ర భువన రక్షణ సూత్ర
నివసిత సితగోత్ర శివపవిత్ర
కుజనను కరపత్ర విజిత శాత్రవ గోత్రి
వృజినౌఘ కానన వీతిహోత్ర
రక్షిత మునిపుత్రి దక్షవ ధనజైత్ర
పంకజాయత నేత్ర కంక పత
గీ. ధవళ వృషపత్ర సుచరిత ధనద మిత్ర
నిభృతదృక్యోత్రి శ్రీభవానీకళత్ర
మిత్రజామిత్ర మానిసం స్తోత్రపాత్ర
రాజ మిహిరరథాంగ శ్రీరామలింగ ౨

(ముక్త పదగ్రస్త)

సీ. శ్రీసర్వమంగళా చేతోబ్జ సారంగ
సారంగ నిర్జర వైరిభంగ
భంగీకృతత్రిపుర భవనాళ ధవళాంగ
యంగ సంభవ భంజి తార్యసంగ
సంగమేశ్వర సమస్తక భవ్యపురగంగ
గాంగేయ నగచాప కరకురంగ
రంగదుర్భుజగేంద్ర రవణ కృపాపాంగ
యంగద జనక ద్విడసువిభంగ

గీ. భంగరహిత ఫలప్రద భద్రసంగ
సంగ తాప్రవాహావ వాసగిరి శృంగ
శృంగ మునినుత శుభ్ర వృషేశ్తురంగ
రాజ మిహిరరథాంగ శ్రీరామలింగ 3

(సర్వలఘు)

సీ. తరుణహిమ కిరణధర ధరణిరథ హరిణకర
మరణ జని రహిత హృత దురిత విసర
కమలభవ దమనసుర వినుతకుల శమనసర
సమితపద జలజయుగ యభయదకర
కదనతల విజయమద మదనహర కుధరవర
సదన జగదవన మృదువచనసుకర
విహగహయ వినుతపుర గహనదవ దహనచిర
బహుళతర విభవ నిరుపమ శుభకర

గీ. కమలనిధి శరధి గరళ గళ గగన చికుర
వరగమనసఖ సుఖఫలద మురహర శర
నిజగుణ కథన చణకమలజ మధుకర
రాజమిహిర రథాంగ శ్రీరామలింగ ౪

౧౩
భక్తిభిక్ష

శ్రీబద్దిరాజు లక్ష్మీనరసింహారావుగారు.

ఉ. భావముపల్లవింప నిజభక్తహృదంబుజ లోకమిత్ర ! ల
క్ష్మీవిభవాభిరామ ! నినుఁగీర్తనసేయుదు; సర్వలోకసం
సేవితమైన నీదుపదచింతనమాననిబుద్ధినిచ్చి నన్
గావుము దీనపోష ! సనకప్రముఖాఖిలమౌనిసన్నుతా. ౧

చ. అనయమునీదుచెంగటఁ బ్రియంబుననిల్వఁగఁ గోటిసూర్యకాం
తినిభ మహావిలాస రమణీయభవత్తనుభూరిదీప్తి నా
త్మను పదిలంబుగానిలుప, మంజురుచీ రమణీయ దవ్యగా
ధనవిన తావకీన సునితాంతదయన్ మతినిచ్చి ప్రోవుమా. ౨

శా. నీరూపంబులు, నీదువేషములు, నీ నేర్పుల్, విలాసంబులున్
నేరంజాలరు తెల్యయోగులనఁగా, నేనెంతవాఁడన్ బృహ
ద్ధీరా ! భక్తినొసంగిప్రోచుటకు నీదే భారము ద్వేల దు
ష్టారిధ్వంసక ! పాలముంచినను నీటన్ముంచినన్ శ్రీహరీ ! ౩

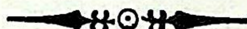
మ. ఏ్రివార్థప్రతిపాదకుండవు, సురా రాతివ్రజాహార్య భం
జనదంభోళివి, యోగిమానసపయోజద్వాదశాత్ముండ వెం
దునదిక్కెద్దియులేని నాకలుషముం దూలించిరక్షించి నా
మనమందున్ భవదీయ నామమును సంస్థాపించి రక్షింపుమా. ౪

క. అనిశము చేత స్వాధాం
గనమునఁ గ్రీడించుపరమ కారుణ్య చిరం
తనమూర్తి భక్తిభిక్షా
ర్థిని దానిన యొసఁగు మైత్రేయమునొల్లన్. ౫

౧౪

శ్రీరామ పంచాక్షరీ స్తవము

శ్రీ పుల్లగుమ్మి శ్రీనివాసాచార్యులు గారు

ఓంకారప్రతిపాద్యం శ్రీభూదేవ్యంచితం నిగమవేద్యం।
శ్రీకేశవపరదేవం వన్దేహం సర్వసంపదాం ప్రాప్త్యై ౧

రాంకవభూషితవపుషం దయానిధిం మాత్స్యరూపమబ్జాక్షం
వేదోద్ధరణధురీణం శరణాగతరక్షిణం ప్రణౌమి హరిం. ౨

రాజన్మన్దరశైలం పృష్ఠే ధృతవాన్ దివౌకసాం నేతుం
జీవాతుమమృతమబ్ధేః కూర్మాకారో హరిస్సదావ్యాన్నః. ౩

మానాతీతవిభూతిర్దంష్ట్రోద్ధృతధరణిమండలశ్శ్రీశః
సదయోమమనగాన్తరంగే మహావరాహశ్చింసరీవర్తు. ౪

యస్తమ్భభవో వ్యద్రుణాద్ధిరణ్యకశిపోరురః ఖరైర్నఖరైః
సనృసింహవపుర్లక్ష్మీజానిః పాయాద్విపత్తేరస్మాన్ ౫

నమతామాఢ్యంకరణో బలిమస్తస్యస్తశోభిశుభచరణః
మాతాద్యావాభూమ్యోః పదద్వయేనైవ వామనోఽవతు నః ౬

మర్త్యానిర్దైత్యానితతేః క్షితిమతులతాం మహోరుపాకృతవాన్
త్రిస్సప్తకృత్వ ఏతజ్జమదగ్నిసుతస్సుఖాకరోత్వస్మాన్ ౭

౧౫

దశావతార స్తుతి

శ్రీ నంబాకం రాఘవాచార్యులుగారు.

మానాతిగ మీనాకృతి మేనా మాసాద్యహరసికిముజలధా
సోమక మాగమచోరం మామకముతచిత్త మకుశలైర్ఘోరం. ౧

కూర్మతనుఃకూర్మిమాలినిమగ్నం నిర్మంథశైలముద్ధరసి
అపినామకిల్బిషార్ణవమగ్నం మామకుశలోర్మిషూద్విగ్నం. ౨

వారాహంవపురేత్యాఽపారాహంకారమథహిరణ్యాక్షం
శిక్షయసిపక్షివాహనదృప్తం మచ్చిత్తముతసదోత్రిక్తం. ౩

జిహ్మమథ దైత్య సింహం సంహర్తుం నారసింహతనుమతనోః
ఉతవాబంహిష్ఠాంహస్సంహతి పరిబృంహితం మదీయమనః ౪

అదితిమతిముదితసుతగతివిమతిం బలివంచనాదుదంచయితుం
వామన దధా వపురథవామనసీచ్ఛాంమమాతిదృఢశంకుం. ౫

కృతవీర్యతనయ మవినయగృతవీర్యం పితరివీక్ష్యహాక్షమనాః
జన్యే బలరాజన్యాన్ భార్గవరామాఽశు పరశుసాదకరోః. ౬

ఉగ్రదశగ్రీవ భయగ్రస్తదిశాధీశ పోషణవ్యగ్రః
దాశరథీ రామో ధియమాశరకులధూమకేతు రేతుమమ. ౭

రామఃప్రలంబడింభక దంభీయస్తంభనోగ్రసంరభః
కలయతుశంహలముసలస్ఖలనత్రాసార్త దృప్తకురుధూర్తః, ౮

యదురాజకులవతంసస్సదురాసదకంస దుర్మదధ్వంసః
గోపీమానసహంసః కోపి ధియామమమధినోత్వఘధ్వంసః. ౯

గీతాతరణి వితరణఖ్యాతాఖిలపాపజలధినిస్తరణః
సకలకలికలుషవిశరణ నిపుణధరాభరణ రేణుకణచరణః. ౧౦

౧౬

వేంకటేశ్వరస్తవము

శ్రీ చక్రహరి నరసరాజుగారు

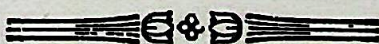
చ. వరము లొసంగి భక్త జనవాంఛలఁ దీర్చెడి భారమెల్ల బల్
మురిపెముతోడఁ దాల్చిన విభుండవుగా, మదభీప్సితార్థసి
ద్ధి రయమునన్ బొనర్పఁ దగదే పెరవాఁడనె నీ పదాంబుజ
స్మరణ పరాయణుండఁ బలుమాట లికేటికి వేంకటేశ్వరా! ౧

చ. కరివరుఁ బ్రోచినప్పు ముని కాంతకు శాపము దీర్చినప్డు భూ
సురవరుఁ గాచినప్డు సురసూనుని రక్షణ సేసినప్డు నీ
యరమర లేక యుండిన మహా కరుణారస మెందుడాఁగె నా
కరుణ యొకింత జిల్కి ననుఁ గావగ రావటె వేంకటేశ్వరా! ౨

ఉ. మానవుఁ డెప్పుడైన రిపుమందిర సీమను ద్రొక్కరాదు క
న్గానక నేగెఁబో యచటఁ గాంతుఁ దలిర్పఁగ నిల్వరాదు పెల్
బూనిక నిల్చెఁబో యచట భోజనమున్ బొనరింపరా దిటుల్
గాని నరుండు మోసమును గాంచు గదా యిల వేంకటేశ్వరా!

ఉ. పోకలు లేని తమ్మలము పోటున కోర్వని మల్లయోధు పే
రాకలిలేని భోజనము నక్కరమాలిన బంధుజాలమున్
మేకల పాడియున్ సమత మీరి యొనర్చు వివాహ కార్యముల్
పాకర గల్గు బంటఁ గన వ్యర్థము తథ్యము వేంకటేశ్వరా!

ఉ. కాసులె దోలు దోషములఁ గాసులె యిచ్చు సుఖంబు లెన్నియున్
గాసులె బాపు కర్మములఁ గాసులచేతనె గల్గు గౌరవాల్
కాసులచేతఁ దాఁ దలఁచు కార్య విశేషములున్ ఫలించెడిన్
కాసులు లేని మానవుఁడె కష్టము జెందును వేంకటేశ్వరా!

౧౭

మాధవనుతి

శ్రీ ఆవుల పురుషోత్తమదాసు గారు

ఉ. ఆయువు చూడ స్వల్పమడియాసలు మెండు మనోవికారముల్
పాయకయుండు, సంతతము బాధలఁగూర్చుచునుండు రుగ్మతల్
ప్రాయము సర్వముం గలువ భాజనమై గనుపట్టుచుండు నా
కేయది రక్షణంబు పరమేశ్వర! చెప్పఁగదేర మాధవా! ౧

ఉ. బాలుఁడ దీనమానసుఁడ పాపవశుండను గోపచిత్తుఁడన్
గాలముచేతఁ గట్టువడి కామము లోభము మోహ మన్మహా
భీల దవాగ్ని గ్రుంగి భవ భీతినిఁ బొంది తపించుచుంటి నన్
బాలను ముంచెదో? జలము పాలొనరించెదొ తెల్పు మాధవా! ౨

శా. సంసారంబను ఘోర సాగరమునన్ సంతాప చిత్తుండనై
హింసల్ చేయుచు మాయచేత సమతా హీనుండనై యుంటినో
కంసారీ! గజరాజ రక్ష వరదా! కారుణ్యసంధాయకా!
సంసారాంబుధి తారకాఖ్య పరమేశా ప్రోవవే మాధవా! 3

ఉ. పంకజనాభ! నీదు పద పంకజయుగ్మము నమ్మి మన్మనః
పంకజమందు నారతము పావన నామము సంస్మరించుచున్
శంకలు మాని శాంతమతి సజ్జన సంగతి గోరుచుంటి నా
వంక కృపారసంబుఁ బసు పంగను రాఁగదవయ్య మాధవా! ౪

ఉ. సూదిని నీడ్చు జాతి విధి సొంపగు స్త్రీల ముఖప్రదేశమున్
మోదము గూర్చు కెంజివురు మోవియుఁ గాంచిన యంతనే మహా
వేదనచేత నెమ్మనము వేగమె లాగుచునుండుఁ బాపపృ
థ్వీ ధరవజ్ర! ప్రోవఁగదవే కలుషంబు లడంచి మాధవా ౫

౧౮

గోపాల చూడామణీ!

శ్రీ మాటేటి వరవరరావు గారు

జీవిన్ జీవియె పొట్టకూటికయి భక్షింపంగ సృష్టించి యా
జీవిన్ బ్రహ్మనిజాంశమంటకుఁ దగన్ జిత్రించి కర్మంబునన్
జేర్చన్ జీవినిఁ జిక్కఁజేసి తుది రక్షింపంగ నీవంచహో
గోవిందా? వినఁజెప్పినావు భళిరా! గోపాల చూడామణీ. ౧

"ఆవైకుంఠ పురంబులో నగరిలో నామూల సౌధంబులో"
నావిశ్వస్తుత దివ్యమందిరములో నా లక్ష్మితోఁగూడి క్రీ
డా విన్యాసములందు నిన్నుఁ గనువేడ్కన్ బాహిమాం శ్రీహరీ
గోవిందా యని మ్రొక్కఁగల్గుటెపుడో గోపాల చూడామణీ. ౨

తలపంజాలక మానినాఁడ మిము మీ దాసాది వర్గంబుతో
నిలువంజాలక మానినాఁడఁ దుదకున్ నీ నామముల్ తల్పులో
నిలుపంజాలక మానినాఁడ తమరెన్నే రీతులం బ్రోచినన్
గొలువంజాలక మానినాఁడ శుభదా! గోపాల చూడామణీ. ౩

హల వజ్రాంకుశ చక్ర శార్ఙ్గ వితతుల్ అబ్జాతకల్ప ధ్వజో
జ్జ్వల చిహ్నంబులఁబోలు మీపదము లీశా దేవ మన్మ్యక్ష మం
దిల త్రైవిక్రమ కాంచనాభరణమై దీపించుచున్నండొ? మ
త్కుల కల్పోజ్జ్వల వాసుదేవ! వరదా! గోపాలచూడామణీ! ౪

౧౬

వేంకటేశ్వరా!

శ్రీధర్మవరము మణిమణిహారి గోపాలసూరిగారు.

అచ్చఁ దెనుఁగు

ఉ. తియ్యనిపువ్వుఁదేనియల తేటలునీటుగఁ గ్రోలుమేటి తేం
ట్లెయ్యెడనైన నమ్మతల కెగసి లాగున లాతివేల్పులం
జయ్యన డాయఁ బోకెపుడు చక్కఁగ డెందపుఁ దమ్మి నిల్పి ని
న్నెయ్యనఁ గొల్తునక్కటిక మూనఁగ రాదొకొ వేంకటేశ్వరా. ౧

చ. అడుగున జాలు మబ్బుగమి నగ్గువఁ బుచ్చెడు మేనిడాలు కై
నడరెడు చుట్టువాలు, మెయి నందము గొల్పెడు పట్టుసేలు, లే
ఝడినడగించునాల్క, కడిమిం దగ గల్గియు మేలుగా జగ
లెడపక నేలు, నిన్ను నెద నెంతయుఁ గొల్చెద వేంకటేశ్వరా. ౨

చ. బెడదలఁ దీర్పుమయ్య నినుఁ బేర్మిని వారక వేఁడు పల్కులన్
బెడ చెవిఁ బెట్టకయ్య, కడు పేదఱికంబున నుంచి నిచ్చలున్
సుడివడఁ జేయకయ్య, గడుసుందనమున్ విడుమయ్య, కల్మలన్
వడిగ నొసంగుమయ్య, నిను వావిరిఁ గొల్చెద వేంకటేశ్వరా. ౩

చ. జిలిబిలి ముద్దుపల్కొకటి చెన్నగ తేనియలొల్క, నాదు ముం
గలకరుదెంచి యొక్కపరి గాటపు మక్కువ మీఱఁ బల్కు, నా
కలవరపాటులన్నిటిని గ్రన్ననఁ దీర్పుమ వేన వేలుఁజో
తలిడుదు నీకు నెల్లపుడు తాల్మి దలిర్పఁగ వేంకటేశ్వరా. ౪

చ. చెలువగు కైత నీ నెనరుచే దగనబ్బుటచేత రిత్తవెం
గలులనుగల్మికిన్ బొగడగా మది గోరక నెమ్మి నిన్నని
చ్చలు గొనియాడు వాఁడ బలు సంతసమందుచు బ్రోవుమయ్య నే
సలిపిన యెల్ల దోసములు చయ్యన బాపవె వేంకటేశ్వరా. ౫

౨౦
దశరథ రామా
శ్రీ కొండా యల్లయ్యగారు

క. శ్రీకవికులసన్నుతామా, సూరిజన స్తోమవినుత సుచరితనామా
చారులసద్గుణధామా, దారుణసంగ్రామభీమ దశరథ రామా.

క. బహుభంగులనిను వేడిన, గుహునకు నిడినావుగా పెకొర్కెలనెల్లన్
సహజము పేకిదిరిపువన, దహనాసీతాభిరామ దశరథ రామా.

క. జానకిచెంగటలేదా, పూనిక భక్తులను బ్రోవ బోధింపద యో
మానితగుణగణ వినరా, దానా మిఁ అవీనులార దశరథ రామా.

౨౧
కాళీ!
శ్రీ జొన్న ఎల్లారెడ్డి గారు

క. శ్రీవిశ్వేశార్ధాంగివి, నీవై జగములసృజింప నేలగ లయమున్
గావింప నజహరాచ్యులి, భావంబున వెలయునీకుభద్రముకాళీ.

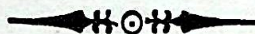
క. వాణివినీవేకదశ, ర్వాణివి సర్వార్థభోగవర్తివి గద పూ
బోణి వినుతగీర్వాణి, వీణాకర కమలనిన్ను వేడితిఁగాళీ.

క. పట్టితినీపాదంబులు, గట్టిగనాహృదయమనెడి కమలమునందున్
బెట్టితి దూరము వెడలక, గొట్టకుధూర్తుండనను చుగోమలికాళీ.

౨౨

పరమాత్మ

శ్రీ అర్చకం పెరుమాళ్ళాచార్యులు గారు

చ. అనుపమ సృష్టిసుస్థితిలయాదులె కేవల లీలఁగాఁగ మా
యను గొని దానికంగముగ హర్షముతో సకలంబు నిండి నూ
తనము విచిత్రమౌ ప్రకృతిధర్మమునన్ దలయూపి యప్పునా
ఘనతరమైన బ్రహ్మమెరుఁగన్ సులభంబొకో! జీవకోటికిన్. ౧

ఉ. జీవులు బద్ధకర్మమునఁ జిక్కి చరాచర జంతువాసియౌ
దేవునిఁ గానలేక తిమతీరు నెఱుంగక రాగ తృష్ణలోఁ
జావఁగ వహ్నిలోఁబడెడి జంతువులట్టుల దూయచుంద్రు సం
భావిత ధర్మవర్తులయి భక్తిఁ దలంపక నా పరాత్పరున్. ౨

ఉ. భూరిగుణోజ్జ్వలంబమిత పుణ్యతమం బకళంకమైన సా
కారమటంచు కొందఱు వికారవిహీనము దివ్యమౌ నిరా
కారము నిర్గుణంబు పలుకందగు నట్టిదటంచుఁ గొందఱున్
బోరున బల్కుచుంద్రు తమ బుద్ధికిఁ దోఁచిన రీతి బ్రహ్మమున్. ౩

చ. ప్రకృతి వికాసభాసిత చరాచర జంతు మయ ప్రపంచ రూ
పకమయి కానివానివలె భాసిలుపుణ్యుని సత్యరూప మిం
చుక గనలేక కర్మమున స్రుక్కిన జీవుల నుద్ధరింప నా
సకలనియంత గన్పడగ జాలినవాఁడయి యుంచు చేరువన్. ౪

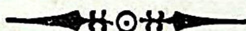
చ. సురుచిరమౌ శ్రుతిస్మృతుల శోధన సేసి యఖండమైన యా
పురుషవిభూతి భక్తిగను పుణ్యులఁగాచు పరాత్పరుండు సా
దరమున రక్షసేయుత ముదంబలరార నిజాము రాజ్య మం
దరుదుగ నిండియుండు విబుధావళి సత్కవితా విలాసమున్. ౫

౨౩

శంకరస్తవము.

శ్రీ కొండపర్తి వీరమల్లుగారు.

ఉ. భూధరకార్ముకుండఖిల భూసురసంతతి రక్షకుండు వా
ణీధవమాధవాబ్జముఖ నిత్యసమర్చితపత్కజుండునన్
శ్రీధవభానుడున్ సకల సిద్ధమనస్థితి భాసియైన యా
భూధరజామనోహరుడు ప్రోచునుగాకననుంగృపాళుడై. ౧

ఉ. ఆర్తిహరుండ్రినేత్రుడు తుహినాంశుధరుణ్ హరు శాంకరీప్రియున్
నర్తనలోలు నాశ్రితజనావళికల్పకుజంబు శారదా
మూర్తినగేంద్రచాపు వటమూలనివాసు గిరీశు దక్షిణా
మూర్తినిఁగొల్తునిచ్చలు నమోఘకవిత్వపటుత్వమీయఁగన్. ౩

౨౪

విఘ్నేశ్వరా!

శ్రీ చాగంటి భాస్కరలింగముగారు

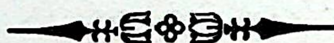
మ. సరసీజాసన వాసవాదసుమన స్సంఘంబులెవ్వానిపత్
సరసీజంబుల భక్తియుక్తులగుచున్ ధ్యానించివిఘ్నావళిన్
జెరుపన్ జాలియు కీర్తిన్ గనియు వాసిన్ గాంచినారయ్యనీ
చరణాంభోజములన్ స్మరించియెకదా చర్చింపవిఘ్నేశ్వరా.

-౨౫-

శ్రీ హరీ!

శ్రీ ముదల్ఘుర నరహరిరావుగారు

ఉ. శ్రీవనిత ప్రకోష్ఠయుగ శింజిత కంకణ ఘట్టి తాంఘ్రి రా
జీవ విరాజితార్క భవ సీమ, పయోనిధి భోగ, భోగిభో
గా విరతస్ఫుర న్మణి సహస్ర వికస్వర దేహ, దేవసం
భావిత సచ్చరిత్ర, నత భక్త హృదబ్జ పవిత్ర శ్రీహరీ ౧

చ. సరస గుణాభిరామ నయ జాల, యశోజితసోమ, సోమశే
ఖరనుత భవ్యనామ, రిపు గర్వ విరామ, భవౌఘభీమ, భా
స్కర శతకోటిధామ, నత సద్వ్యసుర వ్రజసార్వభౌమ, దృ
గ్వర కృత సూర్యసోమ, త్రిజగన్నుత దైవలలామ, శ్రీహరీ ౨

చ. అచల దృగోత్పలమ్ముల ధరారుణ బింబము లాస్య పద్మముల్
కుచ లికుచమ్ములున్ రదన కుట్మలముల్ కచపాశ బర్హముల్
రుచిరవచో వచస్సుల నిరూఢిగ గోపిక లర్పణంబొన
ర్చుచు భవదీయ గాన గతిఁ జొక్కి నటింతురు గాదె శ్రీహరీ 3

మ. అరయన్ గోసలదేశమౌక్తికము సీతామోదమాణిక్యమున్
సురసంసేవిత కల్పకంబు హనుమత్సుగ్రీవ భాస్వద్గళా
భరణంబున్ దశకంఠవంశ మహీభృద్వజ్రంబయైయొప్పు దా
శరథిన్ సత్కరుణాతరంగశరధిన్ జర్చించెదన్ శ్రీహరీ. ౪

౨౭

పార్వతీస్తవము

శ్రీ అత్తలూరు విశ్వనాథ శాస్త్రిగారు

శ్లో. దుర్గేత్వదీయ మహిమానగ్గలతాంసంతతం నివేదయతి
స్వర్గేవసదమరస్త్రీవర్గకృతాసంత పుష్పతతిపూజా. ౧

శ్లో. చింతాకులితం స్వాంతం,సంతత సంసార సాగరేమగ్నం
భ్రాంతిం హరమే పార్వతి,చింతిత చింతామణి! ప్రపంచేఽస్మిన్. ౨

శ్లో. కచబంధిత సుమవారే,కుచకలశోల్లాసి తారసంతానే
నిచయాం తేపతి పార్వతి, వచకరుణాపూరితోక్తి మాధుర్యం. ౩

౨౮

వేల్పు

శ్రీ వట్టెము పాపకవి గారు

సీ. కొమరువీనులకంటి గమికాడుమొత్తగా
సత్తు మిల్లిన మేటి సత్తి వేల్పు
నెట్టనపొలిదిండ్ల పొట్టక్రొవ్వడగింప
జుట్టుకైదువు బట్టు దిట్టవేల్పు
పుట్టుగట్టునఁగను పట్టు వెట్ట వెలుఁగు
బోనిమానిక మెద బూనువేల్పు
మబ్బుబా బాబువ్వ గొబ్బునఁ గొనినిక్క
పక్కి వెన్నెక్కి పెం పెక్కువేల్పు

గీ. పొన్నజిగిదువ్వలఁ వదాల్చి యున్న వేల్పు
పెంపెరువునందు నెపుడు పెంపొందువేల్పు
బత్తులకు బుత్తి ముత్తు లేర్పఱచు వేల్పు
పెల్లిదపుపొగడిత నివ్వటిల్లువేల్పు

౨౮

వేణుగోపాల ధ్యానము

శ్రీ మరతాటి వేణుగోపాలచార్యులు గారు

మధురిపువదనసరోజం దరహాసమరాళరాజరమణీయం
మురళీరవమధుధారాం విసృజద్విలసతుమదీయహృత్సరసి ౧
పదయుగగతకిఙ్కిణీనినాదానుకరణపేశలబాలహస్త తాళః
అపనుదతుమమాంతరంమురారిస్తిమిరముదారవిలాసలోలశీలః ౨
మంజులగుంజాహారీ మౌళిచలాచలశిఖండమాలీమాం
కులసుందరీ విహారీకువలయకర్ణావతంసితాపాతు ౩
ఉరగాలంకృతికలితం సుమశరసుందరమహీశగిరివాసం
కలయేవిశాలవక్షస్స్థలలసదరవిందనిలయమురుశరణం ౪

౨౯

కురుమతిగిరీంద్ర నిలయోవిలసతు

శ్రీ కవితార్కిక సింహాచార్యులు గారు

నవకువలయదళనీలఃకమలాస్తనకమలముకుళలోలాక్షః
కురుమతిగిరీంద్రనిలయోవిలసతుమమమానసేరమావాసః ౧
శ్రీవత్సవైజయంతీకౌస్తుభలక్ష్మీపరిష్కృతోరస్కః
విలసతుహృదివిధిశతమఖహరిశరముఖవందితాంఘ్రిరాజీవః ౨
విద్యుద్రుచిరుచిరాంశుకసంవీతఃకిసలయాధరశ్శుభదః
విలసతుమమహృదికలశాంబుధికన్యాస్వాంతకమలకలహంసః ౩
షట్పదనివహమదాపహమంజులకుటిలాలకస్ఫురత్ఫాలః
కమలాకటాక్షదాసోవిలసత్వనఘఃకృతాసురత్రాసః ౪
పద్మాలయాపదాంబుజలాక్షాంకితవక్షసంసరోజాక్షం
కలయామికలుషజాలకతూలంకషమంశుమాలినిభభాసం ౫

౩౦

నీరజాక్ష!

శ్రీ శిలింగం జగన్నాథం గారు

గీ. పుండరీకంబు నా కిప్డు పుండరీక
మయ్యె, శరము శరంబయ్యె, నా శుగంబు
నాశుగంబయ్యె, బర్హియు నయ్యె బర్హి,
నీ వియోగంబుచేత నో నీరజాక్ష! ౧

గీ. నీ వియోగంబు భరియింప నేర కేను
మదన తాపంబు తోడను మ్రగ్గు చుంటిఁ
జంద్రికల వెదఁ జల్లెడు చంద్రుఁ బోలు
నీదు వదనంబుఁ జూపు మో నీరజాక్ష! ౨

గీ. అంచితంబగు నీ యధరామృతంబు
తవిలి పానము సేయంగఁ దలఁపు గలదు
ఆశ్రితాభీష్ట సంధాత! యమృత మొలుకు
నీ యధర మానఁగా నిమ్ము నీరజాక్ష! ౩

గీ. విశ్వ మోహనమైన నీ వేణుగాన
మాధురిం గ్రోలి తడవాయె, మరల నొక్క-
సారి నీ మోవిఁ గ్రోవిని సరగఁ జేర్చి
నీవు గానము సేయు మో నీరజాక్ష! ౪

గీ. ఘోర నారాచమున మారుఁ డీరసమునఁ
గ్రుమ్మఁ గాఁ జొచ్చె నిప్డు నా గుండెలవియ
దర్పకుని దర్ప మణఁగింపఁ దరలి రమ్ము
నీల నీరద నిభ గాత్ర! నీరజాక్ష! ౫

౩౧
స్తోత్ర పంచకము
శ్రీ మేల్నాటి లక్ష్మయ్య గారు

ఇష్టదేవతాస్తుతి

శా. శ్రీ వైదర్భి సరోజ నేత్ర భసల శ్రేణిం దొలంగించి న
త్తావుం బాసి ముఖాంబుజంబునఁ బడం దన్వంగి భీతిల్లి రా
భావం బాత్మ నెఱింగి గంధఫలులం బైఁజల్లి యత్తేటులం
బోవంజేసిన కృష్ణుఁ డెప్పుడు మముం బొల్పారఁగాఁ బ్రోవుతన్. ౧

లక్ష్మీస్తుతి

సీ. మెఱుఁగారు వదనంబు సరసిజంబులఁ గేరి
విధుమాడ్కిఁ దద్దయు వెలయుచుండఁ
జెలువొందు రోమాళి యళులను నిరసించి
హరిభంగి సంతతం బలరు చుండ
బరికింప వేనలి వారిదంబుల దూఱి
యే ద్రైలం గృష్ణత్వ మెసఁగు చుండ
భావింప లేఁగౌను, పంచాస్యమును నవ్వి
రహి ననంత విధంబుఁ గ్రాలు చుండఁ
గీ. దనరువాతెఱ బంధూకమును హసించి
మాధవస్ఫూర్తి వెలసిల్ల మహి సదవయ
వంబులంతట శౌరి భావంబుఁ జెంది
పొసఁగు సిరిమాకు సంపద లొసఁగుగాత. ౨

బ్రహ్మస్తుతి

మ. వరఁగ న్భారతి కొప్పు వారిదముగా భావించి తా నెక్కు హం
సరహిస్స్ఫీతి వహించి యేగునని బల్చర్చించి సందేహతం
ద్వరగా వాణిని నైజ వక్త్రమున నిత్యం బొప్పగాఁ దాల్చుచు
న్సరసత్వంబునఁ బొల్చుధాత ననుఁ దా జైవాతృకుం జేయుతన్. ౩

సరస్వతీస్తుతి

సీ. ప్రోల్ల సద్వల్లకీ పుస్తకాంచిత పాణి
రాజతాసిత ఫణి రాజవేణి
వినయ నిరంతర వినుత మునిశ్రేణి
మకరంద సుధా మధురవాణి
చాంచల్య లోచన, చకిత సంజ్వలదేణి
దక్షిణభుజకనద్వర కృపాణి
కైవల్య హర్మ్యాగ్ర కాంచన నిశ్రేణి
యంచ తేజీ నెక్కు మించుబోణి
గీ. యాచితేంద్రాణి సర్వ విద్యాధికాళి
సన్నుతాఖిల గీర్వాణి స్మరవధూని
పులినజిచ్ఛ్రోణి జాణయౌ నలువరాణి
కలితకల్యాణి ధీ నిచ్చుఁ గాత వాణి. ౪

కవిస్తుతి

సీ. పరమ సత్యావాస పరుఁడగు వాగను
శాసను చతురాస్య సరణిఁ బొగడి
బహుముఖవక్త్ర యారహిఁ గుండలీంద్రుని
పదగూఢభావంబుఁ బ్రస్తుతించి
లలితవైదర్భిచేఁ జెలఁగు శ్రీనాథుని
పురుష సింహత్వంబు నరగఁ దలఁచి
విబుధ వత్సలుఁడన విలసిల్లు సోముని
సన్మార్గ గతులను సంస్మరించి
గీ. కవి వితానంబునకు మేలుఁ గలుగఁ జేయు
భాస్కరుని వృత్త నియమప్రభావసమితి
నభినుతించియు నిరతపూర్వాంధ్రకావ్య
సృజన కౌశల కోవిద వ్రజముఁ గొలుతు ౫

౩౨
శరణాగత రక్షణ
శ్రీ రజాఅల్లి లక్ష్మణరాయడు గారు

క. శరణాగత రక్షణ తత్పరతం బోషించు మయ్య దామోదర! శ్రీ
ధర భూధర ధరధరధర, నరసింహ పురీ నివాస నరహరిరూపా. ౧

గీ. మూఁడు మూర్తుల వీఁదటి మూల మెవఁడు
ఉండి లేనట్టి పురుషుని యునికి యెచట
నామ రూపంబు లేనట్టి నాథుఁడెవఁడు
అట్టి యీశునిఁ గొల్చెద నధిక భక్తి ౨

మాలిని. సరసిజనిభనేత్రా సాధు సంస్తుత్యపాత్రా
నిరుపమశుభనామా నిర్జరారాతిభీమా
సురుచిరమణిభూషా సూరిసంఘాశ్రితోషా
సురమునిగణపాలా క్షోణిజాప్రాణలోలా ౩

౩౩
రంగశతకము
శ్రీ రంగానందస్వామి గారు

గీ. సకలజీవకోటి సాఁకెడిపరమాత్మ, నెపుడు వీడకుండ నెవఁ భజించు
వాఁడెభక్తవరుఁడు వసుధలోఁజూడంగ, విమలసుగుణలింగ వినుతరంగ. ౧

గీ. భక్తిలేనిపూజ పత్రిచేటందురు, ఫలము లేదుదాన పరగఁజూడ
భక్తిచేతనిడిన పండొక్కటేచాలు విమలసుగుణలింగ వినుతరంగ. ౨

గీ. అణువు మొదలుకొని యజాండంబువఱకును
నిండియుండుచిన్మయుండు నెపుడు
అతనిఁగన్నవాఁడె యానందయోగిరా
విమలసుగుణలింగ వినుతరంగ. ౩

౩౪

సాంబమూర్తి స్తవము

శ్రీ గుండ్లా రాజమౌళిగారు

గీ. ఉన్నదనరాదు లేదనుకొన్న బోదు,
పట్టుకొనరాద దెప్పుడెడఁబాసిపోదు
ఇట్టిదామాయలేని నీగట్టిపాదు
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి సాంబమూర్తి. ౧

గీ ఎవ్వరేరూపునన్ను తియింపుచున్న
నేనదేరూపు గైకొని నిలిచికోర్కె-
లిడుదుననవింటి నీకీర్తి కడు ముదమున
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి సాంబమూర్తి. ౨

గీ. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర బలమనంగ
త్రిగుణమాయావిశిష్టమై తేజరిల్లు
దానిపైనుండు చోటునీ స్థానమయ్యె
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి సాంబమూర్తి. ౩

గీ. ఈశ్వరానిన్ను నెడబాసి యెంతకాల
మేగెనో దేవ యికముందు నెంతకాల
మునకునిను జేరుదునొ తెల్పు ముదముతోడ
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి సాంబమూర్తి. ౪

౩౮

జీడికంటిరామ

శ్రీ కేశవపట్నం నరసయ్యగారు

సీ. నాకలోకమునీకు ఠీకుదివాణ్ఖాన
నిగమపదార్థంబు నీఖజాన
యెన్నశక్యముగాదు రస్ననీశాఖాన
నిత్యంబుహెచ్చురా నీఘరాన
సనకాదిమునులకొసంగితౌ రోజీన
యెఱుఁగలేఁడింత నిన్నిదివాన
యిచ్చుతోనన్ను నీకిచ్చితి నజరాన
పడఁద్రోయకయ్య నర్కబంధిఖాన
గీ. నైజవిభవంపుఁ బుట్టిల్లు నీజనాన
ప్రస్తుతమకిచ్చుఁ దగుహిసా పాదియాన
సిరులకిరవైనజుంటి శ్రీజీడికంటి
ధామ సుగుణాభిరామ శ్రీరామ రామ. ౧

సీ. దేవనినుమఱచి తెచ్చుకొంటినిజేటు
పడెఁగదాభవముల బందిపోటు
గదిసె నింకెటుజొత్తు మదికితొందరపాటు
లేశమైనను దాగలేదుచోటు
ఏలికవైచేయు మిసుమంత తోడ్పాటు
మనుపు నీపాద పద్మములచాటు
చేరఁగోరితినయ్య సేయకు టాటోటు
దైవమూలేదు నీదయకుదీటు
గీ. సక్కితము దక్కఁగలదె వేరొక్కబాటు
గద్దరించకు చేయుమా దిద్దుపాటు
సిరులకిరవైనజుంటి శ్రీ జీడికంటి
ధామసుగుణాభిరామ శ్రీరామరామ. ౨

౩౬

తారకనామా!

శ్రీ యస్. బి రాములు గారు

క. నారాయణనీనామము, పారాయణ జేయుచుండు భక్తులకెపుడున్
వారక బ్రోచెడినర్వా, ధారుండవు గావెనీవు దాక్షిణ్యనిధీ.

క. దయగలవాఁడవు నీవని
భయమునువిడనాడి ప్రేమభావముతోడన్
నయమొప్పఁ గొలుచుమమ్ముల
బ్రియముగ రక్షించి యాదరించవె కరుణన్

క. శ్రీరామా నినుగొలుతును, గారుణ్యముతోడవచ్చి కనుపించఁగదే
తారకనామ భవాంబుధి, పారము మట్టింపుమయ్యభద్రముతోడన్

౩౭

కృష్ణా

భట్టరాజు రామకృష్ణయ్య గారు

క. శ్రీమానితకురుమతిగిరిధాను పరంధామ సుగుణధామ జలధర
శ్యామ రిపుభీమ విక్రమ సోమార్యమనయన రామసోదరకృష్ణా ౧

క. మూర్తిత్రయమునకవ్వలిమూర్తివసంగుఁడవు సర్వమునకునునీవే
కర్తవు భర్తవటంచని కీర్తింతురుబుధులు దేవకీసుత కృష్ణా ౨

క. సాక్షాత్పరుఁడవుత్రిభువనరక్షణదక్షుఁడవు భక్తరక్షణకార్యా
పేక్షనపేక్షింతువెకరు ణాక్షమగుణలక్షణా జనార్దన కృష్ణా ౩

క. నావిధముగాంచి దేశికఁ జేవిధమునవైన నీనివెలమిఁగృతార్థున్
గావింపవలయునని తమ సేవకునన్నంపెఁ బ్రణుతి జేకొను కృష్ణా ౪

క. దోషంబులెన్నియున్న నిమేషంబునమాప్చి పుచ్చిరుక్మిణిప్రియసం
భాషణముల నీదాసుల బోషింతువనంగ శరణుబొందితి కృష్ణా ౫

క. కొండంత దేవుఁడవునీవుండిని రాధార మానవునిగాఁ జేయన్
దండిదొరతనము సంపద లుండినఫలమేమి ధర్మముడిగితె కృష్ణా౬

౩౮

భద్రసంధాయకా!

శ్రీ ధప్పూరి సత్యనారాయణాచార్యులు గారు

సీ. శ్రీనాయకాయ భాసితశుభాకారాయ
పద్మనాభాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
జగదీశ్వరాయ సజ్జనపాలకాయ శో
భనచరితాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
విశ్వరూపాయ సర్వేశ్వరాయ ధీరాయ
భవవిదూరాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
కాంచనవసనాయ కమనీయదేహాయ
భక్తవంద్యాయ తుభ్యంనమోఽస్తు

గీ. అబ్జనిభలోచనాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
పరమకరుణాకరాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
భద్రసంధాయకాయ తుభ్యంనమోఽస్తు
భావరామభద్రాయ తుభ్యంనమోఽస్తు. ౧

మ. సకలాధారుఁడు వేదవంద్యుఁడు మహాశాంతుండు మానీంద్రర
క్షకుఁడజ్ఞానమహాంధకారపటలీసప్తాశ్వుఁ డబ్జాక్షుఁడ
త్యకలంకస్తవనీయనామకుఁడు నిత్యానందకైవల్యదా
యకుఁ డా శ్రీరమణీమనోహరు మహత్త్వంబెన్నఁగఽసాధ్యమే ౨

౩౯

ప్రార్థనము

శ్రీ మార్చాల రామాచార్యులు గారు

శా. శ్రీమంతంబునఁ జెన్ను మీఱుధరణీ సీమంతినీభూషణ
గ్రామంబౌ మధురాపురంబున దివౌకవ్యూహ సంప్రార్థనన్
భూమేల్ జూప జనించినట్టికరుణాభూష్ణుండు కృష్ణుఁడొగిన్
ధామైశ్వర్య సుఖాదికంబొసఁగి ప్రోచున్ గాత నెల్లప్పుడున్. ౧

మ. కడుమౌగ్ధ్యంబున నివ్వటిల్లుపడతుల్ గాసిల్లి నిద్రించగా
నడురేయొయ్యన వారిఁ జేరికినుకన్ దద్వేణిబంధంబులన్
వడి లే దూడల దోకలన్ బిగిచి యాహ్లాదించి మోదించు నా
తఁడుగృష్ణుండుకృపామతిన్ గనుటకై ధ్యానింతునశ్రాంతమున్. ౨

గీ. భవ్యబృందావనారణ్య భూరుహాళి
సాంద్రతరునీడలందు సుశ్రావ్యమహిత
నవసుధారస కలిత మాధుర్యవేణు
గానమొనరించ గోవులు గ్రాసముడిగి
యేమహాదివ్యమూర్తిని నెలమిగాంచు
నట్టికృష్ణుని సేవింతు ననుదినంబు. ౩

౪౦

శ్రీ మల్లికార్జున స్తవము

శ్రీ అక్షింతల సింగరశాస్త్రి గారు

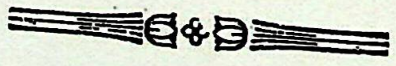
దేవదానవయక్షకిన్నర సిద్ధచారణసేవితం
శ్రీగిరౌ భ్రమరాంబయానిఖిలార్థదం శరణార్థినాం
హేమమందిర మధ్యమే నివసన్తమద్భుతవిగ్రహం
మల్లికార్జున మీప్సితార్థ విధాయకంహృదిభావయే ౧

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాదిభి రర్చ్యమానపదాంబుజం
దివ్యచందన దీప్యమాన విశాలపీవరవక్షసం
మందహాసవిరాజమాన ముఖారవిందమనోహరం
మల్లికార్జున మీప్సితార్థవిధాయకం హృది భావయే ౨

రత్నకుండలమండితామల కర్ణయుగ్మవిరాజితం
చంద్రఖండవిరాజమాన కిరీటశోభితమస్తకం
భోగిభూషణ భూషితం గిరిజాసహాయమగోచరం
మల్లికార్జునమీప్సితార్థ విధాయకంహృదిభావయే. ౩

పద్మపత్రవిశాలలోచన మాదదేవమయంవిభుం
పాపతూల హుతాశనం పరమేశ్వరంప్రణతార్తిహం
జన్మమృత్యుజరాతిగం జగదాదికారణమన్వహం
మల్లికార్జునమీప్సితార్థ విధాయకంహృదిభావయే. ౪

బిల్వపత్రవిభూషితం మునిపూజితం వరదాయకం
భస్మకాసురసూదనం నిజభక్తిముక్తివిధాయకం
భూతిభూషితవిగ్రహం శరణాగతోద్ధరణోద్యతం
మల్లికార్జునమీప్సితార్థవిధాయకం హృది భావయే. ౫

౪౧

భావసీమ

శ్రీ కే. యామునాచార్యులు గారు

సీ. దళితేంద్రనీలమంగళకోమలానీల
ప్రావృషేణ్యపయోద పటలములను
జనవిలోచన మోదసంజననటత్క
లార్హ ఫుల్లకలార్హ బర్హిణముల
మందమారుతహతి మంద్రమధ్యమతార
మధురస్వనద్వేణు మండలముల
తరుణార్క కల్యాణ కిరణకిర్మీరిత
దూర్వాప్రతాన సమోర్వీతటుల

గీ. తరళతర తారకానిరంతరమనోజ్ఞ
గగనతలములఁ గనుగొన్న కాలములను
నీ త్రిలోకమోహనోన్నిద్రమైన
బాలకృష్ణాకృతియె తోఁచు భావసీమ. ౧

సీ. కాంతనింతలుసేయు కాకాసురుని బ్రోచి
అమలుసౌమిత్రిఁ బో నడచితీవు
అపరాధిసహజు మూర్ధాభిషిక్తుని జేసి
యనపరాధిని వాలిఁ దునిమితీవు
విదురులోఁగిటఁ బ్రీతి విందారగించియుఁ
గురురాజునామోతఁ గొనవునీవు
గుహుసాదృతిఁ బ్రియోపగూహనంబునఁ దన్పి
ఋషిపుంగవుల స్పృశియింపవీవు

గీ. శత్రుమిత్రులు నుచ్చనీచములు నిద్ది
కార్యమిదియకార్యమనియుఁ గానవీవు
గుణివో? యగుణివో? యేది వాకొనఁగరాదు
దేవ! నీపూనికెయెటులని తెలియవలయు. ౨

౪౨

అపంచవర్గీయ చిత్రస్తుతి

శ్రీమాన్ మార్చాల రంగాచార్యులు గారు

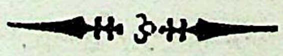
క. శ్రీసరసీరుహరోషా
సారోరోరుహవిహార సరసవరశయా
సూరివ్యూహసరోరుహ
సూరాసౌశీల్యహారి సురహరిశౌరీ! ౧

క శేషాహీశ్వరశైలవి
శేషాలయ వాసలోల సేవావిరళా
శేషవరాశయవివశా
రోషాసుర శౌర్యశోష రురుహరశౌరీ! ౨

క. సరవాళి వలయ సల్లల
సరవక్షోవీక్ష్యగాస సరసీరుహాక్షీ
సరసాక్షయలీలా వా
సర వేలాలయవిహార శాలీశౌరీ! ౩

క. అశరీరశ్రీహాసిశి
వశరీరసహస్రవీక్ష వసుహాసువై
రశరారుశరాశరసా
హససర్వస్వహరవీర హరిహయశౌరీ! ౪

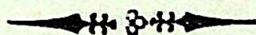
క. సర్వంసహాస్వరీశ్వర
సర్వాశావాసహార సలిలరుహశ్రీ
శర్వాహార్యశిరస్సా
రార్వశశియశోవిశాల హారీశౌరీ ౫

౪౩

శ్రీవేంకటేశ్వర స్తవము.

శ్రీ కాళ్ళూరి రాజేశ్వరరావుగారు

సన్నిధినున్న మానిసుల సంగతిమాని సమస్తకార్యభా
స్వన్నిజభారముం మరచి భక్తజనాళిఁ గృపాకటాక్షసం
పన్నతఁ బ్రోవవేల? నిజభావదయాస్థితిఁ జూపవేల యో
యన్నపురెడ్డిపల్లినగరాభ్యుదయేశ్వర ? వెంకటేశ్వరా ? ౧

ఎంతోకాలమునుండియాశ్రితుఁడనై యేనిట్లుప్రార్థించుచో
సంతోషించివరంబునీయవు పయిం సంధింతుకష్టంబులం
బొంతం జేరిన మోసగింపఁదగునే పుణ్యాత్మ? చంచత్కృపా
నంతా ? అన్నపురెడ్డిపల్లి నగరేశా ? వేంకటేశప్రభూ. ౨

ఒక్కఁడు నవ్వుచుండు మరియొక్కఁడు దుఃఖమునొందుచుండు వే
రొక్కఁడు రూపయౌవనమహోత్సవమందు చరించుచుండు వే
రొక్కఁడు చాలహీనతనొంది సుఖంబుత్యజించుచుండు నీ
చక్కిరికర్తృకత్వమిది శక్తియె వానిదొ? వెంకటేశ్వరా ౩

జలసంచారముచేయుకాలమున నాజాతిస్వభావమ్ము నీ
కలవాటైనకతంబుచే నలతులందన్యాయముం బూని కే
వలహింసాపరబుద్ధి పూనికొనినావా? యిట్టిధర్మాఘముల్
గలవా? అన్నపురెడ్డిపల్లి పురపాలా వేంకటేశప్రభూ ? ౪

ఒకనాడామరిరెండునాళులొకాదో యేనోర్పుం వహింపంగ నె
ట్లకటా? యేండ్లనుబూండ్లుగాఁ దొడఁగె విద్యానష్టమై వ్యావహా
రికసంబంధములందు మున్గితినయారే! యంతముం లేదె యిం
తకు నోయన్నపురెడ్డిపల్లిపురనాథా? వేంకటేశప్రభూ. ౫

౪౪

వేంకటేశ్వర స్తవము

శ్రీ వేంకటగిరి రామాచార్యులుగారు.

సీ. ముగ్ధాంగనాజన మోహితతారుణ్య
మహనీయవిభవ రమావరేణ్య
దుగ్ధపానస్నిగ్ధ ముగ్ధాంగలావణ్య
కల్యాణభాస్వ దగణ్యగుణ్య
దగ్ధసంసరణదుస్తరఘోరారణ్య
శరణాగతాసుర వరశరణ్య
నిరవధికానందకరపూర్ణకారుణ్య
నిరుపమానానంత నిరతపుణ్య
గీ. వినతసనకాదినారద మునివరేణ్య
సకలలోకాధిదేవతా నికరగణ్య
సరసగుణజాలవేంకట శైలఖేల
భక్తజనపాలగోపాల భర్మచేల. ౧

సీ. జితయాతుధాన సంవృతహేమపరిధాన
నతిజనాధీన కంపితనదీన
కృతసర్వదాన నందితముక్తసంతాన
తతవేణుగాన సన్నుతనిధాన
సతతాభిమాన రక్షితపాదగతదీన
ఖగరాజయాన సాగరశయాన
పరమాభిదాన భాసురముక్తిదస్థాన
రుచిరకీర్తి నవీన ఖచరయాన
గీ. అధిగతజ్ఞాన మునిజనావనవిధాన
ప్రబలతరదివ్యతేజో విరాజమాన

సరసగుణజాలవేంకట శైలఖేల
భక్తజనపాలగోపాల భర్మచేల ౨

సీ. నిరవధికానంద నిలయంబునీప్రాపు
నిగమాంతములకేపు నీదుచూపు
జగములన్నియునిండు సొగసైననీరూపు
సాటిలేదెందు నీమాటతీపు
నీపదస్మరణంబు నిరయంబునెడబాపు
దయతోడనాకునీ దాపుజూపు
కడలికవ్వపుఁగొండఁ గడతేర్చెనీవీఁపు
ఛేదించుకుజనుల నీదుతూపు

గీ. పాపరాయఁడు నీకు రేబవలుకాఁపు
పరమునీకీర్తనము మోక్షపదముజేఁపుఁ
సరసగుణజాలవేంకట శైలఖేల
భక్తజనపాలగోపాల భర్మచేల. ౩

సీ. శ్రీమానినీమణి చిత్తాబ్జమత్తాళి
పదపంకరుహానమ్ర భక్తపాళి
శైశవవిధ్వస్త శకటావిదనుజాళి
వరమానిహృత్సరోభవసుహేళి
ధారుణీసురగోత్ర దారుణదఁభోళి
నందితద్రుహిణ బాలేందుమౌళి
మురళీనినాదసమ్మోహితగోపాళి
పరమకీర్తిత వియచ్చరమురాళి

గీ. కుటిలఫణివరపటుఫణా నటనకేళి
రాధికానవ్యకుచపటీ రార్ద్రపాళి
సరసగుణజాలవేంకట శైలఖేల
భక్తజనపాలగోపాల భర్మచేల. ౪

౮౫

వేంకటేశ్వరస్తుతి

శ్రీ ముడుంబ రామానుజాచార్యులు గారు

శా. శ్రీదుగ్ధాంబుధికన్యకాహృదయ నీరేజాబ్జమిత్రా ముకుం
దా దేవాహితవారకాననకుఠారా భీష్మభీభత్స ప్ర
హ్లాదవ్యాసపరాశరాదిసుజనాహ్లాదప్రదా పూజితో
మాదామోదర దేవదేవ యలవేల్మంగామనోనాయకా. ౧

మ. వరదా సర్వజగన్నియామక సదావాత్సల్యసింధూ పరా
త్పర దీనావన మోవిపన్నజనసద్బంధూ ముకుందా చరా
చరలోకప్రతిపాలనైకచతురా సర్వజ్ఞ లోకైకసు
స్మరణీయానఘగుణప్రభావ యలవేల్మంగామనోనాయకా. ౨

మ. చతురత్వంబు పదప్రయోగరచనా సామర్థ్యముల్ లేమిచే
యతికిం బ్రాసకునెన్నొ పాట్లుపడి మాయయ్యానివర్ణగూర్చినే
నతుకుల్ వెట్టితి మూఢపద్దెముల నందందున్నలోపమ్ములన్
మతిలో నెంచక నన్నుగ్రహింపు మలవేల్మంగామనోనాయకా. ౩

౮౬

దేవదేవ

శ్రీ తిరువాయిపేట రంగయ్యసూరి గారు

గీ. వేదవేదాంతములనెల్ల వెదకిచూడ, నీవెదిక్కనిబోధించు నీరజాక్షి
యితరదైవతములమాటలేలనాకు తెరువుచూపవేమించుక దేవదేవ

గీ. సూర్యుడున్మేఘములువహ్ని సోముడాది
గంగలుగు నదులువృక్షముల్ గలతలేక
యెట్లుసృజియించినాడవో యేమొయేను
తెలియఁగాఁజాలరేగతి దేవదేవ.

౪౭

భక్తవిజ్ఞప్తి

శ్రీ పితాల చంద్రమౌళిశాస్త్రి శతావధానిగారు

మ. ఒకఁడై యుండఁడె నీవు నేను దొలి మాయోద్యోగముంబూని న
న్నకటా! యన్యునిఁ జేసి త్రోసితివి కర్మాంభోధిలో నేన నీ
ప్రకటైశ్వర్యము సత్యదృష్టిగమనింపం బూనుచో మిథ్యయై
సకలమ్మేకముగాక మానదుగ కృష్ణా! దేవకీనందనా. ౧

మ. అవివేకమ్మునఁ దావకావయవచౌర్యమ్మును గావింప నీ
భవకారాగృహవాసమబ్బె నిపుడవ్వానిన్ ద్వదీయైకసూ
త్రవిరాణ్మూర్తులకిచ్చి నేఁ జనెద నాత్మస్థానముం జేర నా
జ్ఞవిధింపన్ వలె నీవు నాకుఁ గృపఁ గృష్ణా! దేవకీనందనా! ౨

శా. నాయత్నమ్మను మాటలేదు కలనైనం జుమ్ము విశ్వమ్ము క
ర్మాయత్తమ్మన నేను కాననుట యెట్లాఁ గాని నే నీకు "మూ
ర్ఖా యొక్కింత యొసంగితిన్ బురుషకార"మ్మందువా! యప్పుడో
నాయత్నమ్ము [illegible] కృష్ణా! దేవకీనందనా! ౩

శా. త్వత్పాదాంబురుహమ్ములం బడెడు స్వాతంత్ర్యమ్ము నాకుండినన్
మత్పూర్వార్జిత కర్మరాశి దహియింపం జాలనా? నా ప్రమా
దోత్పన్నంబు క్షమించి పాదపతనోద్యోగమ్మునన్ నీకృపా
సత్పాత్రమ్ముగ నీవె చేకొనుము కృష్ణా! దేవకీనందనా! ౪

మ. ఇదె యాధ్యాత్మిక ముఖ్యతాపములు మర్త్యాత్మా! ముముక్షుల్ సదో
పదశ్రీగ్రహముల్ వలెన్ దగిలినన్ బాధించునా నీవదీ
నదయాళూ! తదనుగ్రహాత్మకుఁడవై నాతండ్రి! నా డెందమున్
బదునొక్కండవ యింట నుంచిననుఁ? కృష్ణా! దేవకీనందనా! ౫

౪౭

సూర్యనారాయణ స్తోత్రము

శ్రీ జ్ఞానమాంబ గారు

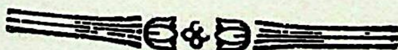
శా. స్వామీ? నీపదపంకజద్వయమె సంభావించి సేవింతునీ
నామంబొక్కఁడు దక్కనేయితరమౌ నామంబు నాబుద్ధిలోఁ
బ్రేమింపన్ వినవొల్లఁ బల్కఁదలఁపన్ వీక్షింప నీరూపము
ద్దామావ్యాజకృపన్ ననున్ దనుపు నాథా! సూర్యనారాయణా! ౧

మ. నినుఁబద్యంబులఁ బాటలన్ గృతులతో నిక్కంపుసద్భక్తిమై
వినుతుల్ జేసిన నీకరంబులను హృద్వీథిన్ దగన్ జేర్చి మా
నిని నౌనన్ను ననూనమౌకరుణ నెంతేఁ జూచి పోషింపు నా
తనువున్ బ్రాణము నీకె యర్పితము నాథా! సూర్యనారాయణా! ౨

మ. హృదయేశుండవు పూజ్యదేవతవు నీవే కాని వేరేమిలే
దిది నిక్కంబు మదీయమానసము నీకే యర్పణంబయ్యె నా
యెదలోఁ దప్ప మఱేడదాఁచెదను నేనే యర్థమున్ గాని త్వ
త్పదపంకేజములే శరణ్యమగు నాథా! సూర్యనారాయణా! ౩

శా. నిన్నున్ జూచినతోడనే తమము నానేత్రద్వయిం బాయు శు
భ్రాన్నత్యంబగు దారిదోఁచు మఱి స్నేహశ్రీయమానంబుగా
దెన్నంచున్ విను నాకు నీయెడల నిన్నే నేత్రమూర్త్యాత్మకుం
డన్నం జిత్తము సంతసించెడిని నాథా! సూర్యనారాయణా! ౪

శా. నాకుం బావక దర్శనంబె సుదినానందంబుఁ జేకూర్చు నీ
వేకన్పట్టక యున్న దుర్దినముగన్ వేదంబులున్ శాస్త్రముల్
నీకున్ మ్రొక్కుటయే విశేషమనియెన్ నిన్నెంతు నిన్గొల్తు మ
ల్లో కాప్తుండవు నీవ నీకొలువె చాలున్ సూర్యనారాయణా! ౫

౪౯

జీవమా

శ్రీ ఉత్పల వేంకటరావు గారు

ఉ. శ్రీమదనంతశక్తిగణ సేవితుభక్తహృదంతరాళస
త్ప్రేమసుధాకరుఁ గవినులు దీనజనావను లోకపావనుఁ
బామరమెల్లమానిదృఢభక్తిభజించి తరించుమయ్యనీ
కామితసచ్చిదాత్ముఁడు సుఖప్రదుఁడాతఁడె సుమ్మి జీవమా. ౧

ఉ. ఆశ్రితలోకబంధుఁడు సుఖాలయుఁడార్త జనావనుండు వృ
ద్ధశ్రవపూజితుండు జితతామరసాక్షుఁడు వానిఁజూచి మో
దాశ్రువులొల్కమైమఱచి ధ్యానసుమంబులఁ బూజసేయువా
రాశ్రయలంచుఁజేయును బ్రియంబున మోక్షవధూటి జీవమా! ౨

ఉ. ఆర్తశరణ్యుఁడైన పరమాత్ముని నామము నంతతంబు సం
కీర్తనఁజేయుచుండుము సుఖంబు నిహంబు పరంబునందు స
త్కీర్తియుఁ గల్గుజన్మముల కీడు దొలంగును సుమ్మి మాజగ
త్కర్తకృపాకటాక్షమునఁ గాంతువనంత పదంబు జీవమా! ౩

ఉ. ద్రవ్యమదాంధుఁడేల పరతత్త్వవిచారము గోరుఁ వాఁడు స
ప్తవ్యసనాళిచేఁ బరితప్తుఁడునై చెడి చచ్చుగాని క
ర్తవ్యమెఱుంగలేఁడు తనరక్షకు నేనిఁ గనంగఁజాలఁ డా
యవ్యయశాంతినేనియు ధనాదులనేఁగొననెంచు జీవమా! ౪

ఉ. ఇంద్రియభోగముల్ సతతములే క్షణికంబులు ఛీ! దివౌకసో
పేంద్రపదంబదేని స్థిరమే హృదయంబున యోజసల్పి ని
స్తంద్రపమోధిభాతి పరతత్త్వమునందు విలీనమానచి
త్తేంద్రియుఁడై గతవ్యథ నిరీహతురీయమునందు జీవమా! ౫

౫౦

సోమశేఖరా

శ్రీ ముదిగొండ విశ్వనాథకవి గారు

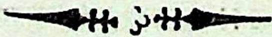
చ. పలుమరు వాక్యజాలములఁ బ్రార్థన చేసితిఁగాని నింతయుం
దలఁపునఁ బెట్టుకుంట మదిఁ దల్లడమందెడు నా మనంబిఁకం
గలుగదుగా మహాత్మ! నను గావఁగ కోరిక నీమనంబయో
శిలయొ సువజ్రమో మఱియు చింతిలలోహమొ సోమశేఖరా! ౧

ఉ. అక్కయు బావ నీవనుచు, నాత్మ గృహంబునఁ బిల్వ రాఁగ బె
న్మక్కున మీర నేగి యల, మైథునరాముని బ్రోచినట్టి యా
నిక్కపుఁ బ్రేమనాపయి నొకించుక చూపుము సంతతంబునం
దిక్కని నమ్మినట్టి కడుదీనుఁడ సూనుఁడ సోమశేఖరా! ౨

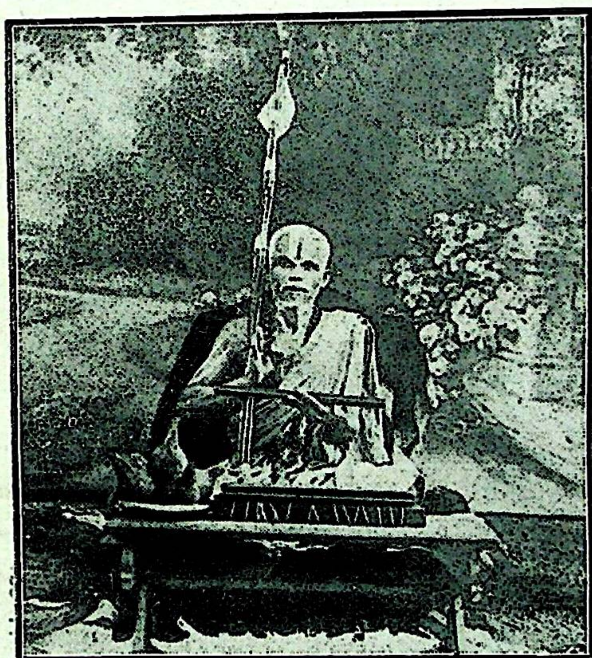
చ. శివశివయంచు నోటస్థిర చిత్తముతో ననలేద యీశ్వరా
భవ! యనిచేతులార కడుభక్తిని సేవలొనర్పలేద యో
భవదురితాపహార! యని ప్రార్థనసేసి యెఱుఁగనయ్య యీ
శ!వదాన్య యెట్లు మనసార క్షమించెదో సోమశేఖరా. 3

ఉ. సంగరమే ఘటిల్లెనొ నిశాచరమూకగుఱించి; యార్యయుం
గంగయుఁ బోరునల్ప నది గన్గొని తీవ్రవచింపుచుంటివో
సంగడికాఁడెవండయిన చయ్యన విందుకుఁ బిల్వఁబోయితో
జంగమదేవ యేల నను సమ్మతి నేలవు సోమశేఖరా! ౪

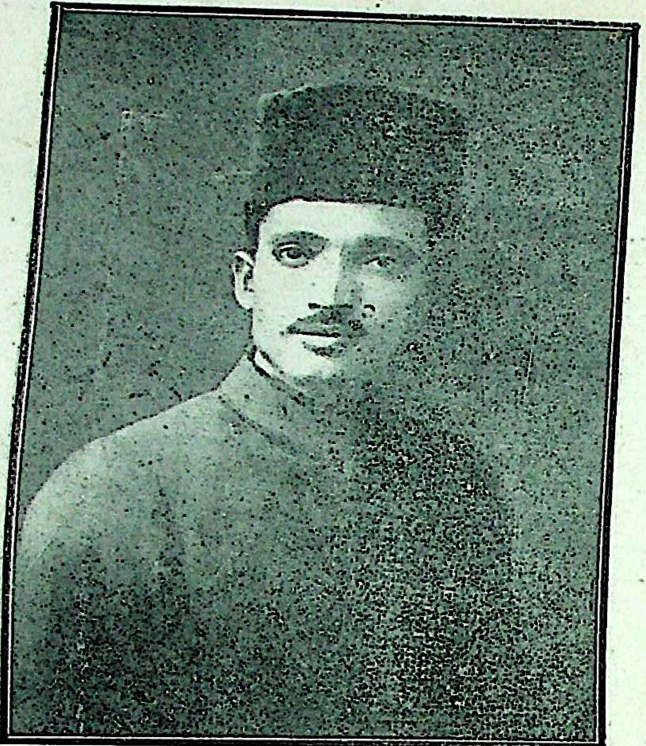
చ. పలుకక రోశలందుకొని బాదగలేదని యేమొ పుక్కిటం
గలుషితమైన తోయమును గ్రక్కునఁ బైనుమియంగలేనొ
తలఁపఁగరాని శాపములఁ దద్దయుఁ బూజలనల్పలేదనో
పిలచిన పల్కవేమి హర! బింకమ! కోపమ! సోమశేఖరా! ౫

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
[౯౨] శ్రీమదభినవరంగనాథ
బ్రహ్మతంత్రపరకాలస్వాములవారు

[౨౫౧] శ్రీ పులిజాల వేంకట రంగారావు గారు

[౧౮౯] శ్రీ బూర్గుల రామ కృష్ణారావుగారు

౫౧
హరిహర స్తుతి

శ్రీ శ్రీధర కృష్ణశాస్త్రి గారు

సీ. విసము మెక్కినవాని మిసిమి మెక్కినవాని
భజియింపఁగల మహాభాగ్యమబ్బె
కరిఁగూల్చువాని మకరినిఁ గూల్చినవాని
సేవింపఁగల మహాశ్రీ లభించె
చర్మచేలమువాని భర్మచేలమువాని
వినుతింపఁగల మహా విభవమొదవె
తెల్లమేన్గలవాని నల్లమేన్గలవానిఁ
బూజింపఁగల గొప్ప పుణ్యమబ్బె
ఆ. వె. ఎద్దునెక్కువాని గ్రద్ద నెక్కెడువాని
మహికుమారజనకు మారజనకుఁ
గన్నులారఁ జూచు కలిమి మా కొనఁగూడె
నొక్క నెలవునందు నొక్కమాఱె.

౫౨
స్తోత్రములు

శ్రీ కోట్రిక పుల్లయ్య గారు

క. శ్రీ రుక్మిణీ మనోహర
సారస దళనేత్ర విబుధ సన్నుత చరణా
నారద మునిగణ వందిత
నారాయణ నతులొనర్తు నగధర కృష్ణా. ౧

కం. వాణీ నిన్ దలఁచితి నలి
వేణీ కృపఁజూడు నన్ను వేవేగమునన్
ఏణీ నయనీ పుస్తక
పాణీ నిను సన్నుతింతుఁ బద్మజు రాణీ. ౨

౫౩

కేశవస్తవము

శ్రీ లక్ష్మణసింగ్ గారు

మ. ఖలునిన్ ద్యక్తవివేకు హీనకులజుం గామాంధుఁ బాపాత్ము దు
ర్మలినున్ మాంద్యునసత్యు ద్వేషుజడునిన్ మాత్సర్యుఁ గ్రూరాత్ముదు
ష్కలహప్రీతుని నెట్టివానినయినన్ గాపాడఁగానీదు ని
ర్మలనామంబు మహౌషధంబుగ ధరన్ రాజిల్లె నో కేశవా. ౧

మ. పవనవ్యాప్తతృణప్రగాఢశకల స్ఫారాంధకారంబు మా
నవసంభూతమనోవికారకృత నానాభోగసంబంధముల్
పవనోద్ధూత తదభ్రశూన్యగగనోడ్భాభరస్ఫుటజ్యోత్స్న మా
నవసంభూతమనోవికాసకృత నానాయోగముల్ కేశవా. ౨

మ. తనద్రవ్యంబును యాచకోత్తములకున్ ధర్మంబుగానిచ్చినా
తనప్రాయంబును ధర్మపత్నిరతికై దత్తంబుగాఁ జేసియున్
తనకాయంబిల స్వామికార్యమున కేతథ్యంబుగా నిచ్చునా
తని జన్మంబతిపావనంబు నతఁడే ధన్యుండు శ్రీ కేశవా. ౩

౫౪

మనసా!

శ్రీ అయిల్నేని గోపాల్ రావు గారు

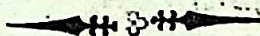
మ. దురితాళుల్ జెగిదూరుగొందుల విపత్తుల్ దూరముం బారు దు
ర్భరసంసారదవాగ్నులారు విషయవ్యాపారముల్ మీరు నీ
స్మరణన్ సంపదలెల్ల మీరు మదినీసాన్నిధ్యముం గోరు ని
ర్జరసంస్తుత్యపదారవిందయుగళా రామా! కృపన్ప్రేవరా. ౧

చ. కలశపయోధిఁబుట్టి హరిగాత్రమునన్ బసగట్టి లోకమిం
పలరఁగఁ బ్రోచినట్టి సిరియంఘ్రుల నెన్నుదురంటబెట్టి స
త్ఫలములొసంగుమంటి ననుఁ బాయకయుండఁగ మ్రొక్కుచుంటినో
జలజదళాక్షయంచు మనసా రఘువీరుమఱుంగు జేరుమా. ౨

౫౫

భక్తవత్సలా

శ్రీమతి బి. లక్ష్మీనరసమ్మ గారు

ఉ. శ్రీకర దీనబంధుసరసీరుహలోచన భక్తలోకప్రే
మాకర నీపదాబ్జములధ్యానము నామదికిమ్ము సర్వలో
కైకగురూ! కృపాకర నిరీహ నిరామయ నిష్ప్రపంచ మో
క్షాకర సర్వదుఃఖహరణా కరుణామయ భక్తవత్సలా.

ఉ. పూర్ణకృపాంబురాశి భవమోచన స్వాశ్రితభక్తపాల సం
పూర్ణసుధాంశుఁబోలు నగుమోమిటుచూపవదేల తండ్రి! ప్రే
మార్ణవపూర్ణభక్తిని హృదంతరమందుననిన్నుఁగొల్వ నీ
శీర్ణమనంబుచాలదెటుసేయుదుఁగావవె భక్తవత్సలా.

చ. వృజినవినాశ దేవనుత ప్రేమపయోనిధి భక్తజీవనా
సుజనమనోబ్జవాస పరిశోషితదైత్యకులాబ్ధి శ్రీశ యో
త్రిజగదభీష్టదాయి మును దీనులనెందఱిఁగావలేదో య
క్కజమయితోఁచె నన్నిపుడు గావఁగలేవొకో భక్తవత్సలా.

ఉ. రామ భవాబ్ధిశోష మునిరాజనుతాంఘ్రిసరోజ మోక్షదా
స్వామి! జగత్పతే హృదయశాంతి నొసంగి త్వదీయమౌ పరం
ధామము జేర్చుకొమ్ము భవతారకనామ యనంతమూర్తి స
త్ప్రేమసుధానిధీ పతితదీనజనావన భక్తవత్సలా.

ఉ. ఎమ్మెలవేల రామ! భవదీయపదాంబుజ సేవగోరు న
న్నిమ్మెయి చిక్కులంగలఁచ నెవ్వరివేడుదు నెందుఁబోదు నో
యమ్మకచెల్ల! యిట్లుతనయాత్మజనేనియుఁ గావలేని వా
రిమ్మహినుందురే కృపవహింపవదేటికి భక్తవత్సలా.

౫౬

శ్రీ హనుమత్స్తవము

శ్రీ బచ్చు రామన్నగుప్త గారు

క. హరివై పుట్టినతోడనె హరిపదమున కెగసిబాల హరిని ఫలముగా
హరియింపఁదలఁచినాఁడవు హరిహరులాశ్చర్యమొంద హరివరతనయా
క. హరితనయునిగూల్చియు మఁగహరియా దాశరథి సీతనన్వేషింపన్
హరినిన్నంపినశరధిన్ హరివిధిలంఘించిదాటి తౌనన నమరుల్
క. హరివిధిరుద్రాత్మకుఁడవు హరిముఖసురగేయమానయద్భుతచరితా
హరిపుత్రునిప్రియసఖుఁడవుహరికార్యమునర్పనీవె యర్హుఁడవయ్యా

౫౭

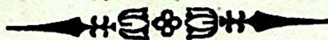
రాజరాజేశ్వరీ!

శ్రీ భాగవతము సీతారామశర్మ గారు

మ. జననీ! త్రాహి యటంచుఁ దావకపదాబ్జాతంబులన్ భక్తియుక్
వినయంబుట్టిపడంగ మ్రొక్కనెడ సప్రేమంబుగాఁ గ్రుచ్చియె
త్తినయంబొప్పఁగ నీవుదట్టి ఘనకీర్తింగాంచుమీ యన్న నీ
ఘనరూపంబును నెప్డుచూపెదవా దుర్గా! రాజరాజేశ్వరీ. ౧
మ. పరిహాసంబు లొనర్చ నీసభల విద్వద్వర్యులీతండు దు
శ్చరితుండంచువచించనీ కవులుభాషాజ్ఞానహీనుండఁటం
చు రహింబల్కిన జంక నిన్ బొగడ సంస్తుత్యంబుగా వాక్కునన్
గరమింపారగ నిల్చిబ్రోవగదె దుర్గా రాజరాజేశ్వరీ. ౨
మ. పతిభావంబు నెఱింగిసంతతము లోపంబింత లేకుండ స
న్మతిచే సేవనమాచరించుసతికిన్ మాన్యంబుచేకూరు సం
తతియుంగీర్తియు శోభనంబుగలుగున్ ధర్మంబువర్ధిల్లు నీ
గతివర్తించెదు కాంత ధన్యయగు దుర్గా రాజరాజేశ్వరీ. ౩

స్తుతి

శ్రీ ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రిగారు

శా. ఆపద్బాంధవ! యాదిదేవ ద్రుహిణా హంకారవిధ్వంసకా
యీపాపాత్ముని మూఢునిజ్ఞుని నీవేరీతి రక్షించెదో?
నీపాదాంబుజపూజ నొక్కదినమే నింజేయలేదయ్య నా
కేపాపంబుగళానఁగట్టకుము తండ్రీ! రాజరాజేశ్వరా! ౧

మ. నరుపై శైలజపై రమాసఖునిపై నాగేంద్రుపైఁ జండిపై
సురమందాకినిపై మృకండుసుతుపై శుభ్రాంశుపై భృంగిపైఁ
బగఁగంజూపిన నీకృపారసము నాపైఁ గొంతరానిమ్ము నీ
చరణాబ్జంబులు నమ్మినాఁడ జగదీశా! శ్రీయగస్త్యేశ్వరా. ౨

శ్లో. చేటీకృతఖేటీవన
వాటీకృత నీప పాదప కదంబా
ఘోటీకృత మృగరాజా
ధాటీం కవనే దదాతు జగదంబా. ౩

శ్లో. అంబేఽఖిలజగదంబే
సాంబాంతఃకరణపద్మరోలంబే
మాం బాలమవతు నిత్యా
లంబిత రాజత్కదంబ నికురంబే. ౪

గేయ:
శ్రీకృష్ణసంస్తుతి

శ్రీ సముద్రాల రామానుజాచార్యులు గారు

కృతిశిరసివిహారం సూతవేషైకధీరం
భవదురితవిదూరం భక్తశత్రోర్విదారం
కరికమలముదారం కామినీవస్త్రచోరం
సరసతభుజవీరం నౌమికృష్ణావతారం. ౧

నతజనపరిరక్షం నక్రగర్వప్రశిక్షం
నవనళిననిభేక్షం నర్మవాక్యేషుదక్షం
భవభయహరణేక్షం భక్తపాలైకదీక్షం
నతజనభవమోక్షం నౌమిగోపాలరక్షం. ౨

పురిజనపరితోషం పూతనాయావినాశం
ప్రమదజనవిలాసం భాషితంమందహాసం
నరవరకృతవేషం నాశితానార్యకంసం
నతసురవరఘోషం నౌమిగోపాలవేషం ౩

సముచితగుణజాలం సర్వలోకైకపాలం
రుచిరకనకచేలం రుక్మిణీకాంతలోలం
దళితదనుజజాలం ధర్మరక్షైకశీలం
నతమునిహృదిలోలం నౌమిగోపాలబాలం ౪

శ్లో. వాధూలాన్వయజాతేన శ్రీరామానుజధీమతా
కృతైషాస్తుతిరార్యాస్తాం సంస్కృత్యైతుమహార్థ.

౬౦

కృష్ణ వినతి

శ్రీ ఘంటంబట్ల వేంకటభుజంగకవి గారు

సీ. ఘనవినీలచ్ఛాయ నెనయునీ నెమ్మేని
కాంతిచూపఱులకు వింతగొలుపఁ
గ్రేఁగంటిచూడ్కుల లాఁగునీసద్భక్త
జనమనస్తాపంబు సక్కఁజేయు
భవదుజ్జ్వలత్ప్ర తాపస్ఫూర్తి శాత్రవ
నికరమ్మునకుభీతి నివ్వటిల్లఁ
దావకోన్నతిదయా దాక్షిణ్యసంపద
లీరేడుజగముల కిమ్ముదనర
గీ. వెలయు నీదివ్యతేజంబు వినుతిసేయఁ
దరమె నాబోటిజడునకుఁ దలఁచిచూడ
సరసగుణధామ యదుకుల సార్వభౌమ
నన్నుఁగాపాడరావెయో చిన్నికృష్ణ. ౧

సీ. చనుబాలొసంగ వచ్చినపూతననుగాంచి
దుష్టురాలిదియని ద్రుంచినావు
గార్ధభాసురముఖ్య కఠినరక్షోరాజిఁ
దెంపుమైజముఁద్రోలి కంపినావు
కార్చిచ్చుదిక్కులఁ గ్రమ్మగోపగణంబు
మేలుకై దావాగ్ని మ్రింగినావు
సంతసంబునగోప కాంతామణులవల
పించిపల్మాఱు భోగించినావు
గీ. నిఖిలలోకైకవిభుఁడన నెగడినావు
సంశ్రితావళిగరమర్థి సాఁకినావు
సరసగుణధామ యదుకుల సార్వభౌమ
నన్నుఁగాపాడరావెయో చిన్నికృష్ణ. ౨

౬౧

రాఘవస్తుతి

శ్రీ రంగనాథాచార్యులు గారు

శ్రీమ జ్జనక తనూజా కుచయుగ సన్మార్దనవజ్ఞ మృదుహస్త:
అళినీల కేశహస్తో జయతుతరాం రఘువేశ్య రక్షస్త: ౧
కల్యాదళత్సరసిజ సాకల్యవినోద ప్రతీతతరనేత్ర:
కల్మష వనాగ్నిహోత్ర: కల్యాణంసంతనోతు రఘుపుత్ర: ౨
అవనావమోఘచర్య: పవనాశీం ద్రాత్మజాత్త కైంకర్య:
భవనాశనప్రధుర్య: కవనస్ఫూర్తింకరోతురఘువర్య: ౩
అకలంకదివ్యకీర్తి: సకలాభీష్టప్రదాయమాన శుభమూర్తి:
శకలీకృతశ్రితార్తి: సుకలం విదధాతు మాం దయాపూర్తి: ౪
భాషాధిపాదివంద్యో యోషాభాషావిలాసనిష్పంద్య:
దోషాచరేంద్రనంద్యో తోషాయైవాత్మనోథ వేద్దేవ: ౫

౬౨

అపంచవర్గీయ హయగ్రీవస్తుతి

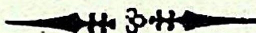
శ్రీ విక్రాల వేంకటాచార్యులు గాయు

స్వర్వాహివారాంలహరీవిహాసి వ్యాహారసారైశ్శిశిరాంశువాసీ
హేషాగవాహర్షసురక్షిసేవ్యే శేషేశయేసంవిహరైర్ హయాస్యే ౧
ఆశంసుసూరియశ్శ్రీ సారసవాసంశ్రియాయవాహాస్యం
సంసేవ్యయంసుకేశా ఆశీరాశీరయాసిషుస్సహాసా. ౨
శుశ్రూషాయియాశ్వరహే శంయాయాసంహి వాసవాసేవ్య
విశ్వస్యవేలాలస విశ్వస్యావేహిహారసాలోల. ౩
వాయుర్వారిరసావిహాయ సహవిర్వ్యాహావ శేయస్వయం
శ్రేయాంస్యావహివారి షంసశిశిరాంశ్వావాసహేలాశ్రయ: ౪
ఆశంసావహసార సేశయహరే వాహాస్యహేషారవ
శ్రీలీలారసలోలవా సవసురా శాస్యారహేవాశ్రవ: ౫

౬౩

శ్రీ రామ స్తవము

శ్రీ పలివెల వేంకట అప్పారావు గారు

శా. శ్రీ నారాయణ ఘోరపాపహరణా; సీతామనోనాయకా
జ్ఞానానందమయా? రమారమణ! సచ్చారిత్రలోకేశ యె
ట్లైనన్ నీవె మదీయపాపచయసంహారంబుఁ గావించి స
న్మానింపన్ గలవాఁడవంటి నికరమ్మా రామచంద్రప్రభో. ౧

మ. సరసీజాక్ష, రమామనోహరకృపాసాంద్రా హృషీకేశ శ్రీ
కర గోవింద ముకుందసచ్చరిత లోకస్తుత్యనారాయణా
మురసంహార సురాళిసేవితహరీ మోక్షైకసంధాన నీ
వరకారుణ్యమె ముక్తిదాయకము దేవా రామచంద్రప్రభో. ౨

మ. బలిమిన్ దైత్యుఁడు కన్నపుత్రుఁడని సంభావింప కే నిర్దయన్
పలుమార్గంబుల స్వీయకింకరులచే బాధింప నబ్బాలుఁడో
జలజాక్షా! మధుసూదనా యన సభాస్తంభంబునన్ బుట్టి యా
ఖలునిన్ దానవుఁ ద్రుంపవే భువనరక్షా రామచంద్రప్రభో ౩

శా. ఘోరారణ్యమునన్ గజంబు జలమున్ గ్రోలంగఁ బో నత్తిన్
నీరాటంబు పదంబుఁ బట్టి బలిమిన్ నిర్జింప మత్తేభమున్
ధీరత్వంబెద దక్కి నిన్ దలఁప నో దేవా వెసన్ బ్రోవవే
మారాకార త్రివిక్రమా హరి మహాత్మా రామచంద్రప్రభో. ౪

మ. కరుణాసాగర భక్తవత్సల జగత్కల్యాణ సంధాయకా
వరముల్ భాగ్యము లిమ్మటంచు మదినిన్ వాంఛింపగా లేదు సు
స్థిరతన్ నీపద పద్మముల్ గొలువఁగాఁ జిత్తంబునం దెంచితిన్
సరగన్ శ్రీధర కోర్కెదీర్పు పరమేశా రామచంద్రప్రభో. ౫

౬౪

భక్తవినతి

శ్రీ వరకవి గడ్డం రామదాసకవి గారు

సీ. చలినట్టుదిండి సెజ్జనుపరుండిన దిట్ట
పొత్తి పొత్తియల కాపోయి నావ
కడలి కరళ్ళతూకమునఁ దూఁగు నొయారి
తొట్లతూఁగాకులఁ దొలఁకి నావ
డొసఁగలో బమ్మగ్రుడ్డుల నాపికొను తొందె
యగ్గుబాలకుఁ జాలనుబికి నావ
యదుగున మిన్నేటి యలఁతిఁ గాంచిన తండ్రి
తల్లిపుడికెడు నీటఁదనిసి నావ
గీ. అవునవు నొకా నొకప్పుడు దవ్వులదొడ్డు
సన్నమునఁ దార్చిమైకొని యున్న వేమొ
మేలు రతనాలపెట్టె నెమ్మేటి జెట్టి
బంతి తేర్దొరపట్టి పహారాబట్టుదట్టి. ౧

సీ. అనువంది పెనుపొంది నినుఁ జూలుగాఁ జెంద
తొలినెల ననకారు కలిమియయ్యె
తులకించి తిలకించి వెలయఁగా నిను గాంచి
తెలిరెక్క చందిరికలకు మించె
కమనెమ్మి నుమవొమ్మి యెమునిన్నుఁ గని తొమ్మి
దవప్రొద్దు పూజలఁ దనరుచుండె
కసుగామి యసులొమి నినువుగా వినునోము
పొదరిండ్ల రెక్క మెప్పులకు నొప్పె
గీ. సొగస నినుఁగూర్చి నాలవఁగన మల్లి
తొగల చెలికాని మనికియై నెగడుఁ జూవె

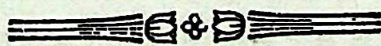
మేలు రతనాలపెట్టి నెమ్మోటిజెట్టి
బంతి తేర్దొరపట్టి హంబట్టుదట్టి. ౨

సీ. మొలక నవ్వుల తేటలొలుకు నీదు మొగంబు
చెంజాయ లెనఁగు నీ చిగురు మోవి
మెలపు చూపులకల్కిఁ దెలుపు నీ కందోయి
గోటారు నీచిప్ప కూకటంబు
నునువన్నె చిన్నియల్ సొనుపు నీ చెక్కులు
మచ్చ గుత్త్రాలయా నీ మంపు బొమ్మ
నెఱు బుజంబులుఁ జాఁపులగు నీదు కేల్జోడు
నెరపు రేకలఁ గ్రాలు నీ యడుగులు

గీ. కాంచి వేడుకలందు నిర్గ గన్నవారు
నోము లెన్నన్ని మునుపడ నోచిరొక్కొ
మేలు రతనాలపెట్టి నెమ్మోటిజెట్టి
బంతి తేర్దొరపట్టి హంబట్టుదట్టి. ౩

సీ. కట్టాణి చౌకట్టుఁ గామిడిరారేక
పులుగోళ్ల పతకంబు కలికిపచ్చ
మూల బాకెంపులు ముచ్చ టుంగరములు
హంరుముంజి పేరులు సరులుఁ జల్లు
జాళువా మొలత్రాడు సందిలి దండలు
మురువు లందెలు మువ్వలరుసుటీవి
జొప్పిల్లు జలతారు చొక్కాయి వలవాటు
జిగజింక పొక్కిలి సొగసుబొట్టు

గీ. మొల్లమియ్యఁ దెల్లముగ సంపతిల్ల తల్లి
ప్రొద్దు ప్రొద్దులు గైసేయు ముద్దుఁడాయు
మేలు రతనాలపెట్టి నెమ్మోటిజెట్టి
బంతి తేర్దొరపట్టి హంబట్టుదట్టి. ౪

౬౫

భక్తిప్రభావము

శ్రీ నెమిలికొండ శ్రీరంగాచార్య శాస్త్రిగారు
అష్టావధాని

శ్లో. శ్రీమద్గోపవధూకిశోరమతులం కారుణ్యమూర్తిం జగ
న్నాథంస్వీకృతవ్యాజమానుషతనుం ధ్యానైకగమ్యం రమా
కాంతం కంస నిబర్హణం యదుపతిం పాండోస్సుతాభీష్టదం
పాంచాలీశరణం మునీంద్రహృదయాబ్జాదిత్యమాద్యంభజే.

శ్లో. శారదాబ్జసదృశాననశోభం శారదాబ్జదళలోచనదీప్తిం
ప్రావృడబ్జసమదివ్యశరీరం వాసుదేవమనఘంహరిమీడే.

శా. సీతారామపదారవింద ధృతసచ్చిత్తుండు సౌమిత్రి సం
జాతానందముతోఁ జనెఁ విపినసంచారంబుకై ప్రేమతోఁ
భ్రాతృకాలమునందు యోగ్యఫలసంపాద్యంబుగావించి సా
కేతేశున్ ముద మొందఁజేసె గురుభక్తి న్దాసుఁడై నిత్యమున్.

చ. భరతుఁడు రాజ్యభారము నుపాయముగాఁ బదునాలుగేండ్లు శ్రీ
కరమగు రామపాదుకలకై నెఱిఁగించి మనంబునందుఁ దా
శరథి పదారవింద యుగ సన్నుతిఁజేసి తదాగమంబుకై
మురిసెనుగాన లోకమునఁ బూజ్యము భక్తియె సౌఖ్యదంబగున్.

౬౬

శంకరా

శ్రీ మఠం రామయ్య గారు

శా. కైలాసాచలమందు స్వర్ణమణియుక్తంబైన సౌధంబులోఁ
లీలన్ మోదితగౌరికూష్మ్రప్రమధుల్ సేయుం బవల్ గొల్వఁగా
ఫాలాక్షా శివ బ్రోవుమంచు నెమటన్ ఫాలస్థలిన్ హస్తముల్
వాలాయంబుగ జేర్చి పెక్కుయుగముల్ వర్తింతునిష్టంబుగాన్. ౧

చ. నరసురపర్వతత్వము వనత్వమృగత్వము మత్స్యకత్వఖా
సురపశుకీటకత్వములు సూకృతదుష్కృత దిష్టమైతనుల్
నిరతము గల్గుచుండినను నీపదయుగ్మ నిమగ్నమానసాం
తరమగునేనిఁజాలు తను తత్వమదేమగు నేని శంకరా. ౨

౬౭

వేంకటేశ్వర స్తుతి

శ్రీ జములాపురము వేంకట రామారావు గారు

సీ. శరముతో శిత ధరాధరముతో శ్వేతకం
　　ధరముతో రాజ కంధరముతోడ
హిమముతో శారదా గమముతో దృణశూస్య
　　సుమముతో సంతాన ద్రుమముతోడ
కంబుతో వరమల్లికంబుతో వాక్ప్రాస
　　దంబుతో యూష్యామృతంబుతోడ
ఛాళితో నవమౌక్తికాళితో శిశిర రు
　　జ్ఞాళితో ద్రుహిణ భూభాళితోడ
గీ. మించి లసదమరులు సన్నుతించ జగతి
ప్రౌఢి రాణించె రహ్య భవత్సమాఖ్య
జములపురవాస మృదుహాస చారుభాస
వినుతవాగీశ యోగీశ వేంకటేశ. ౧

సీ. అంభోజశరదభ్ర శుంభదాద్రిక్రోడ
　　దంభోళిదీప్తుల జృంభమడంచి
యభ్రకుంభేంద్ర శితాభ్రాండజకులేంద్ర
　　శుభ్రోత్పలవ్రజ శుభముదరిమి
ధనదసుహృద్గిరి ధరవైరిగంధర్వ
　　హలధరదరకాంతి నవఘళించి
వాశ్యరాట్కృతస? మాతులామరధునీ
　　నాగదస్యుశ్రీల నవఘళించి
గీ. యమలమలయజధవళిమ రమ నదల్చి
దిశల వెలయించెఘనయుష్మదీయకీర్తి
జములపురవాస మృదుహాస చారుభాస
వితతవాగీశ యోగీశ వేంకటేశ. ౨

౬౫

రామచంద్ర

శ్రీ వదిరి లక్ష్మణ శాస్త్రిగారు

సీ. శేషునిశిరముల భూషించు నీవంట
వంటవెలంది నీ పాన్పుదంట
దంటగాతమునాలు తరియించె కాలంట
కాలంటబోరు నీ కరుణవెంట
వెంటరాదిహభోగ వేషమెన్నగ పెంట
నగపెంటిరా చూలిము గనిదంట
దంటారు మేనుల దయ్యామావలకంట
వలకంటమీనైతి వార్ధిగుంట.
తే. గీ. గుంటచిక్కులఁజొట్టకు కుజనుఁడంట
నంటనానోట నీపేరు హరివికుంఠ
వదిరెపురసద్మ పావన పాదపద్మ
పద్మజాధిపరామ సద్భావసీమ.
సీ. బ్రహ్మహత్యాది పాపము బాపుపదధూళి
దూలించు చక్రంబు దుర్జనాళి
నళిపంక్తినదరించు నసితకుంతలపాళి
పాలించు రదము మొల్లలనుఁబ్రవాళి
వాలికచూపులు వాలుగలనుఁబోలి
బోలుశంఖము మెడఁబొందఁజాలి
జాలిచప్పనిదొండ చవుకుపెదవులఁగూలి
కూలిముక్కుకు నువ్వు గుదిరెగోలి
తే. గీ. గోలిభవరోగ వనికి గోపాలకేలి
కేలెరిగి నిన్నుగను శూలి కీర్తిశాలి

పదిరె పురసద్మ పావన పాదపద్మ
పద్మజాధిప రామ సద్భావసీమ.

సీ. మఖదానసుఖధామ ముఖవినిర్జితసోమ
సోమపూజితభక్త సులభకామ
కామపాలసునామ కంసగర్వవిరామ
రామ భార్గవహృప రాజభామ
భామగర్వక్షోమ భస్మితానలభీమ
భీమాదిరసశిష్ట భీతసామ
సామాదికామ్నాయ సన్నుతసుత్రామ
తామసగుణ వర్గదళితనేమ

తే. గీ. యేమహాత్మునిపాద పద్మేశమహిమ
హిమసుధాకర సీతమై యెసఁగుసీమ
పదిరెపురసద్మ పావన పాదపద్మ
పద్మజాధిపరామ సద్భావసీమ.

సీ. బ్రహ్మేంద్రవందిత పాదపంకజరాగ
పంకజరాగ దుష్పవివిభాగ
భాగవతవ్రత భద్రలాంఛనభోగ
భోగీశఫణతల భోగ్యయోగ
యోగమానస సుమార్చితగుణపూగ
పూగవీటీ జపముఖవిరాగ
రాగాది సంగీత రసమగ్నబుధనాగ
నాగరక్షప్రసన్న నాగసుభగ

తే. గీ. భగళశాంకులు గన్నులై భ్రమసిమసఁగ
మరుఁగనిన చక్కనయ్య నా మదినిఁదిరుగఁ
బదిరె పురసద్మ పావన పాదపద్మ
పద్మజాధిపరామ సద్భావసీమ

చంద్రశేఖర నమస్కృతి

శ్రీ శాస్త్రులవారి అనంతరామ శర్మగారు

శ్లో. కేశవాదభిరశేషసురేంద్రైః
పాపదాహకమితిస్మరణీయం
శర్వపాదయుగళంమునిగేయం
సర్వదామమశ్రియంవితనోతు ౧

శ్లో. యస్మైస్త్రివిక్రమ ఇషుస్తురగాశ్చ వేదాః
మేరుశ్శరాసనమభూచ్చహిరణ్యగర్భః
సూతో భవత్త్రిపురదాహకృతే భవాయ
తస్మైనమోభగవతేభవతారకాయ ౨

శ్లో. శృత్వామఖేఖలు పరాభవతప్తగాత్రీ
దాక్షాయణీతిపురతః ప్రమథానవేక్ష్య
యోవీరభద్రమజశక్రనతప్రతాపం
దక్షక్రతోర్వ్యకృతయే సుషువేజటాయాః ౩

శ్లో. యస్తారకాదివివిధాసురమారణాయ
బ్రహ్మాదిదేవనతపాదసహస్రపత్రైః
కాత్యాయనీకరపరిగ్రహణంచకృత్వా
సూతాత్మజంనిఖిలదైత్యహరంకుమారం. ౪

శ్లో. కోటిసూర్యసమదివ్యశరీరం
భాసురాగ్నికృతలోచనదీప్తిం
అబ్జరేఖధరమబ్జగళాభం
సౌమితంస్మరహరంగిరిజాపం. ౫

౭౦

వీరరాఘవా!

శ్రీ ఏ. నరసింహారావు గారు

ఉ. శ్రీరఘువంశచంద్ర! బుధ సేవితపాద! నవీనమేఘశృం
గారశరీర! దైత్యకుల గర్వవిభంజన! లోకమోహనా!
వారిజనాభ! సత్యజన బాంధవ! రక్తసరోరుహాక్ష! సం
సారవిదూర! భవ్యగుణ సాంద్ర! నృపోత్తమ! వీరరాఘవా! ౧

చ. సనకసనందనాద్యఖిల సన్మునివందిత! సర్వలోకసం
జననవినాశకారణ! నిశాచరజైత్ర! మహాప్రభావ! యో
జనకతనూజనాథ! ఘన సత్యపరాక్రమ! పాపనాశ! స
జ్జనహృదయాంతరాత్మ! వర సాధుజనావన! వీరరాఘవా! ౨

చ. సురుచిరహేమరత్నమయశోభితపీఠము నందుసీతతోఁ
జిరునగ వంకురింపగ, వసిష్ఠమునీంద్రుఁడు స్వస్తిఁ జెప్పఁగా
భరతుఁడు, లక్ష్మణుండెపుడు ప్రక్కవినమ్రతి భక్తిఁ గొల్వ, సుం
దరతరనీదురూపము ముదంబునఁ గొల్తును వీరరాఘవా! ౩

చ. శివునకు ముఖ్యమంత్రమయి శ్రీకరమై, నిజదాసరక్షమై
పవనతనూజుఁ బ్రాణమయి పావనమై, భువనప్రసిద్ధమై
భవభయభేషజంబగుచు భద్రమునిచ్చెడు నీసునామమున్
బవలును రేలుమైమఱచి ప్రార్థనసేయుదు వీరరాఘవా! ౪

చ. అగణితభోగభాగ్యముల కాసవహింపఁగ లేదుగాని, నేఁ
బగలును రాత్రియందునిను బ్రార్థనఁ జేయఁగ సుస్థిరంబుగా
జగమున నున్ననాళ్లయినఁ జక్కనిభక్తి నొసంగుమయ్య నీ
నగవులమోముఁ జూడఁగ మనంబున నెంచితి వీరరాఘవా! ౫

౭౧
యాదవా!
శ్రీ టి. పాండురంగయ్య కవిగారు

మ. సతతంబేను కుచేలునట్లు సకలైశ్వర్యంబు లిమ్మంచు వే
డితినే యెప్పుడు వెంటనుండుమని తండ్రీకోరితే ఁబొందు సం
తతివోలెఁ గన నొక్కసారియె భవత్సందర్శనంబీగదే
గతిలేనమ్మకు గంజయే సుధగదా? కంజాక్ష యో యాదవా. ౧

ఉ. అందములేని జవ్వనము నాదరణంబునులేని విందుఁ గో
విందుడులేని కోవెలయు వెన్నెలగాయని రేయి భక్తి సం
బంధముగానివిద్య మతిమంతులుఁ లేని పురంబు తృప్తినిం
జెందనిజీవి వ్యర్థమని జెప్పరె పెద్దలుమున్న యాదవా. ౨

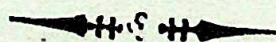
౭౨
కృష్ణస్తవము
శ్రీ చెన్నమాధవుని పెరుమాళ్లరాజు గారు

క. శ్రీకౌస్తుభధరవక్షా రాకేందునిభాస్యవిమల రాజీవాక్షా
నాకాధ్యవినుతపదయుగ నాకోరికదీర్చి కావు నమ్ముగఁ గృష్ణా. ౧

క. ఒప్పుగసత్కృతులెఱుఁగను దప్పులుగామాటలన్ని దలఁచెడివాఁడ
ఒప్పులకుప్పవుతెప్పవు గొప్పగమిమ్ముఁజాల వేడు కుందునుగృష్ణా. ౨

క. అనుభవహీనుఁడదీనుఁడ వినయంబుగఁదలఁచిమిమ్ము వేడతరంబే
తనయుఁడుపల్కినమాటలు వినినంత నెతండ్రికెగ్గ వినరా కృష్ణా. ౩

క. క్రూరుఁడనై చరియించితి జారుఁడనై స్త్రీలపొందు సల్పితినీక నా
నేరములెన్నఁబనేమిఁకఁగారుణ్యముఁతోడనన్ను గావుము కృష్ణా. ౪

౭౩

హనుమంతా!

శ్రీ గంగు కృష్ణదాసు గారు

సీ. తీరైన గౌతమీ తీరమా యిది నీకు
నీరఱూరెడి సుబేదారు బావి
ఠీవైన పంచవటీ ఖేలమా నీకు
బాలతాళ రసాల కేళివనము
మేలైన యా పర్ణశాలా విలాసమా
మెచ్చులు గుల్కు బల్గచ్చు మిద్దె
బాల కృష్ణారాయ భక్తవర్య ప్రతి
ష్ఠాపనా యిది నీకుఁ జ్ఞాపకంబు
గీ. నింతటికి నీదు చారిత్ర మింత చిత్ర
మంత యింతనఁ దోఁచదు నలవిగాదు
భూరి బలవంత తెరగూరి పురనిశాంత
వీర హనుమంత శాంత వివేకవంత. ౧

సీ. భావ ఫలాసక్తిలో నూని మిన్నంటఁ
బ్రాఁకి నప్పుడు పసిబాలకుఁడవు
రామ సుగ్రీవుల కామోదమున సఖ్య
పఱచునప్పుడు మహా పండితుఁడవు
ద్రోణాద్రి లక్ష్మణ ప్రాణరక్షణ కని
జరుగు నప్పుడు వీర సాహసుఁడవు
నమ్మించి యా జానకమ్మ నెమ్మది చింత
మాయించు నప్పుడు మాయికుఁడవు
గీ. మెక్కుడకు నెక్కువాడవు తక్కువాడ
గాన నిను లెక్కఁగొన బ్రహ్మకైనఁ గాదు
భూరి బలవంత తెరగూరి పురనిశాంత
వీర హనుమంత శాంత వివేకవంత. ౨

౭౪

చవితిగణపతి

శ్రీ కొండపల్లి రామచంద్రరావు గారు

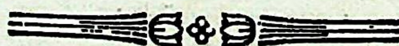
మ. తనపైఁబడ్డ వృథాపవాదమున కాత్మం గుందుచుఁ దన్నివా
రణకై కష్టములోర్చియుం బిదప సత్రాజిత్తునిఁ సన్మణిం
గొని కీర్త్యుజ్వలుఁడౌచుఁ దన్గొలుచు నా గోపాలు భవ్యాత్ముఁగా
నొనరం జేసిన విఘ్నరాజు కృతిఁ బ్రత్యూహంబు పోఁగార్చుతన్.

మ. నిను విఘ్నాధిపు మున్ను గొల్చి పిదపన్ దేవావళిం బూజ సే
యును లోకావళి సర్వకార్యముల నిర్ధ్యుక్తంబుగా, "మొట్టు దే
వుని గా కెవ్వఁడు పెట్టు దేవరను దాఁ బూజించు" నన్మాట యిం
దు నిజంబై చెలువారెగా, సుజనబంధూ! దేవ! విఘ్నేశ్వరా!.

ఉ. ము జ్జగముల్ రచించు ఫలముల్ పలుబప్పులు మోదకంబులున్
బొజ్జను నింపుకొన్న నిను మూషక మొక్కఁడు మోయుచుట్లొ వి
ద్వజ్జనవంద్య? యౌఁగద! భవత్కృపఁ గల్గినఁ జాలుగాని పెన్
రజ్జువుచేత నీడ్వఁబడు రమ్యకులావని భృచ్చయంబులున్.

మ. జిలుగుం బచ్చని యాకుపూల గమితో సింగార మేపార పూ
జలు గావించెను మా త్రిలింగ ధరణీశ వ్రాత మేనాఁడొ త
త్ఫలముల్ నేటికి నేము పొందెదము; త్వద్దాక్షిణ్యముంజేసి మా
తెలుఁగుం దేశము సంపదాకరముగా దే! పార్వతీనందనా!.

మ. ఇవె తోయంబుల నాంధ్రవాహినులు నాకిచ్చెన్ భవత్పూజన
వ్యవసాయంబున కొంటిపంటిదొర! మీ కర్పింతు, శ్రీ కాకతీ
య వరానీకము వోలె, తత్కలిత విద్యాశూరతా దేశభ
క్తి విశేషంబులనైన నా కొసఁగి దాతృత్వంబు పాటింపవే!

౭౫

ఉమామహేశ్వర స్తుతి

శ్రీ ఉమాపతి నాగయ్యశాస్త్రి గారు

చ. గిరిచరులన్ గిరీశ్వరుల గీష్పతివాక్యవిశేషవాక్యులన్
బరమదయాసముద్రులను బాపవిమోచన శీలవంతులన్
ధరఁగలవస్తురూపులను ధర్మచయప్రభులన్ ధనాఢ్యులన్
శరములు మోక్షిద్రెముక్కెదను గన్నులఁగాంచఁగ వత్తురంచునన్ ౧

చ. శివులను శంకరాకృతుల సేవకసేవితపాదపద్ములన్
భవులను భాగ్యవంతులను భానుకరాంతర దీప్తిదాతలన్
బవిసమగాత్రులన్ భువన పాలనదీక్షు సుబద్ధసూత్రులన్
జవగల వారినిందరినిఁ జాలఁగ మ్రొక్కుచు వేఁడుచుండెదన్ ౨

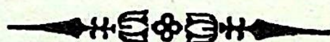
చ. ఈశ్వరులన్ దయామయుల నీప్సిత కార్య ధురంధరాత్ములన్
శాశ్వత సౌఖ్యదాయకుల సర్వశరణ్యుల సాధువేషలో
కేశ్వరవంద్యపాదుల నిరీశ్వరులన్ భవబంధదూరులన్
నీశ్వరలోకపాలకుల నెంచుచునుండెద నామనంబునన్ ౩

చ. ప్రణవరథాధిరూఢులను బద్మజసారథులన్ హరీషులన్
గుణసముదాయవంతులను గూఢవిచార వివేకవంతులన్
గణనయ భాగ్యవంతులను గానవినోదుల నాట్యశీలురన్
మణిగణ సర్వభూషణుల మానక యెప్పుడు వేఁడుచుండెదన్ ౪

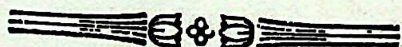
౭౬
వేంకటేశ్వరా
శ్రీ చక్రహరి అచ్యుత రాజ గారు

ఉ. శ్రీపతి వాసుదేవ సరసీరుహలోచన చక్రపాణి స
ద్రూప విరించి శంకర శిరోమణి మండిత పాదపద్మ తా
రాపతి భానునేత్రయుగ రాజిత చెన్నమనేని వేంకట
క్ష్మాపతి నేలునట్టి శిరిశాల పురీశ్వర వేంకటేశ్వరా. ౧

చ. లలియతి కర్త్రకర్మక్రియ లక్ భువినీకృతి సంస్కృతాంధ్రసం
ఘులఁగల తప్పులన్ని విడఁద్రోచి సలక్షణ మయ్యె గాదెభూ
జలమధి గంగలోఁ గలసి సన్నుత మాక్రియ నీసమాఖ్యచే
జలధర నీలదేహ శిరిశాల పురీశ్వర వేంకటేశ్వరా. ౨

ఉ. కొంకక యుష్మదంకితము గూర్చి రచించితిఁ జక్కఁజేయు నా
వంకలు భట్టు చక్రహరి వంశ్యుఁడ నచ్యుత రాట్కవీంద్రుఁడన్
వేంకటరామ పౌత్రుఁడ వివేకసులక్షణ మూర్తి పుత్రుఁడన్
సంకటదైత్యనాశ శిరిశాల పురీశ్వర వేంకటేశ్వరా. 3

౭౭
రాజరాజేశ్వరీ స్తవము

శ్రీ శివదేవుని వీరభద్రశాస్త్రి గారు

శ్లో. కమలాసన లలనామణి కమలాది నతాంఘ్రి ఫుల్లకమలే మే
విమలం కురుష్వ మానస కమలం సంసారకాననోద్విగ్నం. ౧

శ్లో. ఓంకారజాలలగ్నాం హ్రీంకారీం సర్వలోకజనయిత్రీం
శంకాకలంకహృదయోఽహం కుర్యాం వందనాన్యవేహి. ౨

౭౮
చూడికుడుత్త దేవి

శ్రీ ఖండేరావు రామారావు గారు

మ. దనుజారిప్రియ దివ్యపుష్పతులసీ దామార్పణైకాంతి దా
స్యనిరూఢాశయభట్టనాయక సుధీ సంవర్ధితాత్యంశపా
వనభాస్వత్తులసీ వనాంతరమునన్ వైదేహిరీతిన్ జనిం
చినమాతల్లిని విష్ణుచిత్తతనయన్ సేవింతు నశ్రాంతమున్. ౧

మ. కలితాత్మీయ వచస్సుధారసఝరీ కల్లోలమగ్నాత్మయై
ఫలనుందన్ హరిమోద మొందగ తిరుప్పావై ప్రబంధంబు భూ
స్థలిలో నానతి యిచ్చి దాసజనతా దార్గత్యముం బాపి భా
సిలుమాతల్లిని విష్ణుచిత్తతనయన్ సేవింతు నశ్రాంతమున్. ౨

మ. ఘననీలాశ్మ సమాత్మ కమ్రకబరీ గంధాంకితోత్కృష్టమా
ల్యనవీనోజ్వల సౌరభానుభవ లౌల్యంబొప్ప ధన్యోర్వహామం
చును దన్మాలికం గృష్ణుఁ డందుకొనుటన్ చూడికుడుత్తాఖ్య గాం
చినమాతల్లిని విష్ణుచిత్తతనయన్ సేవింతు నశ్రాంతమున్. ౩

మ. తనయందే దురితక్రియాచరణుఁడై దార్గత్యమున్ బొందివ
చ్చినకాకాసురు నాత్మనాథుపద రాజీవంబులన్ జేర్చి ప్రో
చినకారుణ్యసతీమతల్లిని జగత్క్షేమావహాపాంగ రా
శిని మాతల్లిని విష్ణుచిత్తతనయన్ సేవింతు నశ్రాంతమున్. ౪

౭౯

దేవీ స్తోత్రము

శ్రీ బండి వేంకటరామారెడ్డి గారు

అష్టావధాని

శా. నీహారాద్రిసుతా పితామహముఖానేకామరప్రార్థితా;
బాహానిర్జిత భీకరాసురవరవ్రాతా త్రయీసంస్తుతా
మోహాంధద్యుమణిప్రభాపటలితా మూర్ధేందుభారాజితా;
దేహార్ధాయితశంకరా సురనుతా దీవ్యత్సుధీవందితా. ౧

మ. అవతంసాయిత బాలచంద్రకళతో నాకాశకేశాళితో
నవకుందాంకురతారకాపటలితో నవ్యప్రభాస్ఫూర్తితో
నవనీకల్పకటిస్థలీభరముతో నభ్రోత్తరీయంబుతో
భవదీయాకృతి విశ్వరూపమటు సంభావింతునే నంబికా ౨

శా. ఓకల్యాణనిరీక్షణీ సకలినీ యో పాపసంహారిణీ
యో కాదంబ విహారిణీ గుణఖనీ యోంకారిణీ తారిణీ
యో కామప్రతిపంథిమూర్తిగృహిణీ యో చంద్రచూడామణీ
మా కాలంబన మీఁగదే త్రిజగతీ మాతా జగన్మోహినీ. ౩

మ. రతనాల్ గూరిచినట్టి హారములు లీలన్ తుంగ రంగత్కుచో
న్నతభాగంబున నాట్యమాడఁగ గళన్యాసాభిరమ్యాక్రియన్
స్మితభావోజ్జ్వల వక్త్రచంద్రుఁడు ప్రకాశింపన్ నటద్భ్రూలతాం
చితవీక్షావినిబద్ధుఁ జేసితి భవున్ శీతాంశుచూడామణీ. ౪

౧౦.

సదాగతి

శ్రీ గజవల్లి హనుమత్కవి గారు

క. కొందఱు హరిహరవిధులనఁ
గొందఱుశక్తులను నింకఁ గొందఱుయోగీ
ద్బృందముల సదాగతియని
యందురునిను వీడియొక సదాగతి కలఁడే. ౧

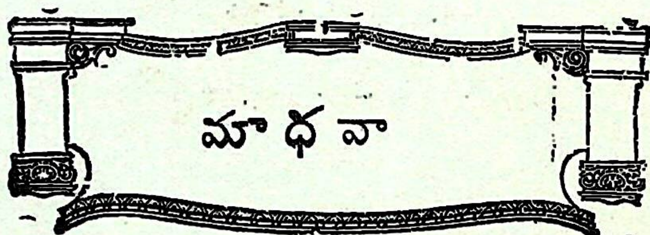
సీ. నిక్కాకు రుజనెప్డుఁ బొక్కెడు ప్రజకీవ
యర్థవ్యయములేని యౌషధంబు
వేసవి సంజల వేళ తోటలఁ గ్రుమ్మ
రెడు దంపతులకీవ లేడికూన
చింతాటవీభ్రాంత చేతస్కులకునీవ
శాంతిసద్మముఁజూపు సరణిదూత
తెలుపు మేడలను సుఁదరగవాక్షపుటిండ్ల
మెలఁగు లోకముకీవ మేటిబువ్వ

గీ. అతిశిరోబాధలకు నీవ యమృతధార
నీటికిని వాటి కననేల విబుధులెల్ల
వాడిరి సదాగతిని జగత్ప్రాణుఁడనుచుఁ
దగును భళి నీకయాపేర్లు తగు సమీర. ౩

ఉ. ఈకలి నెవ్వరైనసుఖమిత్తురుసన్ముఖులైన నిత్తురా
వ్యాకులతన్న దావిముఖులైన భవత్క్రియ రూపమేలకో
లోకమునం గనంబడు విరుద్ధముగా నెటు లన్నఁజూడుమా
సైకిలు నెక్కు నాగరిక సంఘముసాక్ష్యముగా ప్రభంజనా. ౩

౨౧

శ్రీ నేతి రామకృష్ణశాస్త్రి గారు

ఉ. శ్రీధరయాదవాంబునిధి శీతకరా కమలా మనోహరా
సాధుహృదబ్జ సూర్యవర చందనలిప్తశరీర గోపికా
గోధన గోప దుఃఖహర గోత్రధరా బలభద్రసోదరా
భూధవపూజ్య రారవడి పోషణసేయర నన్ను మాధవా. ౧

ఉ. నారదగానలోల కరుణారసపూర్ణ కటాక్షజాల స
త్కీర్తి విశాల ధామవర కేసరిరూప జితారి భీమదే
వారిసమూహ వైరి శరణాగతరక్షణశాలి గోపికా
వారిజనేత్రకామ ముని వందితమంగళధామ ప్రోవరా. ౨

చ. శతధృతివై సృజింపుచును సర్వచరాచర విశ్వమున్ రమా
పతివయి ప్రీతితో భువన పాలనమున్గరుణించియీశ్వరీ
పతివయి యుగ్రరూపమున పంతమునన్విలయంబొనర్చియున్
శ్రుతులకగోచరుండవయి శుద్ధచిదాకృతి నందియుందువే. ౩

౮౨

హరిస్తవము

శ్రీ పుల్లగుమ్మి అహోబలాచార్యులు గారు

సూక్ష్మచిదచిద్విశిష్టందహారేధ్యాయామికారణంబ్రహ్మ
స్థూలచిదచిద్విశిష్టంవిశ్వాకారంప్రణౌమితదభిన్నం ౧

భవదీయభాషణరసంజ్ఞాత్వాయావదతిసారసజ్ఞేతి
అన్యాతుళకంధ్వాదాపాశేతివినిశ్చినోమిమమహృదయే ౨

యంసంశ్రిత్యవిరాజతిపశ్చాత్తైనై వహాస్య తేలోకే
అధరోద్విజాశ్రితస్సక్ తారుణ్యేతేనహాన్య తేశ్రుణుక ౩

౮౩

రామవరా

శ్రీ వేంకటేశ్వరరావు దేశముఖు గారు

ఉ. నిక్కముదాఁపనేల మది నీపదపద్మము నమ్మినాఁడ నే
నెక్కడికేఁగువాఁడ మదినెవ్వరివేకుదు సార్వభౌమ యో
రక్కసిగండ భీమనుత రంగదరాతివిభంగ దీనునిన్
జిక్కులపెట్టవద్దనుచుఁ జెప్పెదజానకిరామ ప్రోవరా. ౧

ఉ. కొందఱు యోగ మార్గమునఁ గొందఱు వేద విచారదృష్టిచేఁ
గొందఱు సాధు భావమునఁ గోరిభజింతురు నాదుభావముల్
కొందలమందు చూఁడ ముచుకుందనతేందునిభాస్య దేవకీ
నందన నన్నుఁ గావుమని నమ్మితివేగమె నన్నుఁబ్రోవరా. ౨

౮౪

శ్రీ వేంకటేశ్వరా

శ్రీ భట్టు అచ్యుతరాజు గారు

చ. అటమదియేను భిక్షమునకై చరియించుటకున్ బ్రయాణ మె
చ్చటికిఁ దలంచుకొన్నఁ గొనసాఁగఁగ నీయవు నిన్నుఁగూర్చి యే
మిట నపరాధినైతి నో క్షమించఁగఁబూని ఫణీశ్వరాద్రి వేం
కటరమణ ప్రభో యిఁకను గావుము లింగపురాచ్యుతాఖ్యునిన్. ౧

చ. తటుకున సత్కృపారసము దాలిచి నీ హృదయంబునందు నే
కుటిలము లేక యెప్పుడును గోరికలన్ ఘనభోగ భాగ్యముల్
ఘటనముఁగాఁగఁ జేసి కలకాలము నూనక గారుడాద్రి వేం
కటరమణ ప్రభో యిఁకను గావుము లింగపురాచ్యు తాఖ్యునిన్. ౨

౮౫

శ్రీ వేంకటేశ్వర చంపకమాలిక

శ్రీ రాజా వేంకట శ్రీనివాసరావు గారు

వరగుణరత్నహార నవవారిద నీలశరీర దివ్యసుం
దర జితమారమాముఖ సుధాకరబింబచకోరభక్తహృ
త్సరసిజసూర కాంచన నిశారసకిల్బిషదుష్టదూర శ్రీ
కరకరసంభృతారి దర ఖడ్గగదాధర శార్ఙ్గశూరభీ
కరపలలప్రసాద చఁకాండవిదార భవాబ్ధిదార సం
గరనతధీర యోగి హృదగార విహారదురంత విస్ఫుర
చ్ఛరధిగభీర దీనజన సంఘ ఘనార్తినివార దుర్మదాం
కురపరిహార చారుతర గోపకిశోర భవాంబుజాత రు
ద్రసురవరులైన మీ పరమశోభనచర్య గణింపజాలరో
హరనుత శేషశైల సువిహార రమేశ్వర వేంకటేశ్వరా.

౮౬

జ్యేష్ఠాదేవీ స్తవము

శ్రీ కందాళ శఠగోపాచార్యులు గారు

చ. తలఁచితిఁ గొంతకాలము నుదారతకీర్తి గడింతునంచు హృ
ద్బలము నశించె మీాద ముని భావముచే తప మాచరించగా
మెలఁగఁగ రక్తపాటవము మీారెవిరక్తి! స్వధర్మ వృత్తియే
సులభమటంచు జెప్పఁ విని స్తోత్రము జేసితిఁ బెద్దతల్లినిన్ ౧

ఉ. భావమునందు దేహమును భాగ్యము బందుగు లన్నదమ్ములున్
గావగలా రటంచు బహు కాంక్ష మెలంగక నిశ్చలంబుగా
దేవునినమ్ము మన్ననుడి దీరిచె సంశయ మాత్మకిప్పుడే
చావుదరిద్ర మెప్పటికి శాశ్వతిమంచుఁ దలంచితక్కరో. ౨

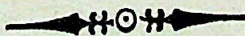
ఉ. అంగనలెల్ల హేయముఁగ నారసి నవ్విరి గుడ్డపేలికల్
దొంగలు గూడ ముట్టుకొన దోసమటంచుఁ బరిత్యజించి రీ
సంగతిఁజూచి చుట్టములు చల్ది నొసంగిరి తొల్త నే కృపన్
మంగలితోడఁగూడఁ బని మాలి కృతార్థుఁడనైతి సోదరా. ౩

౮౭

నాణెము

శ్రీ ఆకుల లక్ష్మీనారాయణ గారు

ఉ. శ్రీరమణీ మణీధవుని చిత్రవినిర్మల పాదపద్మముల్
కూరిమిభక్తి మీార మదిఁగొల్చి తరించుట లోకమందునన్
ధీరతయంద్రు కావున మదిందలపోయుచుఁ దత్క్రియార్థమై
పేరిమియత్నముల్ సలిపి వెన్నుని సన్నిధిఁ జేర నాణెమా.

౨౨

వేణుగానము

శ్రీ నల్లాని చక్రవర్తుల వేంకటపెన్న రంగాచార్యులు గారు

ఉ. వ్రేళుల యంగుళీకములు వెన్నెలలోన వెలుంగ నందమా
మాళి మయూర పింఛము స మంజస మోహన రీతితోడ నాం
దోళన సేయ లేనగవు దోఁపగ మోమున నేత్రయుగ్మ సం
చాళనతోడ మోహనుఁడు చక్కఁగఁ జేసెను వేణుగానమున్. ౧

ఉ. అంబరవీధియం దనిమి షాంగన లబ్బుర మొంద భారతీ
తుంబురు నారదాదు లతి తుష్టిని శీర్షము లూప వృక్షరా
జంబులు లేఁ జిగుర్లొడమఁ జప్పున రాల్గరుగంగ వేణుగా
నంబును జేసెఁ గృష్ణుఁడు వినందగు భైరవి రాగ మాధురిన్ ౨

చ. విమల సుగంధ నవ్య సుమ వృక్షములందునఁ గీర చక్రవా
కములు వసించి చూడ నుర గంబుల మస్తకము ల్చలింప నా
కమున విరించి దేవతలు కౌతుక మొందగఁ జేసె వేణుగా
నమును ముఖారి రాగమున నందకిశోరుఁడు సుస్వరంబులన్. ౩

మ. మధుపంబు ల్మకరంద పానమునకై మందారపుష్పాళినిం
గదియం బోవక యాలకింప మదభృంగంబు ల్నినాదంబులన్
వదలన్ గ్రేపులు నాలమంద దరియింప న్వేణుగానంబు శా
రద రాగంబునఁ జేసె కేశవుఁడు సంరంభంబు శోభిల్లఁగన్. ౪

౮౯

రామచంద్ర స్తుతి

శ్రీ మేడిసెట్టి బృహస్పతి గారు

ఉ. శ్రీరమణీ మనోహరు విశేష వరప్రదు దీనబంధు నోం
కార సుహాసు దైత్య రిపుఁ గంజదళాక్షు మహాత్ము భక్తమం
దారు సురేంద్ర వంద్యు వర తాపస మానసధాము దివ్య నా
శ్రీరఘురాముఁ గొల్చెదను జిత్తమునం దనిశంబు భక్తిమై. ౧

గీ. దుఃఖముంగూర్చి మఱలఁ దోడ్తోడ సంత
సంబుఁ జేకూర్చు చుండువో సదయ హృదయ
నీదు మహిమంబుఁ గొని యాడ నేర్వఁగలదె
రమ్య గుణసాంద్ర శ్రీరఘు రామచంద్ర. ౨

౯౦

విచారమేల!

శ్రీ ఆర్తి నమ్మాళ్వారు గారు

చ. ప్రవిమల పాద రేణువున రాతిని నాతిగఁ జేసి యంతటన్
శివువిల్లుద్రుంచి మించి తగ సీతను మోహముతో వరించి తన్
గవిసిన నుగ్రభార్గవుని గర్వమడంచిన జీడికంటి స
ద్భవనుఁడు రామమూర్తి మనపాల గలండు విచారఁమేటికిన్. ౧

చ. సవినయభక్తిలక్ష్మణుఁడు జానకిఁ గొల్వఁ విరాధుద్రుంచి స
త్కవులనుతింప దుష్టులను గర్వమణంచి జటాయుకప్పుడున్
ధ్రువముగ మోక్షమిచ్చి పరితోషమొనర్చిన జీడికంటి స
ద్భవనుఁడు రామమూర్తి మనపాలఁగలండు విచార మేటికిన్ ౨

చ. పవనజవాక్యపద్ధతి కృపామతితో రవిసూనునేలియున్
జవమున వాలినప్పుడును సంహరణంబొనరించి సేనతో
గవిసి పయోధిదాఁటి దశకంఠునిఁగూల్చిన జీడికంటి స
ద్భవనుఁడు రామమూర్తి మనపాలఁగలండు విచార మేటికిన్ 3

౬౧

శ్రీ అర్ధనారీశ్వరస్తవము

శ్రీ చంద్రమౌళి గారు

శా. శ్రీవిశ్వేశ్వర చంద్రమౌళిధర కాశీ వాససర్వేశ మం
త్రావిర్భావప్రసన్నరూపధనదార్తత్రాణపారీణబు
ద్ధీ విద్యాదికవిత్వ సత్పటిమహృద్ధీరత్వమైశ్వర్యముం
దేవబ్రహ్మణభక్తిముక్తులిడు దేవాయర్ధనారీశ్వరా. ౧

మ. వరకైలాసనివాసయీశ త్రిజగద్ వంద్యావిరాడ్రూపహృ
త్పర నీజాంతరవాసభక్తవరదా సర్వేశత్రైనేత్రశం
కరమృత్యుంజయ కృత్తివాసహిమవత్ కన్యాప్రియాయంచునే
నారిగల్ జేసిస్తుతింతునెప్డు సుమనోన్మాదార్ధనారీశ్వరా. ౨

మ. బతిమాలంగబనిలేదు భూవిభుల నింబ్రార్థించినంజాలు న
మ్మతితోశ్రీలనొసంగి బ్రోచెదవు సుమ్మాసర్వజీవాళులం
పతివైరక్షణసేయు దేవరవు త్వత్పాదంబులర్చింతుదు
స్థితిబాపంగదెతండ్రి దైవమకృపాబ్ధీ యర్ధనారీశ్వరా. ౩

శ్రీ

హయగ్రీవస్తుతి

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య
శ్రీమదభినవ రంగనాథ బ్రహ్మతంత్ర
పరకాల స్వాములవారు

విష్ణుం కృష్ణంయమేకం విదురపిబహుధాబుభుత్సితా వార్యవిప్రాః
స్రష్టావిస్రంసమానః స్వమథనమదధాచ్ఛందసాంయేనదానాత్
కృష్ణంవిష్ణుంచజిష్ణుంకలయితురపియత్సంహితామాయురుక్తమ్
వాచాశ్లిష్టంవయస్తంహయముఖమనుసందధ్మహేకింవృథాన్యైః- ౧

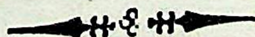
ఇన్ద్రోవృత్రం హనిష్యన్ సఖవరవితరం విక్రమస్వేతివిష్ణుమ్
సంప్రార్థ్యాత్తోహతారిస్తత ఉపజనితాంబ్రహ్మహత్యాంవ్యపోథుమ్
సూక్తాభ్యాంయంపుమాంసంప్రతిఘృతిమజుహోన్మూర్ధ్నిగంధర్వవర్ణో
దేవానాంనామధారీసమమదృథమతాదద్యవాచస్పతిస్తాత్. ౨

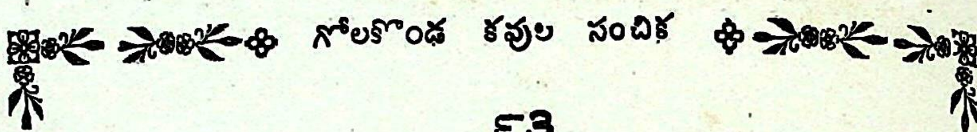
ఈశానాసర్వస్యా వాచోదేవీయదఙ్ఘ్రిమధ్యాస్తే
కర్ణాటదేశభాగ్యంవాగీశ్వర ఏషమమమనోవిశతాత్- ౩

ఆచార్య పాదుకాశతకే:—

గురుపాదం రామపాదస్పర్శాదేకాశిలాజ్గనాభూతా
పాషాణకాష్ఠభూతాః సర్వాఙ్గమయస్యమన్దమానన్దంత్వమ్. ౪

శిశుపాలశిరశ్ఛేత్తాకృష్ణఃపార్థాయసారముపదేష్టా
సారార్థానుష్ఠాతాశిశుపాలశ్రేయసేత్వదీశానః ౫

౬౩

శ్రీ రామ నుతి

శ్రీ విద్వాన్ పండిత శిరోమణి ఆచ్చినరసింహాచార్యులు గారు

సీ. శ్రీరంగనాథుండు శ్రితజనపోషుండు
కామితఫలదుండు కారణుండు
వేదాంతవేద్యుండు వేదహర్తృహరుండు
భావజజనకుండు భాసురుండు
బ్రహ్మాదిసేవ్యుండు పరమ కల్యాణుండు
శేషాహిశయనుండు చిన్మయుండు
నారద పూజ్యుండు నాగారి వాహుండు
నతలోక రక్షుండు నక్షరుండు
గీ. వారిజాక్షుండు శ్రీరమా వల్లభుండు
పద్మదళ నిభనేత్రుండు పావనుండు
శేషశయనుండు ప్రహ్లాద పోషకుండు
మిమ్ము నెల్లర రక్షించు మించువేడ్క.

౬౪

దేవస్తుతి

శ్రీ గుండా కేశవులు గారు

గీ. దైవమా నీదుకృపలేక ధైర్యమెల్ల
సడలఁ గృశియించుచుంటినీ సమయమందు
నాదుకొనరావదేల నా యార్తిఁ బాప
నార్తజనరక్ష సర్వ లోకాధినాథ. ౧
గీ. సత్యమైనట్టి వైరాగ్య సంపదలను
గరుణతోనిచ్చి కాచెడి గురుఁడవనుచు
నమ్మియుంటిని నిన్ను నా నెమ్మనమున
భక్తజన పారిజాత సద్భద్రమూర్తి. ౨

2

మహాభారత ప్రశంస

౬౫

శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వామి ప్రశంస

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య

శ్రీ వాగీశబ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వాముల వారు

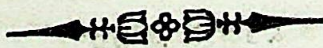
శ్లో॥ అతిపాతకికలంకాధిపసంసర్గసమేధమానకలుషభరం
శోధితవాఞ్జ్వరవహ్నేస్సోఽయంజగతిజయతిరఘువీరః ౧

శ్లో॥ వ్యాకర్త్రీ బహుధాభవేయమితియాసంకల్ప్యనామ్నాసమం
రూపంజీవశరీరకేణకరణేనానుప్రవిశ్యాత్మనా
తస్మాత్సర్వపదాభిధేయసుకృతంసైషాపరాదేవతా
భూయాన్మేకరుణావశీకృతమనాసత్త్వార్థసంపత్ప్రదా ౨

శ్లో॥ వైష్ణవ్యాఽఽశాంగసృత్యాసమధిగతమహాసత్త్వరాశిఃప్రభావైః
ప్రాప్యాయత్పాదపంకేరుహయుగళనిధిధ్యాననాకల్పవల్లీ
దుర్వాదవ్యూహబద్ధగర్వప్రలపితకుహనాయుక్తివిచ్ఛేదనాయ
శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతంత్రాగ్రిమపదపరకాలార్యవర్యంశ్రయేతం ౩

శ్లో॥ యత్పాదాంభోజతీర్థామృతరసకణికాసేవనాదేతిలోపం
పాపంసంసర్గలబ్ధంనిజమపిచమనఃకాయవాగాదిమూలం
తానేతాన్ శ్రీహయాస్యేఖలజనదురితధ్వంసనాయావతీర్ణాన్
శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతంత్రాదిమపదకలిజద్దేశికేంద్రాన్ప్రపద్యే ౪

శ్లో॥ శ్రీకృష్ణబ్రహ్మతంత్రోత్తమకలిమథనానుగ్రహప్రాప్తవిద్యా
వైశద్యేనాత్రగద్వాలనగరమహిమాస్థానధర్మాధికారాత్
ధర్మ్యామావిష్కృతాంద్రాక్కృతిమిహనరసింహార్యవర్యాత్సు
దేతాంనిష్పక్షపాతాదురితవనదవాస్సజ్జనాస్సజ్జయంతుధీంద్రా

శ్రీ కర్మచంద్రోదయము

కవికేసరికిశోర అవధానకుశల
శ్రీ ఆదివేంకట నృసింహాచార్యులు గారు

సీ. న్యాయవాదాన్త విద్యాభ్యాస మొనరించి
కృతకృత్యుఁడౌ రాజకీయవేత్త
కఠినోపవాసదీక్షలచేత నాత్మీయ
యౌవనంబును గన్న యోగికుండు
హరిజనాభ్యుదయ పుణ్యాంభోజ పుంజ వి
కాసంబు నేసిన కర్మసాక్షి
పత్నిసుతాలయ పశు ధనాదికము ను
దాసీనతగఁ జూచు త్యాగి యుతుఁడు
గీ. భూరి భూమిమాతృణ విముక్తి కొఱకు
బంధనాలయావాసి యా భాగ్యశాలి
ధన్య మోహన దాస చైతన్యమూర్తి
కర్మచంద్రుఁడు బొడిచె లోకము సుఖింప. ౧

సీ. తల్లిదండ్రులకు వితంతుపుత్రీపరి
తాపంబు గాంచుచే ధర్మసరణి
జాతిమతాది వైషమ్య వివాదముల్
వృద్ధిగావించుచే విద్యమహిను
దీనజనాళివిహీన పరిస్థితుల్
గనుచుంటయే యధికార విధియు
నంగనామణుల విద్యావాప్తి ప్రతిబంధ
కోపాయ చింతయే యుక్తిఫలమ
గీ. టంచు జనులను వంచించి హాయిగాను
వాసిఁగాంచితి వింవాక నోసనాత

నాంధకారమా! యిపుడె నీ యంత్యకర్మ
చంద్రుఁ డుదయించెఁ దిన్నగా జాఱుకొనుము. ౨

సీ. కటిమాత్ర వస్త్రమై ఖరి విశేషమె కాని
నాణ్యమౌ వారవాణంబు కాదు
రాటంబుపైన దారంబుదీయుటె కాని
నవ్యకార్మిక విధానంబు కాదు
క్షురితశిరోజప్రచుర శీర్షమే కాని
చలలసచ్చూర్ణ కుంతలము కాదు
స్థవిరతాక్రాంత విచార వేషమె కాని
యౌవన పీనావయవము కాదు

గీ. క్రిందు మొగముతోఁ జింతిలు క్రియయె కాని
స్వైరితా శిబికా విలాసంబు కాదు
కాని యిదియేమి మహిమయో కర్మచంద్ర
రీతియే భారతీయుల నీతియయ్యె. ౩

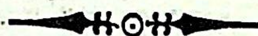
సీ. తన వస్త్రధారణంబున భారతీమాత
తుదిలేని స్వాస్థ్య సంపద భజింపఁ
దన సత్త్వభావ సదాగతి పెంపున
శత్రుభూరుహ తతి సంచలింపఁ
దనదు దీనావనోద్యమమున నిఖిల హైం
దవజాతి భువి మహోన్నతి వహింపఁ
దన దయాశాంతి సత్యములకు దేశారు
లధిక పశ్చాత్తాప మనుభవింపఁ

గీ. దన విభూతియు నేతు శీతనగి మధ్య
ధరణి రంగస్థలంబునఁ దాండవింపఁ
గర్మ చంద్రోదయంబయ్యె గాంధివంశ
జలధి నీమహాత్మునికగు జయము సతము ౪

౬౭

రామేశ్వర ప్రశంస

శ్రీ హానదుర్గం శ్రీనివాసరాఘవాచార్యులుగారు

సమ్యక్కొండుమ్మలఘట్టునామనిగిరౌయః ప్రాదురాసీత్పురా
తత్త్రాదృగ్వనపర్తి రాష్ట్రకుశలాధానాయమానాయకః
రమ్యాం పుష్కరిణీంవిధాయవితతాంతత్ప్రీతయే తద్గిరా
మాసే కార్తికేమహోత్సవమపిప్రావర్తయద్వార్షికమ్ ౧

అసౌదిక్పాలాళీమకుటమణిపాళీసఖయశా
విశాంసేతాహ్యేతాదృశఇహసభూతోనభవితా
ఇతిశ్లాఘ్యే ఽ నర్ఘప్రగుణగుణ వన్మాన్యచరితో
వశీనానాభాషా లిపివచన లేఖాతి చతురః ౨

ప్రసన్నాత్మానిత్యావిలసదసదృక్షౌర్యమహిమా
క్షమాశాలీకాలీకృతరిపుజనాలీకఫలకః
దయాదాక్షిణ్యశ్రీనయవినయవిజ్ఞానజనిభూః
ప్రభూణాంమూర్ధన్యస్సుమతిరతిధన్యస్సురసవాక్ 3

ప్రభుత్వేతారుణ్యేఘనకనకరత్నాదివిభవే
మహోద్దామేసత్యప్యనధిగతగర్వాఙ్కురకథః
గభీరోఽదారాత్మాకులసముచితాత్యద్భుతగుణో
ల్లసద్భూమా రామేశ్వరధరణిపాలోవిజయతామ్. ౪

౯౫

శివాజీ ప్రశంస

శ్రీ కో. క. అణ్ణాం. సంపత్కుమారాచార్యులు గారు

సీ. ఎవ్వానిశకమందు హిందూమతంబున
జాతీయవైరముల్ సడలఁబడియె?
నెవ్వానిశకమందు హిందూమతంబున
నరవిక్రయముగూడ నురుమఁబడియె?
నెవ్వానిశకమందు హిందూమతంబున
వర్ణాశ్రమాచారవసతినిలిచె?
నెవ్వానిశకమందు హిందూమతంబున
గోబ్రాహ్మణులభక్తి కొమరుమిగిలె?
గీ. నతఁడురాజన్యలోక చూడావతంసుఁ
డనఘుఁడార్యుఁడు ధైర్యశౌర్యాద్యుఁడనఁగఁ
బొగడఁబడియెడి సద్గుణపూమణుండు
శ్రీశివాజీమహారాజశేఖరుండు. ౧

సీ. పరమతాభిమతంబుఁ బ్రకటింపయవనుల
గోరీలనేటికి గొప్పసాక్షి
పరభామలఁ మాతృభావంబుతోఁజూడ
ఛత్రపురనవాబు పుత్రిసాక్షి
దానధారనుఁ జెల్పఁ దనమహారాజ్యమ్మ
యతికినొసంగినాఁడనుటసాక్షి
గోసంఘములయందు గొప్పప్రేమనుజాట
ధర్మశాలలవన్ని తగినసాక్షి
గీ. సాక్షులింకేల? సజ్జనాచారసరణి
ధర్మమూర్తియటన్న సద్యశమొకండె

దిక్కులన్నింట నిక్కుచుఁ బిక్కటిల్లఁ
దక్కువేమి శివాజీకి ధాత్రిలోన. ౨

సీ. వ్యాయామసంఘముఁ బద్ధతుల్ జనులకు
విరివిగానీవకా కఱపినావు
ధైర్యశౌర్యాదిసద్గుణముల నభివృద్ధి
నొందుటకీవకా యొజ్జవైతి
పరరాజబలగర్వ భంజనమార్గమ్ము
నీవకాజనులకు నేర్పినావు
స్వాతంత్ర్యసాహస సాధనసంపత్తిఁ
గాంచుటకీవకా కారణంబు
గీ. అరయనన్నింటికాదర్శమగుదువీవ
నిన్నుఁబోలినవ్యక్తులే సున్నసుమ్ము
పరమపావనచారిత్ర! భరతపుత్ర!
శ్రీశివాజీమహారాజ! సిద్ధతేజ!! ౩

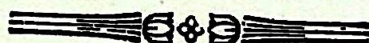
గీ. కడుపుకూటికి నెందఱో కాళులొత్తి
జీవయాత్రలఁగడపుచుఁ జేవదక్కి
మడియనున్నారు స్వశరీర మాత్రులగుచు
భారతాంబిక దౌర్భాగ్య భరముకతన. ౪

చ. నరపతిలేని రాజ్యమటు నాథునిఁబాసిన నాతికైవడిన్
వరశశికాంతిఁవీడిన విభావరిచందముగాఁగనేఁడు దు
ర్భరమగుశోకవార్ధిఁబడివందురుచున్నది భారతాంబ శ్రీ
వరదుఁడ! వేగఁబంపుమ శివాజినిఁగ్రమ్మర సుఃఖమారెడిన్.

౯౯

నీలకంఠ గురువు

శ్రీ రంగధామ నాయుడు గారు

గీ. జాతిభేదము నెంచక జనులకెల్ల
పరమ తత్త్వోపదేశంబు గరిమతోడఁ
జేసి సంతుష్టి నిచ్చిన సిద్ధపురుష
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి చారుకీర్తి ౧

గీ. బుద్ధిమాంద్యతచే నిన్నుఁ బూజ్యుఁడనుచు
మదిని నెంచక సామాన్య మానవునిగ
నెంచి మెలఁగిన నన్ను మన్నించవయ్య
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి చారుకీర్తి. ౨

గీ. సతిసుతాదులఁ బోషింప జన్మమెల్లఁ
గడిపితినైతి నీక సూక్ష్మకాలమేను
గెలుము కుళించి ప్రార్థింతుఁ గృపను జూడు
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి చారుకీర్తి. ౩

గీ. సకలశాస్త్ర పురాణముల్ సదువనేమి
జ్ఞానసంపత్తి ప్రాప్తంబు గలుగదయ్యెఁ
బ్రాపుఁజేరితి గతిచూపు ప్రణుతిసేతు
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి చారుకీర్తి. ౪

గీ. పూర్వ సుకృతంబుచేనీదు పూజ్యమైన
పాదదర్శన లాభ సంప్రాప్తి కలిగె
మనసు చపలత లేనట్లు మనుపుమయ్య
సచ్చిదానంద గురుమూర్తి చారుకీర్తి. ౫

౧౦౦

రామానుజ ప్రశంస

శ్రీగోవర్ధనం నారాయణాచార్యులు గారు

శ్లో. తవపదాంబుజంతత్వదర్శనం భవమహాంబుధేర్భద్రతారకం
భువనసుందరంభూరిదానదం భవతునోయతేర్భావుకప్రదం.

శ్లో. యతిపతేర్వచోయన్ముఖేస్థితం పతితపావనం పావకర్శనం
తతపరంపదంతత్కరేస్థితం మతిమతాంమతంమన్మహేద్యతత్.

శ్లో. కనకకుండలం కాయవాసనం జనకకేశవంజైనశాసనం
ఘనకమండలుంఘాతసౌగతం వనరుహేక్షణంవచ్మ్యహంయతిం.

శ్లో. వదయతీశ్వరం వాఞ్ఛితార్థదం సదయమన్వహంసారసాననం
పదసరోరుహంపద్మలోచనం మదనసుందరం మాధవప్రియం.

శ్లో. చరమసారదం చారువిగ్రహం పరమతాహిరాట్పన్నగాశనం
కర కుశేశయంకల్మషాపహం స్మరయతీశ్వరం సాత్వికంముహుః.

౧౦౧

మాణిక ప్రభుగురువు

శ్రీ ఖండవల్లి నరసింహ శాస్త్రిగారు

శ్లో. దూరీకృత్రైవణికస్స్వీయ యశోవ్యాప్తనిఖిలధరణీకః
ముఖనృత్యద్వాణీకోజయతి శ్రీగురువరేణ్యమాణీకః ౧

శ్లో. శ్రీమన్మాణికగురోయస్మాకపదాంబుజాతరజఆప్తేః
అరజనకతాజనస్యప్రభవతిఖలుచిత్రమేతదిహజగతి. ౨

శ్లో. అపూర్వోమార్తండశ్శ్రితజనహృదాభ్యన్తరతమః
పరిచ్ఛేత్తాసక్తందివమవికలస్వచ్ఛసుషమః
సదానన్దబృందస్యప్రసృజతిమహానన్దమతులః
కలిప్రీతిస్థానంజయతిభువిమాణీకనగరే. 3

శ్లో. మార్తండమాణికగురోశ్చరణాబ్జయుగ్మ
మాపన్నతారకమితిప్రవదన్తిసంతః
యుక్తంయదేతదమలాంఘ్రిసమాశ్రితానాం
సుఘోపిసంవహతితారకతాంనఖానామ్. ౪

౧౦౨

బమ్మెర పోతన

శ్రీ భవానిసింగ్ ఠాకూర్ గారు

మ. సరసంబుల్ సహజంబు సౌకవితయల్ జాల్వట్టియాంధ్రావనిన్
విరియన్ బారిన వెల్లువన్ బసఁగనీ విశ్వంబు భక్త్యంకుర
స్ఫురితంబై తనరారె నేశిఖరి నాపోతన్నయన్ బర్వతం
బర నే! చూడు నిజాము రాష్ట్రమున నెట్లానందముం గొల్పునో. ౧

ఉ. పండిత శేఖరుండు కవి పట్టపురాజు గుణప్రకాశ మా
ర్తాండుఁడు పోతనార్యుఁడు కృతార్థుఁడు తద్వదనప్రభూతని
ష్కండనచోర్షురిన్ ధొరలు గండశిలలీవలె నుద్భృశోక్తులు
ద్దండత రా నెవండచటఁ దాళితరింపఁగ శక్తుఁడిమ్మహిన్. ౨

చ. నిరుపమభక్తి పూరవర నిర్ఘరిణిం బడి యీదులాడు నీ
శ్వరగుణవర్ణనప్రకట వైఖరి విస్మృతిఁ జెందు మే నలం
కరణము లూన్చుచోఁ దనకుఁ గల్గిన యర్థ మలుబ్ధచిత్తుఁడై
పరిపరివెచ్చపెట్టు నటువంటి మహాత్ము నుతింపశక్యమే. ౩

మ. జననం బందితి వోరుగల్ నగరి నైజాంరాష్ట్రమే కాక పా
వనమయ్యెన్ భవదీయజన్మమునఁ బ్రాక్పాశ్చాత్య లోకంబులన్
వినుతిన్ జేయుటచేఁ ద్వదీయకవితా విఖ్యాతి నేభారతీ
యునిచిత్తంబు సగర్వమై వెలుఁగఁ దత్యుచ్చైఃప్రభావంబునన్ ర

మ. సుడులా ముత్తెపుఁ బేరులై తనరఁ జెన్నున్ గాంచు సింగారపుం
బాడులా మేలిమిసొమ్ములై వెలుఁగ సొంపుల్ నింపు మేలౌ గొనాల్
మడుఁగుల్ వోలె నెసంగఁ బల్కు చెలువన్ మన్నించుచున్ బెంచితే
కడు ప్రేమంబునఁ దెల్గుమన్నియలకున్ గన్నెల్ప్రగాఁ బోతనా. ౫

౧౦౩

రామరాజభూషణుఁడు

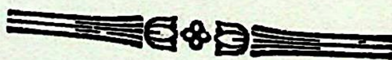
శ్రీ అంబటి లక్ష్మీనృసింహరాజు గారు

సీ. రామరాజాస్థాన రత్నమీవౌటచే
రామభూషణుఁడన్న నామమలరె
రసకవిత్వంబుతో రంజైనసాహిత్య
రసపోషణుఁడటన్న వసతిగల్గె
బహునృప బహుమాన పటిమచే నిరుపాధి
కైశ్వర్యయుతుఁడన్న యశముగల్గె
ధారణా పాండిత్య తత్వమబ్బుటచేత
శారదామూర్తియన్ పేరుగల్గె
గీ. వసుచరిత్రప్రబంధంబువంటి కావ్య
మొకటిఁజూచెదమన్న నేఁటికినిఁగలదె
యద్వితీయంబు నీ కవితాతిశయము
రామరాజ విభూషణ నామసుకవి. ౧

శా. కర్ణాట క్షితిపాల రామధరణీకాంతానుకంపారసో
దీర్ణప్రాపిత రత్నహారహయదంతిగ్రామ రాట్పీఠసౌ
వర్ణాంచన్మకుటాభి భూషణకళావాల్లభ్య సత్కారముల్
వర్ణింపన్ వశమే చతుర్విధకవిత్వ ప్రౌఢ నీ పుణ్యముల్. ౨

క. మీయప్పటి సన్మానము
మీయప్పటిరాజవరులు మీజీవనముల్
మాయందుఁగల్గియుండిన
బాయక కవులెల్లడఁగనఁ బడరెమహాత్మా.

౧౦౪

పోతనామాత్యుఁడు

శ్రీ దేవులపల్లి వేంకటాచలపతిరావు గారు

క. కవులకుఁదలమానికమై భవబంధంబులఁద్రుంచు భాగవతంబుం
డవిలిరచించితి తెనుఁగున భువినీకీఁక భవములేవు పురుషవతంసా.

చ. కొందఱు రెడ్డిరాజులును గొందఱు వెల్మవజీరులున్మహా
నందముతోడనీకృతికి నాయకునన్నొనరింపుమంచు ని
ర్బంధము సేయఁగా వినక పంకజనాభునకే యొసంగి సం
బంధముఁ ద్రెంపుకొంటివి నృపాలురతోఁ గృతివయ్య పోతనా. ౨

ఉ. హాలికుఁడంచు నిన్ను బరిహాసముఁ గొందఱు సేయ "సత్కవుల్
హాలికులైననేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ
ద్దాలికులైననేమి" యని దార్ఢ్యముతోడుతఁ బల్కినట్టి నీ
శీలము నెన్నఁగాఁదరమె శిష్టజనాధిప పోతనాధిపా. ౩

ఉ. ఆఁకలిబాధచేత నడయాడినయాలును బిడ్డలందఱుం
బీఁకదొలంగిపోయినను వేమరుబంధుగు లెంతచెప్పినన్
నీ కమనీయదీక్ష విడ నేరవు ఱేలను గొల్వఁబోవు వ
హ్వా కలశీకవీశ్వరులవారిగ నీకిలసాటి పోతనా ౪

మ. పదలాలిత్యము, భావవైభవము, సత్పాత్రౌచితుల్ వ్యర్థపుం
బదరాహిత్యము, సత్ప్రబంధరచనాపారీణతల్ భక్తిసం
పద నీకావ్యమునందుఁగాక పరికింపన్ గల్గునే యొందు, దో
హదముం గూర్చితివయ్య భారతికమేయప్రజ్ఞతన్ బోతనా ౫

౧౦౪

ఘటబ్రహ్మ

శ్రీ సిద్దప్ప రాజయోగి గారు

సీ. కులముగుండబ్రహ్మ కులము మాయదివినుఁడు
బంకి శేగడిఁదెచ్చి పరగఁద్రొక్కి
సారెపై మన్నేసి చవురంగకట్టుతోఁ
ద్రిప్పి కుండలు వాని దీకుతోడ
గుంటలోపలఁబెట్టి గుణముతోడ జరసి
కుండరూపముఁజేసి యెండఁబెట్టి
కర్మంపుటావానఁ గాలఁబెట్టియువాని
జనులకిచ్చితినయ్య జయమునొంద
గీ. కర్మచేఁగుండ బ్రహ్మముగానఁబడియె
ఎంచిచూడ నాకులంబెచటలేదు
వినుఁడి మాయప్పసిద్దప్ప విహితుఁడప్ప
కనుఁడి కరమొప్ప కవికుప్పకనకమప్ప. ౧

సీ. వేమనార్యునిఁబోలు విజ్ఞానియును లేఁడు
కాళిదాసునబోలు కవియు లేఁడు
పోతులూరయ్యంతి బోధకుండును లేఁడు
సిద్దప్పయంత శిష్యుఁడును లేఁడు
ఘనకబీరునఁబోలు కనినదాసుఁడు లేఁడు
సుమతితోసరిబోలు సుమతిలేఁడు
రామదాసునఁబోలు రాజయోగియు లేఁడు
తల్లిదండ్రులఁబోలు ధనములేదు.
గీ. ఘటముకంటెను వేఱైన మఠములేదు
ఆత్మకంటెను వేఱైన హరియులేఁడు
వినుఁడి మాయప్ప సిద్దప్ప విహితుఁడప్ప
కనుఁడి కరమొప్ప కవికుప్ప కనకమప్ప. ౨

౧౦౬

యాదవ ప్రబోధము

శ్రీ జి. యం. దేవీప్రసాదు గారు

సీ. విశ్వమంతటమహా వినుతమౌయాదవ
వంశంబు నిలఁబెట్టి వరలె నెవఁడు
కాఁపింటిబిడ్డఁడై దాపుఁజేరగవచ్చి
యల్లుఁడై దేవుఁడై యలరెనెవఁడు
ఖడ్గఁతిక్కనస్నానఘట్టాన పసుపుంచు
దుర్విధిఁగూర్చిన దొడ్డయెవఁడు
ఆహ్లాదకరమైన యక్షగానాదుల
రచియించిసత్కీర్తిఁ గ్రాలెనెవ్వఁ
గీ. డట్టికృష్ణుండు, మైలారు నధిపుఁడైన
కాటమవిభుండు యాదవ కవివరుండు
గలరు వేల్పులు శూరులు కవులుచాల
యాదవా! మేలుకొనుము నీయాత్మఁదలచి. ౧

చ. భయపడి కంస భూపతికిఁ బారినయాదవు లెల్లగోవుల౯
బ్రియమునఁ బెంచఁగా జనులు పిల్చిరి గోపక గొల్లలంచు సం
దియమిసుమంతయుం గలదె దేవగిరి౯ మఱి ద్వారసీరథి౯
జయజయ నాద ముప్పతిల సల్పిరి రాజ్యము గాదె యాదవా. ౨

మ. బలిమై పోయెను గోలకొండకొక గోపాలుండు మండాదిలోఁ
బాలియమ్యెం దురమందు వేరొకఁడు గోపుంజంబుకై యిట్లుభూ
తల మందెక్కడు స్వామిభక్తి కయి కాదా ప్రాణమర్పించి స
త్ఫలముంగీర్తినిఁ దెచ్చిరీ తెగకు సద్భావంబుతో యాదవా. ౩

౧౦౭

మహాకవి కాళిదాసు

శ్రీ శ్రీరాముల లక్ష్మీనారాయణ గారు

చ. పలుకుల యందు మార్దవము భావములందు విచిత్రభంగి వ్య
క్తుల కథనంబు నందు రసగుంభనమున్ రచనాక్రమంబు నం
దలఘుతరప్రశక్తి చెలువారఁగఁ గబ్బము లల్లికీర్తిమై
చెలఁగిన కాళిదాస కవిశేఖరు పాదము లాశ్రయించెదన్. ౧

ఉ. అల్లికలందు వర్ణనములందుఁ గథాంశములందు భవ్యభా
వోల్లసనంబు నందు నొడయుండయి సంస్కృత వాఙ్మయంబు రా
జిల్లఁగఁ జేసినట్టి కవి శేఖరభూషణుఁ గాళిదాసునే
నుల్లమునం దలంతు సరసోజ్జ్వల నవ్యకవిత్వసిద్ధికిన్. ౨

ఉ. లేరె కవీశ్వరుల్ ధరణి లెక్కకు మిక్కిలి గాఁగ వారిలో
నేరయినన్ గవిత్వమున నిప్పటికేనియుఁ గాళిదాసునిన్
మీరఁగఁ జాలిరే రస సమృద్ధియు, భావ సమృద్ధిగల్గి యొ
ప్పారిన కాళిదాసకృతు లాంధ్రజగత్తునఁ బెంపుఁగాంచుతన్. ౩

గీ. తెలుఁగు కవితయందుఁ దిక్కన్న నేర్పరి
దైవభాషఁ గాళిదాసు ఘనుఁడు
ప్రకృతి వర్ణనమున భరతవర్షమ్మున
కాళిదాసుజోడు కానరాఁడు. ౪

౧౦౭
గురుప్రణతి

శ్రీ ఇబ్బనూరు చంద్రయ్యగారు

సీ. శ్రీడస్వ కేడీడ్యమట్ ప్రభీడ్యభేడ్ధ్వవ్యవా
డ్బ్రీధ్న ధగ్ధ్వారిధన్వి భర్మికుడ్ఢ
కుంభీడ్ఢితిజసింధుః కుంభరుడ్ఢరః ద్వివ
చ్ఛుంబదంష్ట్రాఘాద్రిజంభదుస్స్య
స్వభ్రేభభేట్కృభుక్త్వజగీడ్వివత్పుర
ధక్సహాచ్ఛీద భృద్ధండశూక
విశ్వసృట్ ఛీర్ఘదృవిశ్వేడ్గునేటుఃప్రభూ
డేహార్వగేరాడ్జ గేడ్జజాని

గీ. కంధితూణీర మేచకకంధరాహి
జాలఫణపతిశ్చందన జాతురంగ
పాణిమానీంద్రహృత్పద్మబంభరనిభ
మల్లికార్జున శ్రీశైలమామిడీశ.

౧౦౮
మహారాజా

సర్ కిషన్ప్రసాదు బహద్దరుగారు

శ్రీ పైడికంటి వేంకటసుబ్బారావుగారు

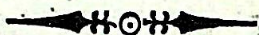
శా. శ్రీ నైజాంప్రభు మన్ననల్వడయుచున్ క్షేమంబులన్గూర్చుచు
న్దీనత్వంబును బాపుచొప్పరయుచున్నేర్పంతయున్జూపుచు
న్నానాసౌఖ్యములిచ్చి రాజ్యము మహా నైపుణ్యమున్గావ నీ
కేనిత్యంబగుఁగీర్తి జెల్వగుఁగదా! కృష్ణప్రసాదాధిపా. ౧

మ. ప్రతిభావంతునకున్ నిజాంప్రభునకున్ భాసిల్లగా మంత్రివై
మతిమంతుండవు నీవు గల్గనల ధర్మంబందు గంధంబు రీ
తితగన్ దుల్యములేని సత్పథము వర్తింపంగ సత్కార్యస
త్కృతులన్దక్కువలేదు మా సుకృతమే కృష్ణప్రసాదాధిపా. ౨

౧౧౦

ఆచార్యప్రశంస

శ్రీ నేరళ్ల వేంకటాచార్యులుగారు
శతావధాని

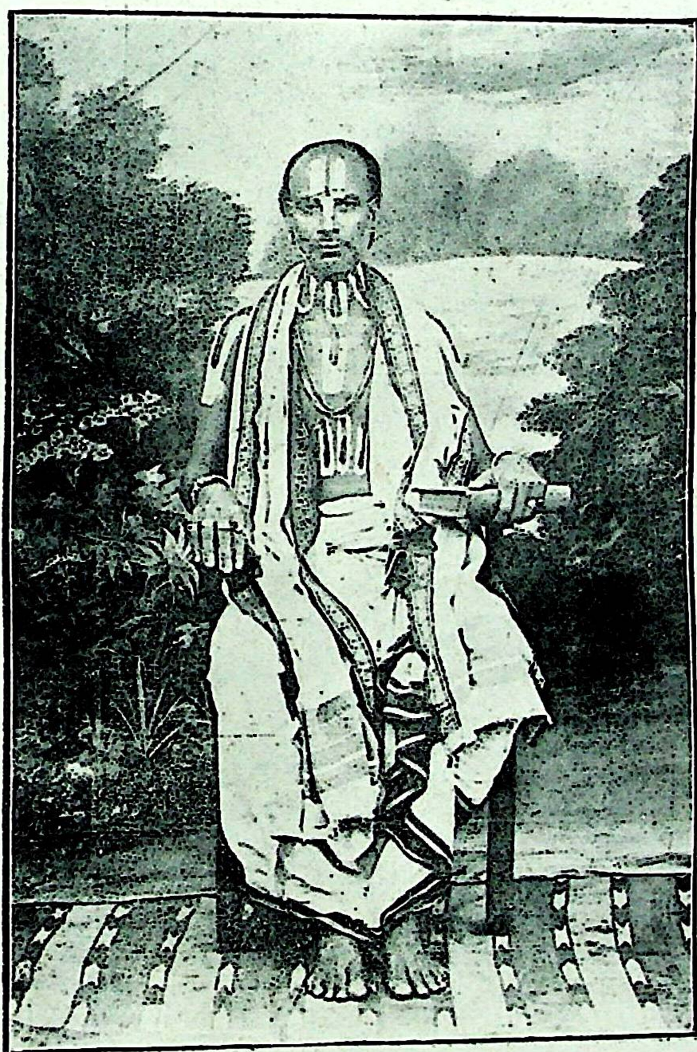

క. కారి మహాసీయునకు సుకు
మారుండై చింతతొరిఁటె మధ్యంబందుఁ
గ్గూరిమితోఁ దిరువాయ్‌మొడి
సారంబును దెలిపినట్టి శఠరిపుఁదలఁతుఁ ౧

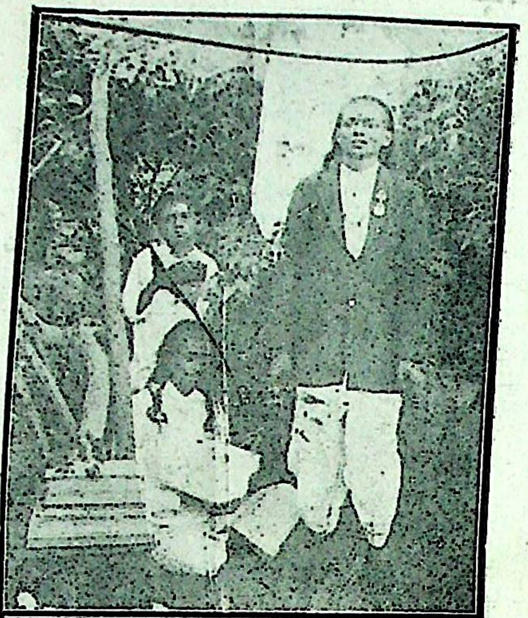
సీ. పూర్వమునందు సంపూర్ణ ఫణీంద్రుఁడై
శ్రీహరిశయ్యగాఁ జెలగినారు
త్రేతాయుగంబున ఖ్యాతిగా రామసో
దరులయి వైరులఁ దరిమినారు
ద్వాపరమునహల ధరులయి శ్రీకృష్ణ
పూర్వజులనకీర్తిఁ బొందినారు
కలియుగంబున మహాత్ముఁ షాయవసనత్రి
దండయతీంద్రులై దనరినారు

తే. గీ. సకలపాషండులనుద్రోయఁ జాలినారు
నియతవైష్ణవమతముల నిలిపినారు
శ్రుతిశతులకు సదర్థముల్ సూపినారు
స్వామి రామానుజా నీకు ప్రణతి శతము. ౨

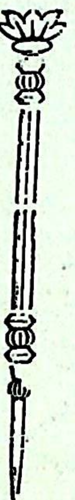

[౧౬౬] శ్రీ నల్లంతిఘుల్ చక్రవర్తుల రంయాల
లక్ష్మీనృసింహాచార్యులుగారు

శ్రీ తెలకపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారు

శ్రీ యం. రామకృష్ణారావుగారు

శ్రీ కో. క. అణ్ణ సంపత్కుమారచార్యగారు

౧౧౧

ప్రథమ రామేశ్వరరాయ ప్రశంస

శ్రీ అమరచింతి రామచంద్రకవి గారు

సీ. శ్రీజనంపలి కులక్షీరాబ్ధి జనియించి
కంజారి సంపూర్ణ కళల మించి
కకుబంతముల నెల్ల ఘనకీర్తిఁ బరగించి
సామంతజనసంస్తవము గాంచి
చాతుర్య మొప్ప భూచక్రంబు పాలించి
ద్విడ్జనంబుల నెల్ల ధిక్కరించి
వినుతగు నాఢ్యుఁడై విబుధులఁ బోషించి
సద్ధర్మశీలఁ బ్రసిద్ధిగాంచి
గీ. అతఁడు పొగడొందు భూమండలాంతరాళ
రమ్య వనపర్తి పట్టణ రాజ్యమునకు
రాజితాకార రామేశ్వర క్షితీంద్ర
చంద్రుఁ డలరెను గాంతి నిస్తంద్రుఁ డగుచు. ౧

సీ. ఒకచెంత విబుధులో యుర్వీసుర శ్రేణి
రమణీయ ధర్మమార్గములు దెలుప
నొకదండ సుకవీంద్ర నికరంబు లనవద్య
గద్యపద్యార్థ సద్విద్య లెనయ
నొకయోర నత్యంత సుకుమార గణికాంబు
జాతాస్య లభినయ ఖ్యాతిఁ జూప
నొకదారి సన్మంత్రి నికురంబ మనువంద
నప్పటప్పటికిఁ గార్యములు దెలుప
గీ. సకలకకుబంత కీర్తి రాణి కరదత్త
మందసంబన వెలసె భూమండలమున
రమ్య గుణసాంద్ర రామేశ్వర క్షితీంద్రుఁ
డరరె! భూలోక దేవేంద్రుఁ డనఁగఁ దనరె. ౨

౧౧౨

ఆలా వేంకట నారాయణ రెడ్డిగారు

శ్రీమతి లక్ష్మిబాయిగారు

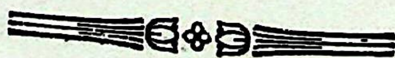
ఉ. దారసుతాదివర్గములు తల్లడమల్లడమందుచుండగా
భూరిసుహృజ్జనాళి మదిఘోరనిమఃఖము నొందుచుండగా
మీరిటనున్కిమాని పర మేలుట కేగితిరయ్య నిత్య స
త్సూరిజనంబులో నధిక శోభవహించితిరయ్య నాయనా ౧

చ. పరమపవిత్ర సత్యవరి పాలనసక్త జనానురక్త సుం
దరతరగాత్ర వైష్ణవ మతాగమవేత్త వటంచుఁగీర్తి ని
ద్ధరణిఁబొంది రెడ్డికుల ధాములు ఘోరనికుందుచుండగాఁ
బరమపదంబుఁ గన్గొనెడి భాగ్యముగంటివి కాదె నాయనా. ౨

మ. శరణంబంచువచించు శత్రుసమితిన్ శీఘ్రంబుగాఁ బ్రోచితౌఁ
పరనారీమణులెల్లఁ దల్లులనుచున్ భావించి రక్షించితౌ
గురుపాదంబులు నాత్మలోఁదలఁచుచున్ గోరక్షగావించితౌ
ధరనీరూపము నేటితో ముగిసె నా దైవాజ్ఞ యోనాయనా ౩

గీ. శ్రీకరంబగునింబాద్రి శ్రీనృసింహు
పాదయుగళంబు నిశ్చల భక్తితోడఁ
దలఁచుచును విష్ణులోకంబుఁ దరలినావె
అయ్యోనాతండ్రి నారాయ ణావనీశ. ౪

గీ. వసుధనాలాకులాంబుధి వరశశాంక
మేలుమేలనిభక్తులు మెచ్చుచుండ
శ్రీశుపదములఁగంటివా శీఘ్రముగను
అయ్యోనాతండ్రి నారాయణావనీశ. ౫

౧౧౩

ఏసుక్రీస్తు

శ్రీ రెవరెండు యం. వై. జీవరత్నంగారు

క. శ్రీమన్నామాసుగుణ
స్తోమా యేసూ! పవిత్ర శోభితనామా
భూమీజన రక్షణ స
న్నామావిస్ఫురిత భూషణస్థితప్రేమా. ౧

క. భువిగగనంబులు శశిమతి
రవితారలు మారుతంబు రాత్రింబవళుల్
అవిరతముగ నడిపించున
దెవఁడాత్రయ్యాత్మకుఁడగు దేవున్ గొలుతున్ ౨

మంగళంబు దేవదేవ మహితధర్మభూషణా
మంగళంబు "మేరి" పుత్ర మనుజపాపనాశనా
మంగళంబు హృదినివేశ మనుజశుద్ధికారకా
మంగళంబు త్రైక్యైక దేవ మహానిభక్తపోషకా. ౩

క. నిరతము నీదయఁబడయుచుఁ
బరమకృపాలబ్ధ విభవ భాగ్యాత్ముఁడగాన్
శరణంటిని భవభయహాగ
కరుణించవె యేసు దేవ! కలుషాత్మనసున్ ౪

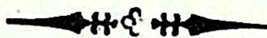
క. ఏనే మార్గము సత్యము
యేనే జీవంబు మనకు నెచ్చోట్లైనన్
ఏనే పునరుత్థుఁడగు
నేనే యాద్యంతములగు నేమిఁకకొదువల్. ౫

౧౧౪

జోహారు

శ్రీ పుతుంబాక దుర్గాప్రసాదరావు గారు

శ్రీయును మోక్షము శాంతి రాట్న నే
వాయుతి భారతిమాత కబ్బు నని
తా ననుభవించి లోకమున జాటు
తండ్రి గాంధి కిదె జోహార్. ౧

రాట్నలక్ష్మి మన రాజ్యలక్ష్మి యని
రామభక్తి భవతరణశక్తి యని
స్వీయానుభవానంతరము జెప్పు
శ్రీ మహితమూర్తి గాంధికి జోహార్ ౨

భారత ప్రపంచము సర్వస్వమ్ము
పాశ్చాత్య నాగరికతా వార్నిధి
బడి మునుగుచుండ తెప్పయై తేల్చు
పరమ కృపానిధి గాంధికి జోహార్. ౩

అంతరించవలె నస్పృశ్యత యే
నస్మజ్జీవిత మేని తదర్థం
బని చాటి చెప్పు ధీరమూర్తి యగు
నా మహాత్మునకు జోహార్. ౪

స్వీయ సౌఖ్య సర్వస్వత్యాగము
జేసి మాతృ దేశోద్ధరణార్థము
కార్యరంగమున కొదమ సింగముల
కరణి దుముకు త్యాగుల కిదె జోహార్. ౫

౧౧౪
ఉద్భటారాధ్యశంకరస్వామి
శ్రీ పులిపాక మహానంది శాస్త్రిగారు

శ్లో. ఫాలేయస్యవిభాతి భూతిరనిశం వక్త్రేచపంచాక్షరీ
కంఠే కాంచనలింగ గేహా మురసిశ్రీకంఠ నేత్రస్రజః
హస్తేపుస్తకమైశ్వరం శ్రుతిశిరోమీమాంస యాధిష్ఠితం
తంవందే గురుముద్భటాన్వయభవం శ్రీశంకరస్వామినం. ౧

శ్లో. చేతోయస్యపరోపకారకరణే చింతాంతనోతిప్రియాం
ధత్తేయస్యవచస్సమస్తసుజనత్రాణేనుకంపాంపరాం
కాయోయస్యకరోతి భూతవితతేస్తుష్టింపరాంసంతతం
తంవందే గురుముద్భటాన్వయ భవంశ్రీ శంకరస్వామినం. ౨

శ్లో. వాక్యంయస్యగిరీశభక్తహృదయాజ్ఞానాపహారక్షమం
బాహ్వోర్యస్యబలంసుధాంశుమకుట ప్రత్యక్షపూజారతం
ద్రవ్యంయస్యశివాంఘ్రి సేవకమనోభీష్టార్థసంపాదకం
తంవందే గురుముద్భటాన్వయభవం శ్రీశంకరస్వామినం. ౩

౧౧౫
శ్రీమద్రామానుజ ప్రశంస
శ్రీ చిలుకమర్తి వేంకటనృసింహాచార్యులు గారు

మ. ఒకనాడైన భవత్పదాబ్జరజము న్నొక్కింత గ్రోలించి మీ
యకళంకోజ్వల దివ్య దేహరుచి భ క్తానక్తిఁగావించిదా
సకదంబాఖిల దాసదాస పద దాస్యంబైననేమించిధా
రకమున్భోషక భోగ్యసిద్ధికిఁ గృపన్ రానిమ్ము రామానుజా. ౧

మ. ప్రకటంబైన భవద్గుణానుభవము న్బాఋజ్ఞుల్ వినందెల్పమా
మకచిత్తంబునఁ జేరదింతయయినన్ మా ంద్య స్వభావంబుచే
నకటా కర్మవిపాక మీవిధమ భాగ్యచ్ఛత్రి సంపన్నుగాఁ
బ్రకటించెన్గద త్వత్కృపారసము నాపైనుంచు రామానుజా. ౨

౧౧౭

కీ. శే. కాళ్లూరు రాజేశ్వరరావు గారు

శ్రీ కొండపల్లి గోపాలరావు గారు

శ్రీ హరి రామలింగశాస్త్రి గారు

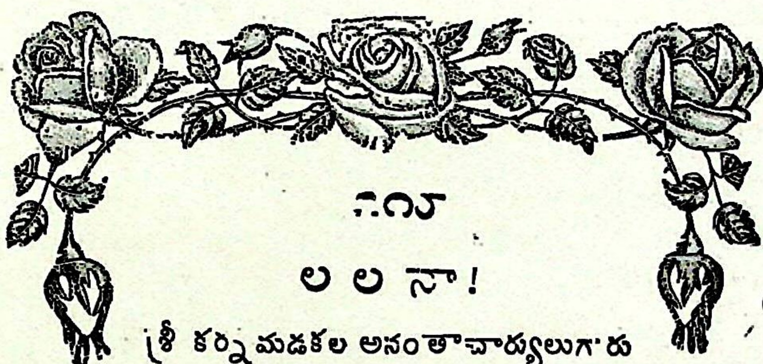
సీ. దొర యేనుగంబాఱఁ ద్రొక్కఁజూచిన నాఁడు
కవిరాజులకు గల్గుఁ గౌరవంబు
కన్నెపెండ్లి కలిఁగుకడ కేగు రాయల
గఱపు నప్పాజి తిమ్మరుసు నీతి
ధర్మార్థ మాత్మనందను ప్రాణ మొసలించు
మాధవ వర్మ ధర్మంపు ఫణితి
రుద్ర సమర్చనారూఢ ప్రతాప రు
ద్రుని శివాయతన విధ్యుక్త నియతి

గీ. నీయెడన్నిండి తెల్గు నిర్నిద్రకీర్తి
విరిసిన దినంబు లెడఁదల మరువ లేదు
చెట్టవిధి నిన్ను నాక కీర్తిశేషుఁ జేసె
నకట! కాళ్లూరు రాజేశ్వరార్య వర్య.

3

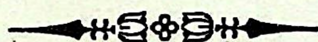
ಶೃಂಗಾರ ಹ

౧౮

లలనా!

శ్రీ కర్నమడకల అనంతాచార్యులుగారు

త్రైశంకవా వాసనివాస దోషసుప్తాద్వియత్తోధరణీంప్రపన్నాః
తారాఇవాభాంతి సరోరుహాక్ష్యస్తారాధి నాథోజ్వలవక్త్రబింబాః ౧

మృగమదతిలకకళంకంముఖచంద్ర తావకంవీక్ష్య
యువజననయనచకోరామోదం తేతన్వితరళతరనయనే ౨

నయననళినరమ్యేవాలశైవాలజాలే
వదనసరసిశోభావారిపూరాభిధానే
తవతరుణిమనోజ్ఞంచిత్రకంభాతినీలో
త్పలమివపరఫుల్లంచోద్గతం చంచలాక్షి. ౩

వలమానమీనమిథునోపమేక్షణా
లలనాలతాంతమృదులాంగవల్లికాః
బలసూదనోపలవినీలకుంతలాః
కులశైలవిభ్రమకుచాశ్చరంత్యహో. ౪

కేశపాశజితనూత్నకాళికాః కంధరోల్లసితరత్నమాలికాః
కుంకుమాంకితకపోలపాలికా స్సంచరంతిపరితశ్చబాలికాః ౫

తారానాయకసుందరంతవముఖం తామ్రోఽధరోఽద్రుమ
చ్ఛాయస్తాళనిభాకుచౌ కువలయశ్రీసూచనేలోచనే

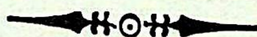
బాహూ బాహువిసంగరక్షణఘనౌ బాహూలతాభిస్సమం
శ్రోణీనిర్జితవారిరాశిపులినశ్రేణిస్సమో హారిణీ. ౬

పరిస్ఫురతి పూర్ణిమాశశధరాననా సుందరీ
ధరాధరవరోన్నతస్తనభరావిచిత్రాంబరా
పురందరపురోల్లసత్సరసిజాననా జిత్వరీ
కరీశ్వరగతిర్మదం మమవితన్వతీ వల్యతేః. ౭

హరిణశిశురేష ముగ్ధో ముగ్ధే దూర్వాంకరస్థితాంత్యక్త్వా
గారుత్మతమణిహారం చుంబతి దూర్వాంకురభ్రాంత్యా. ౮

యజ్ఞాతీయాతి మోహేన సీతా రామా చమత్కృతా
తం మోహాయసికల్యాణి కురంగం కుటీరాలకే ౯

న్యస్తన్యస్తనకోశపద్మయుగళీ రత్నోర్ధ్వమంగే శవ
ప్రద్యుమ్నావనినాయకేన విలసత్తారుణ్యసేనాపతేః
హస్తోదంచితచారుఖడ్గలతికేవాభాతి రోమావళి
స్తత్తస్వ్వనవర్ణవర్ణరుచిరే తామ్రాధరే సాంప్రతం. ౧౦

౧౧౯
మోహలత

శ్రీ జాజాల వాసుదేవశర్మ గారు బాలకవి

ఉ. ఎచ్చటనుండి యిప్పుడెట కేగెదునో గద యీలతాంగిబల్
ముచ్చటలాడ నేగెదనొ మోమున లేనగవంకురింపఁగన్
పచ్చని చీరఁగట్టి నునుఁ బ్రాయపు సోయగముల్ ధరించి యా
పచ్చని విల్లు దాలుపున బాపుర పైఁగొన నేగు నోయనన్.

౧౨౦

మనోరమ

శ్రీ ఉదయరాజు శేషగిరిరావుగారు, బి. ఏ.,

చ. విపులనితంబ బింబ పరివేష్టితకాంతదుకూలవై యురో
జపరివృతాచ్ఛకంచుక లసన్మణిహార విశారహారవై
యపరిమితాసితాళి నికరాజిత రాజిత కేశరాజిత
ప్రఫుసుమనాగవై, హృదయధామము సేరఁగదే మనోరమా! ౧

ఉ. వావిడిపల్కవేల మఱవా! విడియమ్మెడ వేల? యిస్సియ్య
వ్వా! విరిదోఁట తెన్నులను వావిరిపూవుల బొండుమల్లెలన్
వావిలిపూలఁగోయ బరువా? విలిఖించెద వేల నేల? బా
వా! విడినావు నన్ననుచు వావిడిగం దలతే మనోరమా! ౨

ఉ. పుత్తడిజిగ్గుజిగ్గు చినబుచ్చెడు మేనిమెఱుంగు వెల్లువల్
మత్తడిదూఁక, బిట్టదరి మూఁటికి బెళ్కులచూఁపు మీలు వే
రొత్తడివార, చేతివలనొప్పుచు నామెదఁ బోయచెల్కరా
తత్తడిసామిగొల్వనకుఁ దాఁకువఁడే నిను నో మనోరమా! ౩

చ. అకలుషనీలిమ ప్రథితహారి శిరోజ నిరస్త షట్పళి
న్నికరరదచ్ఛదారుణిమ నిందిత విద్రుమబింబికాఫల
ప్రకరమనోహరానన విభాపరిభావిత పంకజాత శీ
తకర శిరీషపేశల సుధామృదుగీరమ రావో మనోరమా! ౪

ఉ. తెమ్మెరతేరుపైఁ జిలుక తేజి హుటాహుటిఁ జౌకళింపఁగా
నిమ్ములమీను డా లెసఁగ నించువిలుంగొని తేఁటినారి జం
జుమ్మనఁ బూవుటమ్ము దెసఁ జూచుచుఁ గోయిలపింఛ కూయఁగా
నమ్మరుఁడల్లవారిజను నామనితో మని రావో మనోరమా! ౫

చ. నళినవిశాలనేత్రముసితమ్మైగనిగీ పరిహాసిలోచనాం
చలవయి, హంసకాచరిత ఝుళంఝుళీరవ మంజుయానవై
తలఁచినయంత నీవు నిరతంబు మదీయపవిత్రహృత్సర
స్సలిలవిహారముల్ సలుపఁజాలుదు హంసికవై మనోరమా! ౬

చ. ఉపవనవీధి కాగురుతరూత్కరకంపనశీలి యధ్వనీ
నపటలమానసేంధన కనద్ఘనకేళి, విఖండితాభ్ర పా
లి పటపటధ్వనిస్ఫుటదలేశ దృషత్కనగాలి వానగా
లి పొరిఁబొరింభయమ్ముగను లేచెనుసవ్వపన్నమునర్ మనోరమా!

చ. నవరసభావ విప్రకటన క్షమమంజుసుధారసప్లుత
ప్రవచనరోధకమ్మ సితవారుహభాసురదృక్స్ఫురః పత
ద్యవనిక, దుస్భరానవధి దంతుర భార వినమ్రశీర్షభా
గవదనబింబమై నిడదుగా నియసిబ్బితి యో మనోరమా! ౮

చ. వరములుస్త్రటాక భవధవ్యసరోజగుళుచ్ఛమంజిమా
కరములు లోలహారలతికా బిసమోహ నిలీన చక్రబం
ధురములు మీనకేతు ఫణితుండిక హాటక కందుకత్వమో
ధరములు కామిలోక జనతా ఘనతాహారముల్ మనోరమా! ౯

చ. నికటవనీధునీ వికచ నీరజకైరవహల్లకోత్పల
ప్రకట పరీమళోదరిల పార్శ్వ దరీహృదరీణ వైఖరీ
నికరదరీపరీత మహనీయ సుకీకబరీబరీభృతో
రుకుసుమ వాసనాయుతమరు ద్విసరమ్మొరసెన్ మనోరమా! ౧౦

౧౨౧

సందేశము

శ్రీ గంథం వేంకటనరసింహాచార్యులు గారు

క. ఉన్నది, నినుఁ గాంచఁగ రమ్మన్నది, విరహార్తి కోర్వనన్నది, సర్వం
బున్నను నీదయ లేనపు డన్నియు వ్యర్థంబటంచు నన్నది కృష్ణా ౧

ఉ. ఎమ్మెయిఁ బ్రాణనాథు వలపించి దృఢంబుగఁ గౌఁగిలించి సౌ
ఖ్యమ్మును గాంతు నెట్లు విషమాయుధ కార్ముక ముక్తకాండ తా
పమ్మును బాయనే విధిని బ్రాణము నిల్పుదు నంచు నీమనా
మమ్ము జపించుచున్నది శ్రమంపడుచున్నది వేగ రాఁగదే. ౨

చ. కుడువదు, భూషణంబులను గోరదు, పెన్నెరి వేణియందుఁ బూల్
ముడువదు, నెచ్చెలుల్ పిలువ మోముఁద్రిప్పు, నహర్నిశంబుఁ దాఁ
బడకను వీడకుండుఁ, బలుభంగుల నీకయి చింతనొంది మె
క్కుడు కృశియించుచున్న యది కోమలి రాధ ననుగ్రహింపవే. ౩

క. వెన్నెల కోర్వదు, పవనుం డన్న మహాగ్రహమునొందు, నత్యాతురయై
నిన్నుఁ గన నున్నదిఁక నా విన్నప మాలించి వేగ వేంచేయఁగదే. ౪

సీ. ఎచటఁ దళుక్కన్న నేతెంచె శ్రీహరి
యంచు సద్దిశలఁ శోధించి చూచు
నెచట గానమొకింత నింతి తా వినిన నీ
మురళీరవం బంచు మరియుచుండు
బాలకుల్ దధిభాండ పరిసరంబున కేగ
యదుకుంజరుం డంచు మదినిఁ దలఁచుఁ
బర్హిహాసమునకు నీ వరుదెంచితి వటన్నఁ
బరికించి కానక నురిమి చూచు

గీ. సిట్లు భవదీయ సందర్శనేచ్ఛఁ గలిగి
దుర్భరమనోభవార్తి దోదూయమాన
యగుచు హా కృష్ణ కృష్ణా యటంచు నన్నుఁ
బనిచె, జాగైన నేమౌనొ? పద్మనయన. ౫

౧౨౨

విరహిణి

శ్రీ అన్నగారి వేంకటకృష్ణారాయఁడు గారు

సీ. సంతోషకరపుష్ప సముదయో ద్యానవ
నంబులనంగకా నలనిదోచె
కడుచిత్ర చిత్రప్రాకారసౌధాగ్రమం
దిరమును దఃపోయ దిగులుడగిలె
మణిమయ సకల భూషణవితానములెల్లఁ
గనిసఁ బన్నగకులల గతివహించె
వినుటకు సొంపుఁగా వింపువీణాదిగా
సధ్వనుల్ సహ్యా శూన్యంబులయ్యె
గీ. పతిని విడుచుట దేహమే పసదొలంగె
నేమిదోచదు నింకనేనేమిసేతు
వేగనీవేగి శ్రీబీబి నగరవాసుఁ
గృష్ణమూర్తిని దేగదే కీరవాణీ. ౧

సీ. తెలుపవే నావెతల్ సలుపవే బహునుతుల్
కలుపవే యనుమతుల్ కాంతునకును
మలుపవే సతిజాడఁ గొలుపవే మరులీడ
నిలుపవే ననుగూడ నిజముతోడ
వద్దనే యానుద్ది కద్దనే యతిరద్ది
పద్దనే యాబుద్ధి పదుగురింటి
రమ్మనే తగనేలు కొమ్మనే రతిమేలు
లిమ్మనే తననమ్ము కొమ్మననవె
గీ. కొమ్మనామెద మదనుండు గ్రుమ్మెననవె
నన్ను మరుబారికోపింప కన్నదనవె
వేగనీవేగి శ్రీబీబి నగరవాసు
గృష్ణమూర్తిని దేగదే కీరవాణి. ౨

౧౨౩

విరహిణీ విలాసము

శ్రీ చిదిరెమఠము వీరయ్యగారు

చ. కలకల మాధురీ ధ్వనులు గ్రమ్మ పికంబులుఁ గూయ శారికల్
చిలుకలుఁ బల్కఁ భృంగములు చేరువ ఝుమ్మని మ్రోయ పుష్పము
ల్వాఁగొని గంధవాహుఁడు జవంబున డాయఁగఁ దాళఁజాలనా
వలన వశంబె మౌక్తికము వారక తప్తము సేయునిల్చునే. ౧

సీ. భువనంబులెల్ల నద్భుత కృపారసముచేఁ
బోషించు శౌరికిఁ బుత్రుఁడవయి
మేలోర్చి సురలకు మెసవ నన్నంబైన
యంబుజారికిని మే నల్లుఁడవయి
సకల జనంబుల సంపత్కరులఁ జే
సెడు రమాదేవికిఁ గొడుకు వగుచు
ననయంబు ధర్మ వర్తనలచేఁ బెంపొందు
సుమతియౌ రతిమనో రమణుఁడవయి

గీ. మఱియుఁ గరుణాగుణంబిసు మంతలేక
రసిక మతిని పరోప కారంబుమాని
సంచరించుట మేర దోషప్రచార
మంచిదిక లేర మార రమాకుమార. ౨

పం. మురారి సత్కుమారనీవు మూఢవృత్తి నిత్తరి
న్బరాబరిన్ గడంగి పొంగి బాధసేయఁ బూనియున్
సరాన నీ కఠారి నూరి సారెసారె నాదు పే
రురాన నేయ మేర గాదు రోరి ఘోర మారుఁడా. ౩

౧౨౪

హృదయ నిర్వేదము

శ్రీ పెండ్యాల హనుమచ్ఛర్మ గారు

గీ. దుర్భర వియోగ వారిధిఁ ద్రోసిపోయి
వత్సరము లెన్నొ గడచెను వన్నెకాడ
తిరిగి యీజన్మమున నీదు దరిసెనంబు
గలుఁగ నేసెయఁ గాంతును గాతుకంబు. ౧

నీదు ప్రేమాతిశయమును నిష్కళంక
వర్తనము గాంచి యానాడు ప్రాణనాథ
నీవు సర్వస్వమని నమ్మి నెమ్మితోడఁ
బొంగితిని గాని నేకు నన్బోలినట్టి
హీనభాగ్యలు లేరని యేడ్చుచుంటి.

యడవి గాచినవెన్నెల యయ్యెఁ బ్రతుకు
క్షణము బాయక విహరించు చక్రవాక
దంపతుల సానురాగ విధంబు లరసి
మాటిమాటికి వచ్చి సంభ్రమ మెసంగఁ
బుష్పరసమాను భృంగము పొల్కెఁ జూచి
యింక సంతాపమెటుల సహింతునోయి.

అశిథిల ప్రేమ పాశము నట్టె త్రెంపి
వైచితివి సఫలమాయె నీ వాంఛితంబు
నాదు "మానస నిర్వేద నంబు" కానుక
గాఁగ నర్పించు చుంటిని గడకు నీకు.

౧౨౫

రాధవలవంత

శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తి ప్రతాపం రాఘవాచార్యులు గారు

గీ. గహన సుమమాలికలు నీదు కంఠమందు
మెరయ మురళిని కరమున మీటిపాడు
నీదు సుందర రూపంబు నేనుమరలఁ
జూచుటెన్నాళ్లకో చిత్తచోరకృష్ణ. ౧

గీ. మురళి యెంతటి మంచి నోములను నోచి
నీదు యధరసుధారసాస్వాది యయ్యె
నట్టి నోముల నోచంగ నైతిగాన
నట్టి నాకెట్లు సంప్రాప్త మౌదువీవు. ౨

గీ. మంత్రముల నేర్చుకొననైతి మందుపెట్టు
టెఱుఁగనైతిని తంత్రంబు లెవ్వియేవు
కపటవలపంత కంటెను గానరాదు
యిట్టి నను బాధపెట్టుట యేరకృష్ణ. ౩

గీ. వంశమా యెవ్రతంబుల ప్రాపుఁజేసి
యెట్టి పుణ్యంబు జేసి నీ వీముకుందు
దయకు పాత్రతవైతి వద్దానిఁదెలిపి
మాన్ప వేనావగపుఁ బ్రతిమాలుకొందు. ౪

౧౨౬

తరుణీ

శ్రీ ముదిగొండ బ్రహ్మయ్యలింగశాస్త్రిగారు

శ్లో. కటకధ్వనిమోహితప్రజా
కటివిన్యస్తసుహస్తపల్లవా
కరుణామలలోచనాంచలై
స్తరుణీవీక్షతి సత్వరావిటం.

౧౨౩

కంజాక్షి

శ్రీ మేల్నాటి రంగయ్య గారు

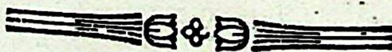

మ. కనదబ్జాకరతుంగ భంగములఁ దక్కంజాక్షి హర్షంబునం
గనఁగానప్పుడు బెస్త వాఁడరిగి తద్గంభీరతోయంబున
న్ఘనమత్స్యద్వయముం గనుంగొని వలఁగాంక్షించి వేవేసి గ్ర
క్కునఁదాలాగుకొనన్వృధావృథయగుంగా క్రిందుకో మీనము
త్తనజాలంబునఁజిక్కవంచు మఱలోఁదర్కించు నశ్రాంతమున్ ౧

చ. అరయఁగనన్నమిన్న మొగమందము రాజిత సోమభాన మా
హరివిభవంబు మధ్యమము హస్తము లా కమలేజరూపమా
గురుకుచయుగ్మముం బ్రబలగోత్ర పరత్వములోచనద్వయం
బరుసుగఁజూడఁగా ననిమిషాధికలక్షణ మారు కాశియా
వరకటి కాంచి కాయుతము వర్ణనసేయ విచిత్రమిమ్మహిన్. ౨

మ. ఘనచాంపేయసునాస చంద్రముఖి తాఁ గాంక్షించి కాసారతీ
రనివాసంబొనరించి భృంగతతుల న్రాజీవబృందంబులం
గనిభంగంబులఁజూడఁ దేంట్లునపియెం గంజంబులున్వాడె న
ల్లనికల్వల్వికసించెనా పగలిదేలాచిత్రమూహింపఁగన్. 3

శా. పంకేజేక్షణ మోముగాంచి శశి తాఁ జల్మాలు కంబె న్గను
ల్జంకల్చూచి తృణంబు నోటఁగఱచె న్సింగంబు కౌనంగన
న్బింకంబేగి వనింజరించె ఫణి యున్వేణి న్నిరీక్షించి ని
శ్శంకంబుట్టనుదూరె భాసవినుచున్శ్లోకంబు చెట్టెక్కెనో. ౪

౧౨౫
వ్యామోహము

శ్రీ వెల్లాల సదాశివశాస్త్రి గారు

కిమియం కనకస్య పుత్రికా
కిమసావా మదనస్య చాతురీ
అథవా కిమియం తటిల్లతా
నృపపార్శ్వేత్ర సచేతనావసంతీ. ౧

నతాంగీనై వేయం నహిచపునరక్షిద్వయమియం
నవానూనం రోమావళిరపిపరంతు త్రిజగతాం
జయాయాధిజ్యం తన్మదనధనురిందీవరమిదం
తదీయం సన్నద్ధం వికసదరవిందాస్త్రమపిచ ౨

నిజవర్ణ వైపరీత్యన్నిత రామభజత్తులామి యాన్నళినం
నయనేన తాదృశేన ప్రయాతువా పంకజంకథంసామ్యం ౩

అథశ్శీర్షం కృత్వా సదవఃజమా కంఠముదధౌ
నిమజ్యాత్యుగ్రాణి ప్రచరతు తపాంసి ప్రతిదినం
తథాప్యేతద్భ్రూయాజ్జన వదనమేవళ్వవదనం
తన్నైతత్కుత్రేదం జలజమథవాశాబలవతీ. ౪

వక్త్రింథాత్పదం ద్విజైరపివృతం నేత్రేశ్రుతీనాంపరం
పారేసంయమినః పరంసుమనసావాసాళ్చకేశాఇమే
ముక్తానాం పురవైరిణశ్చపదవీ వీనాకుచౌ మధ్యమం
విష్ణోరేవపదం విభో కథమసౌ జాతాపునః కోపనా. ౫

౧౭౯

ఆశాభంగము

శ్రీ చిదిరె రాజేశ్వరరావు గారు

గీ. ఆశకును మేర యుండదు లేశ మైన
నవిద సౌందర్య సామ్రాజ్య మొదవు ననుచుఁ
దెరపి లేకుండ ముద్దుల మఱియు చుంటి
మేర కలిగించితివి భంగ మిపుడు చేసి
నా మనోరథ మిట్లు నా నావిధాలఁ
బాడు సేయఁగఁదలఁచిన ఫలమ దేమొ

* * *

వాసనలఁజల్లు నుద్యాన వనము లందు
నవనవ పరిమళము లొల్కు పువులు లేవొ
యొకఁడు చూచినపువ్వు నింకొకఁడు వెదకి
కోయఁదలఁచు నిదేమి యన్యాయ మొక్కొ
యిదియె సృష్టిరహస్యమో వెదకి యొక్క
విరినిఁగాన మి యాశకు విలువ లేదొ
యొకఁడు ప్రేమించు నది తన కొదవ దేని
యప్పుడే మూల్యమింతని చెప్పఁగలఁడు

* * *

నీదు మోహనమూర్తి నో నీరజాక్షి
హృదయ ఫలకంబుపైవ్రాసె సదయుఁడెవఁడొ
చిత్రకారుఁడు చిత్ర విచిత్రమైన
రంగులను ప్రేమరసమునఁ బొంగఁజేసి
మాపఁదలఁచిన మాత్రాన మాసిపోవ
దెట్టిరంగులొ ప్రతిబింబముట్టిపడును
దలఁచినప్పుడు నామనో దర్పణమున.

౧౩౦

మదన

శ్రీ అమరవాది వేంకటనృసింహాచార్యులు గారు

మలయ పవనయుక్తం మాధవీ కుంజసక్తం
మిధున జనవిలాసం మీనకేతోర్నివాసం
సురభిసుమ విభక్తం సుందరాంగోపభుక్తం
వనమిద మతిభాసం వల్లరీభిర్వికాసం.
ధనురతి మృదు పుష్పం ధీరహృద్భేద బాణం
పటు మధుకరపంక్తి ర్జ్యాముహు ఝంకకారీ
సుమశర ఇతి సంజ్ఞా ధీరవీరప్రతిజ్ఞా
మదన తవ సమస్తం మానినాం మానవిఘ్నం.

౧౩౧

వియోగము

శ్రీ ఏటూరి సత్యనారాయణ రావుగారు

మ. అమితోల్లాస పరీత భావమున బాల్యావస్థలం బుచ్చు కా
లమునం దప్పుడెరుంగవేని తమినన్ లాలించి పాలించు నీ
సుమనస్సంపద యీ వియోగ జలధిన్ సూచింపవే నావగా
గమకింతున్ దరహాస చంద్రికల వేడ్కన్ స్ఫూర్తి నశ్రాంతమున్
ఉ. పిన్నటి నాటి స్నేహమది ప్రేయసి నేటికి దూరమయ్యె నా
కన్నులు రాల్పె వేడికణికల్ తలపోయ వినూత్న యవ్వనా
భ్యున్నత రత్నమాలిక నభోంతర కానన సీమలందు నే
మున్నది నిన్నుఁ గాంచు దిన మున్నది యిన్నిదినాల సౌఖ్యమున్.

౧౩౨
విరహము
శ్రీ మాటేటి గోపాలరావు గారు

ఉ. తోరముగాఁగ మన్మథుఁడు తూపులు నామెద నాటనేసె నే
నూరక యున్న తాపమది యుజ్జ్వల మందెను పల్కరించినన్
జారిణిరీతిఁ గాదు పలుచాయలఁ బల్చదనంబు లింక నే
యూరట యన్ని సెల్లునని యుండె వియోగ విహార సంపదన్ ౧

శా. స్వాంతంబందు ననేక భంగుల తదిచ్ఛా పారతంత్ర్యంబునన్
భ్రాంతింజెందియుఁ జిత్త విభ్రమకళా పారీణతం జిక్కి బల్
కాంతంబైన తదాకృతిం దవిలి వైకాసంబుఁబోఁ బెట్టి యీ
కాంతుం జూచుచునుండె మన్మథ వశీకారాత్మయై ప్రేల్మిడిన్. ౨

౧౩౩
సుందరీ
శ్రీ మునిపల్లె పట్టాభిరామరావు గారు

గీ. మృదుల పరిమళ కుసుమ సమ్మిళితమగుచు
లతలచేఁ జుట్టుపట్టమై యితర దుర్ని
రీక్ష్యమై దంపతీ రహస్య సాక్ష్యమగుచుఁ
బొదలుఁ బొదరిండ్లుఁ జూడుమా పూవుఁబోఁడి. ౧

చ. పొదిఁగొనె స్వేద బిందువులు మోమున వేనలి బల్పిరుందుపైఁ
జెదరి నటింపఁగాఁ దొడఁగె శీకర వాతము లల్లనల్లనన్
గదుకగ పట్టివేర్వెసన కట్టుమ్రైకొని వీతునా శ్రమం
బుఁ దొలఁగఁ బూలుచుట్టి తఱుమున్ గరమ్మున్ గయిసేతునా చెలీ

చ. వసలతలే సువాసినులు భావభవుండె పురోహితుండలి
స్వనములె మంత్రముల్ ప్రసవ పల్లవముల్ తలఁబ్రాలు కోకిల
ధ్వనులె సుగీతముల్ హృదయతాపభవాగ్నియె హోమవహ్నియ
య్యెనిచట సత్సవంబునకిఁ కేమి కొఱంత వచింపు సుందరీ. ౩

౧౩౪
నెచ్చెలీ!

శ్రీ వీరపల్లి నృసింహాచార్యులు గారు

చ. బడలికచే రతాంతమునఁ బానుపుడిగ్గుచు జారుపయ్యెదన్
సడలిననీవినిన్ గురులఁ జక్కనొనర్చుచు మెల్లమెల్లఁగా
నడుగిడఁ బాదముల్ బెణఁకి నంతన కొంగుదొలంగనిల్వఁగన్
నడుమసియాడ నీవివిడ నవ్వుచురివ్వున వెన్కఁబోవఁగ్రొ
మ్ముడివిడి శ్రోణిభారమును మూయఁగ హాయిజనించె నెచ్చెలీ.

౧౩౫
శృంగారమంజరీ

శ్రీ కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి గారు

భజతాంహృదయాంభోజభాగధేయముపాస్మహే
యజతామధిదైవంయద్వ్రజమృగీదృశామ్ ౧
అంకాయమానం మృగనాభిపంకం పంకేరుహాక్షీ వదనే నిధాయ
సభృంగపంకేజమివాజయత్స్వముఖస్య పంకాజ్జనిమత్త్వహానాత్ ౨
స్మరదీపదీప్తదృష్టింఘనాంధకారేఽపి ప్రియమభిసరంతీం
ఝటితిప్రాదురభూవన్సఖ్యాదివచంచలాః పరితః. ౩
ఖిద్యతిసా పథియాంతీ కోమలచరణానితంబభారేణ
ఖిద్యంతిహంత దృష్ట్వాపరితస్త్రపావిభ్రమంతరుణాః ౪
అరుణమపివిద్రుమమణింమృదులతరంచాపికిసలయంబాలా
అధరీకరోతినితరామధరస్యాస్య మధురిమాతిశయాత్. ౫
కమలాసనశుద్ధాంత భాగధేయ ముపాసినాం
కళాకలితవైదుష్యదాయి వస్తు నమామ్యహం. ౬

౧౩౬

కలవరింపు

శ్రీ గండూరు వేంకటశర్మగారు

చ. తళతళలాడు నెమ్మొగము తామరపై వసనంబువైచి వి
చ్చలవిడినేగు నొక్క మృగశాబవిలోచనఁజూచి తద్దయున్
సులలిత వాక్ప్రసుత్క్రుతిని సుందరి యీ నడిరేయి యొంటిగా
గళవళపాటుతోడఁ జనుగార్యము నాకు వచింపవేడెదన్ ౧

చ. వినుము కృపాల నాపలుకు విశ్వవిలోచను దస్తమించుటన్
జననమునొందుటన్ గని విచారణ సేయరు యొక్కరైన నీ
ఘనతర దుర్భవాంబునిధిఁ గాయమటంచుఁ దలంచి దుష్కృతం
బును సుకృతంబు నీకరణిబోధయొనర్పు మహానుభావునిన్ ౨

ఉ. చక్కనిచుక్కఁబెట్టి నెరచక్కని మాటలనాడి ప్రక్కనన్
మిక్కిలి నాట్యమాడు నలమీనవిలోచన కన్నగేహమున్
గ్రక్కున నిత్తు విప్రునకు గాయకవర్యునకన్న యంగుళం
బెక్కగనీయనట్టి కలుషేతర శూన్యులు నూవెయిద్దరన్ ౩

చ. నదులనదంబులన్ గిరుల నవ్యవనంబుల నష్టదిక్కులన్
ముదమున మోతుఁగాని యొకమూర్ఖశిఖామణి మోయఁజాలనా
పదమిది సూర్యచంద్రులును పశ్చిమభాగమునందుఁ దోచినన్
యుదజము రాయి మొల్చినను యుండదు బో పొరపాటుదీనికిన్ ౪

చ. అనునెడ లోచనద్వయము నప్పుడె విచ్చితనేమి చెప్పుదున్
ననుగని మాటలాడి సతినాకు నగోచరమయ్యె నెంతయున్
ధనమును గోలుపోయి మును దానుజెరించెనురీతు లెల్ల నె
మ్మనమునఁ గోరునట్టి యొక మానిసిరీతిగ నైతి నత్తరిన్ ౫

4

నీత్యుపదేశము

౧౩౭
హితోపదేశము

శ్రీవనం సీతారామ శాస్త్రిగారు

శ్లో. కామేసంజనితే తదీయవిషయప్రాప్త్యై ప్రయత్నాదర
స్తత్సిద్ధా పరిరక్షణశ్రమభరః క్రోధోదయస్త్వన్యథా
ఏవంభూతిమవర్ధజాతవిషమం సంత్యజ్యకామంసఖే
బ్రహ్మానందఫలాప్తి సాధనమిమాంశాంతిం భజశ్రేయసే ౧

శ్లో. విశ్వాసంనకదాపినూకురుసఖే కామేతినీచాత్మజే
సత్వామేవహినస్తి నిర్దయమతిః క్రూరస్వభావఃఖలః
నానాపుష్పఫలోపశోభిత తరుస్కంధాంతరాళోత్థిత
స్తత్తాదృగ్విపినంహినస్తి నచకిందావానలోఘస్మరః ౨

శ్లో. తాపప్రలాపపరిశోషణకంప్రహేతుం
కామంపరిత్యజమహాహిమివాతిదూరం
యత్సంగృహీతవిషయాబహవోతిహింస్రా
జన్మాంరేపిస్వగుణంనపరిత్యజంతి ౩

శ్లో. యదధీనముపైతిమానసం సతుతేనైతిసమున్నతింపరాం.
అవశేనతుతేనబాధ్యతే ఖిలనావేవమహాబ్ధి నావికః ౪

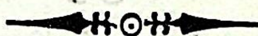
శ్లో. మదమోహాసమృద్ధిశంతమః పరిభూయాత్మవివేకభానునా
భజశాంతిమతఃపరంభవేత్పరమానందలయోనిరామయః ౫

౧౩౫

మానసబోధ

శ్రీ గొబ్బూరు సంజన్నగారు

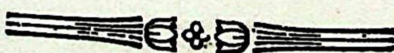
మ. వినుమా కామ్యము కష్టదాయకము గోవిందున్ బ్రశంసించరన్
ధనమాద్యష్టవిభూతిఁ గోర తరమా ధర్మాతిరిక్తంబుగా
ననుమానింపక నవ్యయున్ గనుటకీ వత్యంతసద్భక్తితో
మనమా సత్పథమాశ్రయించి మనుమా మాకాంతుఁ జింతింపుమా

మ. నిను నిర్మించిన మేటిసామిఁ గనకన్ నీచప్రసంగావళిన్
గనలార న్దిలకించి రిష్టఫలముల్ గాంక్షించి గారించుటల్
ఘనమౌనీకిది చూడ భవ్యతరమా గంభీరమా వైరమా
మనమా సత్పథమాశ్రయించి మనుమా మాకాంతుఁ జింతింపుమా

మ. మనవారు న్స్వైరచారటంచనెదు సన్మాన్యుల్ ప్రమోదింతురే
మనవారేమియునుద్ధంబుఁ గూర్చెదరు నీ మర్యాదఁ గాపాడఁగన్
మనువారే మరణంబునాని నతము న్మాంద్యంబుఁ బోనాడియో
మనమా సత్పథమాశ్రయించి మనుమా మాకాంతుఁ జింతింపుమా

మ. నిను నిందించితి నంచు నల్గకుము బల్ నిక్కంబు లాగాధలీ
వను సంధించఁగ నెంచెదేని యగు నీ కర్ధంబు వర్తింపగా
నను వందన్వినుతించి వేడెదను సాహాయ్యంబు నేనెంతయున్
మనమా సత్పథమాశ్రయించి మనుమా మాకాంతుఁ జింతింపుమా

మ. వనజాతత్రయమూర్తిన్ నా నరహరిన్ వర్ధిష్ణు వ్వామనున్
మునిసూను న్రఘురాముఁ గోపతనయు న్మ్లేచ్ఛప్రదర్పు బుద్ధునిన్
ఘనకల్కిన్వినుతించి సంచితముల న్ఖండించి కాపాడఁగన్
మనమా సత్పథమాశ్రయించి మనుమా మాకాంతుఁ జింతింపుమా

౧౩౯

సత్యము

శ్రీ పండిత భావికృష్ణ శాస్త్రిగారు

మ. ధరలో శాశ్వత కీర్తి నొందుటకు సాధనంబు గోవింద స
త్కరుణా పూరముకబ్బి సర్వవిధ సౌఖ్యప్రాప్తికిన్ గల్ప భూ
తరు వత్యంత విపత్తరంగ మిషవాతక్షుభ్యదుగ్రారిసా
గరముం దాటఁగ నావయన్నిటికి ముఖ్యత్వంబు సత్యత్వమే. ౧

మ. ధరణీశుం డజసూనుడు గ్రతరయుద్ధంబందు కైకేయికై
వరదానంబు నొసంగి సత్యమునకై ప్రాణాధికుండైన దా
శరథిన్ గానలకంపి ప్రాణములఁ దాఁ జాలించి సత్కీర్తినిన్.
వరుసన్ నిల్పెను పేరు సత్యమునకున్ వస్తూత్తమంబున్నదే. ౨

మ. హరికై మున్ను పదత్రయావనిఁ దానర్పింపఁగా దైత్యరా
డ్గురుఁడేతెంచి హితంబు గాదనిన సంకోచింపకన్ తద్వసుం
ధర గోవిందునకిచ్చి సూనృతమునన్ దైత్యేంద్రుడబ్జాక్షుస
త్కరుణాపాత్రుఁడు గాఁడె యన్యములు సత్యత్వంబునన్ సామ్యమే. ౩

మ. తొలి త్రైశంకుని గాధిపుత్త్రుఁడు మహద్దుఃఖాబ్ధిలో ముంప ని
శ్చల సత్యవ్రతుఁడయ్యుదారపుత్త్రసంసర్గంబునుం బాసి మూ
లలకై దాస్యముఁ జేసి సత్యమున భూలక్ష్మిన్ దుదిన్ జెందడే
భళిరే సత్యముకన్న నన్యమగు సద్వస్తూత్తమంబున్నదే. ౪

మ. తరుణిన్ గేశములందుఁ బట్టి సభలో ధర్షించినన్ గౌరవుల్
ధరణీ భాగము మీకు లేదనియు ఛద్మంబంతగా జేసిన
క్షమా సత్యముఁ దప్పకే యమతనూజాతుండు దుర్మార్గులం
దరినిన్ దున్మి సుఖింపలేడె మఱి సత్యత్వంబునన్ సామ్యమే. ౫

౧౪౦

విశ్వరూప

శ్రీ ఆర్తి కిష్టయ్యగారు

సీ. పాడుమంత్రాలచే ప్రజలను బాధించు
బట్టి పండ్లూడఁగాఁ గొట్టవచ్చుఁ
బాటివంపులఁజేరి పసుల భక్షించెడి
పులినైనఁ గూల్చియుఁ గెలువ వచ్చు
వసుధ పాలనసేయు వచ్చు మానవులను
దిట్టనాగినవాని మొట్టవచ్చుఁ
బొక్కలోపల నిల్చి నిక్కి జనులఁ గర్చు
సర్పంబు నైనను జంపవచ్చు
గీ. కవివరుల నోటి తిట్టును గడువరాదు
ధర కళింగాధిపతి ముప్పి కలుగకున్న
సత్య గుణసీమ హితసోమ సార్వభౌమ
వీరగిరి వాస రఘువీర విశ్వరూప. ౧

సీ. ఏ వర్తికుండైన నిల ధర్మపద్ధతిఁ
బాలింపుచుండెనా ప్రభువతండు
సత్యమందున నిల్చి సంసారులను బ్రోచి
పరమేలు మెచ్చిన ప్రభువతండు
పూర్వు లిచ్చిన వృత్తిఁ బోనీక మన్నించి
బాధింపకుండెనా ప్రభువతండు
సంగీత సాహిత్య సకల విద్యలయందు
భ్రాంతుఁడై యుండెనా ప్రభువతండు
గీ యేమి యెరుఁగక తిని క్రొవ్వి కాముకతను
బరగు నా కొంటె కొడుకెట్లు ప్రభువటయ్య
సత్య గుణ సీమ హితసోమ సార్వభౌమ
వీరగిరి వాస రఘువీర విశ్వరూప. ౨

౧౪౧

ఆత్మవిచారము

శ్రీ రంగరాజు వెంకటకిషన్ రావు గారు

ఉ. ప్రొద్దున లేచి స్నాన జప పూజలు సంధ్యలు సత్క్రియల్ సదా
నొద్దిక(జేసి మంత్రముల నోట జపించి స్మరించి మానముల్
పెద్దగ(దాల్చి మౌనియని వేస వహించుట లెల్లకల్ల స
ద్బుద్ధిగ నాత్మరాముగ(ని బొందుము ముక్తి పదంబు జీవమా. ౧

ఉ. మక్కువ వేద శాస్త్రముల మర్మము లెల్ల నెరింగి విద్యలన్
జెక్కులు నేర్చి నేర్చి ధర వేస వహించ ధనాది భోగముల్
నిక్కుచు గాంచి నిత్యమని నెంతువు నీయిహ సౌఖ్యముల్ సదా
చిక్కులు వచ్చు నాత్మ(గని జెందుము ముక్తి పదంబు జీవమా. ౨

చ. జప ముపవాసముల్ గనుచు(జేతుల(దాళము(బట్టి మద్దెలన్
దపతప(గొట్టి దక్కిటికి ద్వైతగా లాడుచు బుర్రమోటుచున్
జపలత రాగ బంధముల జిక్కుచు హా యని యేడ్చుటేమి ఛీ
నిపుణతనాత్మ రాము(గన నీకగు ముక్తి పదంబు జీవమా. ౩

ఉ. కల్ల ప్రపంచమందు(బడి గాంతలు వీడ(గ లేని నిష్ఠలన్
జెల్ల(గ(జేసి మౌనమును జెందుచు దండకమండల(బున
త్యుల్లసి(బూని తంత్రములు యూహలు యోగపు గారడీ క్రియల్
నేలగనంగ జేసినను నెఱతయు సద్గతి నొందబోవు ఛీ
యుల్లమునందు నాత్మ(గని యొందుము ముక్తి పదంబు జీవమా. ౪

ఉ. గుట్టు నెఱుంగలేక మడి గుడ్డల(గట్టుచు మేన పత్రిలన్
బెట్టిన నేమి గోచి బిగ(బెట్టుచు(గానల దిర్గి యోగముల్
బట్టుచు మూతి ముక్కు తగ(బట్టుచు విడ్చుచు వాయువుల్ సదా
గట్టిగ నూది పట్టినను గాంచవు మోక్షము(గాన దుర్భ్రమల్
నెట్టుచు నాత్మ రాము(గని నేర్చువు ముక్తి పదంబు జీవమా. ౫

౧౪౨

శాంతి

శ్రీ తూము వరదరాజులు గారు.

మ. ధరణీపాలునకుఁ ధనాధిపతికిన్ దారిద్ర్య సంతాపికిన్
సరసోల్లాసికి సత్యవాదికిని సత్సంతాన సంశోభికిన్
వసుధన్ గన్పడు నీ మహత్త్వము భళీ వర్ణింపగా శక్తులె
వ్వరు నీకెద్ది సమానమౌను ధరణీభాగంబునన్ శాంతిరో ౧

అరయన్ బర్వతగహ్వరంబు పురి దివ్యారామముల్ భవ్యమం
దిరముల్ ఘోరవనంబు బంధుర నదీతీరంబు సంసార సా
గరముల్ నాటకశాలలున్ వెదకినన్ గాంచంగలేమోదు నీ
స్థిరవాసంబిది పృథ్వి నెందుఁగలదో తెల్పంగదే శాంతిరో ౨

చిఱునవ్వొప్పఁగ వాఁడి చూడ్కులలరన్ జేడెల్ మనంబిచ్చినన్
చిఱుతల్ పల్కులఁ దేనె లొల్కఁ జివురుంజేసాచి పైవ్రాలినన్
సరసీజానన వీణచే మృదుకృతుల్ శ్రావ్యంబుగాఁ బాడినన్
పరమాహ్లాదము కల్గునే యచట నీ ప్రాపుండమిన్ శాంతిరో ౩

రచన ప్రౌఢిమ శ్రావ్యమై లలితమై రాజిల్లు కావ్యంబులన్
వచనశ్రీలు రసాభిరామములుగా వర్తిల్లు నాఖ్యాయికా
ప్రచయంబందుఁ బ్రసన్నజీవకళలన్ భాసిల్లు చిత్రంబులం
దెచటంగానను నిన్ను నీ నిలయమొందింపావునే శాంతిరో. ౪

అతివృద్ధాంగనయైన వంధ్యసుతుఁ దానై కన్న పుట్టంధుఁడే
వెతలేకుండఁగఁ గన్నులంబడసినన్ వేశ్యాంగనాలోలుఁడే
పతియర్ధాంగిని గాఁగిలించుకొనినన్ భావింపఁగా వీనియు
న్నతి యెట్లున్నదియూహ నీవలరకున్నన్ బేర్మిమై శాంతిరో. ౫

౧౬౩

సుబోధ

శ్రీ పులిజాల గోపాలరావు గారు

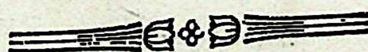

సీ. నాగేంద్రపదఘట్టనలకోడి రాయంచ
కొరకుండునె బిసాంకూరచయములను
ఆశనిపాతంబుల కడలి సారంగంబు
గ్రోలకుండునె ఘన స్రుతరసంబు
ఫలములు దమ మేనఁ బడునంచుఁ గోయిల
యొల్లకుండునె చూతపల్లవములఁ
జెఱగ్గలునను భీతిఁ జెంది షట్పదములు
మఱచునే మకరంద మధురిమంబు

గీ. నిరత సత్కీర్తి కాంత సచ్చరణకమల
మధురస స్ఫురితానంద మామకీన
బుద్ధి యస్యప్రసాదితోద్బోధనలకుఁ
గలుషితంబౌట కొప్పునే కన్నతల్లి. ౧

చ. గిరి శిఖరాగ్రమెక్కిఁ దలక్రిందుగ సాహసమేర్చి దూఁకినన్
శరనిధి మున్గినన్ మదగజంబుల కోరలఁ బట్టిలాగినన్
గరళము మ్రింగినన్ ఫణిఫణంబులఁ బట్టిన వహ్నిఁ జొచ్చినన్
మరణము రాదకాలమున మర్త్యులకెప్పుడు మానవేశ్వరా.

గీ. పిడికెడన్నంబు నెవ్వరైనఁ బెట్టిరేని
మారుమాటాడక విధేయుఁడై రయమున
నెట్టియాజ్ఞలనైనఁ జేఁబట్టవలయు
సేవకులకిది విధిగాదె క్షితితలమున. ౩

౧౪౪

కృతజ్ఞతాతత్త్వము

శ్రీ అయితరాజు కొండల్ రావు గారు

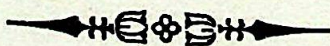
క. వసనీని కోర్కులెన్నియొ
వసజెషి వైళంబె యహిత పరిణతినొందుర్
పొసఁగదు మామతిగావున
నొసఁగని వరములకుసైత మొగివందనముల్. ౧

క. దొసఁగులుమూడెడివరములె
యొసఁగవనుటజూడవాని నొసఁగమియే, మే
లొసఁగుటగావునతండ్రీ
యొసఁగని వరములకుసైత మొగివందనముల్. ౨

క. పసియిది పసిగాదిదియని
పసిబాలురఁ బోలుమాకుఁ బాడియెచూపర్
గొసదీర్పఁదనీవగుటను
నొసగని వరములకుసైత మొగివందనముల్. 3

క. పసగఁద్రికరణవిపాకం
బెసఁగని కోరికలనీయ నెగ్గగుదాసర్
కసిగాయ వగరెగాదే
యొసఁగని వరములకుసైత మొగివందనముల్. ౪

క. కసిగొని హిరణ్యకశిపుడు
ఉసిగొని ఘంటాసురుండు నొడిసిరివరముల్
మసఁగెనెశుభములు?గావున
నొసఁగని వరములకుసైత మొగివందనముల్. ౫

౧౭౭
సామెత
శ్రీ అమరచింత పద్మనాభయ్య గారు

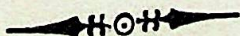
ఉ. రంగదరాతిభంగ కరరాజితచారుకురంగ నిర్జితా
నంగగృహాంతరంగ భువనత్రయపూజిత రామలింగస
త్సంగశుభస్ఫురాంగ పరతత్త్వసమంచిత మానిపుంగవో
త్తుంగమనస్సరోరుహావధూవ్రతచంద్ర గిరీశ శంకరా. ౧

ఉ. కోతికిపుండు గర్కటికకుంతితగర్భము రంభకున్ఫల
వ్రాతము హస్తికి న్నిదుర బాలునకున్నెలసందిరోగికిన్
దూతనిదర్శనంబు నవతోయజగంధికిసహ్నిపాతము
న్బోతుకుశూలరోగమును బోకకెచంద్రగిరీశశంకరా. ౨

ఉ. దాతలటన్న పూర్వఋణదాతలుదాతలుగారుయాచక
వ్రాతకళాసమర్థత కృపామతినైకనిగౌరవించిన
న్దాతయతండెధాత్రికి విధాతయతండెఘనప్రమత్తులౌ
ప్రేతలుదాతలౌదురె ధరిత్రినిచంద్రగిరీశశంకరా. ౩

ఉ. వేటసిపాయిడేగ రణవీరునిచెంగటిపెద్దకత్తిమం
దేటుతుపాకిదెబ్బ మొలకేసినబాకు ఫిరంగిగుండుభి
న్నోటుతిమంచరాపుశమనోగ్రపుచూపుభవత్సుకీర్తనల్
గాటపుదుర్విపన్మదమ్ము గాలికిచంద్రగిరీశశంకరా. ౪

ఉ. పొందుగధర్మశాస్త్రముల బోకడమూర్ఖులకెంతజెప్పిన
న్విందురె యూరబందులకు వేకుకమీరగ భక్ష్యభోజ్యము
ల్మందరబెట్టినం దినునె మోదముజెందునె చెందబోదురా
కేందుయశోవిశాల జగదీశ్వర చంద్రగిరీశశంకరా. ౫

౧౪౬

హితము

శ్రీ బొమ్మకంటి యోగానందరావు గారు

చ. అరయఁగ నెన్ని మార్గముల యత్న మొనర్చినఁ గార్యసిద్ధి చే
కురుట మహాశక్తిఁ గార్యములు కొన్ని ప్రయత్నము చేయకుండినన్
దొరకొను సత్ఫలంబు దరితో నదిగావున సర్వకార్యముల్
ధర సఫలంబుఁ గాంచుటకు దైవము కారణమంచు నెంచుఁడీ. ౧

మ. అరచేఁ బొట్టకుఁ బట్టెడన్నమునకై యత్యంత కష్టంబులన్
ధరణిన్ బొందుచు నీచమానవుల చెంతన్ దాస్యమున్ సల్పుచున్
నరుఁడై సత్కృతులిచ్చుచున్ బహు దురంతంబైన కార్యంబులన్
జరియించున్ నరుఁ డాత్మయందెప్పుడు నెంచన్ బోఁడు మోక్షంబొగిన్.

చ. నడవడి మంచిచేయుటకునై కడుకష్టము దోఁచుచుండు దు
ర్నడువడి లభ్యమౌట సుకరంబగు నొక్కశిలన్ నగంబుపైఁ
గడపుట భూమినుండి కడు కష్టముతోఁచునుగాని యాశిలన్
దడయక కొండనుండి వడిధారుణిపైఁ బడఁద్రోయ చుల్కనా. ౩

చ. ఒరులకుఁ గష్టమబ్బినపు డుర్వి దయాళువు లార్యులైన వా
రరయఁగ స్వీయ కష్టముగ నాత్మదలంచి విచార మొందు చుం
దురు సకలేంద్రియంబులకుఁ దోఁచెడు కష్టములెల్లఁ గాంచి తా
మరుదుగ దుఃఖ మొందు నయనాంబురుహద్వయమెన్ని భంగులన్

చ. తనుగని ద్రవ్యమున్నదని తద్దయు గర్వమునొంది క్రిందు మీ
దెఱుఁగక సంచరింపకుఁడు హీనమతిన్ ధనులార చూడుఁడీ
యురుతర హేమ భూధరము నొక్కని తావలచేత నక్కటా
ఎఱుఁగమె వంగిపోవుటయు నెంజలు చెప్పను యొప్పిదంబుగన్. ౫

౧౪౭

దుస్సాంగత్యము

శ్రీ చిదిరె లక్ష్మణ శాస్త్రిగారు

ఉ. దండవిఘట్టితంబొ పదతాడితమైననుఁ గాకభోగి యు
ద్దండరయంబునన్ గరువఁ దాఁ జనుదెంచు నదంతెకాని దు
ష్టుండభికంబు ఘాతుకుఁ డసూయతవైరముఁ బూనుగాన నీ
వండకుఁ జేరఁబోకు కడు హానిఘటించును నీకు మిత్రమా. ౧

గీ. కఠినరావంబ హేతుక కలహబుద్ధి
నిజగృహాగతవారణ నీచగుణము
నిరత సంతోషహీనమై నెగడునట్టి
శ్వాన ఖలయుగ్మ భేదంబు గానలేము. ౨

సీ. కన జగతిసిధని గర్వమొందఁడెవండు
విషయి యాపదలేక వెలసెనెవఁడు
వనితలంగని కామవశుఁడు గాఁడెవ్వండు
భువినర్థి పూజ్యతఁ బొందె నెవఁడు
జలధరుని బారిఁ దప్పిపోవు నెవండు
నృపులకిష్టుండయి నెగడెనెవఁడు
నవని నిర్ధనుఁగని యాదరించు నెవండు
ఖలులతిబుద్ధులమేలు పొందెనెవఁడు

గీ. కుజనవాగురనిపతిత కోవిదుండు
పుడమినెచ్చోట నిరుమలఁ గుడువఁడెవఁడు
కుతలమున దుష్టసంగతి కూడదన్న
నయము నా నుడి సత్యంబు నమ్ము మన్న. ౩

౧౪౫

కామగ్రహావేశము

శ్రీ నరహరి గోపాలాచార్యులు గారు

మ. స్థిర సమ్మోహన యంత్రముంగనితి నేధీకుల్నునందాక సం
బరదేశంబు గమింతురంచు మదిలో భావింతువా పూర్వ మి
ద్ధర సర్వజ్ఞునిచేత భంగపడి (పేతంబైతి వింకైన భీ
కరమా విష్ణుసుదర్శనంబెఱుఁగు మా కామగ్రహావేశమా! ౧

శా. బాల్యంబందు నెరుంగనైతిని భవద్వర్తింబెవో నైన వా
త్సల్యంబేర్పడ యౌవనాగమమునన్ సంతోషినై కోర్కె సా
ఫల్యంబౌనని నీదుసఖ్యమటు సంభావించితింగాని సా
కల్యంబేర్పడదయ్యె కాలమహిమన్ గామగ్రహావేశమా! ౨

మ. చెడుగా గర్వముఁబూని సాధుజనులన్ జీకాకు గావింతు (ము
క్కుడినై యిక్కడ శత్రు మర్దన సమగ్రక్రోధులౌ వారి ముం
దడుగే సాగదు నీకుసాగినటులైనం బాదరక్షాప్తిఁ బో
కడలంబెట్టుదు రంత గర్వ మడఁగన్ గామగ్రహావేశమా! ౩

శా. జంగంబుం బరికించి శ్వాన మతిరోషంబొప్ప బౌబౌ యటం
చుం గర్జించిననేమి యాతనికి సంచుల్నిండవా? పౌరు లె
ల్లం గారాబముతోడ భిక్షమిడరా? లాభంబునుంగాంచఁడా!
కంగారుంబడబోకు శ్వానము బలెన్ గామగ్రహావేశమా. ౪

శా. ఎన్నాళ్లిట్టులు వాగినన్ వృథయె లక్ష్మీనాథుఁ గీర్తించుటా?
చెన్నంగాంచెడి రామమూర్తి కథయా శ్రీకృష్ణు చారిత్రమా
చిన్నంబుచ్చుటె కాని స్వాంతము వృథా చింతా భరంబెందు కిం
కన్నా జోలికి రాక శాంతి గనుమా కామగ్రహావేశమా! ౫

౧౪౯

వేశ్యాగర్హణము

శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టణం రంగాచార్యులు గారు

సీ. గవ్వకైనను గాని గతిలేకయుండిన
 పండుగ దినములు పరిఢవిల్ల
అంగటెంటికిఁబోయి రంగుగా బొంకించి
 దీనతతోనైన దినుసు తెచ్చి
పంచభక్ష్యంబులు పరమాన్నములు చేసి
 నీకుఁ జూపింపక నీరజాక్ష
నాయకసానికి నైవేద్యమిచ్చిన
 తలిదండ్రులును స్వర్గతలము జెంది

గీ. నటుల హర్షించి యవనిలో విటజనంబు
తుదకు దారిద్ర్య రోగజవ్యథలు చెంది
బ్రతికి చచ్చియు నరకాళి భాక్కుగాడె
శీత కాహాస కురుమతి శ్రీనివాస.

సీ. వేశ్యతో మాటలే వేదపాఠంబులు
 వేశ్యయే దైవంబు వేరెలేదు
వేశ్య వేశ్య యటన్న వివిధ పాప హరంబు
 వేశ్య సంపర్కమే వృద్ధికరము
వేశ్యల పాటలే వీనులకందంబు
 వేశ్యలఁ జూచుటే వేడ్కమాకు
వేశ్యలుండినచోట వృషభవాహనుడుండు
 వేశ్యలుండినచోట విష్ణువుండు

గీ. ననుచు మూర్ఖుఁడు నరకంబు లందుఁబడిన
సమయములయందు నాయకసాని జఘన
కుచయుగంబులుఁ గాచునే కోమలాంగ
శీతకరహాస కురుమతి శ్రీనివాస.

౧౫౦

శారదా!

శ్రీ మోటుపల్లి కృష్ణమాచార్యులు గారు

చ. జనని విషంబుఁ బెట్టఁదలఁచెన్ జనకుఁడు కుమారునమ్మఁగా
మనమున నిశ్చయించినను మాన్యుఁడు గానటువంటిరాజు స
జ్జనధనముల్ గొనంగ సతి సంపదలన్ హరియింపనెంచినన్
ధనికుఁడు లోభియైన వలదంచను చెప్పఁగలారె శారదా. ౧

ఉ. నవ్వకు సత్సభాస్థలిని నవ్వకు నీదగు తల్లిదండ్రితో
నవ్వకు పెద్దలన్ గనిన నవ్వకు నీయజమానుతోడుతన్
నవ్వకులేనివానిఁగని నవ్వకు మన్య సతీలలామతో
నవ్విన చేటుమూడునని న్యాయవిదుండన వింటి శారదా ౨

ఉ. అక్కరగల్గు కాలమున నాపదవేళలఁ బిల్వకుండ నే
చిక్కు దరిద్రతాదశను చింతిలుచుండినవాని నార్తితోఁ
జక్కఁగ స్వార్థరీతిగ విచారణచేసి మెలంగువాఁడె పో
నిక్కపు బంధువంచు జననీ సుజనుల్ వచియింత్రు శారదా ౩

చ. విషము విషంబుగాదకట విప్రులసొమ్ము విషంబుసుమ్మి యా
విషము మదంబుచే ననుభవించినవానినె సంహరించు నీ
విషమది పుత్త్రపౌత్త్ర సుపవిత్ర కులంబడుగంటఁ జేయు దు
ర్విషమని నమ్మి భూసురుల విత్తమునంటఁగ రాదు శారదా. ౪

ఉ బొంకనివాఁడెయుత్తముఁడు పుణ్యుఁడు శత్రువుతోడఁ జివ్వకున్
జంకక నిల్చువాఁడె బలశాలియు నర్థికరంబు సాఁచఁగా
గొంకనివాఁడె దాత నిను గూర్మి భజించి తరించువాఁడె యే
వంకయు లేనివాఁడనుచుఁ బల్కిరి కోవిదులెల్ల శారదా. ౫

౧౪౧

హితబోధ

శ్రీ ఆత్మకూరు అంజనిదాసు గారు

గీ. వలదురా కల్లు సార నీ తెలివిఁజెఱచు
నూడఁబైబట్ట త్రైతెక్కలాడఁజేయు
సిగ్గువిడఁగొట్టుఁ బట్టించు సిగలుసిగలు
సకలపాపంబులకునిల్లు సారకల్లు. ౧

గీ. కల్లు భంగు సారాయిచే నిల్లుగుల్లఁ
గా బికారులై చెడెడి మూర్ఖత్వమేల
నీచ దుర్వ్యసనంబుల న్వీడి సకల
భూతదయఁగల్గి వర్తింప నీతియగును. ౨

గీ చాలుచాలు వాదన గురులీలఁ దెలియ
కేల వాగెదు ధనమద మేలఁజూప
తను బలములకు గర్వింపఁ దగదుసాధు
జనుల దూషింపఁబోకు నాశనముగల్గు. ౩

౧౪౨

చిత్రము

శ్రీ వైద్యం రాజారామ్ గారు

మ. అవధూతోత్తములైన జ్ఞాననిధి యోగాభ్యాసులైనన్సదా
సువివేకుల్ మునిముఖ్యులైనను ముముక్షుల్ భక్తివైరాగ్య భా
గవత శ్రేష్ఠులునైన వైష్ణవులు నిష్కాముల్ జటాధారులై
జవరాండ్రంగని కాములైరి యకటా చర్చింపఁగాఁ జిత్రముల్. ౧

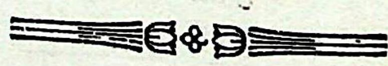
౧౫౩
నమ్మరాదు
శ్రీ కందాళ లక్ష్మణాచార్యులు గారు

చ. వనితల నమ్మరాదు చెలువంబగు పల్కులఁ బల్కి యూరకే
మనముఁ జలింపఁజేసి దమమర్మముఁ జెప్పక మాయబుత్తురో
దనుజవరేణ్యా నామనవిఁ దప్పకఁ జిత్తమునందుఁ జేర్చి కా
దనకను దీనిఁబంపు మహదాపదచేకురు నిక్క మియ్యెడన్. ౧

౧౫౪
విచారణా
శ్రీ బి. కృష్ణదేశికాచార్యులు గారు

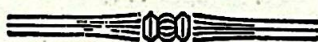
శ్లో. శ్రీస్తాద్యుష్మాకమత్యుజ్వలనిజకరుణాలోకమాత్రైకపాత్రం
యంకంచిన్మర్త్యమాత్రంకలయతిపురుహూతోపమైశ్వర్యధుర్యం
యన్నిత్యావాసహేతోరురసిమురరిపోఃకౌస్తుభప్రస్తరోపి
ప్రఖ్యాతాంమణ్యభిఖ్యాంకలయతిమహతాంసన్నిధిఃకింనధత్తే ౧
లోకేసంతిమహాన్తోలౌకికవిద్యాప్రచండతరధిషణాః
నహిసన్తిబ్రహ్మవిద్యానిపుణాస్తత్రచఃసంతివక్తారః ౨
అతిధనవన్తోబహవోనచతేకుర్వంతిసత్సువినియోగం
తద్వత్కుశాగ్రధిషణాఃప్రయతంతిహినైవబ్రహ్మవిద్యాయాః ౩
యతమానాఅపికేచనస్వయంతుతీర్ణాఃప్రయాంతిముక్తిపథం
లోకోపకరణదక్షాదృశ్యంతేనైవభూరిశస్సంతః. ౪

౧౮౮

మానసబోధ

శ్రీ రాణీ వేంకటలక్ష్మమ్మ సర్ దేశాయి గారు

గీ. అంగమా యిది కడు క్షణభంగురంబు
సంపదది యెన్నమిగుల చంచలముఁగాంచఁ
గాలుఁడు సమీపవర్తియై కాచుచుండు
హరినిధ్యానించు మానందమబ్బుమనసా.

గీ. బాహ్య శత్రుజయంబునఁ బ్రాభవంబు
గల్గుఁగి దెప్పుడు జగతి నిక్కంబుసుమ్మి
యెదుగు కామాదిషడ్వర్గ మదిమిభక్తి
హరిని భజియించు మానంద మబ్బుమనసా

గీ. సారమునులేని సంసార సాగరమున
మునిఁగి పుట్టుచు గిట్టుచు మోహమొంది
దరినిఁగానవు నీబాట నెరుఁగలేవు
హరిని ధ్యానించు మానందమబ్బుమనసా.

గీ. బలవదింద్రియ నిగ్రహాపరతఁగల్గి
వీతరాగాత్మయుతమవై వెలసిదంభ
వృత్తిఁబోనాడి విమల సద్వృత్తిచేత
హరిని భజియించు మానందమబ్బుమనసా.

౧౫౬

ఆత్మబోధ

శ్రీ గొట్టుపర్తి సుబ్బారావు గారు

ఉ. దగ్గఱివారు చుట్టములు దాతయుఁ దల్లియు నాలుబిడ్డలున్
మ్రగ్గెడు నట్టికాలమున మాయకు లోఁబడి యట్టివారికై
యొగ్గును సిగ్గులేక యెటొ హీనధనం బొడఁ గూర్చుచుండు తా
మొగ్గి యనేక దుష్కృతుల కోలి మనుష్యులు వేంకటేశ్వరా. ౧

చ. పరగ పురాకృతానుగతి బ్రాహ్మణులై జనియించి ధర్మమున్
దొఱఁగియుఁ బొట్టకోసమయి దుష్కృతకర్మము లాచరించుచున్
దిరమని యైహికంబు విరతిన్ గొనకల్పుల సేవకే ద్రైరం
దొరలుచు మూఢచిత్తులయి ద్రోతురు కాలము వేంకటేశ్వరా. ౨

చ. సరసవయో విలాసములు సౌఖ్యమటంచని మోహపాశమున్
దునుమఁగలేక నభ్రమల తోడుత దృశ్యపదార్థమెల్ల సు
స్థిరమని నమ్మి నీ పరమ తేజముఁ గాంచెడి దారిఁ ద్రొక్కఁగా
నరుగరు మానవాధము లయారె ధరాస్థలి వేంకటేశ్వరా. ౩

ఉ. స్నాన జపాగ్ని హోత్రముల సల్పఁగశక్తి యొకింత లేదికే
దానముగాని లేనియెడ ధర్మముగాని యొనర్పయాత్రలన్
బూని చరింపఁగా మదినిఁ బూననొకప్పుడు లేని యెట్టులీ
దీనునిఁ బ్రోవనెంచెదో యతిప్రమదమ్మున వేంకటేశ్వరా. ౪

చ. తనువు లశాశ్వతంబులని దారసుతాదులు వ్యర్థమంచు నే
మనమున నూహఁ జేసియును మానఁగలే నతిసౌఖ్యలోలతన్
నినునొకసారియైన కడు నిశ్చలతన్ గొలువంగలేనహో
వనరుహనేత్ర నన్నెటులఁ బాలనఁ జేసెదో వేంకటేశ్వరా. ౫

౧౭౪

కలికాలవాహినీ తరంగములు

శ్రీ కే. రామచంద్రం గారు

ఉ. ముక్కు మొగంబు లేదనుచు మూల మెఱుంగక నల్లజాలకుల్
ద్రొక్కెద రంచు భక్తులను మూర్ఖప్రదూషణఁ జేసినంతనే
చిక్కెనె యీశ్వరుండు చెయిఁ జిక్కెనె పండిత రాజ్యవీరముల్
అక్కట నాస్తివాదమున నంతయు శూన్యమె యైనసత్యమే. ౧

ఉ. కామము వీడలేరు పరకాంతలఁ జూచిన నోర్వలేరు ని
ష్కామముఁ బూనలేరు కనకంబునుఁ జూపినఁ గ్రూరకృత్యముల్
సామము వీడి చేయుదురు సంధ్యలు నింద్యము లంచుఁ బుచ్చి దు
ష్కామముచేత నాలయము గంగను గూల్చుచుఁ వీరి ధర్మముల్ ౨

౧౭౫

ధర్మబోధ

శ్రీ పూజారి సోమలింగం గారు

గీ. పరుల కుపకార మొనరించుకొఱకెమ్మనము
తనవుఁ దాల్చితి మని యెంచి ధర్మబుద్ధి
నెప్పుడును మనోవాక్కుల నెట్టిజీవ
రాసులకు హింసఁగల్గింప రాదుసుమ్మ. ౧

గీ. సజ్జనుల యందు లేని దోషములఁ బన్ని
నింద పాల్జేయఁ బూనెడి నీచులెల్ల
కాలిపోవు రసూయాగ్ని కీలలందు
ముందుఁగూడ దుర్గతులనే చెందఁగలరు. ౨

గీ. తెగఁబొగడుకొను తనుఁదానె తెలివిలేని
మానవుఁడు గొప్పవారలఁ గానలేఁడు
గర్వమున నెంచుఁ దనవంటి ఘనుఁడు లోక
మందు నేఁడును గనరాఁడటంచు మదిని. ౩

౧౫౯

జీవమా

శ్రీ రెడ్డిసెట్టి హనుమద్దాసు గారు

చ. పరులను వేడఁబోకు శివభక్తులఁ గన్గొని దూరఁబోకు పా
మరులనుఁ జేరఁబోకు ధనమత్తులతోఁ గలహింపఁబోకు భూ
వరులను నమ్మఁబోకు గుణవంతుల సంగతి మానఁబోకు శ్రీ
గురునిపదారవిందములఁ గోరిభజించి తరించుజీవమా. ౧

చ. కలిమియె శాశ్వతంబనుచు గర్వముసెందకు మెల్లకాలమున్
నిలువదు భోగమెప్పటికి నిత్యముకా దిఁక నెంచిచూడ వె
న్నెల యనుచుండు మాడ్కి మదినేరక మాయనుజిక్కి దుర్మతిన్
దలఁపక, గీర్తిచేనిలను ధన్యతఁబొందుట మేలు జీవమా. ౨

చ. అమిత ధరాతలంబు కనకాద్రి సమానధనంబుఁ గూర్చియున్
సమహిత గోప్రదానములు సామజదానము లశ్వమేధముల్
క్రమముగ నెన్ని సేసినను కామవిరాముని కీర్తనాళికిన్
సమమవిరావునమ్ముమిది సత్యము నీమదిలోన జీవమా. ౩

చ. నిమిసము నొక్కతావునను నిల్వదె యీమనసేమి పాపమో
కమలభవుండు దీనిమతి కల్పనసేయుట కేమి మూలమో
క్రమమునుదప్పి యక్రమముగాఁ జరియించుట కేమి న్యాయమో
భ్రమఁగొని దీనితోఁ జెలిమిఁ బట్టుట మోసమునుమ్ము జీవమా. ౪

చ. ఎక్కడి దుర్దినంబొ యిది యేమివిచిత్రమొ చెప్పరాదిఁకన్
మొక్కదు పెద్దలంగనియు మోదముతోడుత మామువంచియున్
జక్కని స్త్రీలఁజూచి యతిసంతసమంది వరించుచుండు రీ
కుక్కగుణంబు మానవులఁగూడుట మోసమునుమ్ము జీవమా. ౫

౧౬౦
సంసార తరణము
శ్రీమతి రూఖానుపేట రత్నమ్మగారు

క. సకలార్థప్రద నీకృప, యకళంకుల కబ్బుఁగాక నవనిం దమ దా
ప్రకటించుకొనెడి జనకం, టకులకు దుర్లభము వేంకటాద్రివిహారా.
క. పలుమరు సంసారంబను, వలలోఁబడి పక్షివిధము వాపోవుచుబల్
కలహములుపూని యమ బా, టలఁబట్టిరి జనులు వేంకటాద్రివిహారా
క. ఎరుకఁగల వారలైగురు, కరుణామృతమందిరనికర్మముదొలఁగుర్
ధరనట్లుఁగాక తుదము, ట్టరు నరులెన్నటికి వేంకటాద్రి విహారా.

౧౬౧
ధూర్జటీ
శ్రీ గుండా ముక్తిలింగం గారు

చ. అరయఁబతివ్రతాంగనల కష్టములే దొనరింపఁ బూనినన్
హరిహర పంకజాసనుల నైన గణింపక దెబ్బలన్నచో
మురిపెము తోడుత్తమును త్రిమూర్తుల నత్రి మునీంద్రుభార్య బా
లుర నొనరించి తొట్టియల లోనిడి యూచినమాట్కి ధూర్జటీ ౧
ఉ. దానముఁజేయునట్టి నెఱ దాతలఁజేరియు వద్దటన్న య
వ్వానికి శిక్షగల్గు మురవైరికి మూడడుగుల్ ధరాస్థలిన్
దానముఁజేయఁబూన బలి దానవనాథుకు దాని మాన్పగాఁ
బూనియు భార్గవుండు చెడిపోవఁడె కన్నొకటయ్యె ధూర్జటీ ౨
చ. హరుని భజించువారు చతురాస్యుడు వ్రాసిన మూడువంక్తులన్
జెరపియు మృత్యువున్ గణనసేయఁగఁ జాలరు షోడశాబ్దముల్
పరిమితి జీవనంబజుఁడు వ్రాసిన తొల్లి మృకండుసూతి శం
కరుని భజించి మృత్యువ కగమ్యుఁడుఁగాడె తలంప ధూర్జటీ. ౩

౧౭౨

మిత్రమా

శ్రీ వ్యాపళ్ల మహబూబలీ గారు

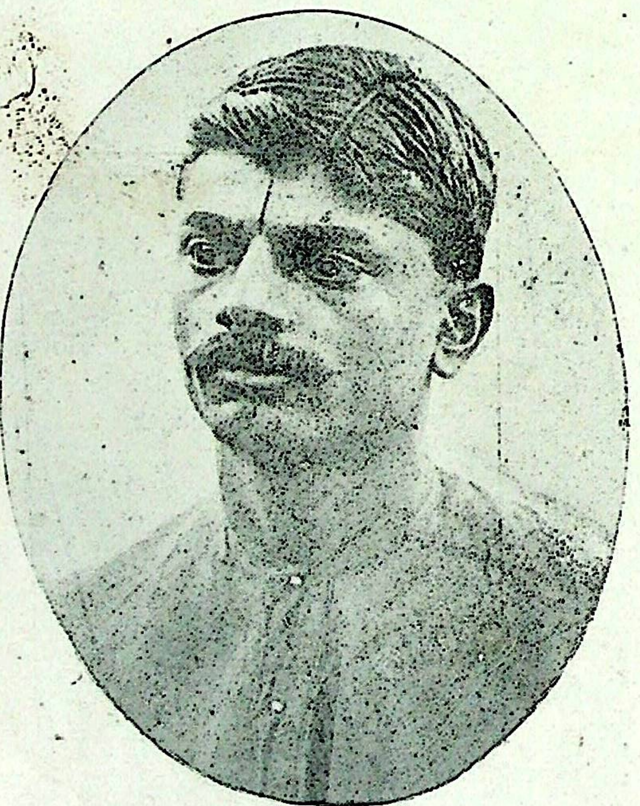
క. శ్రీకర వృక్షలతాదు ల
నేకవిహంగములు జంతునికరము లెల్లన్
లోకోపకారములు కవి
లోకులు, లోకోపకార లోలురు మిత్రా ౧

చ. ఇది తగదయ్య దుష్కృతము నిందున నీకపకీర్తి యన్న నా
కెదురువచించె నంచతని కెంతయుఁ బాధలొనర్పఁ జూతురే
యది విహితంబటంచుఁ గడు నాదరభావముఁ జూపు వారలన్
మది ముద మొందమేలనుచు మాన్యతఁ బిల్తురు గాదె మిత్రమా. ౨

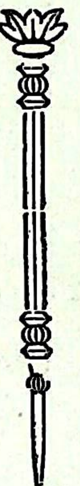
ఉ. తానొక తప్పుఁ జేసి తొలుతన్ యజమానినిఁ జేరి చెప్పరా
గా నతఁడే కదున్ సుజన గణ్యుఁడటంచును వానిపక్షమున్
బూని యనేకవాదములఁ బుణ్యజనాళికి నొగ్గనేతు రీ
మానవకోటి కెక్కడిది మంచియు చెడ్డలుసూడ మిత్రమా. ౩

చ. తెలివిమొకంతఁగల్గి గుణ దీక్షితులై తగినంత భూస్థితిన్
నిలయములున్ సువర్ణము వినిర్మల కీర్తియుఁగల్గి సౌఖ్యతన్
మెలఁగినవారికిన్ మదిని మిక్కిలి యాగ్రహముఁ బూని పెక్కు చి
క్కుల నొనగూర్తు రిద్ధరణి క్రూరులు న్యాయముఁదప్పి మిత్రమా. ౪

క. పరధన యువతీహారులయి
కరమరుదుగఁ దనదునేర్పు కల్పనచేతన్
హరిహరి "మిమునే చెఱచను
నిరుపేదలఁ బ్రోతు" ననెడు నిపుణులు మిత్రా. ౫

[౨౧౧] శ్రీపబ్బ్నీస్ వేంకటరామనరసింహారావు గారు

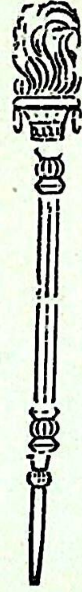

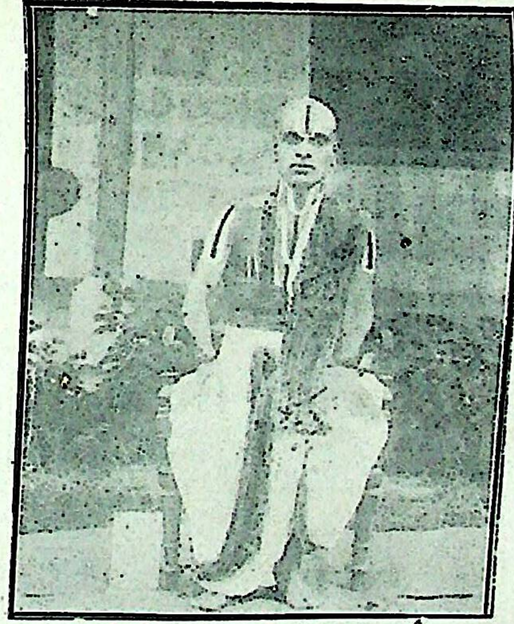

[౩౨౭] మానుపాటి హనుమంతరావు గారు

[౩౩౧] శ్రీ కే, వి, పురుషోత్తమరావుగారు

[౧౧] బాలసరస్వతి
శ్రీ బుక్కపట్టణం శ్రీనివాసాచార్యులుగారు

5

ಸಂಬಗದ್ರಹಂಸ

౧౬౩

పుష్పికాజయతు

శ్రీ పేరక రామానుజాచార్యులు గారు

యత్పుష్పశ్రవణేన జాతకవితాసామాజికేజృంభితా
యత్పుష్పస్థరజోఽప్యమూల్యమభవత్ప్రీతాపిధీపోషణాత్
యత్పుష్పంవిబుధాళిశక్తికథనే ప్రారంభతూర్యస్వనం
తత్పుష్పంజయతాంసదారఘువరశ్రీపాదపంకేరుహైః. ౧

విద్వద్భృంగసమూహతుష్టికరణే కించిచ్చ నాలక్షితం
తస్మిన్నైవనిరపేక్షసాహసకరీ దీపావళీపుష్పికా
తత్పూర్త్యైతదభూతపూర్వసురభిర్యేనేహసఃప్రేషితా
దద్యాస్తాంరఘునాథపాదకమలేతస్మై శ్రియంసాహసం. ౨

భోభోనాటక కావ్యలక్షణసుధీ శ్శీఘ్రంసమాగమ్యతాం
గచ్ఛామోఽద్యవయంతు భాగ్యనగరే భోక్తుంతిదీయంమధు
కింనజ్ఞాతమిదం పృథాచరసి కోలాభోఽత్ర సంలప్స్యసే
పుష్పేస్థాస్యసిచేద్భవిష్యతి సదాకీర్తి స్స్వకీయాస్థిరా. ౩

సురభితదిగధీశా శోభితాశేషలోకా
కుమతిదళనదక్షా కుచ్ఛితధ్వాంతభేదా
విబుధజనమదాళీ విస్తృతాశాంతకీర్తిః
జయతుసకలలోకే పుష్పికాదీపికాఖ్యా. ౪

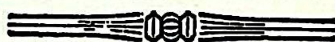
ప్రతాపరుద్రేణ కృతం సుసాహసం
శ్రుత్వైవతాదృక్ప్రతిబింబితాత్మికా
ప్రతాపబుద్ధిశ్చ కవిత్వగారవే
ధనేన స్థైర్యేణచయత్నితాఽభవత్. ౫

౧౬౪
దీపావలీపుష్పము

ఉభయభాషాప్రవీణ

శ్రీనలంతిఘుల్ చక్రవర్తులఃతంయాల సింగరాచార్యులు గారు

శ్రీమచ్ఛ్రీనారసింహస్సురగిరినిలయ స్సర్వదాపూజ్యమానో
దేవైర్గంధర్వసాధ్యోరగనరనికరైశ్చక్రధారీ స దద్యాత్
శ్రేయోభూయోఽప్యకృష్టంధవమతివిమలం విద్యయాకోటిశత్వం
తద్వాతేపత్రికాయైకలయాతువిభవం పత్రికాస్థాపకస్య. ౧

కావ్యకారమదేభానాం
వాఙ్మక్తావళిమందసం
దీపికావళిపుష్పాఖ్యం
జృంభతాంసత్ప్రథేసదా. ౨

ఉద్యత్సూర్యసహస్రకాంతి సదృశ శ్శ్రీకాంతయాలింగితో
వర్షారంభఘనస్వరూపకలిత శ్శంఖాదిదివ్యాయుధైః
యుక్తశ్శ్రీసనకాదియోగిసహిత స్సద్భూషణైర్భూషిత
స్సర్వేశఃకృపయావివర్ధయతుతాం దీపావలీపుష్పికాం. 3

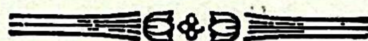
త్వాం కేశవఃపద్మదళాయతాక్షో
హ్యవాచ్యసంస్థూయగుణాంబురాశిః
సురేశవిశ్వేశమహీశదానవై
రాచంద్రతారార్కమిహాభివర్ధతు. ౪

విపశ్చిద్వర బర్హిణాం
నిస్వనజ్జలదాగమా
దీపికావళి పుష్పాఖ్యా
జయతాంపత్రికాభువి. ౫

౧౬౫

ప్రశంసా

శ్రీ ఒద్దిరాజు రాఘవ రంగరావు గారు

బోధాభిః సాధువాద ప్రకటన పటువాగ్వైఖరీమాధురీభి
ర్గాథాభిర్వాఙ్మయపద్యైర్మధుమయకలితైర్వ్యాసజాలైర్విశాలైః
స్తోత్రైశ్చిత్రైశ్చరిత్రై ర్వివిధవిషయశాస్త్రార్థవాదైర్వినోదైః
సంయుక్తాగోలకొండా విలసతుసతతమ్పత్రికాహ్యత్రభూమ్యామ్ ౧

గుణప్రసక్తాచసువర్ణగుమ్ఫితా
పదైఃప్రయుక్తా బహులక్ష్యగామినీ
నిశాతవృత్తిశ్చకశేవి రాజితా
తనోతిసమ్మోదమతీవ పత్రికా. ౨

ఏకత్రగాయతి మనోహరగీతజాలా
నేకత్రశాసతి పితేవ హితైస్సుబోధైః
ఏకత్రమిత్రమివవక్తి కథాకలాపాన్
కింపత్రికానవిదధాతిముదం జనానామ్. ౩

వాణిజ్యమేధతే విద్యావర్ధతే మోదతేమనః ౪
జనశ్రుతీనాంశ్రవణాత్తస్మాద్ధన్యా పత్రికావరా.

నిజామ్ముల్క్యామాన్ధ్రాన్లిఖితుమపివక్తుంనశక్తాః
సరస్వత్యామాన్ధ్ర్యామితి జనితనిర్మూలవాదమ్
ప్రమార్ష్టుం సత్కావ్యాన్ జడతి యత తే గోలకొండా
కృతార్థా దేశీయార్ధనైః కథ మహ మిహ శంసామి చైనామ్. ౫

౧౬౬

ప్రశంస

శ్రీ నలంతిఘళ్ చక్రవర్తులరంయాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులు గారు

సీ. రమణమిూఱఁగ మహా రాజవంశోత్పన్న
రాజకుమారాభి రామజనిత
మైతద్గృహంబున నగయఁగఁ బాల్యోచి
తక్రీడలను జాల తనివిఁదీఱఁ
గ్రీషించి యౌవన శ్రీయంకురించిన
రాజకీయాధిప రాజితంబు
గా భాగ్యనగరాంత రా భోగభాగ్యఢ్య
నృపధనాఢ్య కవీంద్ర విపులకర్ణ
గీ. పుటయుగానందదాయక ముఖ్యమై త
రలి సువార్తలఁ దెల్పఁగ రవళిఁగోల
కొండయను పత్రికాభిఖ్య కువలయాక్షి
వృద్ధియగుచుండు చక్కని వృత్తిఁగలిఁగి. ౧

సీ. ప్రాసాదకుట్టిమ ప్రాభవంబులు శ్రీకిఁ
గాపురంబైయొప్పు నే పురంబు
విద్వదుత్తమధనీ విలసితానేక ప్ర
సాఫల్య యగుచుండు నే పురఁబు
దానధర్మాది సంతాన ప్రకాశత
చే పొలుపందందు నే పురంబు
అఘహర గుణగణ యవననృపాలక
దీపితంబైయొప్పు నే పురంబు
గీ. అట్టి శ్రీ భాగ్యనగరాంతరాతి రమ్య
గోలకొండ సమాభిఖ్య గురుతరమగు

పత్రికా తరుణీసుణి పలువిత్తముల
వృద్ధియైయుండు చక్కని వృత్తిఁగలిఁగి. ౧

సీ. దేశవిదేశ విస్తృత రాజకీయార్థ
వార్తలం దెలిపెడి వన్నెలాఁడి
కవిరాజమానసా కరతిరోహితభావ
మలరింపఁజేసెడి కులుకులాఁడి
యువకుల హృదయసంభవ మృదువాగ్గుంభ
నల తెలివిడిసేయు నవ్యభావ
కలకాలమెల్లఁ బ్రాక్స్థల మహనీయుల
వర్తనలను దెల్పు వామనేత్ర

గీ. ప్రకృతిగ ననేక గోప్యశబ్దప్రవచన
మాలికాలంకృతాచార మహిమలకును
నాటపట్టగు పత్రికా హంసయాన
వృద్ధియైయుండు చక్కని వృత్తిఁగలిఁగి. ౩

సీ. నవనాగరికతయు న్యాయవిచారమ
తియు కవినాథప్రార్థితయునగుచు
సుందర సంచికా సురభిళపుష్ప మా
లికను దాఁజేఁబూని ప్రకటితమతిఁ
జరియించుచున్న దీ పరమహితంబైన
శ్రీ గోలకొండ పత్రిక సమగ్ర
కరుణామతేక్షణ ఘనసంపదవ్యాప్తి
కలుఁగంగ వెలసిన కమలకమల

గీ. నాభ హృదయనివాస పున్నాగయాన
సకల కలికలుష నిరస్త కమలహస్త
ఘనతనైశ్వర్య విస్తార కాంతికాంతి
కాంతుఁగాఁజేసి రక్షించు గారవమున. ౪

౧౬౭

పత్రికేశ్వరీ

శ్రీ విద్వాన్ గోవర్ధన అళహసింగరాచార్యులు గారు
ఆశుకవి

ఉ. శ్రీ యువతీమనోహర విశేషకృపా పరిలబ్ధభాగ్య భో
గ్యాయురఖండ కీర్తి వినయాది గుణాకర సన్మనీషవై
పాయక సత్కవిప్ర కరపద్యములన్ దగవెల్లడింపుచున్
గేయచరిత్రవై వెలయు కేవలమొప్పుగ పత్రికేశ్వరీ. ౧

ఉ. శారద నీరదాబ్జ విధుశారద ఫేనతుషార మల్లికా
శారద తారహీర ఘన సారపటీర మరాళకాశమం
దారఫణీంద్ర జాతులను దప్పకమించెను నీయశంబహో
ధారుణి గోలకొండ పురధామిని భామిని పత్రికేశ్వరీ. ౨

శా. రాజా వేంకటరామరెడ్డి సుతవై రాజద్యశశ్శాలివై
తేజోరూప విభాసమానవతివై దివ్య ప్రభారాశివై
భ్రాజత్పండిత పద్యగద్య నికరోద్భావైక సంభావ్యవై
భూజానుల్ నుతియింపనుండుమిక నీ భూమిస్థలిన్ బత్రికా. ౩

గీ. సురవరాన్వయాబ్ధి సోమసమానుఁడౌ
శ్రీ ప్రతాపరెడ్డి శేఖరుండు
వృద్ధిసేయ నీవు వేయువత్సరములు
దనరుమమ్మ భూమి ధైర్యమతితో. ౪

౧౬౮

కవికోకిల

శ్రీ వేలూరు మాణిక్యరావు గారు

సీ. ఎలమావిఁ జివురుటాకుల నున్న యొగరునీ
　　తలకెక్కఁ గనులెఱ్ఱఁ దనముఁగాంచి
యల మధూకముల లేఁతాకుఁదాకిన తావి
　　యొగసి మత్తనుమేన నిగుడఁజేసి
మందగతులవన మందు నిద్దురఁజెంది
　　పంచమశ్రుతిఁగూడు పాటమఱచి
యుండివత్సరమున కొకతూరి ధ్వనిఁజేయు
　　కవివరు లెన్నియో కథలఁజెప్పి

గీ. బయటి కీడ్చిరి నిన్న తీవ్రముగ గోలు
కొండ సంచికా! నిద్రించి గుఱక వెట్టు
కవుల మేల్కొల్పఁ జీరిన కరణినీదు
నియతి మంచిది కావున నేర్పుసకవి
కోకిలాకీర్తిఁ గాంచుమా కొఱఁతలేక. ౧

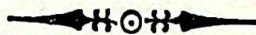
మ. గిరులున్ గైరికముల్ వనంబులు మహోత్కృష్టంబుగానీరజా
కరముల్ నిత్య పయఃప్రపూరితతటాకంబుల్ నదుల్ దుర్గముల్
పురముల్ పూతశివాచ్యుతాలయములున్ బుణ్యస్థలంబుల్ నిరం
తరమున్ గీర్తికి మూలమైనిలిచె మా నైజాము రాజ్యంబునన్. ౨

౧౬౯

గోలకొండ ప్రతిక

శ్రీ కే. వి. నృసింహాచార్యులు గారు

సీ. భైక్షమే కవిరాజు బ్రతుకుఁగాఁ జేసిన
కాలమింతటమార్పుఁ గల్గనయ్యె
నేరుబియ్యము రాగి చెంబు దుప్పటి కల్లు
కవిత కెంతో భాగ్య గరిమయబ్బె
సంభావనమె వచ స్థలపరీక్షాలబ్ధ
దినములు కవులకుఁ దేజమొసగె
యుద్ధవీరులఁబోలె యొక్కమ్మొశి నిజాము
కవిచంద్రు లుదయించు కాలమొదవె
గీ. లలిత కవితా వితానవిలాసభాస
వాసపేశలతాంగి! దీపావళీసు
మంబునీతల నమితంపు మంజులతనుఁ
గూర్పఁగావుత సిరిపంట గోలకొండ. ౧
సీ. అధునాతనకవి వ్యాప్తవాగ్బద్ధహా
యతుల ప్రబంధవాహ్యాళిఁజూడ
నవరసభావ విన్యాస నాటకరాజి
పటలి గాంభీర్యంపు నటనఁగాంచ
శ్రవణపేయానూన కువలయామోదులౌ
చాటుధారలఁగుల్కు నీటులరయ
ప్రాచీనశాసన ప్రాభవసంకీర్త
నామృతపూరంబు నభిలషింప
గీ. నేడు సత్కావ్యవీధికా నివహమందు
వ్యగ్రమతినీదు తంత్రీ యుయ్యాలలూచి

పెద్దఁజేయఁగఁ దలఁచె నీ పేరు నింక
రత్నములకుండ గోల్కొండ ప్రతిభనిండ. ౨

గీ. అనుపమానమమేయ మత్యంతమోఘ్య
మయ్యె నీసౌకుమార్య మవ్యాజశీల
లెన్న నైజాము కవులవా గ్వ్యధనిశియె
నిన్ను నీతండ్రి విజ్ఞాన నిధియగుటను. ౩

గీ. వీధినాటకములు చాల పెఱిగినవ్య-
భవ్య లలితంపు టాకీలు ప్రజ్వరిల్లు
నట్లు పేరూరులేకుండ నణఁగియుండు
కవులఁ బిలచితె? గోల్కొండ కళలునిండ. ౪

గీ. పిన్నదానవు గోల్కొండ పెద్దవాఁడు
నీదు జనకుండుగా భాగ్య నిలయమైన
హైదరాబాద నీయున్కి నన్నివిధుల
చనువుచే సాకువాఁడు నైజాము రేఁడు. ౫

౧౭౦

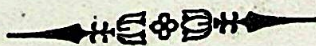
కుసుమము

శ్రీ కవి రంగదాసు గారు

కం. శ్రీపతికృపఁగల నైజాం భూపాలుని రాష్ట్రమునను భూరికవులకుఁ
బ్రాపునఁగలసుజ్ఞానము దీపావళి కుసుమమనఁగ దిక్కులువెలిఁగెన్

ఉ. ఆంధ్ర కవీంద్ర సంస్కృత మహాత్ముల సత్కవితావిలాసముల్
సాంద్రతఁ గూర్చె నీకవుల సంచికనామము గోలకొండనై
జేంద్రనృపాల రాష్ట్రమున నిగ్గితసత్కృతి సంగ్రహార్థమై
చంద్ర యశోవిశాలఘన సారవిచారము పారమొందగన్. ౨

౧౭౧

దీపావళీ పుష్పము

శ్రీ శిరిసినహళ్ కృష్ణమాచార్యులు గారు

అష్టావధాని - దైవజ్ఞశిఖామణి

శ్లో. కతిచిన్మధుమాధురీధురీణాః కతిచానర్ఘతరార్థభావబద్ధాః
నిజదేశకవీంద్రసాంద్రవాచః ప్రకటంయాంత్వనిశంభవత్ప్రభావాత్
నైజాంసురాష్ట్రకవినాంకవితానటీయ
మాటీకతాన్నటనమాశువిదేశరంగే
శ్రీగోలకొండకవిసంచికయాచచేట్యా
ప్రోద్ఘాటితభ్రమతిరస్కరణీనితాంతమ్. ౨

మ. అలగీతానులఁ జూపుచున్ మృదుపద న్యాసంబుఁ గావించి ని
ర్మల భావోదయ మబ్బఁజేసెను నిజాంరాష్ట్రాంధ్ర విద్వత్కవీం
ద్రులనృత్యత్కవితామతల్లి నిపుణం దూరస్థులౌవారికిం
దిలకింపంగనుఁ జేయుచుంటివి గదా దీపావళీ పుష్పమా. ౩

మ. పలుపూతేనియ లొలుకు పల్కులను కబ్బంబుల్ రచింపన్ విని
ర్గళ పాండిత్యము గల్గియున్న నెడలో గాంభీర్యముంబూనియి
మ్ములలోనుండు నిజామురాష్ట్రసుకవుల్ మోదంబుతోఁ బాండితిం
దెలుపఁబూనిరి నీసుగంధముననే దీపావళీ పుష్పమా. ౪

మ. విరులన్ నందవనంబునందుఁ గనుచున్ వేల్పులు గాఁ దీయుచున్
సరులం గూర్చినమాడ్కి నీవు నిజరాజ్యంబందు విద్వత్కవీ
శ్వరులం జేర్చి విదేశవాసవిబుధోత్సాహంబుఁ జేకూర్చి సు
స్థిరకీర్తిన్ భువిఁ గొంచుచుంటివిసుమా దీపావళీ పుష్పమా. ౫

౧౭౨

పత్రికాభివర్ణనము

శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులు గారు

సీ. సంస్కృతాంధ్ర కవిత్వ చాతుర్యములటన్న
జాయకముంగాలు వేయువారు
తర్కవేదాంత శాస్త్ర ప్రశంసలటన్న
సభలోన నిలుఁవంగఁ జాలువారు
అవధానహృద్య విద్యా గౌరవములన్న
ధారణాభాసంబుఁ దనరువారు
శబ్దశాస్త్రవిశేష సారస్యములటన్న
వితతవిఖ్యాతిని వెలయువారు

గీ. రసికులైనట్టి నైజాము రాజుగారి
రాష్ట్రమందుండు పండిత ప్రతతినెంచి
లెక్కసేయంగ వేలకు లెక్కమించెఁ
గాన వీరికి సాటి జగానఁ గాన.

చ. దినదిన వృద్ధిగాంచియుఁ బ్రతిష్ఠవహించెను గోలుకొండయం
దునజనియించి పత్రిక బుధుల్ గొనియాడఁగ నిత్యవైభవం
బునను స్వదేశసంగతులు పొల్పుగఁ దెల్పుచు రాజమాన్యతన్
గనియు యశోవిశేషము ననారతమొప్పె జయద్ధితంబుగన్.

క. బాలులవృద్ధులకునునను
కూలంబుగ సౌఖ్యవృద్ధిఁ గూర్పగనుర్విన్
జాలిన పత్రిక నిదివే
యేలను గోల్కొండపత్రికే నిజమింకన్.

చ. కరమను రక్తిపాదముల గజ్జియలందెలు మ్రోగుచుండసుం
దరమగు దివ్యగానము హితంబుగఁబాడుచు బాలవృద్ధహృ
త్సరసిజ రంగసీమల యథార్థమునిల్పి యనారతంబులన్
తరికిటతత్తధిమ్మనుచు నాట్యముఁజేయుము పత్రికాసతీ.

౧౭౩

దీపావళీ పుష్పాభినందనము

శ్రీ టి. కృష్ణశాస్త్రి గారు

మ. కవితామార్దవ సత్ప్రబంధముల మీకై చెప్పి సర్వావనీ
కవిలోకంబు స్వకీయకీర్తి రమ నా కంబెల్ల నిండన్ తదో
కవిహారుల్ గనలేని ఖ్యాతిఁగని మీ కందిచ్చి రారీతిలో
కవిమోదంబున గూర్చు మంచి పుడు శ్లోకవ్రాత మోమాధవా.౧

సీ. చిరుతపల్లెల నివసించుపండితజన
భ్రమరాళికామోద భాగ్యమబ్బె
మారుమూలలనుండి మనియెడు విబుధేంద్ర
గంధేభములకు ప్రఖ్యాతికల్గె
నిజగేహపంజర నిర్బంధి సుకవివా
క్పికసంతతికి స్ఫూర్తి నెడలఁగలిఁగె
గౌరవంబెఱుఁగని కవితాలతాంగికి
ధరణీశరాగ బంధంబు గలిఁగె
గీ. నాంధ్ర గీర్వాణ పాండితి నాదరించు
కాల మెపుడేగుదెంచని గాంచుచుండ
నదిర దీపావళీపుష్ప మవతరించె
సకల రాజన్యమకుట సంస్థాయియగుచు.
సీ. సుకవీంద్రులునుమన స్ఫూర్తి మైస్థైర్యంబుఁ
గాంతువటంచు దీవింతురమ్మ
బుధవర్గమిల తమ పుత్రిక రీతిని
వెలలేని ప్రేమఁ జూపింతురమ్మ
రాజన్యులధిక గౌరవముచే జగమందుఁ
బెక్కు ప్రసిద్ధిఁ గావింతురమ్మ

విద్యాధికారులై వెలయు పండితులెల్ల
వింతసారములఁ గ్రహింతురమ్మ

గీ. తమ నిజాంలోనకవులు పూజ్యమగు ప్రాజ్ఞు
లంతనతిశ్రద్ధనూని సేవింతురమ్మ
యఖిలభారతీయాంధ్ర. భాగ్యాంకురమ్మ
మహిత దీపావళీకుసుమాభిధమ్మ.

సీ. నేఁడుఁగా సుకవీంద్ర నిబిడ యశశ్చంద్రి
కావళి దశదిశ లాక్రమించె
నేఁడుఁగా పండిత నివహంబున కగణ్య
ఘనమాసిత్రోల్లాస గరిమ కలిఁగె
నేఁడుఁగా సద్విద్య నేర్చినందుకు ఫల
మిదియేయటంచు నూహింపనయ్యె
నేఁడుఁగా విబుధాళి నిజవంశ నామముల్
సకలోర్వినతిచిర స్థాయిఁగాంచె

గీ. నేఁడుఁగా మహాఘనత నిర్నిద్రకీర్తిఁ
బ్రభువరేణ్యుల సత్కృపా పరవశమున
నలరి గోల్కొండ కవిసంచికాఖ్యతోడ
నిలను దీపావళీపుష్ప మేగుదెంచె

మ. వసుధాస్థాన విరాజమాన సుకవి ప్రజ్ఞావృతంబయ్యు పెం
పెసఁగెన్ బండిత సుప్రతాప జలముగ్బిందు ప్రసారంబుచే
దిసలెల్లన్ గనఁ గోలకొండపయి నుద్దీపించుఁ దీపావళీ
కుసుమంబియ్యది. లోకమోదమునఁ జేకూర్చంగఁ జూపట్టెడిన్

౧౭౪

దీపావళీ పుష్పము

శ్రీ నేరళ్ల వేంకటాచార్యులు గారు

సీ. కవికాంతులకు గీర్తిఁ గలుఁగింప నొనరింప
బొనరు దీపావళీ పుష్పమొకద
సకల భూస్థలిగేను సద్వార్త నెరుఁగింపఁ
బొలుపు దీపావళీ పుష్పమొకద
పండిత పక్షమై బరుల బింకమడంపఁ
బొసఁగు దీపావళీ పుష్పమొకద
జ్ఞానహీనులను సుజ్ఞానులఁ గావింపఁ
బూను దీపావళీ పుష్పమొకద
గీ. అహహ యిద్దాని గుణము లింతని వచింప
నలవియే శేషునకును నిత్యముగణింపఁ
జొకఁబఁడు మేల్మిచె విశదీకరింప
మేటి దీపావళీపుష్ప మేసలంప

ఉ. తావక సద్వచస్తతి సుధారస బిందువు లుప్పతిల్ల దీ
పావళి పుష్పమా! తమక మార యశోమణి హారవాసివై
పావన సజ్జనభ్రమర పంక్తులు సీదరి నాశ్రయించఁగా
నీవు జగత్ప్రసిద్ధిఁబడు దేయును వారి కొకింత వింతయే.

౧౭౫

దీపావళీ ప్రసవము

శ్రీ పరవస్తు నంబెరుమాళ్లు గారు

చ. చెదరుగదా నిజాం కవులఁ జెందినదుర్య శమింతలోనఁ గాం
చెదరుగదా యశోరమ నశేషకృపఁ గవిరాజులిందు మిం
చెదరుగదా విదేశకవి సింహులవాక్పటి మంబుకంటెఁ బు
చ్చెదరుగదా స్వకీయముగఁ జెప్పినపద్యము లెల్లమీరు గూ
ర్చెదరుగదా సుమోపమ సువృత్తసరంబులు దేశమాతకి
చ్చెదరుగదా ధరింపఁ బరసీమలవారు భ్రమింపఁగా లిఖిం
చెదరుగదా స్వదేశకవిశేఖరు లిందరటంచునప్డు మె
చ్చెదరుగదా నిజామున విశేష కవీశ్వరు లుంటచే నుతిం
చెదరుగదా కవిత్వమునఁ జొదెసకీర్తి నగణ్యమంచు నెం
చెదరుగదా నవీనముగఁ జేరి పఠింపఁగడంగుచుండఁ దీ
ర్చెదరుగదా స్వదీప్సితము రేబవల్ఁ గడు శ్రద్ధతో గణిం
చెదరుగదా యశోధనము శ్రేయము పండిత నామమ్ముఁ నుతిం
చెదరుగదా విదేశనిజసీమల వారలు మానహాయి మెం
చెదరుగదా నిరంతర మశేషభవత్కరుణారసత్వమ్ముఁ.

౧౭౬.

కవి సంచికా

శ్రీ పల్లా చంద్రశేఖర శాస్త్రిగారు.

శ్లో. స్వచ్ఛన్దచారికవికాశికధూమకేశ ర్వ్యస్తారభావకిరణాన్వివిధాన్వికీర్య
ఆహ్లాదికాచసుమనోపరస న్తతీనాం సూర్యప్రభేవవివిధార్థవికాసశీలా.
శ్రీగోలకొన్డకవిరాజవిరాజమానా
శ్రీశారదోద్భవవిచిత్రకలాప్రపూర్ణా
శ్రీచన్ద్రికేవవితతాకవిసఞ్చికేయం
జీయాత్సదాకువలయప్రతిబోధదక్షా.
౧ గ్జీవసారసవతీయమునేవేయమ్కృతాన్తశరణవతీ
సాజయతువిపులభావాసరస్వతీవగుప్తవిషయావతీ.
యేఽజానన్తః కార్యగ్రబ్ధార్థవాదమ్
దుర్గ్రాహ్యం యేపణ్డితంమన్యమానాః
తేషాం తేషాంమూకభావంవదన్తి
జీయాత్సేయంసఞ్చికాసత్కవీనామ్.
యే భాగ్యాద్భాగ్యవాన్తవ్యాః ప్రవృద్ధకవికర్మిణః
తేషాముజ్జీవికానిత్యముదేతి కవిసఞ్చికా.

౧౭౭

గోలకొండ

శ్రీ ఆవునూరు వేణుగోపాలరావు గారు

శా. శ్రీ రాజిల్లు నిజాము రాష్ట్రమున సంశ్రేయంబుగా నాంధ్ర భా
షా రామామణి వృద్ధిఁ జెంద నిజ దేశంబందు వార్తావళిన్
ధారాళంబుగఁ దెల్పఁగా వెలసె నీ దక్షత్ యదృష్టంబె యా
కారంబై యలవార పత్రికయనంగా "గోలకొండా" ఖ్యతోన్. ౧
ఉ. ఆర్థిక సాంఘికైహికమతాదిక నైతిక ధర్మ కర్మ శా
స్త్రార్థ విమర్శనల్ సకల సారములన్ గొని చక్కఁజేసి కీ
ర్త్యర్థము దేశసేవ సుకరంబుగఁ జేయఁదలంచి నిద్ధరన్
వర్ధిలుచున్న దాంధ్రమున వక్తలవాగ్విభవంబు తోడుఁగాన్.

6

౧౭౨

"ధర్మము"

శ్రీ హెచ్. గుండేరావుగారు వాచస్పతి

శ్లో. విశుద్ధసత్వాత్మతయాసదాస త్కర్మాద్యనుష్ఠానతఏవలభ్యమ్
ధర్మంనిజాంతఃకరణస్యవృత్తి విశేషరూపంప్రవదంతిసాంఖ్యాః

తాన్ పుద్గలాన్ పుణ్యవిశేషలభ్యా
నారంభకాన్ దేహవినిర్మితౌస్ఫుటం
వదంతిధర్మం పరమాణురూపాన్
జనానుగా అర్హత తత్వవాదినః. ౨

ఆమ్నాయసందర్శితమార్గవర్తినః
సదా సదాచార పరాయణస్య
అదృష్టరూపోగుణ ఆత్మవృత్తి
ర్ధర్మోభవేత్తార్కికసమ్మతోయం. ౩

యజ్ఞేనయజ్ఞం హ్యయజంతదేవా
ధర్మాణితాని ప్రథమాని చాసన్
ఇతిప్రమాణం పరిపశ్యతాంసతాం
మీమాంసకానాంయజిరేవధర్మః ౪

యద్యోగతస్సంఘటతేజనానాం
శ్రేయస్కరందర్శనమాత్మనోహి
తమేవధర్మం పరమంపవిత్రం
శ్రద్ధాలవోభాగవతావదంతి. ౫

ఇత్థంమహాజ్ఞానిషు ధర్మవాచ్యే
సందృశ్యతేవిప్రతిపత్తిరేవ
అథాపిసామాన్యతయాసుబోధ్యం
యచ్ఛ్రేయసాంసాధనమేవధర్మః. ౬

శ్రేయస్త్రిదానీంకదరత్ జనస్య
స్వభావతోభిన్నరుచిప్రవృత్తేః
క్లిశ్నాతియన్న్యూనతయా జనోఽయం
శ్రేయస్తుతత్పూరణమేవమన్యే. ౭

అవైదికోవాస్త్వథవైదికోవా
సుధారకోవాస్తు సనాతనోవా
సామాజికోవావ్యవహారవాదీ
నైక్యంప్రవిందన్నతిశందునోతి. ౮

తస్మాదనేకత్వమనన్యయుక్తై
స్సర్వైఃప్రహాతవ్యమితీవసిద్ధం
శ్రేయోజనైక్యం తదభావరూపం
తదేవధర్మః పరమోమతోమే. ౯

తద్బ్రహ్మసాక్షాజ్జనతాస్వరూపం
తదైక్యసంపాదనమేవధర్మః
లోకేఽపివర్ణాశ్రమ భేదభిన్నే
సమంసమాభాతిహిభారతత్వం. ౧౦

సమాజసౌధస్యమహోన్నతస్య
స్తంభాఇమాబ్రాహ్మణముఖ్యజాతయః
తస్మాత్తదాధారతయాసమానాః
సాధర్మ్యమేతత్ ఖలుధర్మతత్త్వం. ౧౧

౧౭౬

ఆంధ్రనామ సంగ్రహము

శ్రీ శేషభట్టర్ వేంకట రామానుజాచార్యులు గారు

దేవవర్గు

తే. గీ. భాగ్యవంతుల కోర్కులు పండఁజేసి
భాగ్యహీనులఁ గష్టాల పాలొనర్చి
జగములెల్ల నిరంకుశ సరణినేలు
వ్యక్తి పేరొప్పు భగవంతుఁడన నుమేశ. ౧

బ్రాహ్మణ వర్గు

తే. గీ. యజ్ఞమన భ్రూణహత్యకు నగ్నిహోత్ర
మనఁగ సిగరెట్లు గాల్చుట కాఖ్య లమరు
యాచకున కొప్పుఁ బండితుండనఁగ వేద
పాఠియనఁగను గవినాఁగఁ బార్వతీశ. ౨

ఆశ్రమవర్గు

ఆ. వె. గుడిసెస్రవేటు నుంచుకొనుటచేఁ బెండిలి
కానివాఁడు పెండ్లికాక ముండ
నుంచుకొన్నవాఁడు నుర్విపై విలసిల్లు
బ్రహ్మచారి యనఁగఁ బ్రమథనాథ. ౩

కం. దినమెల్ల బిచ్చమెత్తుట
యును నిశలందెల్లఁ జౌర్య మొనరించుటయున్
బనిగల హిందూదేశపు
మనుజుఁడు సన్యాసి యనఁగ మహినొప్పు శివా! ౪

దరిద్రవర్గు

సీ. అద్దెకొంపనఁగఁ దాటాకులగుడిసెనాఁ
జెట్టునీడయనంగఁ జెల్లునిల్లు
వికృతవేష కృశాంగి పిల్లలకోడి పేళ్
గయ్యాళియనుపేళ్ల గ్రాలునాలు

సజ్జయన్నము జొన్నసంకటి మంచినీ
ళ్లుపవాస మననొప్పు నోగిరంబు
కోటిమూళ దరిద్రగొట్లు సోమర్సన
నామముల్ బరగు సంతానమునకు

గీ. నార్జనము పేళ్లు విలసిల్లు నప్పసంగ
జౌర్యవృత్తి యనంగ భిక్షంబనంగ
బనియనగఁ జెల్లుఁ బనిలేనితనము పేరు
పురదనుజభంగ శేషాహిభూషితాంగ. ౯

వ్యవహారవర్గ

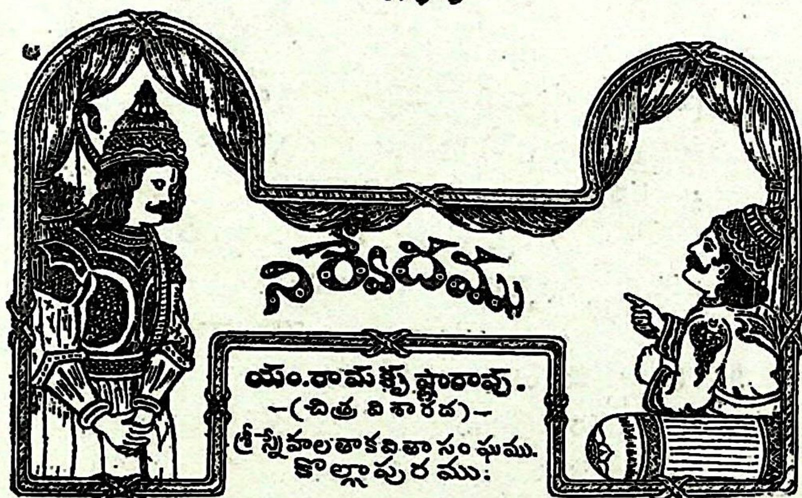
సీ. 'అప్రయోజకుఁడు' నా 'నవివేకి' యన రెండు
సంకేతములు సెల్లు సజ్జనునకు
'రండ' యన 'నపుంసకుం'డన నాఖ్యలై
యొసఁగుచుండును విజితేంద్రియునకు
'చాందసుం'డన, 'వేదజడుఁ'డన నామముల్
బరగు సదాచార వర్తనునకు
'స్నేహదూరుం'డనఁ 'జెనఁటి'నా నభిధలై
క్రాలుచుండును సత్యశీలునకును

తే. గీ. జరగుఁ 'బిసినిగొ'ట్టనఁగఁ, 'బిశాచి' యనఁగ
ద్రవ్యశాలి కభిఖ్యలై ధరణియందుఁ
'దత్త్వవేత్త'కు 'గంజాయిదమ్ము'గాఁడ
నంగ నభిధేయమైయొప్పు నంగజారి. ౬

స్వదేశవర్గ

కం. ధనధాన్యములన, శౌర్యం
బన ధైర్యమనఁగ విద్యయన విజ్ఞానం
బనఁ జెల్లు భరతఖండం
బునఁగానఁగరాని వస్తువులపేళ్ల భవా! ౭

కం. వేసారక శుష్కోప
న్యాసములిడువాఁడు దేశనాయకుఁడనఁగా
భాసిలుఁ దచ్ఛ్రోతలకగు
వాసవముఖవినుత 'దేశభక్తు'లనంగన్ ౮

ఉ. భండనమందు నన్నుఁ బలు భంగులగా సిలుఁ జేసినట్టి ధూ
ర్తుండగు కర్ణు శీర్షమునఁ దున్మెదవీవని పుట్టెఁడాశతో
నుండఁగఁ గయ్యమందతని కోడి బిరాన గృహంబుఁ జేరు నీ
దండి మగంటి మేల? రణధర్మ వివేచన మేల? కాల్పనే! ౧

ఉ. గాండివముం ధరించి రిపుకాండము గుండెలు ఝల్లనంగ ను
ద్దండ విరోధిమధ్యమున దర్పము లర్పు వెలుంగువేళ మా
ర్తాండుఁడొ? రుద్రుఁడో? పరశురాముఁడొ? రాముఁడొ? యంచుఁ (ద్రోచు పా
ర్థుండొక సూతపుత్రునకు స్రుక్కెనటన్న హసింపరే జనుల్. ౨

ఉ. సూతుని చూపు మాపఁగల శూరుఁడెవండని నంత నీవునే
నేతగువాఁడనంచు వచియించు ప్రగల్భము లెల్లనమ్మి ని
ర్భీతిని సంగరంబు నొనరింపఁగఁ బూనితిఁ గాని; యయ్యయో!
యీతలవంపుఁ గూర్చు బలహీనుఁడవంచెఱుఁగంగనైతిఁగా! ౩

ఉ. అట్టులెఱింగియున్న నిటు కాలముఁ జోలికిఁ బోక హాయిగా
నెట్టుచునుందుఁ గాలము ముని ప్రవరార్చనలన్ వనాళి ని
ప్పట్టున రెంటికిన్ జెడి యభాగ్యుడనైతిని నీకతాన నే
నెట్టులసింక మీఁద మొగమెత్తి చరింపఁగలాఁడ నక్కటా! ౪

సీ. మోహరమ్మున నిల్చి మూఁడు కన్నులవాని
నలయించి దివ్యాస్త్ర మందునాఁడు
ప్రళయానలునిభంగి భాసిల్లి విశిఖాగ్నిఁ
గాలకేయాదులఁ గాల్చునాఁడు
ఖాండవంబుఁ దహింపఁ గనలి జండెత్తిన
యింద్రునిఁ దాఁకి జయించునాఁడు
నతిబలోద్ధతుఁడైన యంగారపర్ణునిఁ
గొఱవిఁజేఁబూనిలోఁ గొన్ననాఁడు
గీ. కలిగినట్టి మగంటిమి గంగఁ గలిపి
వ్రీడ విడనాడి పగఱకు వెన్నుఁజూపు
పిఱికిపందకు నీకేల వింటిగొడవ?
కృష్ణున కొసంగి మూల వసింపరాదె. ౯

౧౫౧

కోవెల

శ్రీ వడగం రాజేశ్వరరావు గారు

ఉ. కోవెల! యుష్మదీయమగు కూఁతలు వీనుల కింపొసంగఁగా
నే వినుచుంటి నేఁటివర కెంతయొ మూగెసి వానకారునన్
బోవుచునుంటి వీవకట పువ్వులదేనెలు నింపు నీ కళా
రావములింక నా చెవుల డాయునొ యెచ్చట క్రుంగిపోదువో. ౧
ఉ. కో యని నీవు గూయవినఁ గోరెదు నామరు కూఁతలన్నియున్
మాయముగాఁగ శ్రోతల మనంబులు ప్రేమము పొంగులెత్తఁగాఁ
జేయఁగఁ బాడుచుంటి వెటు జేరెదొ వర్షము దాపరింప? హా
కోయిల తాళలేను విన కుండిన నీమృదు గీతికావళుల్. ౨
ఉ. ఏను వసంతమున్ వదలి యేఁగఁగ నయ్యెడ వానరాకచేఁ
గానమదీయ నేత్రములఁ గన్నులకింపుగఁ గాంచలేవు నా
గానము నెప్పుడున్ వినవుగా యనునట్టులఁ బాడుచుంటివా!
మానసమందునన్ దృఢతమంబుగ నాటిన ప్రేమతోడుతన్. ౩

౧౫౨

సుందరుఁడు

శ్రీ బెల్లంకొండ వేంకటాచార్యులు గారు

సీ. ననవిల్తు సరిబోల్ప నగుఁగాని వాఁడు దే
హవిహీనతనుగుంచి యడలకున్న
నామని దొరయీడు నావచ్చు మురిమొల్ల
నడవులపాల్గాక నడరియున్న
జాబిల్లి దొరయగాఁ జాలునేమోకాని
పదునాలుగ్వక్కలై బరఁగకున్న
పెట్టుచెట్టెకిమీని పట్టినెన్నఁగవచ్చుఁ
గాని కాకత్వంబుఁ గాంచకున్న
గీ. భవహితాత్మజుఁ జెనయంగ వచ్చునేమొ
యతఁడు పుణ్యజనేశత్వ మందకున్న
నేమిసెప్పుదు నాతమ్మిత లేశపుత్రుఁ
బోలఁగల సుందరుఁడు లోకమునను గలఁడె. ౧

సీ. జేజేలరారాల జిగిమించు పసనించు
లలితభాసురకుంతలముల వాఁడు
చెలువారుబంగారు కలతీసులను గేరు
కమనీయతర దేహ కాంతివాఁడు
సుమబాణు హరిసూను సొగసూనగాఁబూను
గరమొప్పుసౌందర్య గరిమవాఁడు
శశిరూపు గతిమాప సరినోపు గలయేఁపు
గల్గిచెన్నారు ముఖంబువాఁడు
గీ. కరము తాఁబేళ్లనొంచు మీఁ గాళ్లవాఁడు
వాలుఁగ్రొమ్మిమ్మలనేలఁగాఁ జాలుగాలు
గనుల వాఁడు వెడంద వక్షంబువాఁడు
వీని కెనయైనవాఁడునే వీటలేఁడు. ౨

౧౮౩

మయూర

శ్రీ ఓరుగంటి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి గారు

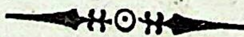
శ్లో. విశ్వే తేతరవో విహారనిరతాస్స్వచ్ఛందచారీభవా
న్నైత్యధ్వంసవిహారకార్యచతురస్స్వామీ కుమారో విభుః
వీణాగానవినోదినీ విధిసఖీ సేవ్యా పరా దేవతా
సంజాతార్య! సఖే! మయూర! భవతా కిం నామ తప్తం తపః ౧

మాహేంద్రోపలరాజితంచ మకుటం చూడాభిరంచిత్రితం
ఛత్రం పింఛమయం మయూర! మృదులే పత్రాభిదే చామరే
ధృత్వానన్దగజస్థితో జలముచే లాస్యోపహారాన్వితం
కేకాస్వాగతమాహరన్నసి సఖే! కిం నామ తప్తం తపః. ౨

పింఛాధస్థితనూరుహారవమయం భేరీధ్వనిం ఖ్యాపయ
న్నత్వా నృత్యరణాఙ్గణం సునిశితం చూడాసి మాకమ్పయన్
కేకావీర్యముదఞ్చయ న్జయకృతే చోద్ధృత్య పింఛధ్వజం
సజ్జోఽసి ద్విషతాం మయూర భవతా కిం నామ తప్తం తపః. ౩

కేకాపూర్వకసాంధ్యనర్తనవిధిత్వత్తాలవృత్తిర్భవ
న్నానావర్ణమనోజ్ఞపింఛరుచిభిర్వ్యాఖ్యాన్విధేశ్చాతురీమ్
కాలే కించిదదన్క్వచిద్వనతలే నిద్రాం సుఖం యాపయ
న్కాలం చాసి సఖే! మయూర! భవతా కిన్నామ తప్తం తపః. ౪

లోకోపద్రవకారిఘర్మమదహా, ప్రావృట్ప్రమోదాగమ
ప్రశ్నజ్యౌతిష వైదుషీం స్ఫుటయన్నానన్దతో నిస్తులామ్
విశ్వద్రోహపరాయణాన్విషధరాన్నిర్మూలయన్మానసై
ర్మాన్యశ్చాసి సఖే! మయూర! భవతా కిం నామ తప్తం తపః. ౫

౧౮౪

శ్రీభాష్యము

శ్రీ గోవర్ధన సింగరాచార్యులు గారు

శ్లో. శ్రీరామానుజసూక్తి సారసరణిర్విష్ణోః పదస్యానఘా
సంసారాగ్నివిదీపన ప్రశమనీ శ్రీవిష్ణు దీపోజ్జ్వలా
శ్రీనాథస్యపరస్య చాంధతమసో దుర్వాదిగర్వాపహా
సర్వాఘౌఘవిఘట్టనీ సుసరణిర్దివ్యార్చిరాదిస్స్పృణాం. ౧

శ్రీరామానుజ భాష్యపంక్తిరనఘా సంసారభీకోంభి
ర్దివ్యాదేవ నృతిర్యగాదిజనుషస్సర్వాఘ నిర్వాపణీ
గీర్వాణీ యదికంఠగా యదిహృదా సంస్మారితా వాసకృ
త్సైవాముష్యజనస్య జన్మజలధేస్సంశోషణే బాడబీ. ౨

పాషండావ్యతిశనిః కుదృష్టిమకుతారో బౌద్ధబుద్ధ్యత్రిత
స్సాంధప్రాయకృదస్య చాంధతమసో భానుర్వసంతోజ్జ్వలః
చార్వాకోరగభేదనేపిగరుడో జైనేభసింహస్స్వయం
త్రయ్యా మంగళసూత్రమే తదనఘం శ్రీ భాష్యమత్యుజ్జ్వలం. 3

పఠేద్వా శ్రీభాష్యం యదియతిపతేః పాదయుగళం
స్మరేద్వా తద్భక్త్యుజ్జ్వల హృదయ సంశోభితధియః
స్మరేద్వాంఘ్ర్యంభోజే సకృదపిహృదాజన్మజలధిం
తితీర్షుశ్శ్రీవిష్ణోః పదసరణి రేషాహివిమలా ౪

శ్రీరామానుజభాష్య మేతదుపజన్మాబ్ధిసంతారణం
ప్రాప్యంతత్కృపయైవ నాన్యదుపమం నిర్మంగళంనిశ్చితం.
తద్వ్యాఖ్యాపిశిఖోపవీతవిధురః క్వాప్యాధికారోనహో
భాష్యం సూత్రవివర్జితం యదికలేః కారుణ్యసంశోషణం ౫

౧౮౫

రుక్మిణీ

శ్రీ యం. ఉమామహేశ్వరరావు గారు

మ. కులగోత్రాదివిచారముల్ సలుపకే గోపాలు నవ్యక్తుఁ గే
వలమాయాగుణశీలు శ్యాముఁ గరముల్ బట్టంగ విఖ్యాతరా
ట్కులసంజాతవు మానినీమణివి నీకుల్ జెల్లునే! జాతికా
దలవంపుల్ ఘటియింపకున్నె యిది? కాంతారత్నమా! రుక్మిణీ ౧

చ. అనిశమువల్లవీజనసమాగమ సౌఖ్యవిలోలతన్ జరిం
చిన జనుఁడట్టి వానికి వశీకృతవాటకు నెవ్వరేని కృ
ష్ణుని పరమాత్ముఁడాదిపురుషుండని చెప్పి భ్రమింపఁ జేసిరం
చునెటో తలంచినన్ యదుకిశోరుఁడె కాఁడొకో? రుక్మిణీసతీ ౨

ఉ. ఇంతియ కాదుసుమ్మ, వచియించెద విన్నది చిన్నిమాట సు
స్వాంతవు గాన, పాపవరుసల్ గణియింపక, లోకనింద కా
వంతయు భీతిలేకఁ దనయత్తను గుత్తగొనెంగదమ్మ! శ్రీ
మంతుని చెయ్దముల్ గనుక మాన్యతరమ్ములవయ్యె రుక్మిణీ! ౩

ఉ. ఖండితవాదినౌట, గినుకన్ వహియింపకుమమ్మ పుష్పకో
దండశిలీముఖవ్యధలఁ దాళకఁ గోపనితంబినీ శర
ణ్యుఁడగు కృష్ణుఁడేడ; భయదోగ్రరణాంగణమందు దుర్దమో
ద్దండవిరోధి శాతశరధారకు నోర్చుటదేడ; రుక్మిణీ! ౪

ఉ. అండజయాన; విన్మ జవరాండ్రకు నైజగుణంబదేమొ నా
థుండు నిరంతరంబు దమతోడిద లోకమటంచునెంచి వే
ఱొండు తలంపుమాని ప్రణయోదధిఁ దేల్చుచు నిష్టదుండు భృ
త్యుఁడనునై మెలంగఁ బురుషోత్తముఁడంచు నుతింత్రు రుక్మిణీ!

౧౮౬

బలి

శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తి ప్రతాపం రాఘవాచార్యులు గారు

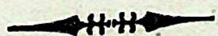
ఉ. మందిరమందుఁ బుత్రికిఁ గుమారున కెట్టి యరిష్ట దోషసం
బంధము లైన రోగముల పాటవమెచ్చిన తుచ్ఛులందరా
నందము తోడ గొఱ్ఱెల ఘనంబుగఁ దెండిది యాదిశక్తి యా
క్రందనమే యటంచనిరి కాలముగాదె యిదేమి యీశ్వరీ. ౧

ఉ. ముడుపులుగట్టి నీకనుచు మూఢులు లెక్కిడరాని గొఱ్ఱెలన్
గడుపునఁ బెట్టుచుండెదరు కారణ వైరు లిదేమి రోగమో
జడియరు పాపభీతికిని జంకరు కొంకరు చంపువేళ. నా
ఘుడియ ఫలంబొ లేక కలికాలమహామహిమంబొ యీశ్వరీ. ౨

చ. శివములటంచుఁ గల్లరి వశీకృత వేషములన్ ధరించి భూ
ధవుల ధనాఢ్యులంజటి నధర్మపదాప్తులఁ జేసి మా యుమా
ధవపదపద్మపూజలు వృథాయనుకై వడిఁ జేసి దుర్మకో
ద్భవులయి వామమార్గులయి పాడగుచుందు రిదేమి యీశ్వరీ. ౩

చ. గొరియలఁ గోళ్ల దున్నలను ఘోరముగా బలివెట్టనేల? కా
పురుషులు గారె వీరలల పుణ్యము భక్తియె గాయటన్నసం
బరమునఁ గన్న పుత్రులను బట్టి వధింప రదేలనో మహే
శ్వరి నిను నిందపాలు మనసారగఁ జేసిరి దుష్టు లక్కటా. ౪

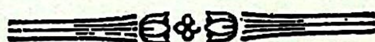
చ. జ్వరముల సీతిబాధలను జంతుభయంబులఁ గల్గఁజేసి ము
ష్కరుల మదంబడంచి కలికాలమహాత్మ్యముఁ జూపి దోర్బలో
దరపరిపూర్తులన్ ఖలుల దండన కంతకు తోడఁ జెప్పి యీ
ధరణి నహింసయే పరమ ధర్మమటంచని చాటుమీశ్వరీ. ౫

౧౫౪

గున్నచింత

శ్రీ పస్పుల కోవూరుభరతయ్యా గారు

సీ. సరివయస్కులను బాలురమెల్లఁ జెలరేగి
 కూడియాడినది యీ గున్నచింత
గ్రామంబులోని గోగణమెల్ల నదయానఁ
 గూడి నీడవసించు గున్నచింత
మార్గంబు నడచెడు మనుజులందఱకును
 గురుతరవిశ్రాంతి గున్నచింత
కడలేనిదీర్ఘ శాఖలచేతను చతుర్ది
 శోన్నతంబైనది గున్నచింత
తే. అనతి దూరంబులోని రామాద్రితరులు
సఖులుఁగాఁదన్ను వేష్టింప సకలఖచర
భూత భేతాళ గణరవ పూరితప్ర
సన్నరాద్ధాంతపస్పుల గున్నచింత.

సీ. నాతాత తండ్రి యనంతరాముఁడు నిన్ను
 స్థిరలగ్నమునఁ బ్రతిష్ఠించినాఁడు
పురుషోత్తమాఖ్యుండు పుణ్యుండు నాతాత
 బహుగౌరవమునఁ గాపాడినాఁడు
నాయనవల్లభ రాయఁడు నినుబెద్ద
 కాలంబు సత్కృపఁ గాంచినాఁడు
యూరనున్నప్డు నేనొక ఘాతలేకుండఁ
 జెలువుమీరఁగను రక్షించినాఁడ
గీ. నిపుడు పరదేశములకు నేనేగినాఁడఁ
దెలియరాదయ్యె నీక్షేమ దివ్యవార్త
తాపసాశ్రమ నానావిధద్విజాళి
కూర్మినున్నదె తెల్పుమా గున్నచింత.

౧౭౯

దుర్యోధనుఁడు

శ్రీ ఏటూరు సత్యనారాయణరావు గారు
శ్రీ బోయినేపల్లి రంగారావు గారు

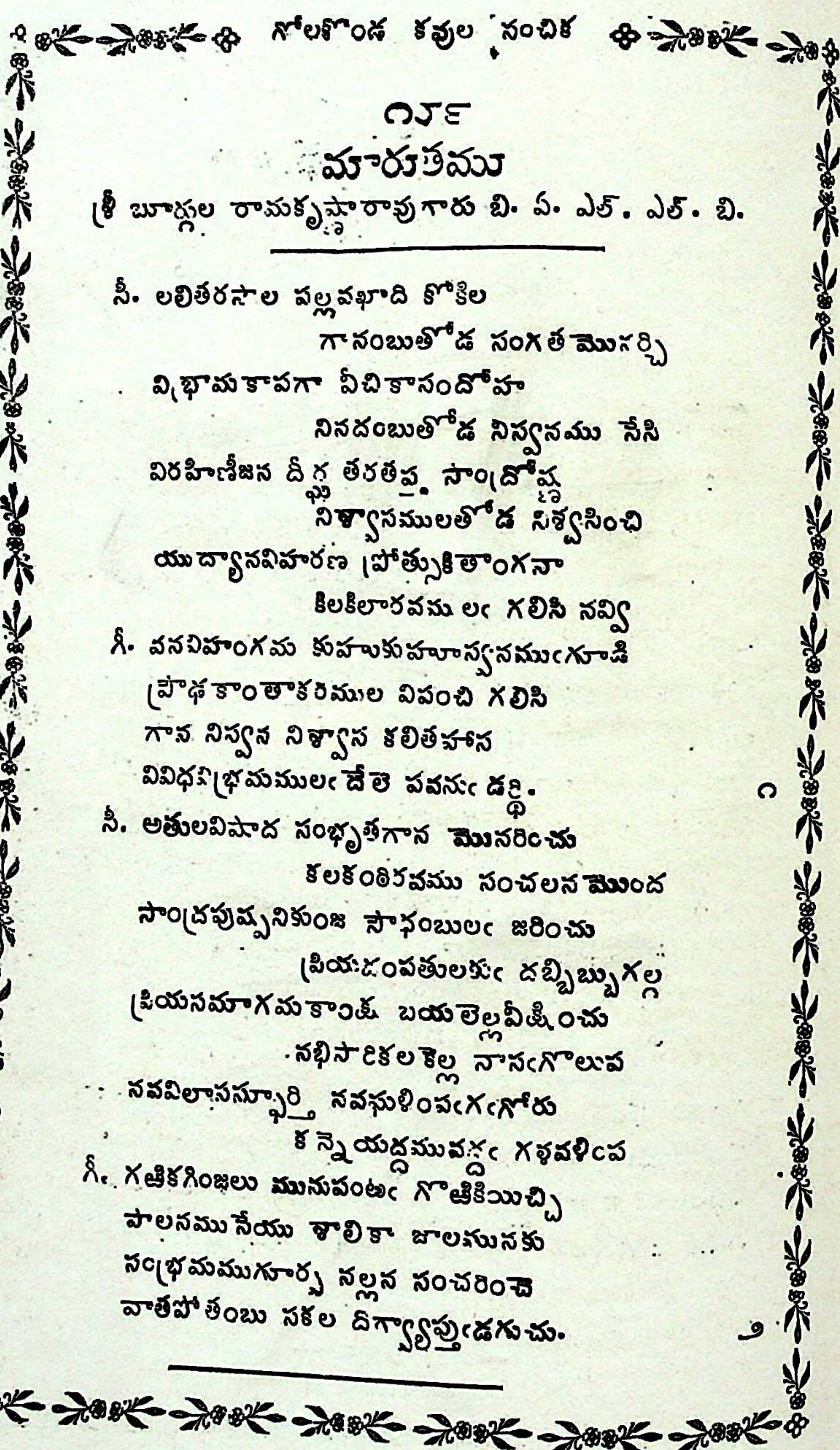
గీ పసితనంబందె భీముఁ జంపంగఁదలఁచి
విసముఁబెట్టించియును నది విఫలమగుట
పాండవులనంత మొందింపఁబంతమూని
లక్కయింటినిఁగట్టితె! లాఘవమున. ౧

ఉ. శూరులఁ బాండునందనుల సూనృతవాదుల ధర్మజాదులన్
ధారుణి నేలుచున్ విభవ తామరసాక్షినిఁగూడ నోర్వలే
కూరక మాయజూదమున నోడఁగఁ జేసియుఁ గానకంపితో
రోరి· దయావిహీనుఁడ సుయోధన నామము కూడదెంతయున్ ౨

గీ. మానవతియగు ద్రౌపదిన్ మాతరీతి
మానసంబునఁ బూజింపమాని వేడ్క
మానభంగంబుఁ జేయఁగఁ బూనినావు
యింతపాపిని నిన్ వచియింపరాదు. ౩

చ. కదనమునందు పార్థసుతు కార్ముకవిద్యకు భీతిఁజెందియున్
దదితరయోధులన్ గలిసి ధర్మవిరుద్ధపు యుద్ధమందు నా
పదియును నాఱువర్షముల బాలుని శస్త్రవిహీనుఁజంప నీ
మదికలఁగంగలేదుగద మానవమాత్రుఁడవే నృపాధమా! ౪

౧౪౬

మారుతము

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు గారు బి. ఏ. ఎల్. ఎల్. బి.

సీ. లలితరసాల పల్లవఖాది కోకిల
గానంబుతోడ సంగత మొనర్చి
విభ్రమ కావగా వీచికాసందోహ
నినదంబుతోడ నిస్వనము సేసి
విరహిణీజన దీర్ఘ తరతప్త సాంద్రోష్ణ
నిశ్వాసములతోడ నిశ్వసించి
యుద్యానవిహరణ ప్రోత్సుకితాంగనా
కిలకిలారవము లఁ గలిసి నవ్వి

గీ. వనవిహంగమ కుహుకుహూస్వనముఁగూడి
ప్రౌఢ కాంతాకరముల విపంచి గలిసి
గాన నిస్వన నిశ్వాస కలితహాస
వివిధవిభ్రమములఁ దేలె పవనుఁ డర్థి. ౧

సీ. అతులవిషాద సంభృతగాన మొనరించు
కలకంఠిరవము సంచలన మొంద
సాంద్రపుష్పనికుంజ సౌధంబులఁ జరించు
ప్రియుఁ డంపతులకుఁ దబ్బిబ్బుగల్గ
ప్రియసమాగమకాంక్ష బయలెల్లవీక్షించు
నభిసారికల కెల్ల నాసఁగొలుప
నవవిలాసస్ఫూర్తి నవఘులింపఁగఁగోరు
కన్నెయద్దమువస్త్రఁ గళవళింప

గీ. గతికగింజలు మునువంటఁ గోతికిచ్చి
పాలనము సేయు శాలికా జాలమునకు
సంభ్రమముగూర్చ నల్లన సంచరించె
వాతపోతంబు సకల దిగ్వ్యాప్తుఁడగుచు. ౨

౧౯౦

హైద్రాబాదు ప్లేగు

శ్రీ కె. ఎస్. జాధవ. గారు

ఉ. అవుల దొడ్డిలో దుముకు వ్యాఘ్రము క్రైవడి గొర్రెలందు సా
లావృకమట్లు "ప్లేగ" నెడు రక్కసియొక్కతె నేఁడు హైద్రబాద్
లోవడిఁజొచ్చి యిట్టునటు లోపుచుఁ జోపుచుఁ గాపురస్థలం
దావులఁ బాపె దానిదగు తాడనమేమని చెప్పదక్కటా. ౧

చ. నెలవులయందు రాత్రమున నెమ్మదినుండిన లేళ్లపుంజముల్
వెలువడు సింహగర్జనము వీనులసోకఁగ భీతి నష్టది
క్కులఁబరువెత్తు మాడ్కిఁదగఁ గ్రూరతరంబగు ప్లేగుగర్జనన్
బలుదిశలేగి క్యాంపులను బన్నరె యీపురవాసులెల్లరున్. ౨

చ. ధరపతి యెవ్వఁడో తనదు తండ్రికిఁ ద్రోహము సేయ క్షాత్రులౌ
పురుషులమాత్రమే దునిమెఁ బూనిక భార్గవరాముఁడాతఁడున్
దరుచుగ ప్లేగుతండ్రికిని దాతకు నే నరుఁడేమిచేసెనో
వరుసఁగ మ్రింగనాయె ప్రతివారిని జాలియొకింత లేకయున్. ౩

ఉ. మారణమొక్కచో మృతుల మాడ్చుట పూడ్చుట వేరుచోటఁ గ
న్నీరులు నించుటొక్కస్థలి నెత్తులు మోదుట వేరువీధిలో
మీరిన శోకనాదములు మింటినిముట్టుట లెల్లచోట్ల నీ
తీరున యుద్ధభూమిస్థితిఁ దెల్పెడె యీపురరాజమార్గముల్. ౪

చ. కసువునుఁ గోయఁగోయ నికఁ గత్తియునైనను మొక్కవోవుఁదా
పసులను చెక్కమెక్కఁదుది వార్థకమొందును వ్యాఘ్రమైన వే
లసువులఁదీయఁదీయఁ బరమాధమ ప్లేగున కేలకో మదిన్
విసువుఁగలుంగకున్నయది వృద్ధతయున్ గనరాకయున్నదే. ౫

౧౯౨

భావకవిత

శ్రీ అజ్మతుల్లా గారు

గీ. కటికి చీఁకటియందునఁ గానరాఁడు
వీడు గలఁడేఁడు దనసరి వాఁడులేఁడు
భూరితరశక్తి యుక్తులఁ బరగువాఁడు
మానవుఁడుగాఁడు మమ్మలు చుహితయశుఁడు ౧

గీ. ఘనుల దూషించు వాఁడిల ఘనుఁడుగాఁడు
దోషియగువాఁడు వృధ్వి నిర్దోషిగాఁడు
యోగ మొనరింపకున్న సద్యోగిగాఁడు
సత్ప్రవర్తనలేక సజ్జనుఁడుగాఁడు. ౨

గీ. ప్రవిమలాంబర పథమునఁ బర్వులిడుచు
రమ్యముగ భావగీతికల్ రాత్రులందుఁ
బాడుచుఁ గులశీల ప్రాభవముఁజాటు
ఖేచరానీక ప్రాకట ఖేలనంబు. ౩

గీ. పలల భక్షణ మొనరించు భ్రాంతిమీర
పా మొకటివేగ మండూక పతిని నోరసి
పట్టి భీకరదంష్ట్రిల బలము మించ
లాగినప్పుడు తాఁ దనలాఘవమున.

గీ. మక్షికంబొండు వీక్షించి మాయఁగప్పి
తున్ని వారణ సేయు దీక్షుద్రజంతు
వైన లభియించునను గోర్కె నాత్మఁబూని
పట్టుచో సృష్టి వైచిత్ర్యభాతిఁగంటి. ౫

౧౮౨

ప్రవరుని విచారము

శ్రీ కూడవెల్లి శ్రీనివాసరావు గారు

ఉ. విద్యయె మూలమంత్రము కవివేత్తలు సద్విజనాళి కంతయున్
విద్యయె భోగ భాగ్యములు వేడుకతోనొనఁ గూర్చునందురా
విద్యయె తెచ్చు గౌరవము విద్యయె నీతికి నాలవాలమౌ
విద్యలు లేనివాఁడు పశువే యని వేదము పల్కు మాతరో. ౧

గీ. తల్లిదండ్రులు నింటఁగాసిల్లుచుండ
వనిత నాలేమికై శోక వార్ధిఁదూల
యాజకీ దుఃగ్నిహోత్రంబు లారిపోవ
ముందు నినుఁగూడి యే సుఖ మందువాఁడ. ౨

గీ. సంధ్యలందున బైట సంచారమునకు
బోవనియ్యని నాతల్లి పుత్రురాక
కెంత యడలుచు నుండునో? యింటనుండు
నతిథి పూజలు భంగంబు లాయె నకట. ౩

౧౮౩

కులాంగనా!

శ్రీ రంగరాజు వేంకట ధర్మారావు గారు

చ. అనువుగ నత్తమామలకు నంచిత సేవలొనర్చి భక్తిచే
ననవరతంబు నాత్మధవు నాజ్ఞ మెలంగుచుఁ బ్రీతిఁగొల్పుచున్
వినయ మెరంగి బంధువుల వేడ్కలు గూరగ నాదరించుమా
యనిశము బుట్టినింటికిని నంచితలీలల మెట్టినింటి కీ
వనుపమకీర్తి సద్యశము నందఁగఁ జేయఁగదే కులాంగనా.

౧౬౪

విద్య

శ్రీ బాలసరస్వతి కందాళ వేంకట నరసింహాచార్యులుగారు

మ. పరగన్ ద్రవ్యచయంబు నెంతయును సంపాదించినన్ ధాన్యసు
స్థిరగేహాంబర గోవ్రజంబులను దా సిద్ధంబుగన్ గూర్చినన్
సరసాలంకృతి సద్గుణాళియుతమా సద్విద్యలేకున్న నా
నరజన్మంబు నిరర్థకంబు విగతానందం బిలన్ జూడఁగన్ ౧

మ. సరసంబై చెలువొందు విద్యయె కదా సద్జ్ఞానసత్స్ఫూర్తియున్
వరధర్మంబును దెల్ప సద్వినయమున్ వాక్స్ఫూర్తిఁ గల్గించి శ్రీ
కరపాత్రత్వవిశుద్ధ సంపదలచేఁ గల్యాణసౌఖ్యంబుచేఁ
బరఁగన్ జేసి యఘంబుఁ బోఁదుడిచి గాపాడున్ సతంబీమహిన్ ౨

మ, ధరలో ధాన్యసమస్తరత్నముఖ సద్ద్రవ్యంబు తాఁ గూర్చినన్
బరఁగన్ దస్కరభూప పావకులచే భగ్నంబగుంగాని యీ
పరమార్థంబగు విద్యఁ జూడఁగ మహాభాగ్యాప్తికి న్మూలమై
బరఁగున్ సత్యమిదెందు విఘ్నతతిచే బాధ్యంబు గాదెన్నఁడున్ 3

మ. పలుకున్ సత్యయుతంబు జేసి యు సభా భాగప్రదేశంబునన్
జెలువొందన్మహనీయ గౌరవముచేఁ జెన్నొందఁగాఁ జేసి స
త్కులజాతంబగు కాంతరీతి సుఖమున్ గూర్పించి సర్వార్థులన్
విలయంబొందఁగఁ జేసి గాచునుమహిన్ విద్యాధనంబీధరన్. ౪

౧౬౫

మంగళగౌరీవ్రతము

శ్రీమతి సోమరాజు ఇందుమతీబాయి గారు

ఉ. పున్నెములందు సద్రచనఁ బొందిన యీ పరమవ్రతంబులోఁ
బన్నిన కంకణమ్ము కరపంకజమం దలరారి భక్తి సం
పన్నతి నారి తేరిన యుమా సమర్చన బదమంటి మ్రొక్కి న
య్యన్నులమిన్న లాడెడి ప్రియంబులు చెల్లియ? నిన్ను నోముతన్.

ఉ. ఎవ్వరు నేర్పిరే చెలియ! యీగతి వాయనమిచ్చి పల్కనీ
నవ్విన నవ్వులోఁ దెలుఁగునాటి మనోహరకీర్తి వల్లికల్
పువ్వులు పూచెనమ్మ నరపుంగవుఁడౌ పతి నెమ్మనంబులోఁ
గ్రువ్విన భావముల్ వెలికిఁ గూర్చినవే మన సిగ్గుదొంతరల్. ౨

చ. కొసలమరల్చి వేసినది క్రొమ్ముడి నూతనధూపసౌరభ
ప్రసరసువాసితమ్మునయి ప్రాలెను వెన్ను నసంటి దీర్ఘమై
ప్రసవచయమ్మునం దుపరిభాగమునం దెటు నిల్పితమ్మ! యీ
పసపదిలించికొన్న పతిభాగ్యము నేమని ప్రస్తుతించెదన్. ౩

శా. ఆచారమ్ము లలంకృతమ్ములు స్తుతివ్యాపారముల్ నేఁటివా
ప్రాచీనంబులు నిండికొన్నవి సమారబ్ధవ్రతంబందునో
హో చైతన్య కళాస్వరూపిణి! త్రిలింగోర్వీసుమారామముల్
బూచెన్ గా మధురానవేందు మధుసంపూర్ణప్రవాహంబునన్. ౪

౧౯౬

సుమవిలాపము

శ్రీ కోదాటి రామకృష్ణరావు గారు బి. ఏ.

గీ. త్రుంచినాఁడవు కఠిన! నాదోషమేమి
విడువలేవె జీవంబుల వీడువరకు
శాఖలో దుఃఖపర్యవసానమిట్టి
మఱిపెమని నేనెఱింగిన మఱవకుందు
స్వాంతహరుఁడగు పవను గిల్గింతలకును ౧

గీ. సాకె నన్నెంత పేరిమి శాఖ యొసిని
యందమఱి మలయ! నన్ను పల్యంకమందుఁ
బడయఁద్రోచితివీవు నా పరిమళంబు
శయ్యనింపుడు రాత్రి సిశావియుక్తిఁ
బారవేయుదునను మంటఁ బడి నశింప ౨

గీ. ఎగిరిపోయెడి చెదరినా యింపులొలుకు
రేకులు క్రమానుగతిని విస్మృతినిఁగనెడి
మన్నులో మన్నయి నిమేషమాన్య శోభ
కై యచిరసౌఖ్యలాలసతావ హతుఁడ
వైహరించితోయి నా యసువులకట ౩

గీ చారురుచిహీనమయ్యెడు శాఖ మద్వి
యోగమున నక్కటా తల్లియొడినిఁబిడ్డఁ
బాసి కన్నీరునించు నట్ల బడయలేక
తేనెటీగలు చింతించు దీర్ఘదుఃఖ
వార్ధిలోమున్గుఁ గోకిలల్ బంభరములు. ౪

గీ. పొందె సంక్షోభమక్కటా పూవుమొలక
మాలిహృదయంబు శోకానఁ దూలిపోయెఁ
గాంతిదీపిక చల్లారెగా యటంచు
శాఖ యేడ్చెడు నాకునుఁ జావుఁగలదు
చచ్చెదవునీవు నందఱు చావఁగలరు
తరుణమరణంబు జగతికంతముగదోయి. ౫

౧౬౭

దీనకర్షకా

శ్రీ బోయ్నిపల్లి విశ్వనాథరావు గారు

చ. ఇడుములనెన్నియో సతము నీవు భరింతువు ఘోరదుర్దశన్
బడయుదు వెల్లకాలముల బాధను గాంతువు క్షుత్పిపాసలన్
మిడుకుచునుండి దుఃఖమును మ్రింగుచునుందువుగాని సౌఖ్యమున్
గుడువఁగ నెన్నడైన మదిఁ గోరవదేలనొ దీనకర్షకా. ౧

ఉ. నేరుపు కార్యశోధనమనీషత సత్యపథానురక్తి దు
ర్వారదరిద్రపీడితుఁడవైన కతంబునఁ జెందలేక ని
స్సారములైన భూములను జాలగదున్ని ఫలంబుఁగాన కే
ధైర్యముఁదక్క దిక్కులు వృథా పరికింతువు దీనకర్షకా. ౨

ఉ. వీనులవిందుగా మధురవేణునినాదముసల్ప వెన్నడున్
మానినులన్ వినోదమగు మాటలఁదేల్చు టెరుంగవెందు సం
తానము కల్గి పోషణ యథావిధిసేయఁగ శక్తిలేక య
జ్ఞానుఁడవయ్యు దుఃఖముల కాకరమైతివె దీనకర్షకా. ౩

చ. అడవుల భస్మరాసులుగ నద్రుల ఘోరముగాఁగఁగాల్చుచున్
సుడవడఁజేయు దారుశిఖ చొప్పున నీహృదయంబు లేమిచే
నుడుకునఁ జెంది దేహమును నుగ్రతరార్చులఁగాల్పగా దరి
ద్రుఁడవయి యెట్లు సైచుదువొ తోచదునీగతి దీనకర్షకా. ౪

చ. అడఁకువ క్రొత్తభావములు నాత్మవిచారణ క్రొత్తభావమున్
జెడని వివేకము న్గుణవిశేషత, మాటలసొంపు, మంచిదౌ
నడవడి, విద్య, పట్టుదల నాగరికంబును గాంచి జాణవై
పుడమిని నీవుఁ జీవితముఁ బుచ్చుట దెన్నఁడొ దీనకర్షకా. ౫

౧౬౮

గంగాలహరి

శ్రీ పల్లా రామచంద్రశర్మ గారు

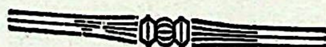

శా. శ్రీరామాహృదయారవింద సరణిన్ శృంగారభృంగాత్మ సం
చారంబొప్పఁగ నేయు శౌరి పదకంజాతంబునన్ బుట్టి లో
కారాధ్యున్ హరు నుత్తమాంగము నివాసార్హంబుగా నుండి మా
భూమిన్ బ్రవర్ధనలాన వచ్చితివటంచున్ బుణ్యాబ్ధి గంగానదీ! ౧

మ. తరమా పంకజసంభవాదిసుర సంతానంబుకైనన్ భవ
ద్వరచారిత్రము సన్నుతింప గణుతింపన్ గాండ ఖండంబు వే
పరుగెత్తించెడి పాపపుంజముల నిన్నాభవించు పౌరాళి నా
తరమా వర్ణనసేయ నిన్ను కలుషత్వచ్ఛేది గంగానదీ! ౨

శా. ఆనాడా సగరాఖ్యభూమి ధవుడే యాగాశ్వమున్ వీడి పు
త్రానీకంబును రక్ష సేయనిడఁగా నామూకయున్ యోగిసం
తానాలంకరణుండు నా కపిలుచేతన్ జావు సిద్ధింపఁగా
నానాకస్థలవాసులన్ సలుపవే యంబోధి గంగానదీ! ౩

మ. హరగంగే, యని యొక్కమాటు నినునాహ్వానించి వే గ్రుంకినన్
బరమామ్నాయవిదుండు భాస్కరుడు ప్రాగ్భాగంబునన్ దోప నా
చరమాగంబును గూర్చి పారు రజనీసంఘంబులన్ బోలె నా
వరపాపౌఘములున్ దొలంగవె దయాపాథోధి గంగానదీ! ౪

౧౯౬

అధునాతన విద్యార్థి

శ్రీ తాటిపర్తి గోపాలాచార్యులు గారు

శ్లో. విద్యార్థినంతమధునాతనమంగ; విద్ధి
యద్రీతిరాంగ్లజనతా మనుయాతి వేషే
వాఙ్మాత్రకేస్ఫురతి యద్వినయోఽపి యస్య
విద్యాచపుస్తకగతా, గతిరన్యసేవా. ౧

ఏకేపురోఽగ్రానపరేఽభితోఽగ్రా
నన్యేశిరోఽగ్రానితి కాకపక్షాన్
అనేకథైవాస్తృణతే యథేష్టం
తత్రాపిభూయాంసి మతాస నూనం ౨

యావంతీకిల కాకపక్షరచనా సంస్కారసంపాదనే
లీలాకందుకఖేలనాదిషుచయా కాఫీపయశ్చూషణే
యాచోపానదుపాసనే పటపరిష్కారక్రియాయాంచ యా
శ్రద్ధాఽర్థాపినతత్రశాస్త్రసమయే విద్యార్థినాంప్రాయశః ౩

పరిణమతి యథాయథాచపాశ్యం
సులభతరం పరిత్యప్రకర్షణాయ
అనుసరతి తథాతథైవశార్త్యం
మతిరలసాపిచ హైందవార్థ ప్రకామమ్. ౪

అహో! అధీయానమిహాత్మసూనూన్
గృహేషు సందర్శయతే స్వమేషః
వినీతభావాభినయోఽప్యమువ్య
యథాగురుత్వాభినయో గురూణామ్. ౫

౨౦౦

సంపెంగ

శ్రీ చెన్నమరాజు కొండలరా గారు

చ. ప్రకట దిగంతరంబులకు బారులు వెట్టు సుమాళిసౌరభ
ప్రకరములద్దిరా! భువన భాసురలీలఁ జెలంగ నీదు సొం
పౌక మలినాంగయౌ మధుపి యొల్లక యుండిన నేమి సేయునో
వికవికఁ బోవు యన్యసుమవీచులఁ జిక్కులఁ జిక్కు సంపెఁగా. ౧

చ. అనిశ మరందమాధురిమ నచ్చక నిశ్చలమూని చేరకే
చనెడు భవత్ప్రసూనముల సారమెఱుంగదు భృంగ మద్దిరా
జనవిధంబెఱింగి యల జాతులమూతులు నాకుచుంటయో
తనువుఁ జూచుకొంచుఁ దను దాఁదగ మద్యపి నంచొ సంపెఁగా ౨

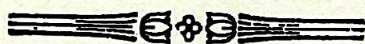
చ. కదలి రసాలపల్లవ ముఖంబుల నాయుధము ల్ఘటించి నీ
వదనము చిన్నబుచ్చ మురవైరికుమారుఁడు నారిఁగూర్చెఁగా
మధుపినటంచుఁ గుందకుము మాటికి సంపెఁగ నీమరంద మే
విధమునఁ గ్రోలు కీటకపు వృత్తిమలీమస మొందుఁబోయెడిన్. ౩

చ. జగము తెలుంగు హేమసుమ సౌరభమారయ చంపకంబ! నీ
సొగసు విలాసినీ మణుల సుందరనాసికఁ బోల్పకుందుమా
వగవఁబనేమి నీదు మధువాసన నొల్లక యున్న తేటియే
తగువరి దాని హీనతకుఁ దార్కొనితర్క మొనర్చెఁ బోసుమా. ౪

౨౦౧
శరత్తు

శ్రీ బి. కె. వేంకటాచార్యులు గారు

చ. అకలుష సుప్రసన్న మధురాంబువులన్ నదులొప్పఁ గాశ మిం
చుక వికయంగఁ బూచె నడుసుల్ తెగనారె విధూతవారిద
ప్రకర కృతాంధకారమయి రాజిలె దిగ్వలయంబు చంద్రికా
వికసనముల్ తనర్చెఁ దెగవిచ్చె జపార్జునకోవిదానముల్. ౧

మ. హరిదీశ్రమదాశిరోజములఁ జెల్వారెంబ్రసూనంబులై
సరవిన్ ద్వీపవతీచయంబులఁడగెన్ స్వచ్ఛాంబుపూరంబులన్
గరమొప్పన్ ధవళాంబరంబులయి దిక్కాంతావలగ్నంబులన్
స్మరజీవాతువులైన శారదజగన్మాంగళ్య కీర్తిద్యుతుల్ ౨

సీ. మంచుచుక్కలతోడి మించుపచ్చికబయల్
తావిపూవుల గసుల్ దీవపొదలు
చందిరంబలఁదిన సంధ్యాస్తగిరిశోభ
పలు తెఱంగుల పులుంగుల బెడంగు
వెన్నెలపూవుల వెలయించు నెలపాయల్
జలజలఁ బాఱు నిర్ఝరుల సిరులు
మలయానిలంబుల చలువల చెలువంబు
శ్యామలారామ కళ్యాణరుచులు

గీ. మొదలుగాఁ బ్రకృతి విలాసములఁ గరంబు
కవులయూహాప్రపంచానఁ గ్రాలునటుల
నీయలఘుశక్తిఁ బ్రసరింపఁ జేయరాదె
ప్రియగుణోద్దామ శారద శ్రీలలామ. 3

౨౦౭

నేను

శ్రీ వేంకటరామకృష్ణులు గారు

గీ. నన్ను గనిమీరు నవ్విన నవ్వవచ్చుఁ
దక్షుణాననేల కవికుమారుఁడను నేను
అమలమోహనమైన కావ్యములలోన
తతరుచిర మృదుతరాలంకృతులఁ జేర్తు
హృదయశాంతికి నిర్జన పదనివాస
మర్హమనియెంచి తిరుగు నన్నాపవలదు!
స్నిగ్ధకవితాలలామ హృత్సీమయందు
ప్రసవములఁగూర్చ నించు యీ ప్రణయకవిని
ధర్మమనియెంచి యాకవితాలలామ
దృక్ప్రసారాభిలాషదోదూయమాన
మానసంబునఁ బచరింతు నేనుగాని
సఖుడ, గాఢానురాగార్ద్ర కలితకవిత
మేడ సోపానసరణి యే జాడఁగలదొ
దారిఁజూపిన మెలమెల్లఁ జేరఁబోదు
నింపుగుల్కుచు నవనవోన్మేషరక్తి
ధారయనియెడి దూతిక దారిఁజూపఁ
గలదు భయమున నేటికో కలఁతఁజెందు
లేత ప్రాయమ్ము ధైర్యమ్ము లేదుసుమ్మ.

౨౦౩

భాగ్యపురోపవనము

శ్రీ చెన్నమరాజు వేంకటేశ్వరరావుగారు

సీ. మాధవీ పున్నాగ మాలతీమల్లికా
మాగధీ శోభిత మండపములు
తాపిఞ్ఛ సురసాల దాడిమనారంగ
కుంచిత వైచిత్ర్య కుంజగుహాలు
సహకారపల్లవ స్వాదనాదర శుకా
లాపకోకిలరవా లంకృతంబు
కలహంస కలకంఠ ఖంజరీటరథాంగ
సారసకలరవ సంకులంబు

గీ. జలపిరశరప్ర పూరిత పటుమరంద
పాన ఘూర్ణితబంభర భర్జితంబు
పూర్ణసంశోభితానేకపుష్పరజము
భాగ్యనగరోపవనము సుపర్వవనము.

గీ. అభినవ లతాంతిక పరంపరాఢ్య యగుచు
తతసుమాయుధ తూణీరతావిలాస
గరిమఁ జెన్నొంది శుకకల కంఠమధుప
లలితరవములు పాంథులఁ గలఁచునౌర.

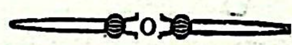
గీ. నిబిడ తరుశాఖ లెసగియు నింగిఁ బ్రాకఁ
బ్రావృడంబుదవిభ్రాంతి బరిఢవిల్లఁ
గాంచి పురివిచ్చి సరి నీలకంఠమాడు
వేసవిని నిమ్మహారామ వీధులందు.

౨౦౪

విశ్వకర్మ

శ్రీ రాఘవనగరం రామసింహము గారు

సీ. ఆదరించినవారి కపకార మొనరించి
ప్రజ్ఞఁ దెల్పుట మహాపాతకంబు
ఆపదఁవొలఁగించి యాప్తులౌ వారితోఁ
బగఁబూనుటయు మహాపాతకంబు
నిజమేదొ తెలియక నిర్నిమిత్తంబుగాఁ
బరనిందఁజేయుట పాతకంబు
నావంటి పరిపూర్ణుఁడేవంక లేఁడని
భావించుకొనుటయుఁ బాతకంబు
తే. తగనిపాపిష్ఠిగురుని పాదమునుబట్టి
భక్తులై మ్రొక్కుటయు మహాపాతకంబు
భక్తజననిందనము మహాపాతకంబు
విశ్వపాలనధర్మ శ్రీ విశ్వకర్మ. ౧

సీ. ఘోరరక్షోభట క్షోభకసహకార
కారణాంచిత నిర్వికారవిభవ
భవమిత్రపద్మసంభవ భావజ జనక
జనకభావప్రపంచజాల గర్భ
గర్భస్థలోకభా గ్యఫలప్రదనయజ్ఞ
యజ్ఞభుగ్జగదసాధ్యప్రతాప
తాపసాఖండ నుతశ్రీ హృషీకేశ
కేశవహృత శ్రితక్లేశసంఘ
తే. సంఘటితజయ నిస్తంద్ర జాయమాన
మానపరిపూర్ణ వసుపరిధానహీర
హీరఖచితకోటీర కోటీరధారి
విశ్వపాలన ధర్మ శ్రీ విశ్వకర్మ. ౨

శింగమ్పల్లి

శ్రీ అభినవ పాణిన్యాచార్య నరసిఙ్హ శాస్త్రిగారు

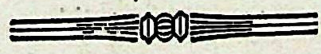

రఙ్గత్తుఙ్గవిహఙ్గపుఙ్గవలసచ్ఛృఙ్గారవేషోజ్జ్వల
త్సఙ్గద్దివ్యభుజఙ్గ భూషణసదాఽలిఙ్గద్విపశ్చిచ్ఛ్రణా
గఙ్గానవ్యతరఙ్గరిఙ్గణసువాగఙ్గమ్బుధానన్దదా
శిఙ్గమ్పల్లిపురీచకాస్తి వసుధా శ్రీరమ్య కీర్త్యుజ్జ్వలా ౧

త్రాతా తాయస్య జగచ్చయత్ర జఠరే సమ్బాధమావిష్కృతమ్
ఖ్యాతా విశ్వహృదిత్యసౌ త్రిగుణభాక్సఞ్జాతహర్షోదయః
సీతారామ ధరామరస్య భవనేచిత్రంవసత్యాదరా
ద్దాతాభక్తిగుణప్రబద్ధహృదయోభక్తాభిసంరక్షకః. ౨

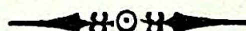
పురాజనకభూధరప్రథితపత్తనాన్తస్థిత
శ్శ్రుతిస్మృతివిగీత సద్విబుధపూజనానన్దితః
హరిశ్శరణదోఽన్యభూసురమణేస్సపర్యాదరో
గృహేసదారమణయాసరసమావిరాసీద్ధృఢమ్. ౩

నరీనర్తి చేతః కరీన్ద్రారిహన్తు
శ్శరీరేమదీయేవరీవర్తి విశ్వం
ధరాదేవమౌలేః కలావత్సుహేతో
ర్ధ్రువ స్తస్యపుణ్యైరగణ్యైః పరీతమ్. ౪

భాగ్యనగర మారి

శ్రీ వేంకట పౌండరీక యాజుల వారు

శ్లో. పూర్వందూరతరేస్థితా ప్రభుభిర్వై యేషామహామారికా
దిష్టం ప్రాప్తవతి ప్రభాగత భయాగత్యాత్ర సమ్యక్స్థితా
ఆరభ్యాశ్వినమాసమాసురసమామాఘాంత మత్యుగ్రతః
ప్రత్యావృత్యహరత్య సౌ ప్రతిగృహం ప్రాణాన్ నృణాం ప్రత్యహం.

ప్రాత ర్గృధతరోద్ధానం సంగమే జ్వరదీపనం
మధ్యాహ్నే స్ఫోటకోత్పత్తి స్సాయ మగ్నిప్రవేశనం. ౨

ద్వారాణ్యనాబధ్య ధనాభిలాష
మచింత్యసంత్యజ్యచ బంధువర్గం
ఆరామవాపీవనకూపభూమి
మాశ్రిత్య జీవామ ఇతి ప్రజగ్ముః. 3

వీధ్యాంవీధ్యాం మందిరేమందిరేవా
గోష్ఠేగోష్ఠే చత్వరే చత్వరేచ
పణ్యేపణ్యే యత్రకుత్రాపిజంతు
ర్వారంవారం మార్గితో వానదృష్టః ౪

ఏవంమహామారికయాజనానా
మభూత్త్రయః పూర్వ కృతాఘదోషాత్
సోప్యాదిదేవీచరణారవింద
స్మృత్యా పునర్నైవ భవేత్కదాపి. ౫

౨౦౩.

వారాణసి

శ్రీ శ్రీకృష్ణానంద భారతీ దేశికుల వారు

శ్లో. శ్రీమద్భూరమణీమణీగళలసత్త్వానీయసన్మాలికా
మధ్యాంచన్మణిసన్నిభాతి-విపులాశ్యావర్త దేశస్థితా
రోదస్యాహ్వాయశుక్తిసంపుట సుముక్తాభాత్రిలోకీసభ
వక్త్రాంభోరుహమార్గ పంకతిలకో భాభాతి వారాణసీ.

గద్య. నేయంపురీ గండమండల పరిభ్రమస్ఫురమర మండలాఖండల మణికుండల మండితప్రకాండ పాండురమదశుండాల మండల మండితా ఖరతరఖురఘట్టనోద్భూతధూళీ పాళిపాళిచుద్భూత మృగపాళిమండలై రతిమానగతిమానై రవమానితపవమానై రత్యుచ్చైరుచ్చైశ్శ్రవశ్శ్వః క్షపణనిపుణైరశ్వబృందై స్సుందరాభిస్సుందురాభిరభినందితా జంభాసురదంభాపహ కుంభీశ్వర డింభావళికుంభస్థలసంభూతసుముక్తావళి యుక్తాఖిలవస్త్రావళి శస్త్రాప్రియకరకంజార్పితమదిరాపానసంజాతమదఘూర్ణమానాం జనాంచితనేత్రకంజవిలసత్కుంజరయానాపుంజరంజితగంజావళి మంజులా.

శ్లో. నేదంనుహీమండలమభ్రమేవ పురాణిశేమాన్యురుభానిభాని
శైలాశ్చనైతేంబుముచోనహీయంవారాణసీపూర్ణమృగాంకఏవ.

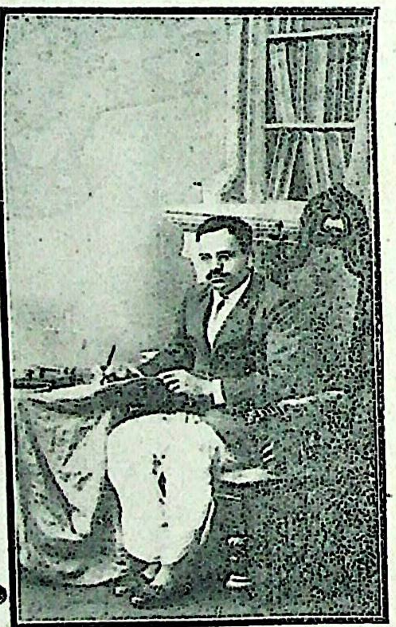
౨౦౭

కుసుమాపచయము

శ్రీ ఎం. వి. మాధవరావు గారు

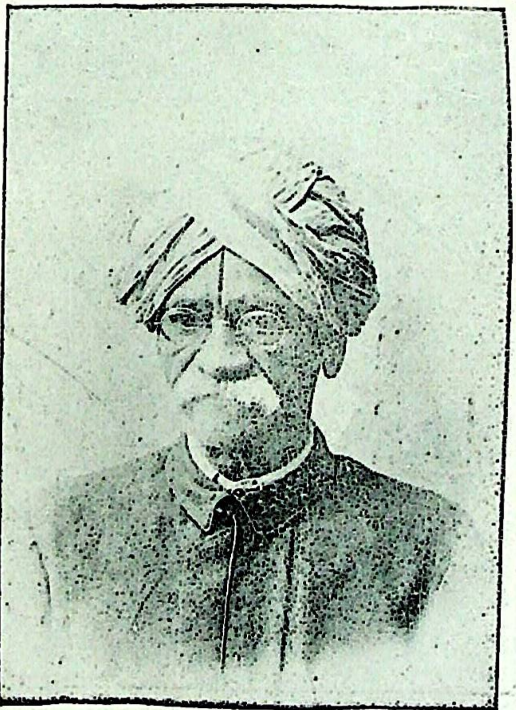
వికసిత మనోహరములైన విరులఁగాంచి
కోసి యానందపడెదవు కొంతసేపు
తమక మొకయించు కేనియుఁ దగ్గగానె
మూలఁబడవైచెదవు దాని ముక్కలెల్లఁ
దరువుఁబాసిన కుసుమంబు చక్కదనముఁ
బూర్వలావణ్యమంతయుఁ బోవుననుచుఁ
దెలిసియునుగోయ యత్నించుఁ దెలివిలేని
పనిని, నేమనుటో? పిల్లతనముగాక
కొమ్మనున్నట్టి పుష్పంబుఁ గోయఁబోక
తావులనుగ్రోలు టుచితంబు దాపునుండి
మధువునాస్వాదన మొనర్చు మధుకరంబు
హానిసేయుటకలదె? ప్రసూనములకు
సుందరములైన వస్తువుల్ చూచినపుడు
భ్రాంతిఁజెందని మనుజుండు పరగఁగలఁడె
చక్కఁదనమును బ్రేమించు హక్కు కాని
దానిఁజెరచు ప్రయత్నంబు తప్పుకాదె?

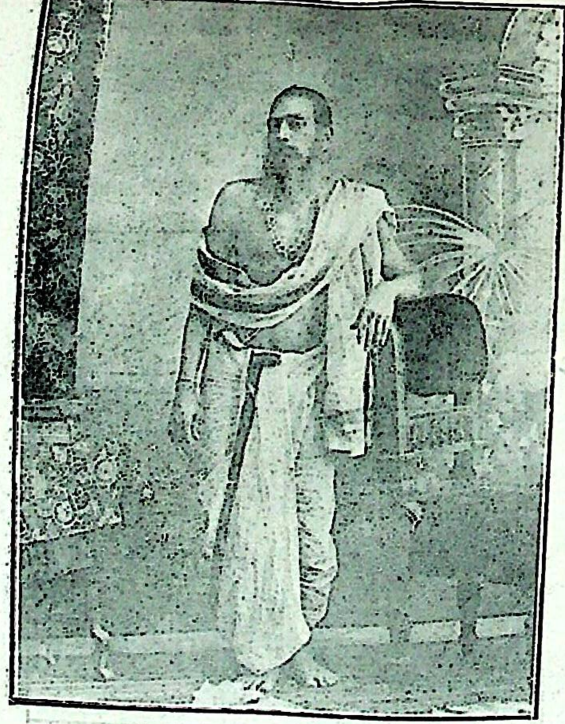

[౮౩] శ్రీ కాళ్లూరి రాజేశ్వర రావుగారు

[౯౯] శ్రీ రంగధామనాయుడుగారు

శ్రీ వారణాసి రామయ్యగారు

శ్రీ రామకవచం అనంతశాస్త్రి గారు

౨౦౯

విధి

శ్రీ శ్రీరామకవచం కృష్ణయ్య గారు

సీ. కలయెల్ల పక్వాన్నములవండి తినిపింపఁ
జవిలేదనుచు గోల సలుపువారు
భూమిపైయడుఁగిడఁ బురబురఁ బొక్కుచు
నడువలేకను జాల నడలువారు
తులనెఱుంగని హంస తూలికపైనుంచ
మేను కందెనటంచు మిడుకువారు
మేనసొమ్ములువెట్ట మేలిమిగాదని
యలుకచే దిక్కులకురుకువారు
గీ. నట్టి కొమరులకే కూడదనక నేడు
నాకులాహారములు కంటకాళినడక
జాలపడకలు చివురులు రమ్యభూష
లయ్యె నెంచఁగ విధికసాధ్యంబుగలదె.

౨౧౦

క్షయోదయము

శ్రీ చకిలం శ్రీనివాసరాయశర్మ గారు

క్షయయు నక్షయమును లలికలిమిలేమి
వ్యయము నాదాయమును బరాజయము జయము
కష్ట సుఖములు క్లేశంబు ఘనము దీర్ఘ
హ్రస్వములును స్థూల సూక్ష్మంబులాదిగాఁగఁ
గడచె "క్షయ వత్సరంబా! నక్షయయె గాని.

౨౧౧

స్మృతి

శ్రీ షబ్నవీస్ వేంకటరామనరసింహారావు గారు

సీ. సకలసత్కృతులందుఁ జాయపోలికనన్ను
నను సరించినయట్టి వినయభరిత!
ప్రాణంబుకంటె న త్యధికంబుగను నన్నుఁ
బ్రేమించినట్టి స త్ప్రేమధామ!
స్వర్లోకమున కేగు సమయమందైననా
మాటదాటనియట్టి మహితశీల!
పెనుగష్టములయందు బెగడొందనీక న
న్నారడించెడునట్టి ధీరచరిత!
తే. గీ. మగువ! నీఋణ మెన్ని జన్మములకైన
నగునె చెల్లింప నీదు సాయంబులేక?
జానకీ! నాయుదయలక్ష్మి నమసిపోయె,
నదయ వైసివె ననువీడి యరుగుకతన!

౨౧౨

కలికాల మహిమ

శ్రీ మరింగంటి సీతారామానుజాచార్యులు గారు

మ. అరయర్ సజ్జనులర్ హసించు దురితుండా వాక్య సంశ్రోతలై
పరిపాలించరు భూపులాత్మగత సద్భావాపరాకర్షులై
హరిమో స్వాత్మవిధాన మర్చకజన స్వాధీనముగ్ జేసి సు
స్థిరచిత్తుండయి మానమూనె దురితుర్ శిక్షించకెం తేనియుర్.
క. వేదోపబృంహణస్మృతు లాదినిఖిలగ్రంథముల మహా నీచముగా
వేదముల నపార్థముగా బోధయొనర్తురు సమస్తమును గనకెలమిర్

౨౧౩

గ్రంథాలయము

శ్రీ ఊటుకూరు అనంతరామయ్య శర్మ గారు

మ. కృతకృత్యుల్ మతిమంతు లుద్ధురజగద్విఖ్యాతు లుద్యత్కలా
తతిధౌరేయులు పూర్వకాలికులు నిత్యం బాంధ్రభాషాసతీ
హితరీతిం గనవృద్ధినొందె నిపుడో హీనస్థితిం జెంది దు
ర్గతిపాలై చెడె యస్మదీయులకు దౌర్బల్యంబు సూచింపుచున్.

ఉ. ఆంధ్రకళాసతీమణిని నారసి ప్రోచెడువారు లేక సై
రంధ్రియుఁ బోలె దాస్యముఁ గరమ్ము భరమ్ముగఁ గోటి దుష్ట పా
రంధ్రుల చెంత సల్పె సుకరమ్మె మనోవ్యథ కాదె యక్కటా
ఆంధ్రజులార! చూచు టెట్టు లాదరణంబును జూపి కావరే.

గీ. అఖిలధార్మికచింత లందలి విముఖ్య
మమల ధర్మార్థకామమోక్షముల నెలవు
శాశ్వతాధికకీర్తి శశ్వత్కరంబు
నాంధ్రగ్రంథాలయమ్మె సుమార్యులార.

౨౧౪

విద్య

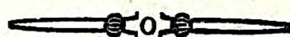
శ్రీ నలంతిఘుల్ చక్రవర్తుల తఁయాల వేంకట నృసింహాచార్యులుగారు

ఉ. భూరిగసంశయాపహరముం సుకృతావహముం బరోక్ష సం
చారమహార్థదర్శనము, సర్వవిలోచనమైన శాస్త్రమె
వ్వారికి దుస్సహంబగునొ, వారు మహాంధులటంచు నెన్న నా
నేరికి నైన విద్యను గ్రహింపఁగఁ జెల్లును సర్వకాలముల్

౨౧౫

వర్షర్తువు

శ్రీ శేషం జగన్నాథాచార్యులు గారు

ఉ. వారిదబృందముల్ దివిని వ్యాప్తములై దిననాథుఁదీప్తుల
న్నారయ మ్రగ్గఁజేసె హలికావళి భూమిఁబెకల్చి బీజముల్
వారక జల్లుచుండిరిక వావిరి పంకిలభాజియయ్యె నీ
ధారుణి పల్లవాంకురితధామము నై విలసిల్లె నెల్లెడన్.

సీ. విద్యుల్లతాజాల విభ్రమభ్రమణచే
భయదగర్జిత సముద్భ్రాంతమగుచు
గాఢాంధకారమై కప్పెవారిదపంక్తి
గగనభాగము కడు సొగసుఁదనర
చల్లనిగాడ్పులు చాలవీఁవఁగజొచ్చెఁ
బక్షులరావముల్ పరగ హెచ్చె
పుష్పఫలాదులు భూరిమైధరఁ వ్రాలె
వడి పరాగంబు దిగ్వ్యాప్తమయ్యె

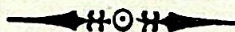
గీ. నింతవింతయు నెన్నఁడు నెఱుఁగనహహ
వానగురియంగఁజొచ్చె నిబ్బరముచాల
గుడిసెలోనికి జొయెదఁ గొమరుమిగుల
నిలువఁజాలను వెలుపల నిక్కమిపుడు.

౨౧౬.

పరిదేవనము

శ్రీ దొంతిరెడ్డి పట్టాభిరామారెడ్డి గారు

సీ. సిరిగుల్కు బంగారు చెలువంబు కళలీను
　　తిరుమేను సేవింపఁ దవురు టెపుడు
నిండుపున్నమ నాఁటి పండువెన్నెలనేలు
　　చిరునవ్వుఁ గనుఁగొని చెలఁగు టెపుడు
పరువంపుజాబిల్లి గరువంబణఁపఁజాలు
　　నగుమోము వీక్షించు నయమదెపుడు
తరికొండజనసమా వరసుధారసమును
　　మించుఁబల్కుల నాలకించు టెపుడు

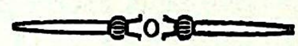
గీ. నాగురుస్వామి నాతండ్రి నాదువేల్పు
నాదు పెన్నిధి గురుని నీనాఁడు బాపె
విధియటంచును దూరుచు వెతలనొంది
యొక్కయెడ చిత్తమునకొక్కయూహదోఁచె.

ఉ. శోకమెలంగరాదు మఱిపోయినపిమ్మట సేవఁజేయఁ కే
రాకకు వీలులేదు యతిరాజుల పాలికి నేఁడెపోయి వే
నాకు జనించెఁగాకలతి నాదగు భ్రాంతి నెఱుంగఁబల్కెదర్
గాకయటంచు నేఁ దలఁపుఁ గాంచినయంతట దైవసూచనన్.

౨.౧౮
శరదృతువు

కవిసార్వభౌమ శతావధాని శ్రీ వడుకూరు వేంకటశాస్త్రి గారు

శరదారంభ విలోల శుభ్ర జలదవ్రాతాంతరేషు స్ఫుర
ద్ధరినీలప్రతిమానసూక్ష్మజలముక్పుంజాః పరం జజ్వలుః
కలశాంభోనిధివర్ధితేషు విపులేషూర్మిప్రజేషుస్థితా
రమణీయా ఇవ వారిజాసనగురోశ్శ్యామా అభివ్యక్తయః. ౧

కింవర్షాప్తతటిద్వ్యాళముక్తనిర్మోకరాశయః
కించిత్కాంచిత్తత్రతత్రమలినాశ్శారదాంబుదాః ౨

ఉచ్చైశ్శ్రవోభ్రముపతీధవళౌ మఘోనో
ద్వేవాహనేపయమపి శ్రుతవాహనాని
అస్మాన్స్వయుక్తమతినైల్యమమీ బభూవు
ర్ధారాధరాః పరిగృహీతవలక్షభాసః. ౩

శరదవనిభృతే సముద్ధృతాస్తే
పటనిలయా ఇవ భాంతి శారదాబ్దాః
ఉదధివిరహజాత దేవగంగా
గురుతరపాండిమమండలాని వాభ్రే. ౪

వరగంధర్వముఖాంచితో గ్రహపతిర్మార్గే సేశుభే బాహులే
సమభూద్విష్ణురితి ప్రమోదభరితైర్బర్హిర్ముఖైస్సత్వరం
అవదాతానిపటానిశోషయితుముద్ధాతానిగంగాంభసా
పరికీర్ణానిదివీవసంరురుచిరే పాథోభృతశ్శారదాః. ౫

రాజాసౌ పరిణీయదాస్యతి శరత్కాంతాం వసూనాం తతిం
నిశ్చిత్యేతి శుచిద్విజా ఇహ సమాగచ్ఛంతిసన్మానసాత్
స్వర్ణశ్రేణికృతేతదస్య భృతకీభూతౌషధీసంచయై
రాస్తీర్ణాస్తరణాని వా శరవణాన్యుద్భేజిరే సర్వతః. ౬

శ్రీ

దంతము

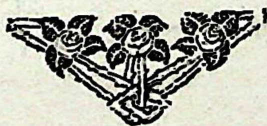
శ్రీ రంగాపురము వాడాల నరసింహము గారు

సీ. స్వాచేష్ట నవ్యయోషాశిరోరత్నాంచి
తాధరపీయూష మానియాని
చటుల నూత్న ముకుర చ్ఛవిగల జవరాండ్ర
గండస్థలకుతుల్ గడపికడపి
లవణామ్లతిక్తాది లలితమద్రసయుక్త
దివ్యాన్నరుచు లెల్లఁ దెలిసి తెలిసి
ఘృత తైల గుడపిష్ట యుతపక్వపంచ భ
క్ష్యాంచిత సారంబులరసియరసి

గీ. వేసరితొ వృద్ధతనఁజూచి రోసినావొ
ఉదయసమయాంగుళీ ఘాతకోర్చవైతొ
మిట్టిపడి కదలివిడి తోబుట్టువులను
బాసిచనుటొప్పునే యగ్రభాగరదమ.

ఉ. మోమును జిన్నఁబోవఁగను ముగ్ధలుసూచి హసించుచుండ నెం
తో మదిచింత నొందఁగను దిన్నని పల్కులు దుస్సిపోవఁగన్
గోమలదంతచేల మదిఁ గుందుచు వ్రాలఁగఁ బూర్వజన్మ హృ
ద్ధామముఁ బాసిపోతివె రదంబ కదంబపరిత్యజంబవై.

౨౧౯

కపోత విలాపము

శ్రీ శ్రీరామకవచం అనంతశాస్త్రి గారు

మ. దిశలాక్రాంత తమోభయానక దశాదృశ్యంబులై యుండఁగ
రక్షశనిర్ఘోష వలాహకప్రకర మాకాశంబునుం గప్పె దు
ర్దశలంగూర్చెను గర్మబంధ మహహా దైన్యంబు పెంపొందెఁ దా
నశనోపార్జనబుద్ధినేగెను మదీయార్ధాంగి యెందుండెనో. ౧

ఉ. ఎంతటిదూరమేగినదొ యెంతటిదుర్దశఁ దూలియున్నదో
కాంత దురంతసంతమసకాలనిరంతరబాధ లొందెనో
వంతలఁజిక్కిసొక్కి బలవంతపు వేదన నంత మొందెనో
యింతిసిఁబాసియెట్లు భరియింతును బ్రాణముఁదోఁచ దింతయున్.

ఉ. శ్యేనము మెక్కెనో యురులజిక్కెనొ రెక్కలునొచ్చిసొక్కెనో
మానిని రాకఁదక్కె బహుమార్గము లెక్కను చిత్తవృత్తిలే
దేనివిపత్తుగూడ నిగ్గి యింత యుపేక్షసహించియుందునే
కానసికన్నులన్ గతముఁ గానక నేనిఁక నెట్లుదాళుదో. ౩

౨౨౦

స్మృతి

శ్రీ చొల్లేటి నరసింహశర్మ గారు

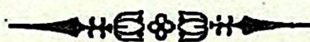
మ. శ్రీ శివరామ భట్టకులశేఖర యాశ్రిత లోకరక్షణా
శ్రీశివభక్త సత్యగుణ శిష్టుఁడ సోదర బంధుమిత్రులం
బాసి యథేచ్ఛనుంటకయి పాల్పడి యీభువి వీడనెంచితో
హా! సగనేత్ర వీడిచన న్యాయమె వేంకటరామ ధీమణీ.

౨౨౧

దైవకృప

శ్రీ పురుషోత్తమరావు గారు

నీదయాదృష్టి కలిగిన న్మేదినిపయి
నెందుకును గొఱగానివాఁడేని భార
మించుకేన్పురిoషక నిర్వ హింపఁగలఁడు
త్యాగమువహించి పెద్ద కొండంతపనిని. ౧

నీదయాదృష్టికలిగిన న్మేదినిపయి
కరకు కరవాలముననెదెగ నరకునట్టి
కటికవాఁడయునని మేష కాలమందు
భక్తిమార్గవర్తనుఁడయి పరగఁగలఁడు. ౨

నీదయాదృష్టి కలిగిన న్మేదినిపయి
కాసునీఁలేనివాఁడు సింహాసనంగ
సరసగుణగణాలంకృత జనముఁబొగడ
చిత్రముగ దానధర్మముఁ జేయఁగలఁడు. ౩

నీదయాదృష్టి కలిగిన న్మేదినిపయి
వావివరుసలు లేనట్టి పాపియైన
కూటసాక్ష్యముఁబల్కెడు కుటిలుఁడైన
మాఱుపుట్టెంది యోగవిచారుఁడగును. ౪

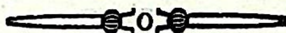
నీదయాదృష్టి కలిగిన న్మేదినిపయి
కన్నమునఁబోయి దొంగిలి కన్నమునను
సులభముగవచ్చు పేర్వడ్డ చోరుఁడైన
యఃశమునందు నిస్గార్చి కార్యార్థియగుచు. ౫

౨౨౨

వసంతఋతువు

శ్రీ జి. రాధాకిషన్ రావు గారు

కోదమ తుమ్మెద గమి ధనర్గుణముచేసి
ఫుల్ల చూతాంకురముల నమ్ములుగఁజేసి
కాముకుల డెందములఁ జీల్పఁగాఁ దలంచి
చాన! చనుదెంచె రాజ వసంతుఁడదిగో!

రమ్య దీర్ఘికాంబువులకు రత్నకాంచి
కావితతికి విలాసినీ గణములకును
సోమరుచులకు పుష్పిత చూతములకు
నొసఁగు సౌభాగ్యమీ వసంతోదయంబు

కర్ణములయందు నవకర్ణికారములను
కలితచంచల నీలాల కమ్ములందు
ఫుల్లనవమల్లికాశోక పుష్పవితతిఁ
దాల్చి వెలయింతురా పల్లెముదాజనమ్ము

చందనార్ద్రహారంబులస్తనములందు
వలయముల నంగదంబుల బాహులందు
నవ్యకమనీయ కాంచుల నడుములందు
తరుణులు ధరింత్రు కామసంతప్తలగుచు.

కామశిథిలంబులైనట్టి గాత్రములను
వాఁడి యుచ్ఛ్వాసచేవీను బంధనములను
గలిగి దగ్గఱనేయున్న కాంతులందు
కమలనేత్రిలు కమ్రపేమఁ గలిగియుంద్రు.

కాళిదాసు ఋతుసంహారమునుండి

౨౬౩

వసంతము

శ్రీ అవధానం శేషశాస్త్రి గారు

సీ. వేలకుమించు బల్ వింతజాతులుగల్గు
నంటుమామిళ్లు సౌఖ్యంబు దెల్ప
నల్లంబుదనియంగ ఝల్లుఝల్లన రాలు
పూలొప్పుచెట్లు సొంపులుఘటింప
చిన్నకాల్వలగుండ సన్నగాఁ బ్రవహించు
లహరీ విశేషముల్ లలిదలిర్ప
పలురహస్యములకిమ్ములుగాఁగఁదనరారు
బహునికుంజమ్ములు పరిఢవిల్ల

గీ. ఝల్లిరభాసిల్లు చిత్రసంపన్నమగుచుఁ
జూచువారికి మిగుల దృష్టులకుభ్రమను
గలుగఁజేయుచు లక్ష్మీకా కరమునగుచు
భద్రకరమైన సుందర భవనమనఁగ

సీ. చివురుటాకులమెక్కి చెలఁగిజొంపములందు
నిలచి కోకిలలు వా నేర్పునెరప
విహతపత్రములైన వృక్షజాలములెల్ల
కిసలయంబులతోడ నెసక మొసఁగ
కమనీయతరములై గంధవాహంబులు
జనులకు మిక్కిలి సౌఖ్యమొసఁగ
దినములకంటె రాత్రిగణంబులేచాల
సౌఖ్యకారణవిశేషము వహింప

గీ. నెందుఁజూచిన మల్లెపూల్విందుసేయ
మహిమ పెంపొంది సౌఖ్యధామంబుగాఁగ
నలరెడి వసంతబుతువెన్న నగునె మాకు
బ్రహ్మకైనను వేనోళ్ల వానికైన.

౨౨౪

ధనగర్వితులు

శ్రీ గార్లపాటి రాఘవరెడ్డి గారు

గీ. పేదలను గొట్టియును తిట్టి సాధులట్టి
వారిరట్టులఁ బెట్టి పాపమొడిఁగట్టి
యక్రమంబుగ ద్రవ్యంబు నార్జనంబు
చేసినామని గర్వించు చెనఁటులార! ౧

గీ. పడవుఁ బడఁతియుఁ గడియించు బాకిదియును
గూడఁబెట్టను దొరవాటు కడుఁగూర్చు
న్యాయమును వీడి ఘనతఁబో నాడిభూత
దయవిసర్జించి యార్జించు ధనముఘనమె. ౨

మ. ధనముంగూర్పఁగ న్యాయమార్గములఁ దద్దన్ గూర్చి శ్రీనందు సా
ధనమాదానన పాపభీతివిడు దుస్తంత్రాళిచేఁ గూర్చుమీ
ధనమేల్లన్? గనలేదె మీవలనె యీ ధాత్రీతలంబం దనే
కనరుల్ చూరిచి సీల్గిరందు నొకఁడున్ గర్వ్వానఁ గొంపోయెనే. ౩

చ. మఱచియుఁ జేయఁబోవరొక మాఱునహాయము నేరికేని సా
దరమున దీనమానవులఁ దగ్గఱదీయఁగలేరు సత్కవీ
శ్వరులను సత్కరింపఁగల వారలుఁగారిఁక నింతమాత్రకే
గరువముఁబూననేటికిఁ జగంబున మీవలికొందు మిన్నలో! ౪

గీ. సత్కృతులకై వ్యయంబును సల్పనట్టి
విబుధ సత్కారమున వెచ్చఁ బెట్టనట్టి
హితుల కాపదవేళ సందీయనట్టి
ధనము వహ్నిని వ్రేల్చు నింధనము నిజము. ౫

౨౨౫

సూర్యాస్తమయము

శ్రీ మాడభూషణం దేశికాచార్యులు గారు

శ్లో. నమః కర్మైకరోమ్యేనం వమంతం ధామసామగం
నమస్కల్లోక చిత్తైక శర్మదం కర్మసాక్షిణం. ౧

శ్లో. అపిక్రియాయామయో భాస్వాం శ్చరిద్వాపి నతాంపథి
నిషేవ్యవారుణీం కాలా ద్ధంతిస్నాతుం గతోంబుధిం. ౨

శ్లో. పాశ్చాత్యపానీయనిధౌ పపాతైషపతిస్త్విషాం
పశ్యతారాగణవ్యాజా దుత్పతంతి పృషంతిచ. ౩

శ్లో. ఆకాశవృక్షాన్మిహిరాపదేశా త్ఫలంసముద్రస్యతలేపపాత
తదుత్థితాంభః కణసన్నికాశాః స్ఫురంతినక్షత్రగణాస్సమంతాత్. ౪

శ్లో. వసుమూర్తే తరణిమర్త్యజ్యోత్యధునాపశ్చిమాంబుధౌ
ఇతివ్యోమాగ్రమాక్రమ్య క్రందత్యండజమండలీ. ౫

౨౨౬

గోపికావిలాపము

శ్రీ యామవరం వేంకటరాజశర్మగారు

మ. కచసౌగంధ సుమాపకర్షణకరుం గాంతాముఖాబ్జాత భా
కుచసంశ్లిష్టవరోవిలాసు నధరాంకూరామృతాహారు ద్వ
కృతిచకూనందకరాంగుని గనిచో రామల్మనోజాత బా
ణచలత్స్వాంతలు గానివో శిలలెవో నారీమణుల్ భూస్థలిన్. ౧

ఉ. మెచ్చి కనుంగొనంగను సమీపముచేరి సుమాస్త్రకేళిలో
ముచ్చటలుగ్గడింపుచు ప్రమోదముఁజెందఁగఁజేరి రల్లప్రో
ల్లచ్చికి పంచవందిసల లాగుననుండు వనంబులోనికిన్
బొచ్చెములేని గూర్మిఁగల పొందొనరించిన మానరెవ్వరున్. ౨

నిశీథము

శ్రీ చిరుమఱ్ఱి నారసింహాకవి గారు

క. వరకిసలయకింశుకభా సురవిద్రుమములకుఁ దనరు శోభితము బగాఁ
బురణింపనరుణరుచిచే జరఠార్కా తపము లింపెసఁగఁ బేశలమై౧

గీ. భుజగభుక్కంఠ కలకంఠపురవిరోధి
కంఠ కాదంబ కాకోల కాకవితతి
తనమరుచిరంబుచేఁ గేరననువుఁ దనరి
యిరులువాటిల్లె జనులకబ్బురముగాఁగ. ౨

సీ. జలజాప్తుఁడబ్ధి గుగ్గింకులిడంగ బైకుబ్బు
పూన్కి పెల్లెగయు తుంపురులనంగఁ
గడువియల్లక్ష్మి శృంగార కలాపోన్న
తముల కైకూర్చు ముత్యములనంగ
ఆలిదేటి కాలమాల్యకరిఁదా గగనదే
వత పైనిఁ జల్లుపువ్వుములనంగ
సమరులాశశికళోత్క్రమనుముఁ గ్రోలెడి వేళ
లను జారనగు సుధాకణములనఁగ.

గీ. ప్రాగ్వధూఘన హేలానుభవకరండ
మటుల బిసనల్లి చిత్రంబు లలవరింప
బరఁగివిరిసిన కపురంపుఁ బలుకులనఁగఁ
బెకు లైక్రిక్కిఱిసె మింటరిక్కగుంపు 3

శా. అంధప్రక్రియలంది పుల్గుగమిఁడాయంబోయి యత్ప్రత్తిమో
హాంధత్వమ్మున మేసులన్ నిమిరి యూహాల్ బెంచియాశావనా
సంధిన్ బ్రేమ్మఁ గడస్సినల్గడలఁ గాంతుంజెంది కంజస్థితిన్
జెందెన్ వేజతపక్కి గానకరవల్ చర్చింపఁగాఁజక్రముల్ ౮

సీ. మేల్దోపనగు కప్పుకాల్గాపు హారముల్
గళములందొకవింతఁ జెలువలర్ప
మించుతళ్కులజమాయించు నెమ్మేనుల
చెలిమికస్తురిచుళ్ల చీరలమర
చెలఁగుచన్గవలము స్త్రీమ గాఁగగునీలి
రవికలు బలుఠీవి రాజిలంగ
వితతమౌమృగనాభి వెడచయానెదగుంపు
లందలితావులు గ్రందుకొనఁగఁ

గీ. దల్లుగనులీలఁ జెల్లించి కల్లవల్కు
లెల్లమగలకువాక్కుచ్చియింపుసొంపుఁ
జెంపు వాటిల్లఁ దమతమప్రియులఁగదియ
నేగి రభిసారికాంగన లిరవలర్చి. ౯

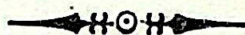
మ. తరుమూలంబుల భిత్తిసంఘముల చెంతంగొండలందన్ సరో
వరతీరంబులఁ బాడుదేవళములన్ వంగళ్ల బెంపూడ్చి బ
ల్సురతభ్రాంతిఁ బొసంగ సుందరులపై శోభాయమానోన్నతుల్
నెఱిఁదూలన్ భుజఁగుల్ మెలంగిరటు మేన్నిటుల్ ప్రశంసించుచున్.

౨౨౮

గొల్లఁడా!

శ్రీ కేశవపంతుల వేంకటనరసింహ శాస్త్రిగారు

మ. పరకీయాన్నముఁ గోరవీవను జగత్ప్రఖ్యాతి నిక్కంబుగా
నరుణోద్యద్గమనంబుఁ జూచి వెస నీకై నీవె నీయింట నా
పరమాత్ముం డొనఁగూర్చినట్టి కలిమో పక్వాన్నమో మెక్కి దు
ర్భరమోదంబున నేగుచుందువట నీ భాగ్యంబదేమో కదా. ౧

మ. రసనా చంచలతన్ గణింపవు లసద్రాజీవ పత్రాక్షులిం
పెసలారన్ బరిచర్యసేయ నది పాపీయస్త్వ సంపాదకం
బసిరోయంచుఁ దలంచి పోయెదవు నీ వేపస్తువున్ గాంచి దు
ర్వ్యసనంబున్ మగిడింపఁగల్గితివొ నా ధీరా! చెప్పుమో గొల్లఁడా. ౨

చ. కృషికులు నిన్ను నీచుఁడని గేలినొనర్ప గణింపవైతి ప్రా
వృషికపయోదజాల జలవేగమునన్ భయమొందవీవు పం
చషముగు శౌనకంబువడి సాయముగాఁగ మృగేంద్రునైన నా
మిషమును మెక్కనీవు తరమే వచియింపఁగ నీసుచెయ్వులన్. ౩

ఉ. క్రేవలఁ గొన్ని పూరిఁగొనఁ గ్రూరవృకాళి యొకింత దూరమం
దావికభీషణార్భటుల నాడ భవత్ప్రభుతా విశేష సం
భావనమద్దిరా యన భ్రమన్ బురికొల్పెడి నీదుసింహనా
దావళి వీనులారవిను ధన్యతముండెవఁడయ్య గొల్లఁడా. ౪

మ. భవుఁడో మాధవుఁడో విధాతయొ శచీప్రాణేశుఁడో కాక నిం
కెవఁడో నీహృదయాబ్జవాసి కన నీకే వేద్యమౌ మాకు నీ
వవనిన్ మానసుతోడ నేగుటయు నూహాబాహ్యమౌ పల్కు లి
య్యవియే గోచరమింత కేది నిజమూహల్ సేయనో గొల్లఁడా. ౫

౨౬౯
దుష్టసతి
(శ్రీ యామిజాల వేంకటశాస్త్రులవారు)

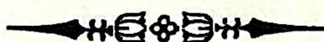
సీ. వినుము పితామహ వినయవిహీనయై
 పతియాజ్ఞజరుపని భార్యయేల
ధర్మార్థ కామాదికర్మలకెల్లను
 మూలమే భార్య సత్పూజ్యమైనఁ
గాకుండి శుభవిఘ్నకారియై క్రూరయై
 మేరమీరి స్వతంత్రధారియగుచు
భర్తనుల్లంఘించి భయభక్తులెడఁబాయు
 భార్యనువిడుచుటే భావ్యమనుచు
గీ. వేదశాస్త్రములును వివిధపురాణము
 లాదకిజూచి వారు వేరువేర
కోరిజెప్పిరన్ని క్రూరభాషిణియైన
 భార్యసేయుపనులు పతినివిడిచి. ౧

సీ. కఠినురాలై క్రౌర్యకార్యములేసేయుచుఁ
 బతితోడ కలహించు భార్యయొకతి
బుద్ధివిహీనయై ప్రొద్దులఁబుచ్చుచుఁ
 బొరిగిల్లుదిరిగెడి పొలఁతియొకతి
పనులుసేయకనింట పాలుమాలుచునుండి
 సోదిమాటలుజెప్పు సుదతియొకతి
పరులతో ఘనమని బలుమాటలాడుచుఁ
 బకపకనవ్వెడి పడఁతియొకతి
గీ. మగనిమాటవినక మారుమాటలుబల్కి
భర్తతోటి తిరగబాటుజేసి
తనకుతోచినంతె ధర్మంబటంచును
వినని భామ నపుడె విడువవలయు. ౨

౨౩౦

మాతృభాష

(శ్రీ గంగా లక్ష్మన్న గారు

మ. ఘనమీరీతిగ మాతృభాషలను సన్మానింపుచుఁ వేడ్కమై
మనుపంజాలక మూలఁద్రోసిన ఘనంబాయంచు జాత్యేతరుల్
మనమందక్కటికంబు దక్కెకడు పెల్చుఁ వారలెగ్గాడ నే
మనఁజాలంగలనయ్య మానములు పోనైయుండఁగా నీమెడఁ. ౧

గీ. ఆంధ్రులేతప్ప నితరు లేరైన గాని
మాతృభాషను గాదని మారుభాష
నభ్యసించిరె భూలోకమందు నెందు
మానధనులార భాషాభిమానులార. ౨

మ. కరుణాసార పరంపరల్ చిలుకుచుఁ గౌతూహలంబొప్ప శ్రీ
కరులారా! మతి మీరు నాదరమునఁ గన్గొంచు సొంపారఁగాఁ
గరమున్మాతృకమైన యాంధ్రసుకలాకాంతామణిం బ్రోవఁగా
నరుదా మాతృక కీర్తికై బరఁగదే యాచంద్రతారార్కముఁ. ౩

గీ. మానసమునందు కడునభిమానముంచి
మనుపుఁడీ మీరు దయతోడ నాంధ్రభాష
దాన మీగౌరవము లేమి తగ్గిపోవు
కులము వెలిగాదు కీర్తియుఁ గోలుపోదు. ౪

౨౬౧

పాండవుల సందేశము

శ్రీ మేడిశెట్టి వీరాస్వామి గారు

తే. గీ. భండనంబున కురుపతిం బరఁగనేఁడు
చెండివేసెన నిదెచూడు ఖండితముగ
మండలేంద్రునియాజ్ఞలో నుండనేల
కొండలడవులయందును గుందుచుండ ౧

ఉ. ఊరును వేగ దంతిపురి కేగిముదంబున వారితోడ సత్
కారణకార్యముల్ మిగుల గల్గినఁగీదు జయంబు ధాత్రిలో
వారకనొంచు నిర్వురకు వైరము వద్దనిచెప్పి యెంతయుం
గోరుమ యైదుగ్రామములఁ గూరిమి నిచ్చినఁ జాలు మాధవా. ౨

క. ఒడఁబరచి మాకువారికి
పుడమి సగముఁజేసి పొందుపొసఁగి మనుచు నుం
డెడునట్టి తెరఁగు సేయుట
కడు మేలది గౌరవము సుఖంబును గల్గుం. ౩

తే. గీ. కౌరవేయులు పాండవుల్ గలిసియుంట
స్వప్నవార్తయెగాని నిజంబుగాదు
ఎట్టులైనను సంతసమేజనించుఁ
గాన కోరుము సగఁబాలు మానివినత. ౪

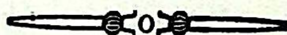
తే. గీ. పాండవేయులు కౌరవుల్ పుండరీక
యొక్కటే గద బంధుత్వమునను మాకుఁ
గాన వారలు మేమును గలసిమెలసి
యుండునట్టుల నొనరింపుమో గుణాఢ్య! ౫

-౨౩-

హనుమత్ ప్రతిజ్ఞ

శ్రీ తుమ్మగోటి సోమశేఖర కవి గారు

ఉ. భూరితరంగ పాలికలఁ బుష్కరమార్గము నడ్డగించు నీ
వారధిదాటి రాక్షస నివాసముఁ జొచ్చి విదేహ రాట్పుత్రీ
ధీరతఁ జూచి రేపిటకుఁ దీవముగాఁ జనుదెంచకున్న నే
మారుతినే మదీయఘన మంజులవాలము వజ్రతుల్యమే.

ఉ. దూరమె వాయుపుత్రునకుఁ దోయనులేమను పిల్లకాల్వ లిం
పారఁగ మీరుఁజూడ లవణాంబుధి గోష్పద లీలఁ దాటి వే
సారక లక్ష్మణాగ్రజుని సాధ్వి సువార్తనఁ దేకయున్న నే
మారుతినే మదీయఘన మంజులవాలము వజ్రతుల్యమే.

ఉ. క్రూరుఁడు రావణుండిపుడు కోమలిఁ దాచినఁ జూపుమంచు నే
దారుణలీల వాలమునఁ దవ్వకఁ గంఠములన్బిగించి యీ
నీరధి ముంచియెత్తుచును నిక్కముగా నిటుఁ దేకయున్న నే
మారుతినే మదీయఘన మంజులవాలము వజ్రతుల్యమే.

ఉ. మీరినయుక్తి శోధనల మానవిలోచనఁ జూచువేళ నా
బారినఁబడ్డ రాక్షసులఁ బట్టివధింతు సురారులంతటన్
బీరముఁ దక్కి కానలకు భీతిని బాఱఁగఁ జేయకున్న నే
మారుతినే మదీయఘన మంజులవాలము వజ్రతుల్యమే.

ఉ. శూరుఁడనై విదేహజనుజూడక వత్తునె జాంబవంత గం
భీరపరాక్రమప్రకట భీకరవాలము గ్రాల లంకలో
మారిమసంగిన ట్లసురమండలిఁ గూల్చటు రాకయున్న నే
మారుతినే మదీయఘన మంజులవాలము వజ్రతుల్యమే.

౨౩౩
ఉత్తరప్రబోధము
శ్రీ బి. వి. రామరాజుగారు

చ. అరదము డిగ్గి చెచ్చెర జగద్వాధిపుఁ డామెడ త్రేని గానరా
కురలి విచారతప్తుఁడయి మత్స్యనృపాల తనూజుఁ డైన యు
త్తరుని నృపాంగణాగ్రమునఁ దండవసింపఁగఁగాంచి మ్రొక్కి యా
కగణి వినమ్రుఁ డై పలికెఁ గంపితగాత్ర భయాంతరంగుఁ డై ౧

చ. మను మనుజేంద్రుఁ డాడె సభ ప్రోల మదీయతనూజుఁ డాజి దు
ర్జనరిపు మండలప్రణుత చండతరోగ్ర సమగ్రశస్త్ర సా
ధనుఁడసమాన దోర్బలుఁడుదారగుణుం డని నిన్నుగాన నీ
పని యొనరింప లెమ్మిక నరాధిపనందన జాగ దేటికిన్. ౨

మ. అరిదుర్వార భుజప్రతాప రణశౌర్యాభీల కోదండ ని
ర్భరచక్రాసిగదాస్త్రపూర్ణనటనప్రాగల్భ్య మెల్లన్ భవ
త్కరనిర్ముక్త శరప్రయోగగరిమన్ ధ్వస్తంబు గాదే జగ
ద్భరణాయత్త కసత్ప్రభావుఁడ వసాధ్యంబెద్ది నీకారయన్. ౩

౨౩౪
ఋణబాధ
శ్రీ అలువాల శేషయ్యశర్మగారు

చ. వసగలయన్ని నాళ్లు తమబంధువులాప్తులమంచు వత్తురా
పస చెడిపోవ నెవ్వరును బంచకుఁ జేరరు బిల్చుచుండినన్
వినుకున జెంది కోపమున భీషణ వాక్యములాడుచుంద్రు నల్
దెసలకుఁ బర్వులెత్త నరుదేరరు గావఁగ నెవ్వరేనియున్. ౧

గీ. మహిత మకరంద ముండఁగ మధుపచయము
పుష్పములఁ జేరుచుండును ముదముతోడ
నట్టిమధువును గోల్పోవు నంత విరుల
చెంతఁ జేరునె తలఁపఁగా సంతసమున. ౨

౨౩౫

ధన్యులు.

శ్రీ పోతంశెట్టి బాలయోగి గారు

సీ. అష్టాంగయోగముల్ గష్టసాధ్యంబులే
యైననవియె పరమార్థమగుట
నిగ్రహంబును నపరిగ్రహంబు నహింస
సత్యము లను యమ సంజ్ఞఁ దెలిసి
వీరాబ్జసిద్ధమయూరాది కాసన
ములయందు స్థిరముగా నిలువఁగలిగి
ప్రాణాదులను తమ వశ మొనర్పు రేచ
కము పూరకము కుంభకములఁ దెలిసి
గీ. పారలివచ్చెడి సంకల్పముల జయించి
నిగ్రహంబున బుద్ధి నేకాగ్రపరచి
ధ్యానమున మగ్నులౌచు సమాధినొందు
నట్టివారలె ధన్యులైనట్టివారు

౨౩౬

నారికేళము

శ్రీ కొత్వాలు రామరాటుగారు

చ. ఫలభరితంబులౌ గెలలఁ బావనమౌ చదలేటి నీటితో
నిలసమమైన తియ్యఁదన మిచ్చుచుఁ దెల్లని నిగ్గులీనునా
సలిలము దెల్పు నిట్లనుచు సజ్జనులై సుయశోవిరాజమా
నుల కనువైనచోటు గడునున్నతమైనది విష్ణులోకమే. ౧

వర్షర్తువు

శ్రీ చెన్నమాధవ వేంకట రామరాజు గారు

శ్రీరామః ప్రదిశేచ్ఛుభంసభవతాంహంసస్తతోద్యద్యశాః
సత్యానందకర స్సురాంగవరదో గోరాజసంసేవితః
కృష్ణో నంతమనోజ్ఞభోగరుచిర స్సద్ధర్మభృద్విగ్రహో
భాసీశేజపదస్థితో బుధగురుస్సంస్తుత్య ధామాఘుదః ౧

సీ. అఖిలాగమప్రీతి నావహించుటచేతఁ
 బరపయోధర్ధభారభరణచేత
శరజన్మహేతువై మెరయుటచేతను
 బరమ హంసాళి శంప్రదముచేత
పూజ్యాజభాహరముఃఖకాంతిచేత నా
 యమృతంపుగోనివహంబుచేత
వతనుసుఖావాప్తి నలరియుఁడుటచేత
 నీలకంఠప్రియ లీలచేత

గీ. వామ దేవాంగనారీతి వర్షఋతువు
వెలయుచుండఁగ నప్పుడు విశదముగను
మెరుములుత్తరదిశయందు మెరయుచుండఁ
బడమటను నింద్రచాపంబు ప్రబలుచుండె.

౨౩౯

మంథెనద్విజులు

శ్రీ తిరువరంగం పాపయ్య శాస్త్రిగారు

సీ. నేపాల దేశావనీపాలసభలలో
　　　　　నగ్రతాంబూలంబు లందినారు
ఆదరంబొంది బడోదాధిపునిచేత
　　　　　వర్షాశనభృతులఁ బడసినారు
పూనానగర రాజధాని రారాజుచే
　　　　　నగ్రహారాదుల నందినారు
గద్వాల సంస్థాన విద్వత్పరీక్షలో
　　　　　మనవారలదియె పెట్టినది భిక్ష
గీ. అరయనిట్లు స్వదేశదేశాంతరముల
స్థిరతరంబైన కీర్తి నార్జించి రట్టి
వారలొకరిప్డు లేకున్కివలన కనుల
నీరురాదొకో మంథెన్న నిలయులార.

౨౩౧౦

కురంగమా!

శ్రీ బాలకవి అమరవాది వేంకటనరసింహాచారి గారు

చ. హరిణి తపోవనంబిది మహాసుఖకారియటంచు భ్రాంతిచే
నరగితివెందు కచ్చటికి నమ్మ కిరాతపురీవరంబుఁగా
నరుకుము మ్రింగు ప్రాణముల నల్పుము జీల్చుమటంచుఁబల్కెడిన్
దురవహశారికానికర దుర్భరవాక్యము లన్ని వింటివే. ౧
చ. జ్వలనసమావృతాటవియుఁ జక్కఁగ దిక్కునవాప్తపాశముఁ
సలిలము నజ్జ్వలద్విషము సారెకు సారెకు గర్తమైన భూ
తిలమున నిన్నుఁ జట్టిరి మదంబునఁ జాపకరుల్ కిరాతకుల్
పలురక మేల వచ్చితివి బాలురతో నకటా కురంగమా. ౨

౨౪౦

దంపతివాదము

శ్రీమత్తిరుమల పంచాంగం వేంకటాచార్యులు గారు

సీ. జూదంబుధర్మంబు గాదు నాథా యని
పలుకదే భీమ భూపాలపుత్రి
వేటాడ నంపుఁడీ వీరభటులనని
తెలుపదే చంద్రమతీ లతాంగి
చనఁగూడదీమారి విప్పుడని నొనరింపఁగా
ననివాలితోఁ దార యనఁగలేదె
పరసతులను గోరభావ్యంబుగాదని
దశముఖుతో మయతనయ యనదె

గీ. బోటులాడిన మాటలఁ బాటిచేసి
వీరు నెలఁతలఁ గడుఁ గౌరవించినారె
సతులమాటలవిన్న మీ మతులు సెడవె
సాటివారలలో నగుఁబాటుగాదె ౧

సీ. దాక్షాయణింగోర్కె దక్షాధ్వరంబున
కనుపడె శంకరుండనఘుఁడయ్యు
కైకగోరిన రాముఁ గన్నకుమారుని
దండకాటవికంపె దశరథుండు
జానకిగోరఁగా జనియె లోకేశుండు
హేమమృగమువెన్క రామవిభుఁడు
పారిజాతము సత్యభామ గోరినఁ దెచ్చెఁ
బాకారిఁ గెలిచి గోపాలవిభుఁడు

గీ. పూరుషునకమృతమై యొప్పు బోటిపలుకు
చెప్పినట్టుల సేయుటఁ గొప్పపదవి
నాతి వెనువెంటఁ దిరుగుట నాకపదము
వినక యుండుట మెట్టులో కనకగాత్రి ౨

౨౮౧

శ్రీకృష్ణవిలాసము !

శ్రీ కాళ్ళూరు సీతారామరావు జమీందారు గారు

క. ఇక్కడనునిచితి పాపని
నిక్కడఁ గ్రీడించెకొమరుఁ డికనేమందుర్
మిక్కుటమాయెను దుఃఖము
తక్కువకాదకట సుతుఁడు దక్కకయున్నన్. ౧

గీ. పాప! నీకయి యీపెద్ద పాడుగాలి
మృత్యువైవచ్చి చెచ్చెర మీదికెగరఁ
గొట్టికొనిపోయె నేమందు కొడుకనీదు
చేష్టలన్నిఁటి మదినెట్లు చింతసేతు. ౨

ఉ. ఘోరనిశాచరుండు తనుగొంచు దివంబున కేగ బాలుఁడం
భోరుహపాణి యుగ్మమున భూరిశరీరు కఠోరకంఠమున్
జేరఁగఁబట్టి శల్యములు చిందరవందరలై ధరంబడన్
జారఁగఁద్రోచె వజ్రి కులిశక్షతిఁ గూల్చుధరాధరంబనన్. ౩

ఆ. ఇట్లు ధరనుగూల నిలఁగలగోపికా
జనము సంతసించి చక్కనయ్యఁ
దెచ్చి తల్లికీయ దీనమానసయగు
తల్లి జెందె ముదము వెల్లివిరియ. ౪

౧౪౩

చిలుక

శ్రీ జాతక మార్తాండ ఆరుట్ల వేంకటనృసింహాచార్యులు గారు

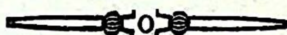
సలలితోద్యాన వనముల సంచరించి
పుష్పసౌధాగ్రముల యందుఁబొంచి నిద్ర
నుంద్రనిలయానిలసినాద మహిమతోడ
నీదు మృదుమధుర వ్యక్తి నిస్వనంబు
మేళవించియు తరుల సమ్మేళనముగఁ
గూడి ప్రకృతి విచిత్రముల్ పాడుకొనుచుఁ
గవికుమార సుఖంబులఁగాంచినావు
బరగ స్వేచ్ఛాను సంచార నిరతవగుట
సౌఖ్యమునఁ గాలమంతయు జరిపినావు
చిలుక నీకీసుఖంబు శాశ్వతమెయెపుడు
మిగుల సుందరమగు నీదు మేనుఁగాంచి
మధురసముఁజిల్కు త్వద్గాన మహిమనరసి
చిన్ని బాలుండు పాల్ద్రావ చన్నుమరచె
నేడ్పుఁజాలించి తల్లిరాకెరుఁగడయ్యె
పంజరంబున బంధింపఁ బడుదువీవు
నైన దుఃఖింపవలదు నా యానసుమ్ము
బ్రహ్మ లిఖియించువ్రాతఁ దప్పంగఁదరమె
బంధమున మోక్షమొదవు నిర్బంధముగను
జిలుక దీనినెరుంగు నిశ్చింతసుఖము.

౨౮౩

ఆయుర్వేదము

శ్రీ పి. వి. వరదాచార్యులు గారు

ఉ. శ్రీకరుఁడౌ పరాత్పరుని సేవలఁజేయుచు సాధువృత్తిమై
ప్రాకట వైభవంబుల నపారసుఖంబులఁ జీవులందఁగా
నాకరముల్ శరీరములె యయ్యది సత్యము భూతలంబునన్
లోకులకెల్ల తెల్లమది లుప్తతనొంద జగంబె లుప్తమౌ. ౧

ఉ. కాన శరీరమాద్యమనఁ గాఁదగు ధర్మమునాదరించియే
మానవులీప్రశస్తమగు మార్గముఁదప్పక సంచరింతురో
యానయశీలురైన ఘను లాయురభీష్టఫలంబులంది స
న్మానితులై ప్రజాళిరుజ మాంద్యములేక చరింతురెయ్యెడన్. ౨

శా. ఆయుర్వృద్ధి వినాశధర్మముల కత్యంతంబు సుస్థానమై
యాయారోగములందు పాకవిదశా వ్యాపారపారీణమై
యాయావ్యాధినిదానసాధనల సత్యస్ఫూర్తి కాధారమై
యాయుర్వేదముసెల్లు నీయిలను సౌభాగ్యానంద మందారమై. ౩

శా. మీయుల్లాసము దేహదార్ఢ్యముసదా మీయాత్మశక్త్యాదులన్
శ్రేయో వృద్ధులుగోరి యాశ్వినులు దా శేముంబవల్ గావఁగా
నేయేరోగములున్న నేమి వినుఁడీ రెక్కాలమీయుర్విలో
నాయుర్వేదము నాదరించి గనుఁడీ యారోగ్య మాయుష్యమున్

చ. వరమతులార మీకొక సువార్తనుదెల్పెదఁ జిత్తగింపుఁడీ
ధరనెట నెవ్వఁడుద్భవిలు తద్ధగబుట్టిన యౌషధంబుతో
న్నరహితమౌ చరించును మనంబుల నన్యధరోద్ధమూలికా
పరములఁజేయఁబోకుఁడీ కృపామతి మీజనయిత్రిఁజూడుఁడీ ౫

౨౪౪

శ్రావణి

శ్రీ వెలికట్టె నరసింహాచార్యులు గారు

మ. కరిసంఘంబులరీతి నాకసమునన్ గాదంబినుల్ దక్షిణో
త్తర దిగ్భాగములన్ జరింపుచు వర్షధారాళిచేనీరముల్
గురియన్ సస్యములెల్ల సుందరముగా గ్రోగాన సంపూర్ణమై
నరసంఘంబులకెల్ల హర్షముగ విన్నాణంబుగా నొప్పెడిన్. ౧

మ. ఎచటన్ జూచిన వాడిపంటలు మహిన్నెవారి సౌఖ్యంబుచే
రుచులుంగ్రోలుచు మానవుల్దనువులన్ రోచిష్ణులై దేవతా
నిచయంబుల్ తగు పూజలందుటకు మున్నే జాజిమొల్లల్ లతాం
త చమత్కారములయ్యె మానసవనముల్ తత్కాలశోభాకృతిన్.

మ. వరలక్ష్మీవ్రతమున్ సుమంగళముగా వర్ధిల్లు గౌరీవ్రతం
బరయన్ కృష్ణునిజన్మ సద్దివసమున్ హర్యక్షరాశిందివా
కరుడుండన్ దగు పౌర్ణమిన్ శ్రవణ నక్షత్రంబుతోఁగూడి భూ
సుర దేవాళికి పూజ్యమైవెలసె విప్రవ్రాదాది సంఘంబుచేన్. ౩

౨౪౫

ప్రభాతము

శ్రీ చింతామణి నరసింహాచార్యులుగారు అష్టావధాని

మ. నళినీ పుణ్యఫలంబు లోకమిథునానందాలవాలంబు ది
గ్వలయాలంకరణంబు మోక్షపదవీ ఘంటాపథంబంబర
స్థలమాణిక్యము బ్రహ్మవిష్ణుశివ తేజఃపుంజ మాపాసకో
జ్వలనిక్షేపము భానుబింబము ప్రకాశంబయ్యెఁ బ్రాచీదిశన్. ౧

గీ. పూర్వపశ్చిమ దిగ్భాగముల నలంకృ
తంబులై సూర్యశశిమండలంబు లొప్పె
హరుని పేరికి బండికండ్లైన నాటి
చంద మిట్టువంటిదని తెల్ప జగములకును. ౨

౨౪౮

విద్య

శ్రీ చక్రహరి నారాయణభట్టుమూర్తి గారు

సీ. రారాజచంద్రుఁడై రంజిల్లిననుగాని
　　విద్యాధికునె గారవించుచుండ్రు
నీచుఁడైననుగాని నిరుపమపాండిత్య
　　మునఁగదా సభలోన ముఖ్యుఁడగును
వికటరూపుండైన విద్వాంసుఁడగుటచే
　　పలువిధంబుల శ్రీఁగులుకుచుండు
ధనవంతుఁడై లోక ధన్యుఁడైననుగాని
　　శాస్త్రజ్ఞులనుజాల సన్నుతించు
గీ. లౌకికంబెల్ల విద్యచే లభ్యమగును
దుదకు మోక్షంబునకు నిదే తోడుపడును
విద్యయే మానవాళికి వినయమిచ్చు
గాన దీనికి సాటియే కానమెచట

౨౪౯

కార్పాసలక్ష్మి

శ్రీ వానమామల జగన్నాథాచార్యులు గారు

సీ. తలదాఁచుకొనుటకై తగునీడయును లేని
　　యొకచిన్న గుడిసె వారుండు వసతి
యాదాయమది ఱొళ్ల యడుగునఁబడియున్న
　　నొకకొన్ని గింజల నూడ్చికొనుటె
భార్యయా తానొక పరమసాధ్వీమణి
　　యిలుదాటి పొరుగిల్లు నెఱుఁగదెపుడు

మానమ్ముగాపాడు మాత్రపుఁజీనఁగుడు
పేలికే వారికి చాలకరువు
గీ. ఇట్టికష్టజీవనమున నేని నాథు
ననదుపల్లెత్తుమాటయున్నైన నెపుడు
పతిపదారవిందములె శ్రీపతిపదార
విందములటంచు లక్ష్మినా వెలసెభువిని
వరదగురుగృహలక్ష్మి కార్పాసలక్ష్మి.

౨౪౭

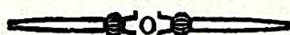
మాతౄణము

శ్రీ వానమామల వరదాచార్యులుగారు

సీ. కనరాని ననునీవు గర్భంబునందు దాచి
నవమాసములు పెంచు నాఁటిఋణము
దుస్సహప్రసవార్తిఁ దోఁగని యొడిగట్టి
కంటకన్నిడిసాకు తొంటిఋణము
సవ్యాపసవ్యహస్తములంటియెత్తుచు
మూత్రపురీషాల మున్గుఋణము
రుధిరమ్మె స్తన్యమ్ము సూపుగ చేపురా
నర్లొంది చన్నిచ్చు నట్టిఋణము
ఆరాటపడుచేఁగ నాకటిఁపొద్దని
గోటిబుక్కలఁదృప్తిఁ గొల్పుఋణము
గీ. రోమరోమాన నిరఁబారి రుధిరనాళ
సంతతులప్రవహించు సత్వయఋణమ్ము
జన్మమున్నంతవఱకును చర్మమొలిచి
పాదరక్షల వినియోగ పఱతునేని
మాసిపోవునె నీఋణ బాధజనని.

అద్వైతము

శ్రీ శివరామ సిద్ధాంతి గారు

శ్లో. శ్రీ కాశీశశ్శ్రితజనతమో నాశకో విశ్వనాథః
శ్రీవాణీశ ప్రభృతిదివిజస్తూయమానాఙ్ఘ్రియుగ్మః
వాచాన్దూరశ్శశికలకలాలఙ్కృతో వేద వేద్యః
సిఙ్గమ్మల్లీకృతనివసతిం రక్షతాద్బ్రహ్మసూయమ్. ౧

శ్రవణసుభగ వార్తాద్వైత వేదాన్తసారః
శ్రవణసుభగవార్తా బోధ కాన్లాకికాన్హా
శ్రవణసుభగవార్తాదాయకో విశ్వనాథః
శ్రవణసుభగవార్తాన్యాయ వేదాన్తసింహః. ౨

అద్వైతమతసిద్ధాన్త నీరదే గర్జితేసతి
ధరాన్తరగతా ద్వైతిబీజానాం హర్షణ స్తదా. ౩

అద్వైతిన్యాయవేదాన్త భాస్కరేఽభ్యుదితేసతి
సుధాంశుకిరణస్పృష్టపద్మానామివ నస్సుఖమ్. ౪

అద్వైతిన్యాయవేదాన్త పఞ్చాస్యే గర్జితేభవేత్.
పాఖణ్డబౌద్ధకాపాలగజానాంహృద్విదారణమ్. ౫

అద్వైతమతసిద్ధాన్తస్థాపనే శఙ్కరో యథా
తథామతానాం సంస్థానేత్రయాణామ్బాధనేపిచ. ౬

౨౬౦

ఉషఃకాలము

శ్రీ రాజవైద్య డాక్టర్ పింగిలి లింబాద్రిరెడ్డి గారు

పరభృతావళి నదిగో చూడుము
నిరతమును గొంతెత్తి పాడఁగఁ
తరతరంబుల రవమునొలుకఁ
బరఁగుచుండె పికముల్. ౧

మెకములప్పుడు బయలువెడలెను
మెరకచాటుల డాగుకొనుచును
మెదవుగను దమ యడుఁగులిడుచు
మేఁతజాడఁ బట్టి. ౨

తెమ్మెరలు తమనేర్పుఁ జూపఁగఁ
నెమ్మితోడుత సాగఁదొడఁగెను
కమ్మగాడ్పులఁ గలువదప్ప
తమ్మిఁ గానదు గా. ౩

వేఁడి వేలుపు జాడకొలకై
వేడ్కగా నాతోయరుహము
వెడలెనో యనునట్లు దోపఁగ
వేగుఁజుక్క పొడచెఁ. ౪

౨౪౧

బృహన్నలోత్తరులు

శ్రీ బి. వీ. శ్యామరాజు గారు

సీ. ప్రాగ్గిరిచ్ఛిన్నకంఠభాగ మోఘప్రభా
యతభగ్న నిర్మితలతిక యనఁగ
సకలప్రపంచావనానురాగైక ల
క్ష్మీశదివ్యకటాక్ష దృష్టి యనఁగ
నటదుషఃకాంతాభినవఫాలఫలక సం
కలితకాశ్మీరజ తిలక మనఁగ
భటకరోద్ధృతసముత్కట పద్మరాగగు
చ్ఛచలద్వ్రషాపూర్ణచ్ఛత్ర మనఁగ

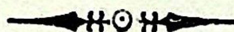
గీ. నాదిశేఖాకృతిను మీఁదనర్ధమూర్తి
పిదపఁ బూర్ణబింబము కాంతిసదనమగుచుఁ
దోప రవిపూర్వదిక్సను ద్యూతిఁ గాంచి
యంతకంతకు గగనంబు నదిమికొనియె. ౧

మ. ప్రథనాభీలవభీష్మకుంభజకృప ద్రౌణ్యంగరాణ్ముఖ్యులా
రథికశ్రేష్ఠులు ధార్తరాష్ట్రులు సమగ్రక్రోధులై పోరి రే
నధరీభూతుఁడుగాఁడె యా శతముఖుండైనన్ జుమీ వచ్చునే
వృథ యేలా మన కీవ్యథల్ బాగుల తే రెవ్వారు దప్పింపఁగన్. ౧

మ. అరదంబింక మఱల్పుమా నగరి కేలాహో మొదల్లే భయ
జ్వరబాధన్ దపియింపఁ జొచ్చెదను విష్వాసంబు హస్తచ్యుతిన్
బొరసెన్ దారిమొఱింగి కంపదుముకన్ జోనేమి యుక్తంబటే
సరసాన్నంబుల గీతవాద్యనట నాసౌఖ్యంబులన్ గోల్పడన్ ౨

గీ. చలము తీది సాహసంబును బలిమికలిమి
పరుసము జయేచ్ఛ యాశ్రితపాలనంబు
నదభిమానము యుద్ధకౌశలముఁదొలఁగి
పందతనముఁ బూనుట రాచ పాడియగునె. ౩

గీ. తెలిసి యిల్లాల నెట్లైన పలికెదీవు
కురుబలంబు నోర్చెడు శక్తి యరిదినాకు
బ్రతుకఁగలిగిన శుభములఁ బడయవచ్చు
ననెడి ప్రోడల నుడుగు మున్వినవె చెపుమ. ౪

౨౧౭

హిరణ్యకశిపుని తాపము

శ్రీ కందాడ నరసింహాచార్యులు గారు

మ. అతివా! నాకులముద్ధరింతువని నే నత్యంత సంతోషినై
ప్రతిలోకంబు జయించి మద్భుజబల ప్రాభవత్వముఁజూపి య
ద్భుత రాజ్యంబును ద్రవ్యముల్ యశము నీ మూలంబుగా గెల్చి సం
మతి నీ కర్పణఁజేసియుంటి బదులీ మాయాసుతుంగాంచితే. ౧

చ. పలువిధిమారణంబులను బాలుఁడుఁజావడు వెన్కఁజూడ నే
బలమును లేదు నైజపుప్రభావ మభేద్యము దండనాదులం
దలువఁడు నొవ్వఁడించుక సదా చిరునవ్వొలయించు శాంతుఁడై
కలికి! నిజంబు నాసుతుఁడ కాలపుమృత్యువు నన్నుఁ జంపఁగన్. ౨

౨౮౩

విశేషము

శ్రీ ఒద్దిరాజు గోపాలరావు గారు

ప్రాప్తిగలదేని యొనఁగూడు ననుచు శక్తి
కలిగియు పరిశ్రమము సేయకను నిలుచుట
కన్న వ్యవసాయమున ఫలప్రాప్తినొంద
జతెన మొనరించుటే విశేషంబు సుమ్ము. ౧

గురుఁడు నేర్పఁదా నేర్చుకొనవలెనని
తలఁచుట మనుష్యబుద్ధికిఁ దగనియూహ
బుద్ధిగలదేని తెల్విని బూని విద్య
సంగ్రహించుటయే విశేషంబుసుమ్ము. ౨

స్వల్పఫలము నొసంగెడు పనులఁగూర్చి
కాలమువ్యయింపఁజూచుట కన్ననోడిని
చేతులనుబెట్టుకొని నిరీక్షించి మంచి
సమయముగ్రహించుటే విశేషంబుసుమ్ము. ౩

పెద్దవారలతోడుత నృపులతోడ
గురువుతో భాషణమొనర్చ తెలిసి తాను
హాని యొనరించుచుండరా దనుచుమదిని
నమ్మియుండుటయే విశేషమ్ముసుమ్ము. ౪

అనృతమాడుటచేఁ దన యాపదలు వి
ముక్తిఁ జెందెడుపట్ల స్వశక్తి ననృత
మాడకుండియు కష్టంబు ననుభవింప
సహనమూనుటయే విశేషంబుసుమ్ము. ౫

7

ಸ ಶ ಲ ಕ ಠ

౨౧౪

కపోతము

శ్రీ యామవరము రామశాస్త్రి గారు

శ్లో. నమ్యేమానిమనోజ్ఞయనేసయ యమేనన్యేమనూనామినే
నానామ్నాయమయే మనోనియమయర్ణ నోంనామమాన్యేమనో
మామానిస్యయనామనానసుయమినో యామినీనాసనో
మాంమాయామయసన్నయేన్నయమనామోమేనమాన్యాయనం

శ్లో. సదానందాగాశీవ్యహాగదలమ క్రూరహృదయ
ప్రియస్సుత్యోపేతోనరకమరుణచోద్ధవసుతః
అఘ్రగస్త్రానా వీచ్యఖతతిమఘోకం సమహార
గ్గురుశ్శ్రీకృష్ణఃకింనభవతి సమోగోపజనసః.

ఉ. మిక్కిలి సంగమమ్ము చెలిమిన్ రచియింపఁగరాదెవారితో
నెక్కడనేని చేయనట నించుకభంగముఁగల్గఁ జింతచేఁ
బొక్కను దాపమొందును గపోతము పోలికదీనబుద్ధిచే
నక్కట! ప్రాణముల్ వదలు. నాకథఁ దెల్పెద నాలకింపుమా. ౧

తే. ఒకకపోతము కానలో నొక్కమ్రాను
పయిని గూఁడొనఁగూరిచి భార్యతోడఁ
గాలమొక్కింత నిరువురు గడుపుచుండఁ ౨
బేర్మి దినదిన మింతింత పెరుఁగుచుండె.

క. అవయవముల నవయవములు
దవిలిచి మతితోడమతినిఁ దనచూపులతో
సవరించి చూపుజతనా
కవస్నేహమ్మినుమడించె గార్హస్థ్యమునన్. ౩

క. వఁడుకొనినఁ గూరుచుండిన
నడచిన నిలచినను బలికినను గ్రీడించన్
ఎడలినఁ గుడిచినఁ బ్రేముడి
విడకఁదిరిగి రిరువురడవిఁ బ్రభుమిథునతతోన్. ౪

క. తొయ్యలి యెయ్యెదిగోరిన
నొయ్యన నెయ్యంబుమీర నురుకష్టముతో
నెయ్యెడ కేగియొ నయ్యన
నయ్యది గొనితెచ్చి యిచ్చున జితేంద్రియుఁడై. ౫

క. తొలిమాలుఁజాల్పియంతఁ
బులువునెలత నీడమున స్వపురుషునికడ గ్రు
డ్డుల నీనె వానియందుం
గలిగెను నిశువులుసుకాల కలనమువలనన్. ౬

క. హరి దుర్విభావ్యశక్తిన
చిరకాలముననందె మృదురచిత తనురుహ వి
స్ఫురణములై వ్యక్తాఖిల
కరణములై పక్షిశాబకము లిల వెలసెన్. ౭

వ. మఱియు నాపులువులజత తననిసువుల ననువులంబలెఁ గనుచు వీపుల తేనియలొలుకు చెలువంపుకులుకుపలుకుల నాలకించుచు మిక్కుటంబగు నక్కటికంబుల నొక్కొక్కపరి గ్రక్కున నక్కున నెక్కించుకొని చెక్కుల నొక్కుచు, చెక్కుచెదరి చిక్కులువడు నిసు ప్రక్కలరెక్కలఁ దనముక్కున నొక్కటొక్కటి చక్కఁజేయుచు, నప్పుడప్పు డప్పుడమిఁ దప్పటడుఁగులిడుచు దొడదొడంబడుచునడుచు బుడుతలనడతల పోడిమి వేడుకతోడం జూచుచు, ముదమ్ముల్లకు పద

మ్ములగు చెయిదమ్ములు కనుదమ్ములు కందమ్ము మందమ్ముగ నొనరించఁ దిలకించి పులకించుచు; చెలిమికలిమి నన్యోన్యస్నేహాబద్ధ హృదయులై విష్ణుమాయా విమోహితులగుట నాశిశువులఁ బోషించుచు తోషింపుచు నొక్కనాఁడు. ౮

చ. పులువులకంటకానఁ దమబొట్టెల కన్నము దేరఁబెద్ద ప్రా
 ద్దిలఁ గడుదవ్వుఁజేరి చరియించుట నీడమునందు పిల్లలా
 కలిఁగొని యిందునందుఁ దిరుగంగని యచ్చొచ్చరించు వేటకాఁ
 డెలమి వలన్ దవిల్చి గ్రహియించె కపోతకపోత జాతముల్. ౯

శా. ఆహారోచితవన్యవస్తుతతిఁ ద్రోట్యగ్రమ్మునందాల్చి యు
 త్సాహంబొప్పఁ గపోతదంపతులు వత్సశ్రేణి నీక్షింప సు
 స్నేహాక్రాంత మనస్కులై యరిగి యానీడంబునన్ బుత్రక
 వ్యూహమ్మున్ గనకచ్చొ జాలకృతమృత్యుగ్రస్తమున్ త్రస్తమున్.

క. కనికని కరమునఁగనలుచుఁ
 దనవెనయఁగనెగసి వలలు దవిలికొనట నే
 లనుబడి బుడఁబుడనేడ్చెడి
 చినిబుడుతలఁజేరి తల్లి చెదరినమదితోన్. ౧౧

ఆ. విష్ణుమాయతోడ ద్విగుణీకృతస్నేహ
 దీనచిత్తయగుచుఁ దెలివిమాలి
 వలనుమడియనున్న పాపలం గాంచుచుఁ
 దానుగూడ దానఁ దవులుకొనియె. ౧౨

వ. అంత కపోతరాజు పరేతరాజనికేతనాతిథులైన యాత్మాధికప్రియుల నాత్మజుల, నాత్మసమయును దుఃఖలతాలవిత్రమగు పవిత్రకలత్రంబు నాలోకించి శోకించి విస్మృతింగాంచి మేల్కాంచి యిట్లనియె. ౧౩

మ. కనఁడీ నాకడలేని దుఃఖమును సత్కర్మమ్ములం జేయునే
రని దుర్బుద్ధినిఁ గాన నైహికసుఖ ప్రావీణ్య భోగమ్ములం
దనివింగాంచకమున్నె యక్కటకటా! త్రైవర్గికమ్మైన నా
ఘనగేహమ్ము నశించె నాకిపుడు మార్గమ్మేది హా దైవమా! ౧౪

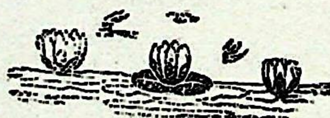
క. అనురూపయు ననుకూలయు
నను దైవముగాఁ దలంచు నాతి సుతులతోఁ
డసఁజనుచున్నది స్వర్గ
మ్మున కకటా! శూన్యగేహమున నన్నిడుచున్. ౧౫

మ. సుతులా పోయిరి భార్యయా తొలఁగె హా శూన్యాలయమ్మందు నే
గతి జీవించెద నేమి సేయుటకు నీకాయమ్ము నే మోయు దీ
మృతకప్రాయము దుఃఖజీవితము స్వామీ! చాలుఁ జాలెట్లో నా
సతిపుత్రాదులఁ జేరఁబోదు నని వాత్సల్యమ్మునన్ బొక్కుచున్.

చ. వలఁబడి మృత్యుపాశములఁ బ్రాణములన్ విడనున్న పుత్రులన్
గులసతిఁ గాంచుచున్ మిగుల గుంది కపోతము దుఃఖమోహని
స్తులతరవారిధిభ్రమి నిద్రుల్లి వివేకవిహీనతన్ గటా!
బలిమిమయిన్ వలంబడియె నైష్ణవమాయఁ బలన్మ్మ నేమనన్.

ఆ. అంతలుబ్ధకుండు నా కపోతమువలఁ
బడుటఁ గాంచి వాని వడిగ్రహించి
కార్యసిద్ధినొంది క్రౌర్యబుద్ధి నతండు
నిల్లు సేరె నేస దెల్లకంటి. ౧౮

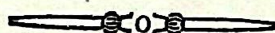
తే. ఇటులె గృహమేధి శాంతి విహీనుఁడై కు
టుంబమును గాచుకొనుచు వేడుకనుగనుచు
ద్వంద్వవనములఁ బడి కపోతంబురీతి
సానుబంధుఁడుగను దుఃఖజలధిమునఁగు. ౧౯

౨౫౫

మార్గదర్శి

శ్రీ రాళ్లబండి రాఘవయ్యగారు

క. నరహరి తననను నరయుచు
మురుపనుదనరును హరివయి మునిపావనుల౯
హరువగు కనుల౯ బరపుచు
కరుణ౯ గనఁగొనినరహరిని౯ గనుమూయనద౯. (అష్టవిధకందము) ౧

తే. అరుగఁచుంటి నెంమలకో కారడవిదాన
దారిఁదప్పి తివురుచుంటి నేఁగాన
రారి నఁడు(గుంకి గాఢాంధకారమంతె
మెల్ల మెల్లన వ్యాపించె మృత్యువట్లు. ౨

సీ. కార్మొయిల్ గురుమహా గంభీరనిస్వనం
బున బెదరించుచుఁ బోవుచుండె
మెఱపు తీవలుకనుల్ మిరుమిట్లుగొన ఖడ్గ
ములఁబోలి మెరసి కన్మొఱఁగుచుండె
బాణపరంపరల్ బలెనచ్చటచ్చట
పిడుగులుఁ బడమంట వెడలుచుండె
జాలుగ్రుమ్మినరీతి జాలతో జడివాన
కదలనీయక వళ్లు మెదపుచుండె

తే. నింతియేకాదు బెబ్బులు లేన్గుగున్న
లెట్టులో ఘూర్ణిలుచు ఖీంకరించుచుండె

నడుఁగిడిన కంటకములు బౌరాడుపాము
పిల్లలీస్థితి నాగుండె ఝల్లుమనదె. ౩

తే. కొంతవడి కంత వర్షమొకింత వెలసెఁ
గాని శంపాలతాదీప్తిఁ గానఁబడియు
కటికచీకట్లు గ్రమ్మి నాకెటుచనుటకుఁ
దోవదయ్యె కటా! ఎంత పాపమొక్కొ. ౪

తే. కటకటా; ములుగొమ్మలు కాయమెల్ల
రక్తమయముగఁ జేయ పారాడుచట్లు
నడవరానట్టి యడుసునఁ బడిమిడికితి
నపుడు నాకొకవ్యక్తి ప్రత్యక్షమయ్యె. ౫

క. కరమున లాంతరు వేఱొక
కరమున ఛత్రముఁ ధరించి కనఁగొనె నన్నా
పురుషుఁడు నేనాతనిఁగని
పరమామోదమునఁ గాళ్లఁబడితిని భక్తిన్. ౬

ఉ. చామనచాయ మేననొక చక్కని సౌమనసుఁడి తౌలసీ
దామము చెంతవక్షమునఁ దార్కొను బెత్తెము పుట్టుమచ్చయున్
మోమున నందమౌ తిలకమున్ జిఱునవ్వును గల్గి యాతఁడెం
తో మహనీయుఁడంచు మదిఁదోపకపోవ దెవారికేనియున్. ౭

ఆ. ముద్దులొలుకు వాక్యములనన్నుఁ బ్రశ్నించె
నెచటివాఁడ వెచటికేగుచుంటి
విట్టులేలనైతివిఁక నీకు వలసిన
దేమి చెప్పుమనుచు నెంతొ ప్రేమ. ౮

తే. ఏను విని గద్గదమున న్నేమే మొచెప్పఁ
బోయి యంటి "మార్గ"మని యాపూజ్యుఁడనియె
భయపడకుమీ విదేదారిఁ బట్టిచనుము
చేరగలవు స్వస్థానముం జిన్నవాఁడ. ౯

చ. అరుగుచు నుండ నొక్కెడ మహానది పారుచునుండు పూర్ణమై
తరణము నేఁ జాలవది దాటిన నీయిలు సేరుదల్లదే
తరణియునుండె నీవుతగు ధైర్యము గల్గిన వెళ్లజాలు దే
కరణిని గాని యోడవయి కాలిను వేళను తెల్లవారెఁసే. ౧౦

తే. తెల్లవారిన నీప్రాంత మెల్లనీకు
విశదముగ గోచరించు నేవేళగాని
సంస్మరింపుము హరిని ప్రశాంతవృత్తి
సర్వభూతములందు ద్వేషమ్ములేక. ౧౧

తే. ఇంక నేమేమియో చెప్పి యేగె స్వాశ
మమున కామహనీయుఁడు మఱవఁజాల
నతని యుపకృతి యతని దయాస్వభావ
మహహ! నారాయణుండెపో యనుచు తోఁచె. ౧౨

తే. దీనవత్సలుఁడు కృపానిధియు నమేయ
మహిముఁడీ ననుఁగాచిన మార్గదర్శి
ఈతని యనుగ్రహమ్మున నేఁగఁగలను
నాదు స్వస్థానమునకు నేనాఁటికైన. ౧౩

మ. ఘనసంసారమహావనీ స్థలినహంకారాంధతా విభ్రమం
దు నరుండైహికభోగజాలముల నెంతో కష్టముంబొంది దు
ర్ధన దారాత్మజ మోహపంకమున బాధంజెందునిట్లే మహా
త్ముని యాదేశముగల్గ భక్తిపథమందుంగాలిడుఁ దాలిమిఁ. ౧౪

తే. దీనడుచుచు మాయామహానదిఁదరి
యించి స్వాత్మధామముఁజేరనేగి యచటి
చిద్ఘనానంద మనుభవించి చెలఁగుటకు
మనకుఁ గావలయును కదా! మార్గదర్శి. ౧౫

౨౭౬

పాండవోత్పత్తి

శ్రీ కడుకుంట్ల పాపశాస్త్రి కవికరి గారు

అస్తి సమస్త కురూణాం
హస్తినసంజ్ఞాగరీయసీవిభవైః
హస్తిరథతురంగపదగ
శ్రీస్థిమితానాకపత్తనాదమితా. ౧

తత్రావసదవనీన్ద్రో
విత్రాసితశత్రుభూమిభృచ్చంద్రః
పాణ్డురితిప్రఖ్యాతః
పాణ్డుతరస్ఫూర్తి కీర్తివిఖ్యాతః. ౨

ఉగ్రాహవధీస్సమరే
జగ్రాహ ద్వేవధూమణీరమణీ
మద్రయదూత్తమపుత్ర్యౌ
భద్రమతీవికసితాంబురుహ నేత్రే. ౩

జాతుసమృగయాసక్త
స్సంసక్తః పరికరైర్వధూయుక్తః
అవిశద్ధిమవత్ప్రాన్తం
పవిధరవిభవోవిభుస్మృగదురంతం ౪

సత్వానీకమటవ్యాం
హత్వాకురువీరష్షసమపశ్యత్
అసమశరసమరయుగళం
లసదనురాగఇచ్ఛమృమృగీయుగళం. ౫

తదనుజఘానసరాజా
మదనహతేమృగయుగేతదాపురుషమ్
తస్మిన్సమయే మృగరా
డ్విస్మితచేతాదధారమనిరూపమ్. ౬

కిందమనామాసమునిః
క్రందన్మందంనృపంప్రతిశశాప
అనవసరేఽనుచితాన్మృగ
హననాత్స్త్రీవిముఖఇహాభవత్వమితి. ౭

ఏవంరాజాశప్తః
పావనవనకన్దమూలఫలగుప్తః
ప్రాచ్యంసైనికనికరై
రాజ్యమ్మససాజహాసపత్నీకః. ౮

బుధజననిగదితభగవ
త్కథయానీత్వాదివానివనభూమౌ
అథరహసిపఙ్క్రాజా
పృథయాసాకంవిచింత్యతామాహ. ౯

పుత్రధనాఢ్యానవయ
మపుత్రస్సగతిర్నహీతివిదురార్యాః
పాతివ్రత్యమహిమ్నా
సూతింప్రాప్నుహినచాన్యథాలలనే. ౧౦

సత్యేఘునామద్వాక్యం
సత్యజ్ఞుగుద్దైవతంపతిస్త్రీణామ్
పత్యావిత్థంవదతి
ప్రత్యాహస్వానుభవకథాంకుంతీ. ౧౧

హేప్రాణనాథబాల్యే
మేప్రతిహతచేతనక్రియబాల్యే.
పర్వణిమంత్రశ్రేష్ఠో
దూర్వాసస్సేవయాసముపదిష్టః. ౧౨

తత్సామర్థ్యాన్నస్యా
ద్వత్సానీకోత్సవస్త్వాఞ్ఛాచేత్
ఇతిపత్యనుమత్యాసా
ప్రతిసుషువేపుత్రపంచకంమాద్ర్యా ౧౩

౨౫౭

హంవీర సంభవము

సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు బి. ఏ. బి. ఎల్.

సీ. కురుమాపుఛీర నిగ్గులు దేర నెమ్మేని
క్రొమ్మిసిమించు కాంతులు గ్రమ్ముకొనఁగ
అఖిలప్రపంచ మోహన శక్తిఁ బ్రకటించు
తెలిఁగన్ను గవమింత చెలువు నీన
వడిసెలవల కేలఁ బట్టిత్రిప్పుచుఁ లీలఁ
గంకణకింకిణీ క్వణన మెసఁగ
ఒజ్జపైన కుచ్చెళ్లు చిఱుగాలిసోకునఁ
జెదరిపిక్కలకాంతి చెంగలింప
గీ. అఁని విహరించునాది భిల్లాంగనావి
లాసమును దోఁపచేయుచు లలనయొక్త
జొన్నపొలమునఁ బెడిసెల జోపుపొంచు
మంచెమీఁదనుఁ గన్పట్టె మహితదీప్తి. ౧

క. అంతఁ జిత్తూరుపురీ ప్రాంతాతిగహన వనమృగయావ్యసనపరి
శ్రాంత మహీకాంతవర నితాంతత్రస్తంబగు కిటి తద్దయు వచ్చెన్.

గీ. ప్రథిత రాజపుత్రస్థాన రాజధాని
యైన చిత్తూరురాజగు "అర్సి" యతఁడు
అద్ది "యంద్వా" యనెడి వనమందు వేట
కొఱకువచ్చి వరాహంబు డఱుమఁజొచ్చె.

క. భయదోత్కట ఘుర్ఘురరవ
మయమై కకుబంతరములు మార్మ్రోయంగా
రయమున సూకరము మ్రు
ద్దియగాచెడి చేనిలో నదృశ్యంబయ్యెన్. ౪

గీ. మంచెనుండిన కన్నియ నూనవేంద్రుఁ
గాంచి ముగ్ధభావంబు వ్యక్తంబుగాఁగ

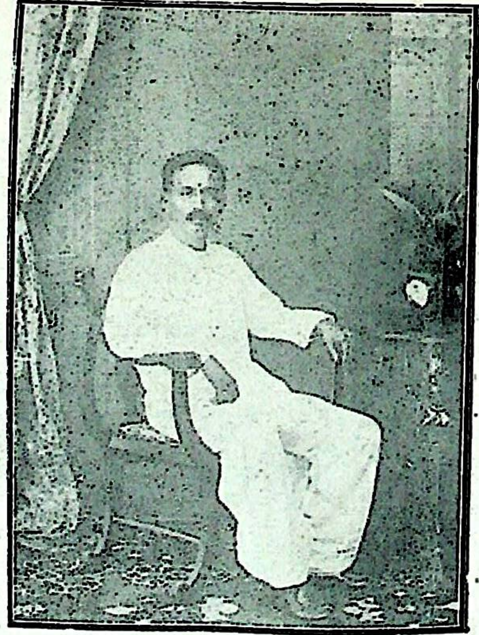

[౨౧౯] శ్రీ రామకవచం కృష్ణయ్యగారు

[౩౧౯] శ్రీ పుల్లగుమ్మి వేంకటా-
చార్యులుగారు

(౧౮౫) శ్రీ యం. ఉమామహేశ్వర రావుగారు

[౧౨౮] వెల్లాల సదాశివ శాస్త్రిగారు

[౨౨౩] అవధానం శేష శాస్త్రిగారు

పైటసవరించి యల్లన పజ్జకేగి
కలరవంబున నీరీతిఁబలుకఁదొడఁగె. ౫

గీ. రాజచంద్రము! మీకు విశ్రాంతిగొనుఁడు
గడియకాలములోన సూకరముజాడ
వెదకి వేటాడి మీకు నర్పింతుగనుఁడు
సెలవొసంగుఁడు కార్య సంసిద్ధికొఱకు. ౬

క. అనవిని పకపకనగి యి
ట్లను భూమీశుఁడు తలఁపఁగ నబలవెయైనన్.
గనివినని మాట లహహా!
వినిపించితి గుండ్లుదేలి చెవులుమునిఁగెన్. ౭

క. నీ తెఱఁగెట్టిదియో గన మా తెఱవా సాహసంబు నుదుగుటతలఁపన్
నీతియ మైనంజూతము నీ తెగువన్ దోలుముకిటి, నేర్పుననరుఁదున్.

గీ. ఉవిద కొడవలియొకటిన యాయుధముగాఁగ
జొన్నపొలము నఁ జొచ్చి యస్తోకశక్తి
పందితోఁబోరి, చెండాడి, బారిసమరి,
దానినీడ్చుచుఁ దెచ్చె భూధవునికడకు. ౯

క. తెచ్చిన నత్తరళాక్షిని నచ్చెరువునఁజూచి ప్రీతి నధిపతియనియెన్
మెచ్చితివని తామణినినద్వచ్చరితము తెల్పుమవినవలతునువేడ్కన్.

వ. అనిన నక్కాపుకన్నె యిట్లని విన్నవించె.

గీ. ధనికులకు మోకరించని దర్పయుతులు
నిత్యదారిద్ర్యమందును నియతిపరులు
యుద్ధమున వెన్నుజూపని యోధవరులు
మామకీనవంశ్యులు సుమ్ము మాన్యచరిత. ౧౨

గీ. పజ్జపల్లియనాదు నివాసభూమి
కాఁపుకులమున జన్మంబుఁ గలిగెనాకు
వృద్ధపితరుల సతము సేవించుచుందు
నిదియె యీకన్యచరితమో యింగితజ్ఞ. ౧౩

క. తడవాయె సెలవొసంగుఁడు
పెడిసెల జోపవలయు నని వెడలికడంకన్

వడిసెల గిరగిరఁద్రిప్పుచుఁ
బడవేసెను గాలుఁనొవ్వఁ బార్థివహయముల్. ౧౮

గీ. భళిర! యీకన్య శౌర్య ప్రభావగరిమ
దీని మార్దవంబు చతురత దీనియతుల
మధురవీయూషనిష్యంది భాషణములు
దీని మోహనాకార మెవ్వానిధనము.
యనుచు భూజాని తలపోయు నవసరమున. ౧౯

గీ. కలికి యల్లన నేతెంచి పలికెనిట్లు
కాకతాళీయమైన యీకార్యమునకుఁ
గనికరంబున క్షమియింపు మనుజనాథ
యనుఁడు నొక్కింత యోజించి యనియె రాజు. ౨౦

మ. అతివా! నీయతిలోకరూపమది నాస్వాంతంబులో నాటె నా
కతిలేశంబును గోపతాపములు లేవబ్జాక్షి నీమీద స
మ్మతితో నీజనకుల్ మదీయసభలో మాటాడరమ్మన్న సం
గతివేగల్ వినిపించు పొమ్ము కలుగుల్ గల్యాణముల్ నీకిఁకల్. ౨౧

గీ. సాంధ్యరాగంబు పర్వెను సకలదిశల
మస్తకన్యస్త కుంభమై మగువయపుడు
మట్టియల మృదుస్వనతాళ మానములను
ఆత్మగేహాభిముఖియయ్యె నల్లనల్ల. ౨౨

గీ. భరత నాట్యంబు సేయు స్వర్భామఁదెగడి
సుధను జేగొన్న మోహినీ విధము మెఱసి
మేఁతమోపును నొకకేల మేఁకనొక్క
కేలఁబట్టి సాగెను దన గృహముదిక్కు. ౨౩

ఉ. అత్తటి వెంటవచ్చు నృపుసానుచరుం డొకరుండు వేడ్కమై
భిత్తరిమీఁదికిన్ హయము బ్రేరణ నేసిననా కువాళముల్
జిత్తమునందలంచి ప్రతి సేయఁగ మేకను శేపలీలగాఁ
దత్తరపాటుతో హయము ధాత్రినిఁ గూలెను సాశ్వికంబుగా. ౨౪

గీ. ముదితమోమున లేనవ్వు మొలకలెత్తె
నృపునిసమ్మతి కన్నుల నిండియుండె
ఒండొరులదృష్టి ప్రేమాబ్ధి నోలలాడె
అంత భూకాంతుఁడనియె నయ్యతివతోడ. ౨౧

గీ. తరుణి మనత్రోవ చీలెడి తావువచ్చెఁ
బోయివత్తుము చిత్తూరు పురము నేరఁ
దప్పకుండఁగ నెల్లి నీ తండ్రిననుపు
మనుచుఁ గ్రేగంటఁజూచుచుఁ జనియెసుదతి. ౨౨

గీ. కరువు బోసినయట్టి బంగారుబొమ్మ
ప్రాణమందిన నవ్యచిత్రంపుఁ బ్రతిమ
సౌరభంబెగఁజిమ్ము గొజ్జంగితీవ
విరియఁబూసిన తంగేడు, వీరకాంత

నవరశృంగార వనలక్ష్మి త్రిపురవైరి
వైరి సామ్రాజ్యదేవత, భవ్యచరిత
నెదను ధ్యానించుచున్న మహీతలేశు
సభను మరునాఁడు సేరంగఁ జనియెఁగాఁపు. ౨౩

గీ. కాఁపుకూర్పుని యెకిమీని గద్దెమీద
తనను బిలుపింపనేలన ననియె రాజు
వియ్యమందంగ మదిఁగోరి పిలిచినాఁడ
మామ వగుటకు నీకు సమ్మతముకలదె? ౨౪

గీ. కాఁపుకన్నను బెండ్లాడె తిమ్మలేశుఁ
డఖిల జనసమ్మతంబుగ హర్షుఁడగుచు
వారికింబుట్టె వీరాతివీరుఁడైన
సుతుఁడు "హంవీర" నామ సుశ్లోకయశుఁడు. ౨౫

స్వైరిణీవిలాసము

శ్రీ గుడిమంచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు

శ్లో. కదాచిద్గద్వాలాం మదవనగరీం భూమశకటే
ప్రయాస్యన్నద్రాక్షం నయనయుగసాఫల్యమబలాం
కచేశ్యామామంగేఽవ్యకృశచపలాంవృత్తకఠినాం
కుచేక్షామాం మధ్యేపులినమృదులాంసాధుజఘనే. ౧

భూమానోద్వారదేశేఽవనతఖచిరసత్పూర్వ్వ కాయాహ్వాయన్తీ
బాలామామంగుళీభిర్ఘనపవనచలత్పల్లవస్పర్ధినీభిః
పశ్చాన్మయ్యప్రమత్తే సవిధముపగతే ద్వారముద్ఘాట్య విద్వ
న్నారోహేత్యబ్రవీత్సా వినయమృదుగిరా స్పష్టమావేదయన్తీ. ౨

ప్రథమమహమేవకింవా, భూమరథం మన్మనోరథంసైవ
ఆరూఢాకిముతత్వం నోవేద్మిభినత్తి సంశయంకఇహ. ౩

కిమపికిమపిమందం మందమాభాషమాణా
వదనమవనమన్తీ చారుమందం హసన్తీ
కుటిలచికురజాలం లాలయన్త్యఙ్గులీభిః
కుచవిగలితపైఠాం పాణినాచ్ఛాదయన్తీ. ౪

మయిప్రేక్షాపేక్షే భుజయుగమధోద్ధృత్యవివశం
ప్రలుభ్యన్త్యాంతస్యాం వితతబుజాకాయఃకుచతటాత్
పరిస్రస్తాపైఠాత్రుటితఘటనా కఞ్చుకపటీ
యదేషాఽసిర్నిర్మోకశితఇవ బభ్రాద్రాగతిపతేః. ౫
కరేణప్రచ్ఛాద్యస్తనతటమథైకేనరమణీ

కిరంతీ మే చేలాఞ్చలచలనవాతా నవయవే
ఏకరేణ ద్రాగంసద్వయమపినివర్త్యావృతిమతీ
మదాస్యం దృష్ట్వాలజ్జితమపిలజ్జప్రతిపదమ్. ౬

తదీయచేలాంతసమీరణోఽయం, సమూలఘాతంసమఘాతయన్మే
ధైర్యద్రుమంజ్ఞానలఘుప్రదీప, నిర్వాపణేస్యాత్కృతమూకమప్పా.

పదాఙ్గుళ్యామర్దం భువిదశనదష్టాధరదళం
స్థితాభ్యాంపైతాంత ర్నిజనృదుకరాభ్యాంస్తనయుగే
బిధానాతన్వంగీజఘనవసనే సా మిగలితే
నిరుంధంత్యూర్ధ్వంగుస్త్వరితముపవిష్టాస్మితముఖీ. ౮

గార్గస్తదానీం సముపేత్యవిప్ర, స్త్రీయోనిషీదన్తిహిచాత్రతస్మాత్
పృథఙ్నిషేదేత్యవరోప్యనూంతు ప్రావేశయత్తత్రతతోన్యకాన్తా.

యదాఽగచ్ఛగమస్తాం తదనువికలస్వాంతసుసకృ
న్నివృత్త్యాస్యంతస్యామహమనవధీచ్ఛాకులతయా
తదాద్వారోపాంతేవదనమబలాఽదర్శయదలం
నిమేషైశ్యాన్యంతన్మమహృదయమద్యాపివహతి. ౯

జయతుభువిమనోజ్ఞా యోషితాంయౌవనశ్రీః
కమనహృదపహారాస్తద్విలాసాజయంతు
రతిపతిరపిలోకాం స్తత్కటాక్షేషురప్రై
ర్నిధువనముదవిఘ్నం చాస్తు రాత్రిందివం వః. ౧౦

ఉత్పాదితేయం కపితావధూటీ సంప్రేషితాత్రభవత్సకాశమ్
త్వామేవ పాణిగ్రహణంవిధాయ రమస్వనిత్యంహృదయేనిధాయ.

ఈరాన్ న్యాయవిచారణ

శ్రీ వనం వేంకట నరసింహారావుగారు

క. ఒంటరిగ మైత్రి మెలఁగుచుఁ
గంటిని తెనకండ్లననుచు కథనెఱిఁగింపన్
వింటిని వాస్తవమెయ్యదొ
బంటు పరాభవంబు న్యాయ పాలనమంచున్. ౧

చ. అతడు మహమ్మదీయ మత మందునఁ బుట్టిన వక్త యాటచే
సతతము సాటిపిల్లలకు శాస్త్రము సంధ్యల స్తోత్రపద్ధతుల్
హితవుగ బోధసేయ జనుదెంచె నొకప్పుడు వాదమాడి మా
మతమున న్యాయపాలనము మానవధర్మమటంచుఁ దెల్పగా. ౨

క. ఈరాను దేశమందున
ఘూరాను షరీపు నీతి గొనియాడఁబడున్
శూరత్వమందు నరబులు
ధీరులు నివసించునట్టి దేశము సుమ్మీ.

గీ. కోర్టునకు నొక్కపడుచగు గొల్లవనిత
పాలతట్టను దలమీఁద బట్టివచ్చి
రోదనంబొనరించుచు ఖేసపడుచు
ప్రభువుగానున్న న్యాయాధిపతికి దెల్పెఁ
దాను బాజారు దిరుగుచు ధరను జెప్పి
యమ్ముకొను పాల నొకచోట నమ్మఁబోవ
భటులు నిరువురు రమ్మని పాలఁ జూచి
గటగటను ద్రాగి పొమ్మని గంద్రగోళ
గొడవఁగావించి గెంటఁగఁ గూలఁబడుచు
వేడుకొంటిని పాలకు వెలనొసంగ
నిచ్చినంతనె మీవల్ల నేగ్రహింతు

ననుచు బతిమాలుకొనినను న్యాయబద్ధ
దూరులై వారు జులుముకు తొలుతనుండి
నలుపఁబూనిరి నాయందు శక్తిలేని
యాడుదానను నన్యాయ మాయెననఁగ
సాక్ష్యమిచ్చెదవా యని సహసభావ
మొదవనధికారి యడగెను మొదటనామె
అయ్యె వారలు తమ నేరమందు నొప్పు
కొనక దుష్టులై నీతి సంకుచితపరుప
రుజువుఁగావింతునిప్పుడే రోజుమీర
వలనుగ దయ్యె నావల్లపాల రుజువు
సర్వపరిశీలనముఁజూడు సత్యవాద
ముభయపక్షంబు పరికింప సభను దేలు
నంత న్యాయాధిపతికోర్టు నాజ్ఞసేయ
భటులు వెంటనె హుకుముతో పరుగులెత్తి
పట్టుకొని తెచ్చిరిర్వుర బంధనమున
వారు ప్రభువుకు సాష్టాంగవందనములఁ
జేసి దీనతఁ బలికిరి స్థితి గ్రహించి
ప్రభువువినిపించె యాగొల్లపడుచు మోఁపు
నేరమున వాస్తవంబును మెఱుఁగఁబలుక
మనఁగ వారలు ప్రభువున కట్టివిషయ
మెరుఁగమనుచును నేరమా కిదియెయనిరి
తమనురచ్చకు నీడ్పించు తప్పునందె
తగినశిక్ష యొసంగిన ధర్మమగును.
ప్రతిఫలంబును గాకున్న పడుచులిట్లు
నిందెలను మోపు కపటముల్ నేర్తురనిరి
తరుణిపల్కెను నేరంబు తప్పదైనఁ
దనదుప్రాణాల కోర్టులోఁ దక్షణంబె
చెండితీయఁగవచ్చును సిద్ధపడెద

వారు నేరస్థులైన వివాదమునకుఁ
దగినశిక్షనొసంగిన తెగువతగవు
ముందువారలు భయపడ ముఖ్యమిదియె
వారికడుపుల జీలిచి పాలుకన్న
నన్నునమ్మడి లేకున్న నాయకులు
ఘారిప్రాణాలసమము గాఫలయునన్న
ప్రభువు వాఙ్మూలముల సిద్ధపరచి వేగ
శస్త్రవైద్యులరప్పించి చావులేని
కైపుమందుల నెక్కించి కడుపుజీల్ప
లోన పాలున్నసంగతి లోకమెఱుఁగ
పంచనామ మురత్తబై భద్రపరచె
మరల వారినిబ్రతికించు మందులొసఁగ
గాయములుమానె క్రమముగ కట్టువదల
న్యాయశాస్త్ర విచారణ న్యాయమునకు
ఖండితంబుగ నిరువుర ఖైదువేయ
సత్యపాలన మప్పుడే సాధ్యమయ్యె
నిట్టిక్రమచర్య విధమున్న దిట్లుగంటి
ప్రజలతప్పులఁ బరికించి పాలనంబు
శిక్షలిడుచున్న ప్రభువు ప్రసిద్ధిఁజాటు
ననుచు వచియించె వింటిని న్యాయవిధము
సత్యపరిశీలనమునకు సామ్యకథగ.

౨౬౦

వ్యాధోపాఖ్యానము

శ్రీ కిడాంబి. వాదికేసరి. శృంగారం కృష్ణాచార్యులు గారు

శ్లో. వ్యాధః పిపాసీ వినిహత్య చర్మణి
ప్రదర్శకం తస్య కపింజలం వనే
ఆపూర్యగృహ్యాప్రియయా మురాత్మనే
కృతోపకారోభవతీహ దుఃఖదః.

చ. పరులను నిందజేయుచుఁ గుభావులునై కడు దుష్టమార్గులై
హరినిఁదలంపకుండి రకటా! జనులంచును గ్రోధమూని భా
స్కరుఁడన లాభమైన కరజాలముచేఁ దగ వేపుచుండె నీ
కరణి నటంచుఁ బోల్పఁదగు కాలము వేసవి యొప్పెభూమిపై. ౨

గీ. అంత నొకనాఁడు భాస్కరుఁ డంధకార
పటల సంహారుఁడై పూర్వ పర్వతంబు
పైన వెలుఁగొందఁగని లేచి వ్యాధుఁడొకఁడు. ౩

క. వనితా నేఁడడవికేఁ జనిమెకములఁదునిమి యామిషంబునుగొనివే
జనఁదెంతుననుచుఁ దనగృహమునువిడి శరధారియగుచు మోదము తోడన్. ౪

చ. కరము రయంబదవ్వరిగి కాంచెను నిర్గత వాస్సరోర్ఝరీ
సరిదభియుక్తమున్ మఱియు స్కన్నపలాశతరుప్రపూర్ణమున్
దరణి కరాతపోగ్రతగ తప్తధరాధర భూప్రదేశమున్
గురుఖరకంటకప్రకర కుంఠితమార్గ మరణ్యదుర్గమున్. ౫

చ. ధనువున నంబకంబొకటి తద్దయుఁగూరిచి కందరంబులన్
ఘనతర వృక్షకుంజములఁ గ్రన్ననఁజూచుచు జంతువొక్కటేన్
గనులకుఁ గానుపింపమికి గాఢవిషాదము నొందియెండచే
వనటనుఁజెంది నీటికయి పర్విడికానడ యెందుఁజూచినన్. ౬

[౩౭. రచ.] పడఁతి తోడుత నిట్లని పలికె నప్పుడు.

గీ. గట్లఁబొడలను దిరిగినకతనఁ జాల
నలసి మఱి యెండవేడిమి సతులదాహ
మగుట దుఃఖాకులస్వాంతుఁ డగుచు నొక్క
నగముక్రిందను గూర్చుండి వగచుచుండ. ౭

క. దిరుగుచు నొకవనచరమట
కరుదెంచియు దుఃఖితాత్ము వ్యాధునిఁగని దాఁ
గరుణను దదీయవృత్తం
బెఱిఁగియు నుపకృతిని జేయ నెంచియు మదిలో. ౮

చ. తన వెనువెంట రమ్మనుచు దాపున నొక్క జలాశయంబు వే
గనఁ బరచెన్ బరార్థముపకారము సేయుట పుణ్యమంచుఁ దా
మనమున నెంచి సల్పెనిటు పావనజన్మ మటన్న దాని దే
యననగుఁ గాదె జంతువులయందున నిట్టిహితంబు గంటిరే. ౯

గీ. జలములనుద్రావియును గతశ్రముఁడునగుచు
మనమునందున వ్యాధుఁడిట్లనుచుఁ దలఁచె
దూరమెంతయొ యుండు నాయూరు త్రోవ
నీరుదొరకదు కాన వనేచరమును
జంపి తచ్చర్మమున నీరు నింపికొందు. ౧౦

క. అని యాలోచించియు నా వనచరమును బట్టి చంపెఁ బాపంబనకే
తనకు హితంబొనఁగూరిచెనని యెంచఁడు గాకృతఘ్నుఁడతినిర్దయుఁడై

ఉ. దానినిఁ జంపి వాఁడపుడు ధాతువులన్ విడఁదీసి వేసి యా
వానరచర్మ భస్త్రికను వారిని నింపి ప్రసన్న భావుఁడై
కాననసీమఁ దాఁటి తన కాపురమొండగ నేగె దుర్మదో
న్మానసులైనవారికి క్షమన్ హితకారియె దోషియయ్యెదుర్. ౧౨

గీ. ఆరయఁగ దుష్టునకు నుపకారమెపుడు
సేయఁగా నొప్పదొక వేళఁ జేసెనేని
కాలసర్పంబునకుఁ బోయు పాలవెల్ల
విషముగాఁ బరిణమించిన విధమునున్న. ౧౩

౨౬౧

మానవతీలలామ

బాలకవి అష్టావధాని

శ్రీ గొబ్బూరి నృసింహాచార్యులు గారు

మ. నరనాథుం డొకఁ డాత్మకాంతను మహానందంబునం జేరి యో
తరుణీరత్నమ రమ్మురమ్ము మన యుద్యానంబునం దేగి త
త్తరు గుల్మోత్కరలతావితానముల వింతల్ జూచి వేవత్తమా
సరసీజాప్తుఁడు గ్రుంకకుండఁగనె స్వస్థానంబు జేరందగన్. ౧

క. అనుటయు వల్లెయని యవ్వనితయు నిజపతినిఁగూడి వనసీమఁగనన్
గొనబగుసింగారంబునఁగనుపండువఁగాఁగ వెడలెఁగడు మోదమునన్

ఉ. వింతలఁగొల్పునట్టి వన వీథుల నాథునితోడ నేగుచో
సంతసమంది యత్తరుణి సాటెకు కేల్గొని ప్రాణనాథ యీ
ప్రాంతమునందు గ్రుమ్మరుట భావమ దేమొ చలించుగాని మీ
చెంత వసించుభాగ్యమున చిత్తమునందిగురొత్తు ధైర్యముల్. ౩

వ. కమ్మతేనియలజిమ్ము నమ్మగువపలుకులాలించి యమ్మహీవిభుండు

సీ. అతివ! నీదగుమందగతి నేర్వఁగాబోలు;
ఘనమరాళంబు లివ్వని వసించె
కలికి! నీముద్దుపల్కుల నేర్వఁగాబోలు?
చిలుకలయ్యావె ఫలావళిమెసంగు
ప్రమద! నీయధరరూపముఁ గాంచఁగాబోలు?
బింబమూతరు లతాప్తిని జెలంగె!
పొలతి! నీతనువుతోఁ బురుడొందఁగాబోలు?
చారులతాజాల మోఁగిల్లె

తే. గీ. తరుణి కనుగొంటె? యీసరోవరమునందు
నీకనుంగవ కెనఁగాంచ లోకహితుని
వీకఁగొలుచుచునుండె నస్తోకపద్మ
కాంత కోర్కుల వేలుకే గష్టదములె; ౪

గీ. అంత సతిపల్కు నాథ! యేకాంతకైన
ధవుఁడెపో వాంఛ లీడేర్పఁదగినవాఁడు
తవనుఁడైనను స్వప్రాణధవుని సేవ
పరమహితమంచు దెల్పు నీపద్మలీల. ౬

గీ. కనుము ప్రాణేశ! మకరందకాంక్షఁజేసి
హితముఁబొందించు వారల గతిచెలంగి
తుమ్మెదలు ఝుమ్మనుచుఁజేరె తులువమతులు
పరసతులఁజేరి టక్కులఁబన్నునట్లు. ౭

మ. తరుణీ! కాదది భృంగఝాంకృతికి నర్థంబింక జాగేల? నా
సరసీజాప్తుఁడు గ్రుంకు వేళయగుటం జారాకృతింబూని త
త్సరసీజంబుల చెంతఁజేరి, యదిగో చంద్రోదయంబౌను మీ
మురిపెంబెల్ల యడంగునంచు మధుపమ్ముల్ తెల్పుచుంటో మెదిరీ

శా. ఆవంకన్గనుగొన్మ పక్షిచయమాహా! యంచు విభ్రాంతిమై
తావుల్ చేరగఁ బారుచుండె దిశలందా చీకటుల్ గ్రమ్మెఁగ్రో
ధావిఖ్యాతుని మాడ్కి భానుఁడదె యస్తాద్రిందగన్ జేరెడిన్
శీవిన్నాభసి సరోజషండమునుఁ గుంఠీభూతమయ్యెన్ సఖీ. ౯

గీ. పతివియోగాన తాస్యయూ పద్మకాంత
కరులనుజయించి నీమనోహరుఁడు వేగ
తిరిగిరాగలఁడని తెల్పు తెరవుఁదోప
సంచితరుతంబుసల్పు నీ క్రౌంచవితతి. ౧౦

క. కాన నిఁక జాగుసేయక మానవతీ గీము వంక మఱలుదమన న
మ్మానిని యటులేయని పతితో నిలుచేరంగ నేగెఁ దోడ్తోనచటన్.

గీ. సమదశాత్రవతతి ఘోర సమరమునకుఁ
బిలువ భూమీశ్వరుఁడుఁదన ప్రియనుగాంచి
సెలవొసంగుమ చని యని సేసిరిపులఁ
గెలిచివచ్చెదనని నక్కలికియనియె. ౧౧

గీ. జనవరోత్తమ! జయపరాజయములరయ
దైవతాధీనములుగాన పోవవలదు

సంధినొనరించి మనుమట్లు సలుపవేని
సుతవిహీనను నాకేదిగతి? హృదీశ. ౧౩

ఉ. సంతతిహీనమాట పితృసంతతిశోక పరీతవృత్తిమై
చింతిలుచుండఁ బాలనముసేసెడి నాథుఁడు లేక రాజ్యమా
క్రాంతవిరోధి వర్గముగఁ గ్రాలఁగ నీవనుదిక్కులేక నీ
కాంతయొకర్తు కెవ్విధినిఁ గాలముపుచ్చున? ప్రాణవల్లభా. ౧౪

మ. అనినన్ వల్లభుఁడిట్లనుం దరుణి! చింతాంభోధిలో మున్గనే
లనె? యుద్ధంబున శత్రులంగెలిచి లీలన్ వత్తు వేరొండుఁగా
వనజాతోద్భవు వ్రాలుఁగల్గునెడ నాపద్ధర్మమంచెంచి ముం
దొనరింపందగు కార్యమేఁదెలుపుదున్ బూఁబోఁడి యాలింపుమా.

గీ. ఒరునికంటికిఁ గనరాక యుండుచోట
దేహధర్మంబుఁదీర్చెడి దివ్యపురుషు
కరుణ సంతతిఁగని చింతఁదొఱఁగుమింక
వెలఁది సుపుత్ర ధర్మంబు విఖ్యాతుల. ౧౬

గీ. ఇటుల సతినూఱడించి పృథ్వీశవర్యుఁ
డరుల గెల్వంగ సైనిక వరులతోడ
నరుగఁ దరుణియుఁ బతితెల్పు సరణిగలుగు
పురుషవర్యునిఁబొడఁగాంచ నరయుచుండె. ౧౭

వ. అంత నొక్కనాఁడు. ౧౮

చ. ముదుసలియైన విప్రుఁడొక ముంతను జేకొని తీవ్రగామియై
పదములు తొట్రిలన్ ధరణిపైఁబడి చేఁగల మట్టిముంత నా
యదరున జారవిడిన తటాలున ముక్కలుగాఁగఁ జూచి తా
నెదవడి మోముగొంచు నిఁక నేటికి నాబ్రదుకక్కటక్కటా. ౧౯

గీ. అనుచురోదింప నాతనిఁగనిన జనులు
హాస్యమొనరించి యావృత్త మవనివిభుని
సతికిఁదెల్పిన నాతని చరితమేమొ
తెలియవలెనంచు విప్రునిఁ బిలువఁబంచి. ౨౦

క. జరిగినకథవిని భళిరా! ధరణీసుర! ఇంతకేద్వఁదగునా? నీకే
పరికరములు కావలసిన వరుసఁగనిప్పింతుఁజింతవలవదటన్నన్. ౨౧

ఉ. భూసురుడిట్లు పల్కు నరపుంగవురాణి వికేమనందునా
చేసినపాప మెట్టిదియొ? చెప్పకతప్పదు తల్లి! బాల్యముం
బాసినదాదినే మత్రాకపాత్రకు మానముఁ జూపలేము నే
డీసరికిట్లుగగ్గె బ్రతుకేటికి మాన విహీనమై ధరన్. ౨౨

గీ. సంపదలకేమి చంచలా సక్తములవి
సంతతికినేమి కర్మానుషంగ మదియు
మానవంతుఁడుఁగాఁగ నిమ్మహిఁజెలంగు
వానిదేజన్మ! వాఁడెపో మానవుండు. ౨౩

చ. నయమతి భూసురుండిటు సనాతనధర్మ నిబద్ధవాక్తతిన్
భయమునఁవీడి తెల్ప నృపభామిని హా! మునిలోకమాన్యయే
నయయొ కులాభివృద్ధికయి యన్యపతిన్ గమనింపఁజూచి నా
దయితుని చింతవీడి నిజధర్మము గంగనుద్రోయనెంచితిన్. ౨౪

గీ. అనలసాక్షిగ నొకమనోహరుసి పాణి
నట్టెచేపట్టి యాతఁడు చెట్టఁగాంచ
నీచసంతతి కింకొకనిన్ వరించి
మహిజరింతురె ధార్మిక మానవతులు. ౨౫

క. నిజధర్మమువీడక భూ ప్రజలన్ సోదరులభంగి భావించిన యా
గజగామిని తనపతికిన్ విజయము జేకూర్పలేదె? విబుధులుమెచ్చన్

మ. ఇటులా విప్రుడుఁ దెల్పు వాక్యములకెంతేఁ జిత్తమున్ ద్రిప్పి తా
పటుధర్మంబుననుంటఁజేసి యట భూపాలుండు యుద్ధంబునన్
దృటిలో వైరులఁగెల్చి స్వీయపురికిన్ దృప్తాత్ముఁడై చేరె నిం
తటిదా? యీకథయంచు నెంచకఁడి సద్ధర్మంబుఁ బాటింపుఁడీ. ౨౭

౨౬౨

చంద్రశర్మోపాఖ్యానము

శ్రీ రంగరాజు కేశవరావుగారు

చ. క్షితిపసమూహమౌళి ధృతకీర్తియు నజ్జయునిం భజించు న
య్యతులితమూర్తి కూతురు ప్రియంవద, చారువిలాసభాసురాం
చితకమనీయగాత్రి సరసీరుహ నూత్న పలాశనేత్రి య
ప్రతిమవయోవిశాలలగు బాలలఁగూడి వనింజరించుచుం. ౧

వ. చంద్రశర్మ నిద్రించెడు వేదికోపకంఠంబునకరుగుదెంచి యతనిం గాంచి తదభినవ కమనీయవిగ్రహ సౌకుమార్య సౌష్టవలోలు పాతిశయాద్భుత నిర్నిమేషాలోకన నయనయగుచు ననుచరీజనంబు నుపలక్షించి. ౨

చ. సరసిజనేత్రలార మనుజాతుఁడు సత్కులజుండు నిక్కవం
బరయఁగఁబోలు వీని సకలాంగ శుభాకృతి లక్షణంబులన్
వెరవునఁజూడువీఁడు పృథివీసురపుంగవుఁడొండె భూమిభు
గ్వరసుతుఁడొండె గావలయుఁగాక వరాన్వయజాతుఁడవ్వఁడో.

ఉ. ఈకనులీభుజద్వయము నీయొడలీముఖకాంతిసూడ న
ప్రాకృత పుణ్యపుంస్త్వము విభాసిలుచున్నదిగాన సత్యమీ
లోకములేలు కౌస్తుభగళుండు సృజింపఁగఁబోలుఁ వీని భ
ద్రాకృతిగాంచిఁగోరితి మదాత్మను నెచ్చెలులార వింటిరే!

వ. వీనియందు పతిభావంబు భజించితి క్షత్రియులకు స్వయంవరంబ కర్తవ్యంబగుట నితఁడు నాచేవరింపంబడెఁగాన మీ చాతుర్యంబున సంఘటనంబు గావింపుండనిన నచ్చెలికత్తియలు చంద్రశర్మకు నిద్రాభంగంబు కలిగింపంగోరి ప్రయత్నించి విఫలీకృతలగుడు నా రాజనందన యతని నతికాలనిద్రా ప్రయుక్తుండని నిశ్చయించి వేగంబ నగరికరిగి సఖీజనముఖంబున తన యభిమతంబెల్ల జనకునకు నివేదించిన నమ్మనుజాధిపుండు.

క. ఒజ్జలఁ గొందఱనాతని
పజ్జకుఁ దోలింపుఁడనుచుఁ బంపినవారా
యుజ్జయినీ పత్యనుమతి
నజ్జగదేకంపువిప్రు సంతికమునకున్. ౬

చ. చని పరికించి గాఢసువిచారమొనర్చి, నరేంద్రచంద్ర! యీ
మనుజుఁడు పాలకాల మసమానఘనశ్రమ నన్నపాన వ
ర్జనమును గూర్కలేకిచట స్వప్నము సెందినవాఁడు గానఁ ద
త్తనువునఁ బాయఁగావలెఁ గదాయిరుపూటల నన్నసారముల్. ౭

క. తానై మేల్కనువఱకీ
మానిసి మేల్కొలుపఁ జనదు మనుజేశ్వర! తత్
ప్రాణములుపోవు బలిమిన్
వీనిన్ మేల్కొలిపెదేని విస్పష్టముగాన్. ౮

వ. అట్లుపచరించి విప్రుండు మేల్కాంచిన నారాజతనితో నిట్లనియె. ౯

చ. ధరణీద్రేవ కులాగ్రగణ్య వినఁజిత్తంబయ్యె నీనామముల్
బుధముల్ దెల్పుము నీయపూర్వరుచి మద్భోగార్హదివ్యాకృతి
స్ఫురణంబేల పిశాచజుష్టమగుటం బోలెన్ గృశీభూతమై
కొరగాకున్నది గాఢనిద్రఁ గొన నీకుం గారణం బేమనన్. ౧౦

సీ. రాజేంద్ర వేదనారాయణంబను పేర
నంబుధికడ నొక్క యగ్రహార
మమరెడు వివిధభోగాస్పదం బవ్వీడు
మాయయ్య విష్ణుశర్మకు నొసంగె
తద్దేశమేలెడి ధరణీశుఁడాతని
కొడుకులు నలుగురా కొమరులందు
మువ్వురన్నలు వేదములు తదంగంబులు
మొదలగు చదువులు చదివి సకల

గీ. జనులచేఁ బూజపడసెద రనఘ నేను
కొండికనుగానఁ దల్లిమద్గురుజనైక
శిక్షఁగడపక పెంచెనన్నీకతమున
మందిరిపోతి ననక్షరముఖుఁడనగుచు ౧౧

సీ. పట్టి బాలురు బల్మి బడికీడ్వ రాజవీ
ధ్యంతరంబులఁ బొరలాడువాని
కోదండమెక్కించి గుఱుఁడఁటబో భూమి
కొరగి చక్కన పరుగెత్తువాని
బలుపంబుతో వ్రేళ్లు పట్టి యొజ్జలు పూని
దద్దించువేళ నిద్రించువాని
నేలనేప్పినవాని నిమిషమాత్రములోన
మఱచి యూరకనోరుఁ దెఱచువాని
గీ. కొట్టకయమునున్న జల్మోఱపెట్టువాని
వెఱచినంతన వెన్నుపై చరచువాని
మదిజుగుప్సించి ననువీడి మద్గురుండు
వెడలఁద్రోపించె వటులతో బడికినవల. ౧౨

క. కన్నవారలు విడిచిన యన్నవార
లన్నవారలు వాగల యాడివారు
మూర్ఖునగునన్ను గృహదాస్యమునకుఁ జొనిపి
సదువునకు నెడఁబాపిరి జనవరేణ్య. ౧౩

మ. కలుతుర్క గట్టెలుదెత్తు పాల్పితుకుదుర్కై సేతుగాలించి వం
టలుసేతుర్క మడిమున్న దింధనము తుంటల్ సేతు లాలించి బి
డ్డలనాడింతును గూరలేరుదును గోడల్ బూతు నిల్లెల్ల ము
గ్గులఁ బ్రేతుర్క గలయఁపి వెట్టు దనటాకుల్ దెత్తు సద్భక్తితో. ౧౪

ఉ. అంతట నొక్కరాతిరి దురాగ్రహుఁడగ్రజుఁడాత్మ తల్పకా
భ్యంతరసీమ మేన్వయిచి యద్దమరాతిరిప్రొద్దు కేళిహా
రాత్ర్యంతిక సుప్తుఁడై యెవఁడురా! యని లేపి మదంబెలర్ప నా
కిక్కింత పదంబులొత్తుమన నేను హసాదనఁ గాలుసాచుర్క. ౧౫

చ. అతిభయభక్తులొప్పఁగఁ దదంఘ్రిసరోరుహ మస్మదూరు సం
గతమగునట్లొనర్చి మృదుగాఁగ జటాపటి గ్రుద్ది యంగుళీ
ప్రతతి విదిర్చి యంతటను పార్శ్వపదాంఘ్రిమ గుల్మజాంఘికో
రుతలముఁలొత్తి తింగరము ప్రొద్దతఁడూరక నిద్రఁబోవఁగా. ౧౬

వ. అంత నేనాత్మగతంబున. ౧౭

శా. నాతోడీటగు వీనితమ్ములిరువుర్ నాయన్నలాహా కళా
చాతుర్యంబునఁ బెద్దలాటకద స్వేచ్ఛన్ మంత్రు వీఁడున్ దక్షణీ
భూతుండై చనువారిమ్రోలఁ జనువంబోనట్టి నాదుర్దశా
వ్రాతంబీ తెరువీడ్చెఁ బ్రాగ్జనన కర్మంబిట్లు బాధింపఁగా. ౧౮

చ. చదువున గౌరవంబును యశంబును వాదబలంబు సర్వసం
పదలునుగల్గి నామగురు భ్రాతలు నిర్మలధర్మ్యవార్మ్య పుం
డుడల నఖసుఖానహ మధురసగతిప్రణమైక దోర్లతా
సుదృఢతరోపగూహనలఁ జొక్కెదరక్కట నేనుఁ జక్కఁగన్. ౧౯

వ. అని తలపోయుచు నించుక కూర్కుబట్టిన నాయగ్రజుండు నన్ దా
చిన విసిగి యిలు వెడలి.

మ. భయదవ్యాఘ్ర మృగేంద్ర భల్లసమదేభ క్రోడ వాహద్విప
చ్ఛయసంచారకఠోరముల్ మదికి శశ్వద్భీతి సంధిల్లఁగాఁ
బయనంపుందమిరేప మోటుతన మొప్పంబోవుచో మ్రోలదృ
క్భయ మృత్యూపముఁడైన వాఁడొక పిశాచస్వామి గన్పట్టెఁగన్.

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు శాస్త్రములారును బారఁజూచితిఁ
గొదువలుదీఱ శిల్పములు గూడెమహాస్త్రకళాప్రవీణతల్
బ్రిదిలితి వైద్యవిద్య గనిపెట్టితి యోగములెల్లఁ గల్లగా
దిది యిదినాఁగనేల పృథివీశ్వర నేర్చితి నెల్లవిద్యలన్. ౨౨

వ. అని సెప్ప విని రాజుహర్షించి ప్రార్థించి తనకూతునిచ్చి వివాహంబు
నేసిన నతండు సుఖుండై బహుకాలంబుమనియె. ౨౩

కాంత

శ్రీ గాదె రామచంద్రరావుగారు

పసిడిచాయల దేహ వైభవముగలిగి
తీక్ష్ణమగు మోహనకరంపు దృక్కులందు
రూపరేఖావిలాసంపు దీపులందు
వయసుటిల్లాలి సహజ సంపదల మించి
"కాంత" యనుపేర శ్యామలు కాంతయలరు
రాజితగుణుండు ధిషణాధురంధరుండు
శ్రీయుతుండును చామన చాయవాఁడు
రహిని నలువందు శ్యామలరావు పేర
పూర్వకృత పాపఫలమొ యీపుట్టువందు
భాగ్యహీన "కాంత" దుర్భ్రమలఁగొలిపె
పండితుండైన సర్వ సంపదలచేత
వెలయువాఁడైన భూరిదోర్బలపుఁగలిమి
నలరువాఁడైన మగువల తళుకుబెళుకు
సరసములనమ్మి చెడిపోని నరుఁడుగలఁడె
మగఁడు మేదకుఁడైనచో మగువలహహా!
పుడమినాడింపకుందురే బొమ్మలట్లు
టక్కుటకటొంకు టాటోటు టెక్కుగలిగి
పతిసిరవళించి లోలోనఁ బ్రమదమందు
మగనిబంధువు లేతేరఁ బగనుబూని
యావరణఁజేరి యెగసి క్రోధానలంబు
లుమియు దుర్వారరూక్షమహోరగంబు
ననుకరించుచు నిర్భాగ్యుఁడైనపతిని
దిట్టు కొరకొరలాడు తద్దినము వెట్టు
కులుకు బెళుకులఁగొంప గయ్యాళిగంప

కాంత దుష్కాంత దుర్గుణస్వాంత జంత
నయజనంబుల తలలోని నాల్కయనఁగ
శ్యామలుండెల్లెడను గౌరవార్హుఁడయ్యెఁ
బ్రవిమలంబైన వాక్సుధా వర్షధార
సారహీనంపు సంసార ఘోరభయద
దారుణాగ్ని ప్రభాపూర నీరమందు
దారిగానక నల్లాను వారివారి
పంకిలముగాని వాంఛాలతాంకురముఁలఁ
బ్రాణబీజము, అధికారి మానసంబు
గుర్తెఱింగి సంచరించెడి కోవిదుఁడు
యిహపరంబుల సౌఖ్యంబు లెన్నియేని
పొందగలఁడంచు జనులాను కొందురైనఁ
బరమపద సౌఖ్య కోమల ప్రసవదామ
మెచ్చటోగాని యిటధరియించుటరుదు
ఐహిక సుఖంబులందుమా, ఆలిచేత
బుగ్గపోటులు లోలోన సిగ్గుచేత
మగ్గుటెగ్గుచేతకు మన స్సొగ్గకుంట
చిత్తమన్యథా యత్తమై చింతనొందు
నపరిసన్నతఁ జేర్చి దురాగ్రహంబు
ప్రత్యహంబునుబొందె నొవ్వంగఁజేయు
ఓలి! మానవ ద్వేషణ జ్వాలహృదయ
మందుమండుచునుండెనో! మానవాకృ
తిని వహించిన రక్కసివనితయేమొ?
మాటమాత్రాననే విశ్వమానవప్ర
పంచమంతయును వసీక రించువాఁడు
భార్యకు పిశాచమట్లు కన్పడునదేమొ
సతత జాజ్వల్య మానప్రశస్తరత్న
వజ్రనీలాబ్జ రాగప్రవాళవితత
మకర భాండార సరళిసామ్రాజ్యభోగ

మనుభవించెడి వారలే వినయవినమి
తోత్తమాంగులై పాదంబు లొత్తుచుండ
విధికృతంబైన పతిపాద విమలసేవ
చేయఁజాలక పూలఁబూజించుమనుచు
భువన మోహన కల్యాణ పుణ్యమూర్తి
భార్యకుఁ బిశాచమట్లు కన్పడునదేమొ!
ప్రకృతి సర్వంబు నయనపర్వముగఁజూడ
నిజయశశ్చంద్రికల ధాత్రి నివ్వటించి
సంతతానంద భరితుఁడౌ శ్యామలుండు
భార్యకు పిశాచమట్లు గన్పడునదేమొ!
ఏగడియ కేదివచ్చునో యెవ్వఁడెఱుఁగు.
నిర్మలానంద డోలికా నిరతుఁడైన
శ్యామలుని చిత్త మొకరీతి చంచలించె
హేతువేమని ప్రశ్నింతురేమొ? దారి
వచ్చుచుండఁగఁగయ్యాలక్రిచ్చయైన
కాంతబాధలు పడలేక చింతచేత
సగముకృశియించెఁజూడుమీ శ్యామలుండ
టంచు" వనితలు వ్రేలుచూపించుచుండఁ
జూచి సహియింపఁజాలక వేచివేచి
వంతఁగుందుచు గంగా స్రవంతికడకు
మెల్లఁగాఁజనె తనువు కంపించె రెండ
డుఁగులువేసెనో లేదో దుడుకుతనమున
నే దివాంధంబు పుట్టిముంచినట్లు
కూసె మిన్నువిరిగినట్లు గుండె, కలము
నడువఁగాఁ బోవదేదనో పిడుఁగుపడిన
శబ్దమువహించె ప్రకృతినిశ్చలతనుండె.

౨౬౪

తలుపుదగ్గఱ

శ్రీ దీక్షితుల నరసింహశాస్త్రి గారు

ఉ. యాదవనాథుఁడైన హరి యంబుజపాణులఁ గూడి క్రీడలన్
మోదముమీరనాడి యదుముఖ్యులతో మృగయావినోదసం
పాదనబుద్ధిచేఁదిలక భాసుర సాలరసాల మల్లికా
మోద భరప్రపూర్ణ నవపుష్పవిరాజిత కాననంబునన్
శ్రీదయితుండు సేరి యతిచిత్రవిహారముసల్పి యంతటన్. ౧

చ. చనిభల్లూక వనేభఖడ్గ చమరీ సారంగ రంగద్ఘనా
ఘనసంకాశవరాహభీకర మహాకంఠీరవాక్రాంత ది
గ్జనభీకృత్ప్రద కాననంబున రమాకాంతా మనోహారి చ
య్యనమర్దించి మృగంబులన్ గనియె నయ్యబ్జాక్షి భిల్లాంగనన్. ౨

మ. కనిహర్షంబునఁ జేరి చెంచువనితన్ కామోపభోగంబులన్
దనియన్ జేసియు నవ్యవస్తువుల చేతన్ బూని శ్రీ కామినిన్
గననే తెంచియుఁ దల్పుదీయుమన నక్కంజాక్షి తద్భావమున్
గనుఁగ్రేవన్ గని ద్వారమేసినిలువన్ గర్వంబుదీపింపఁగాన్ ౩

శా. కాంతా వేగ కవాటమున్ దెఱవుమా! కంజాతపత్రాక్షి య
త్యంతప్రేమ సువస్తువుల్ గొనుచునే నాలింగనాపేక్ష నీ
చెంతన్ జేరినవాఁడనైన నిప్డు డో! శీతాంశు బింబాననా
పంతంబేల కటాక్షముంచుమనఁ గోపంబూనిలేనవ్వునన్. ౪

ఉ. మాటలువేయునేల బలుమాయలప్రోడ వరాంగనామణీ
కూటసముల్లసద్రుచిర కుంకుమపంకము గానుపించు నే
బోటిని గూడినావొ యదుపుంగవ బొంకక తెల్పు వట్టి స
య్యాటలు చాలునింక పరిహాసములెందుకు నేగు కేశవా. ౫

ఉ. భీతమృగేక్షణా యధికభీకర కాననసీమలందు నే
హేతిమృగాలఁద్రుంచఁగ మహీధ్రము లెక్కి చనంగఁ గింశుక
వ్రాతసుమోల్లసద్రజము వక్షమునన్ బ్రసరించియున్న దిగ
కే తెలుపే నెఱుంగఁ గరమెంచకు దూరెదు మత్తకాశినీ. ౬

మ. పలుకాటుల్ చిగురాకుమోవిపయిన౯ భాసిల్లుచున్నావియే
కలకంఠీమణినొక్కియున్న దెఱుఁగంగాఁ దెల్పు నాముందర౯
బలుమాయల్ పచరించిన౯ మనములో భావింతునేనిక్కమా
పలుకంగా మగవాని నమ్మకుర గోపాలాగ్రచూడామణీ. ౭

మ. వికచాంభోరుహనేత్ర కాననముల౯ వేమారు క్రీడింపఁగా
శుకరాజంబును బింబవిభ్రమముచే సొంపొందఁగావచ్చియో
పికవాణీ యధరంబునొక్కి యది కోపింప౯ మది౯ జెల్లునే
సకియా! వాదము లేలచేసెదవు బాసలేసెతు బింబాధరీ. ౮

ఉ. మేనకురంగనాభ మతిమేదురమై గనుపట్టుచుండు నే
మానినిపొందుఁ గోరితివి మత్సరముల్ విడనాడిచెప్పుమా
దానవభేది నాయెదుట దాచఁగనేటికి యింద్రజాల వి
ద్యా నిపుణత్వ మానఖులు తావునఁ జెల్లునె పో మురాంతకా. ౯

శా. శూరత్వంబునఁ గానలోపలను గస్తూరీ మృగస్తోమముల్
ఘోరాసి౯ విదళింప తత్ క్షతజముల్ గోకస్తనీ! యంటి యీ
తీరు౯ గన్నదు దైవసాక్షిఁగను నీ దివ్యత్సుధామాధురీ
తారుణ్యాధరపల్లవామృతము నొందర౯ జేయుమా వేడెద౯. ౧౦

చ. కమలదళాక్షు ఘుమఘుమనుగంధము పుష్పాదులంగ మంచు పొం
కముగను గానుపించు పరకాంత సుఖంబుల నోలలాడి శ్రీ
రమణ యిటేలవచ్చితివి రవ్వనుజెందక పోయిరమ్మ నీ
క్రమమునుగానుపించు కులకామినిపొందు రుచించునే హరీ. ౧౧

చ. చిలుకలకొల్కి నామనవిచేకొనుచూ వినజాజి తీగ పం
దిరులడర౯ వసింప సుమనవ్యరజంబవి పైనరాల యీ
చెలువుగు గానుపించు నొకచేడియపొందును గుర్తెఱుంగి నీ
చలమును మాని గబ్బిబిగిచన్నుఁగవ౯ దయఁజేర్చుమా నర౯. ౧౨

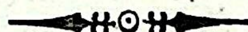
ఉ. అంతట తల్పుదీసి దరహాసము మోమునఁ జెంగలింప శ్రీ
కాంతునిచెంతఁ జేరి నవకంజవిలోచన హారతుల్ మహా
సంతసముప్పనిచ్చి హరిచారుపదంబుల మొక్కి తెల్లచే
మంతుల హారమేసియు రమాసతికౌఁగిటఁ జేర్చె నాథుని౯. ౧౩

౨౬౫

అభ్యాస పరిణామము.

శ్రీ ఇ. రాజయ్య గారు

తే. అరుణకిరణముల్ ప్రాగ్దిశనవతరించెఁ
దమమడంగుచునుండె దిక్తటములందు
పక్షిగణము మేల్కొలుపులఁ బాడుచుండ
నిద్ర మేల్కొనుచుండెను నిఖిలజగము.

చ. తరుణవయస్కుఁ డొక్క రుఁడు తత్త్వమయంబున దారినేగుచున్
జరణము మెల్లగానిడుచుఁ జంచలమానవిభంగి నెంతయున్
బరవశుఁడై విచారమున భావముఁ జేర్చి నిజాత్మనేదియో
యరయుచుఁ జేరె నొక్క విపినాంతరసీమ నతండు విస్మృతిన్. ౨

ఉ. అచ్చటఁ గాంచె నాతఁడు వసంతములైన మహీరుహంబులన్
బచ్చని తేనెలన్ మిగులఁ బక్వములైన ఫలంబులన్ మనం
బచ్చెరువందఁ జేయు పొదరిండ్లనుఁ జారులతాంతసంతతిన్
మచ్చికమీఱ నల్లైసల మందసమీరము వీచుచుండఁగన్. ౩

క. ఈపగిదిఁ గొంతదూరము నా పాంథుడు నడుచుచుండ నంతఁ గుటీరం
బాపజ్జనుండఁగ నెనటఁ దాపసు లెవ్వరైననుంటఁ దలఁచిమనమునన్.

తే. పాంచభౌతికమయమైన ప్రకృతిలక్ష్మి
యనువుగాఁ దముఁ గొల్వ నిట్లనవరతము
శాంతిమయమగు నాశ్రమప్రాంతమందు
జ్ఞానసంపద యభివృద్ధిగా కయున్నె? ౫

క. అనితలఁచి యాకుటీరం
బున నున్నటువంటి పురుషమూర్తినిఁ జూడం
జనియందుఁ గని యెనాతఁడు
మునివరు సదయాత్ము శాంతమూర్తిఁ దపస్విన్. ౬

సీ. శారదచంద్రికా సదృశశుభ్రవిభూతి
ఫాలభాగమునందుఁ బరఁగుచుండు

నీలమేఘచ్ఛాయఁ బోలుకాంతినిఁగల్గి
శిరమునందున జటాశ్రేణిమెఱయ
పరిపూర్ణభక్తి సంభరిత భావస్ఫూర్తిఁ
గాన్పించునయన యుగంబుతోడ
దక్షిణహస్తాగ్రతలమందుఁ దిరుగాడు
మేలైనరుద్రాక్ష మాలతోడ

తే. బద్ధకౌపీన దేహుఁడై వరపవిత్ర
యుక్తహరిణాజినాసన యోగరతుఁడు
నిశ్చలమనోగతధ్యాన నిష్ఠపరుఁడు
ననఁగమునివరుఁడుండె నిజాశ్రమమున. ౭

తే. యువకుఁడిట్లు గుటీరమందున్నఋషినిఁ
గాంచిసాష్టాంగముగ నమస్కారమును స
వినయముగఁజేసి యకుటిలమనముగలిగి
నిలచియుండెఁ దానచ్చట నెమ్మితోడ ౮

తే. అంత ఋషియాతనింగని యనియెనిట్లు
"ఏల యోకుమారా యివ్విడిప్రభాత
కాలమునవచ్చితివి; తెల్పుకారణంబు"
ననిన ఋషివరుతోడ సవినయముగను. ౯

శా. "అయ్యా! మీదరిఁజేరినాఁడ; భవదీయాజ్ఞానువర్తుండనై
నెయ్యంబొప్పఁగనుండువాఁడ; దయతోనేర్పింగదే యీశ్వరుం
డెయ్యేమార్గమునంజరింపఁ గృపతోనిష్టార్థముల్ దీర్చినా
కుయ్యాలించి ప్రపంచమందుఁదగ నాకుశ్రేయముగూర్చునో.

క. మునివరుఁడా యువకుని ప్రా
ర్థనమునువిని శిష్యుఁగాఁగఁదన చెంతఁ దా
ననుకంప మొదవనుండుట
కనుజ్ఞనొసఁగంగ యువకుఁడచటవసించెన్ ౧౧

మ. ఒకనాఁడా యతిపుంగవుండు మదిలోనుత్సాహముల్ మీఱఁద
న్నికటస్థంబగుచిన్న కాననమునన్ వీక్షింపఁబోధింపఁగా

నకళంకంబగు ప్రేమతోఁజనియె నయ్యాభ్యర్థియుఁ వెంటరా
నొకయుక్తస్థలిఁ గూరుచుండి రపుడా యోగీంద్రుఁడావిస్మృతిన్. ౧౨

తే. అచటనున్న నవీన వటాంకురమును
దరుణునకుఁజూపి దానినిఁ బెఱికివేయు
మనతిచ్చిన వెంటనే దానినతఁడు
మూలములసహితము నవలీలఁ బెఱికె ౧౩

తే. అంతఁదత్సమీపంబునఁ గొంతఁ బెఱిగి
యున్న మఱియొక మొక్కను యువకుఁజూడఁ
జేసి దానిని పూర్వపుస్థితిఁదనరఁగ
బెఱికివేయనాజ్ఞాపింపఁ బిదపనతఁడు. ౧౪

తే. మొక్కఁ బెల్లగించెనుగాని మొదటిదాని
కరణినులభముగా నది కదలలేదు
విస్మిత గురుండు శిష్యుని వెంటఁగొనుచుఁ
వానికింజూపె వేరొక్క వనలతికను. ౧౫

ఆ. మొదటఁజూపినట్టి మొక్కలకంటెను
జాలలోతుగాను నేలయందు
నాటుకొనుటచేత నద్దానిఁ బెకలింపఁ
జాలఁగష్టమయ్యె జవ్వనునకు. ౧౬

క. అంతట గురుశిష్యులుమఱి కొంతయడవినడచిమిగులఁ గూరిమితోఁ ద
త్ప్రాంతమున నాగిరప్పుడు సంతోషితవదనుఁడగుచు సాధువతనికిన్

తే. పెద్దదై కడుదృఢమగఁ బెఱిగియున్న
మొక్కనొకదానిఁ జూపింపఁ బూర్వరీతిఁ
దానినున్మూలనమొనర్పఁ దరుణుఁడంత
శ్రమమునొందియుఁ బెకలింపఁజాలఁడయ్యె. ౧౭

చ. మునివరుఁడప్పుడా యువకముఖ్యునిదగ్గఱఁ జేరఁబిల్చి యో
యనఘకుమార! లక్ష్యమగనాత్మఁదలంపుము మొక్కలన్ గ్రమం
బుననవియెట్లు గాఢముగ భూస్థలియందున నాటియుండెనో నీ
యనుభవముం గ్రహించి మదినారయు మాత్మనిసర్గ వైఖరిన్. ౧౮

మ. వినుమో శిష్య! మనుష్యునందుఁ దొలిదుష్ప్రవృత్తుల్ దురభ్యాసముల్
జననంబొందినకాలమందుగని విజ్ఞానంబుతో నట్టి ప్ర
వర్తనముల్ దూరముగాఁగఁ జేయవలయున్ తద్వ్యత్యయంబైన న
మ్మనుజుం డెప్పుడు దుష్పథంబునకు ధామంబై మెలంగున్ భువిన్.

తే. మూలములు లోన దిగఁబాఱి భూమియందు
దృఢముగా నాటుకొనియున్న తృణమునైనఁ
బెఱికివేయుట కష్టమై వెలయునట్లు
దుస్స్వభావంబుఁ దొలఁగింప దుస్తరంబు. ౨౧

క. కావున లేఁబ్రాయంబున
నేవిధమగు చెడుగుణంబు హృదయమునందున్
స్థావరమై యుండకముం
దే వెడలఁగఁ దోలవలయుఁ దెలివితేనముచేన్. ౨౨

తే. దుష్ప్రవర్తనమను బోఁద్రోలి యిట్లు
సద్గుణములలవడుటకు సంతతంబు
శ్రద్ధఁగొని యత్నమొనరించు జనవరునకు
సర్వవిధముల శ్రేయంబు సంఘటిల్లు. ౨౩

తే. తాపసుం డప్పుడిదియె సద్ధర్మమఖిల
పూరుషార్థ సాధనకిది మూలమనఁగఁ
ద్రికరణవిశుద్ధిగ విని, యకుటిలముగ
సాగిలంబడి మ్రొక్కెనా సాధువునకు. ౨౪

తే. అంతట గురుండు "దీర్ఘాయురస్తు" టంచు
శిష్యు నాశీర్వదించి తచ్ఛిరముపైనఁ
గరము నిడి కృపఁజూపినఁ గడుముదమున
ననుమతింగొని గృహమున కరిగెనపుడు. ౨౫

శ్రీః

రామ భార్గవ సంవాదము

అష్టావధాని

శ్రీ బెల్లంకొండ నరసింహాచార్యులుగారు

ఉ. ఆతత బాహువీర్యుఁడ చలాధిప ధైర్యుఁడు భూరిశౌర్యుఁడా
ర్యేతరశిక్షణాచణుఁడహీన యశోభరితుండు రాముఁడా
సీతనుబెండ్లియాడ శశిశేఖర కార్ముకఖండనంబు వి
ఖ్యాతిగ నాచరించెఁ ద్రిజగంబులు డిందుపడంగ నుద్ధతిన్. ౧

శా. అంతంగాలమహోగ్ర రుద్రుగతి నుగ్రాకారుఁడై దృప్త భూ
కాంతచ్ఛేదననిస్రువత్ప్రబలరక్తస్నిగ్ధతీక్ష్ణాంత దు
ర్దాంతక్షాత్రికుఠారహస్తుఁడు ధనుర్బాణాసిధాముండు న
త్యంతక్రుద్ధత వచ్చె భార్గవుఁడు తద్ధ్వానంబు వాలించి యుర్విన్. ౨

క. రామున్ రణరంగస్థల భీమున్ క్షత్రియవిరాము విశ్రుతనామున్
సౌమిత్రిగాంచి శ్రీరఘు రామునితో నిట్టులనెఁ బరాకుననగుచున్.

సీ. భసిత రుద్రాక్షవిభాసుర దేహుండు
లలిత జటాజూటలాంఛితుండు
ప్రళయాగ్నిజాజ్వల్య రక్తవిలోచనుం
డఖిలప్రపంచ భయాస్పదుండు
మౌర్వీశరాసనమౌంజీశితాశుగ
దర్భకృష్ణాజిన ధారిఘనుఁడు
వల్కలవసనుండు వల్గుగారాంగుఁడు
పరశుకమండలుకరుఁడు వగుఁడు

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రవర్ణ సంభావితుండు
శాంతవీరరసంబులు జాలువారఁ
బ్రేక్షకజనంబు భీతిచేఁ జెదరిపోవ
వచ్చుచున్నాఁడు నీకేఁడెవ్వాఁడో తెలుపు. ౪

శా. రాముఁడిట్లను తమ్ముఁడా యితఁడు క్షత్రచ్ఛేదనాదక్షుఁడు
ద్దామస్కందవిజేతఁ గ్రౌంచధరణీధ్రప్రాభవోద్భేదనా
సామాన్యుండును హైహయేంద్రభుజశీర్షాహూతకుఠారాకన
ద్భీకప్రౌఢకఠారహస్తుఁడు జగద్వీరుండు రాముండునా. ౫

గీ. అనుచు సానుజన్ముఁడై యెదురేగియు
భక్తిమీర సతిని పాదములకు
మ్రొక్కనతఁడు ప్రేమనక్కునఁదీవించి
రాముఁగాంచి మదిని భ్రాంతిఁజెంది.

శా. సౌందర్యంబున శౌర్యధైర్యముల తేజశ్శాలితన్ ముగ్ధతన్
గందర్పున్ బురవైరి ధైర్యమథనున్ క్షత్రపుత్రుంజేసె నా
నందుండున్ గదనాతివీరుఁడతి శృంగారుండుఁ గారుణ్యని
స్తంద్రుండీరఘురామచంద్రుఁడు జగద్వంద్యుండుఁగాకుండునే. ౬

గీ. క్షత్రపోతమ! మా సదాచారగరిమ
నీకు దీవన నిడిటిఁగానీ గిరీశ
కార్ముకవిమర్దవర్ధిత గర్వితాత్మ
నీకుఠారంబు దునుమకున్నె యనంగ. ౭

శా. రాముఁడిట్లను కోపమేనాదయయో రానిమ్ముగానీ ముని
స్వామీ! పాత్రుఁడనయ్యెదన్ గని జగద్వంద్యంబునౌ శాంభవీ
భీమప్రౌఢశరాసనంబు విరువన్ వీర్యంబు నాకుండునే
సామాన్యంబుగ ముట్ట విర్గెనన నాత్మాదేవుఁడత్యుగ్రుఁడై. ౮

ఉ. మాయలమాటలేలఁ బలుమారు వచింతువు నేనెఱుంగనే
నాయెడఁజూపుదో ఘనత నాదుకఠోరకుఠార మిప్పుడే
ఛాయక తావకీనగళబంధుర రక్తసుధారలన్ లఘూ
పాయముగాఁగఁగ్రోలు మధుపంబులుఁ దేనెలఁ ద్రావురీతిగన్. ౧౦

గీ. అమితబలుఁడు భార్గవాత్మజుండాడిన
కటుదురంతవాక్య ఘనతనెల్ల
నాలకించి సస్మితాంబుజవదనుఁడై
చతురసరణి రామచంద్రుఁడనియె. ౧౧

చ. గలమునహారమో నిశితగాఢకఠోరకుఠారధారలో
లలనల నేత్రసీమల లలద్ఘనకజ్జలమో జలంబులో
దలపసుఖంబొ ప్రేతపతి ధన్యముఖంబునొ చూతుమైనమే
మిలనుద్విజాతికడ్డముగ నెప్పుడునిల్వ మనాఁగమానియున్. ౧౨

శా. అన్నా! యెంతటిమర్విసీతుఁడవు. దారాముక్త వస్త్రావృతుం
డన్నాఠీకవచుండు మత్సరశుభిన్నాంగుండుఁగాకుంట నేఁ
డిన్నిచాలపసంబులన్ని నితి నెంతేశత్రుగోత్రంబులన్
మన్నించంగలవాఁడు మూర్ఖుఁడనుచు న్నామ్న్యుల్ ప్రబోధింత్రుగా.

క. పాఱుఁడవు బ్రహ్మవేత్తవు నోరుపులేకుంటఁదగునె యోర్తురెపెద్దల్
వేరెవ్వరడ్డమంచని బీరములాడంగ నెల్లెఁజెద్దవుగాన్.

గీ. స్నానసంధ్యాదికంబులే సాగరమున
మునిఁగిపోయెను శాంతత్వ మణఁగెనచట
భైరవుసిబోలి భీకరాకారుఁడవయి
శస్త్రధారుఁడవై తిర్గ సరణియగునె. ౧౫

క. తనపెగ్గెలఁగొండాడెడు
జనునెవ్వఁడు మెచ్చఁబోఁడు క్షమనదియఘ కా
రణమని పెద్దలు సెప్పిరి
తనివారగఁబొగడికొనెదు ధర్మంబగునే. ౧౬

తే. అట్లుఁగాకున్నఁజలమూని యల్పమతిని
క్షారసుక్షత్రియులతోడఁ బోరుసల్పి
మానహానియు నదిగాక ప్రాణహాని
గాన, వచ్చినత్రోవను బూని పొమ్ము. ౧౭

ఆ. అనుచుఁదెగడవాడునా సుమిత్రాసుతు
పలుకుఁగాలకించి భార్గవుండు
పరశునెత్తి వైవఁబరతెంచునంతలో
గౌతమాత్మజుండు గడఁగిపలికె. ౧౮

తే. శమదమ తపోభిరాముండు శాంతమూర్తి
సీదుజనకుండు జమదగ్ని నీతిపరుఁడు
నతనికి సుతుండవై నీవు నధికకోపి
వగుట తగదన్నఁగోపించి యతఁడు బలికె. ౧౯

తే. ఎంతయో పెద్దవలెవచ్చియిచట నీతిఁ
బలుకవచ్చినవాఁడవా తొలఁగిపొమ్ము
జామదగ్న్యుని యార్భాట సరణిదెలియ
వనినఁగోపించి శ్రీరాముఁడనియెనిట్లు. ౨౦

మ. పవికాఠిన్యము భర్గకార్ముకము నే భగ్నంబుఁ గావించినన్
భవదీయాత్మసుశల్యమగ్నమయి యుబ్బంగిన్ విరోధించెఁగా
న వృథాలాపములేల శైవమయిన న్నారాయణీయంబు గా
ని వరాకంబుగఁ జేతు నన్నవినమాని శ్రేష్ఠుఁడత్యుగ్రుఁడై. ౨౧

మ. వనమాలీ వనమాలికా పరిమళభ్రాంతి భ్రమద్భృంగని
స్వననీరంధ్రము దుష్టలోకభయదజ్యాఘోషమున్ దానవీ
జనతాభీకరరోదనధ్వని తతిస్వాధ్యాయబీజ క్షురం
బును నీవైష్ణవకార్ముకంబుఁగొనుమా పూరించుమా తాల్మిమై.

చ. అనిజమదగ్నినందనుఁ డహంకృతిమీఱఁగ విల్లునీయఁగా
గొని రఘువంశనందనుఁడు కుంఠితవిక్రమలీల నొంచ న
ద్ధనువునుగాంచి భార్గవుఁడు దర్పము వీడి రమావిభుండుగా
మనమున నెంచి రాఘవుని మాన్యతమీఱఁగఁ గౌఁగలించియున్.

గీ. లోకవందితపాద సుశ్లోకచరిత
నిన్నెఱింగితి నన్ను మన్నించుమయ్య
పోయివచ్చెద నాకానతీయుమనుచుఁ
జనియె భార్గవరాముండు సత్వరమున. ౨౪

8

ప్రబోధము

౨౬౭.

భారతమాత

శ్రీమతి భో. ఆండాళమ్మ గారు

సీ. అనుపదోజ్జృంభ మాణాన్యదుర్మత
ఖండనాఖండ ప్రచండమతులు
సర్వవిద్యాసార సంప్రదాయవిచార
బోధనాచరణ ప్రపూర్ణధృతులు
ప్రకటాగమాంత మార్గప్రతిష్ఠానాఖ్య
ధీరాతిధీకతోదారమతులు
అఘటనాఘటన నిరాఘాట భువినైక
భావుకాత్యంత ప్రభావయుతులు

గీ. అజ్ఞసముదయోజ్జీవనా భిజ్ఞసహజ
మంగళకర కరుణాసమాలింగితులును
నైనశంకర రామాను జార్యసముల
దొరయు పుత్రుల గనవేమి భరతమాత. ౧

సీ. యమనియమా సనధ్యాన ధారణముఖ్య
యోగవిఖ్యాతులై యొప్పుద్విజుల
నిజవిక్రమక్రమ నిర్భిన్న ధర్మేత
రారంభదక్షులై యలరునృపుల
నిజకులోచితధర్మ నియతివిఖ్యాతులై
యూర్జితస్థితిగాంచు నూరుభవులఁ
ద్వైవర్ణికార్చనారంభ సంవర్ధిత
భద్రసంయుక్తతా శూద్రకులులఁ

గీ. బూర్వమునఁబోలె నిపుడేలపొడమఁజేసి
నీదువిఖ్యాతి దిక్కుల నివ్వటిల్లఁ
జేయవేలొకో! చెలఁవో! చిత్రమగును
పరమకల్యాణ గుణపూత! భరతమాత. ౨

౨౬౫

సోదరా!

శ్రీ గవ్వా అమృతరెడ్డి గారు

సీ. బంగారుపండించు పల్లపుభూములు
పిడికెడుగంజిలేఁ బెట్టలేవు
రతనాలగనులచే రాజిల్లుతావులఁ
బలుగుఱాలైనను బడయలేము
కవికోకిలముల చక్కని తోఁటలగు పట్ట
ణములనింపగు భాషణంబెవినము
కఠినశాత్రవుల నుక్కడఁచినవంశాన
శౌర్యరేఖలలోని జాడఁగనము

తే. గీ. ఆంధ్రులమొ కామొ! మనమీ యనంతభూమి
ఆంధ్రదేశంబొ? యను సంశయంబుపొడము
తమ్ముఁడా! నిన్నుజూచిన తరుణమందుఁ
గారణంబేమొ యూహింపఁగలిగినావె? ౧

సీ. చినిగినచింపురుల్ జీరాడుచుండెడు
ధోవతి మొలచుట్టు త్రోపుదేల?
మలమలమాడెడి మండువేసంగిలో
నరికాళ్లుకాలంగ నరుగుదేల?
ముక్కారుపండిన భూములున్నవికాని
అన్నమన్నంబని యరతువేల?
సౌధాగ్రములచేతఁ సౌభాగ్యమొప్పినఁ
బూరికొంపలలోనఁ బుట్టితేల?

తే. గీ. చెడితివేల? మహా కలిచేష్టలెల్ల
నీదు మోసిలనె నిజముగ నిలచెనేల?
సోదరా! ఆంధ్రజాతి యశోలతాంగి
విడిచెనిన్నేల? తలఁచితె? వెఱ్ఱివాఁడ! ౨

౨౬౯

జీవకళ

శ్రీ నీలకంఠ చంద్రమౌళీశ్వర కవులు

సీ. కంటిరే మనకెట్టి ఘనమున్నదో మున్ను
గన్నారఁ దిలకించి యన్నలార
వింటిరే మనకెట్టి విజ్ఞానమున్నదో
వీనులకింపుగా జ్ఞానులార
మనుటలో మనవారి మహనీయగుణములు
దెలిసితిరే మీరు తేటపడఁగ
జగతిలో మనకెట్టి సంబంధముండెనో
కార్యతంత్రవిచారగౌరవమున
గీ. నేఁటిదినముల కేరీతి నాఁటివిధులు
నెగడుచున్నవె వానికౌ నీతులేమి
మనకుఁ జూడంగ దూరమై మసలుచుండె
మేలుకొని జీవకళనింక చాలగనుఁడి. ౧

సీ. సోదరత్వములేక యాదరత్వములేక
భేదతత్త్వమదేమొ పెంపుమీఱె
మేధవిత్తములేక సాధుభావముగాక
వేధకారణముల బోధలూరె
బహుప్రయత్నములులేక సహనమొందునుగాక
శక్తిసంభావనా చర్యదీరె
కనికరంబులులేక యనుకరింపులఁ బోక
వినయవిఖ్యాతికౌ ఘనము మీఱె
గీ. నహహ భారతదేశ ధర్మానుసరణ
మెట్టిహీనతగాంచెడి గుట్టుతొలఁగి
భావగర్భితమైనట్టి ప్రాజ్ఞులార
మేలుకొని జీవకళనింక చాలగనుఁడి. ౨

౨౭౦

కర్షకా!

శ్రీ గంగుల శాయిరెడ్డి గారు

సీ. నీజాతివారలు రాజులై యుండియుఁ
గనఁజాలరైరి నీకష్టమెల్ల
నీకొలమందు జన్మించిన యాజమాం
దారులుగనరు నీతాపమెల్ల
నీశాఖలో ధననిలయులౌ కొందఱు
పరికింపలేరు నీ బాధలెల్ల
నీ తెగలో విద్యనేర్చిన బియ్యేలు
లిఖియించరైరి నీ లేములెల్ల
గీ. న్యాయవాదులు నీవార లకుగరైరి
న్యాయమూర్తులునీవార లరయరైరి
ఇంక పెఱవారిముచ్చట లెందుకయ్య
కర్షకా! నీదుకష్టముల్ గాంతురెవరు?
సీ. జాగీరుపౌరులు స్థానంబులేకను
పరులపంచలఁజేరి బ్రతుకవలసె
అగ్రహారపుఁబ్రజ హక్కులన్నిటివీడి
మొసలొద్దఁజేరియు నొదగవలసె
బంజరరైతులు బాటలుగానక
దశదిశలంజూచి తారవలసె
కౌలుదార్లెప్పుడు కడగండ్లఁబడుచును
స్థిరముగ రైతుఁగక తిరుగవలసె
గీ. గొఱ్ఱెమేఁకలనావులఁ గుదువఁబెట్టి
పల్లెలోనున్న పైరుల నిల్లు విడిచి
ఆలుపిల్లలు దుఃఖింప నడలవలసె
కర్షకా! లెమ్ము వేగమే కనులువిప్పి.

నేఁటి ద్విజులు

శ్రీ "వైద్యవర" వేంకటరాజన్న అవధాని గారు

సీ. స్వాధ్యాయనిరతులై వరలఁగాంచినవార
లక్షర శత్రువులైరి భువిని
నిత్యాగ్నిహోత్రసన్నిధినుండు వారలు
ధూమ్రపానాగ్ని సంతుష్టులైరి
త్రైలోక్యగురువులై రాణమించెడివారు
గురుమంత్రమును దామె మరపుఁగొనిరి
అఖిలవేదార్థ విద్యావిభూషితులిప్డు
వేదనామమున కవేద్యులైరి

గీ పరహితార్థ సంపాదనా పరులునేఁడు
స్వార్థసిద్ధ్యైక కార్యతత్పరులునైరి
"ఆత్మవత్సర్వ భూతాని" యనెడివారు
జనులఁ బీడింపసమకట్టి రనుదినంబు.

సీ ప్రజల దుష్టులనుండి రక్షించువీరులు
వారిసిఁబీడించు వారలైరి
అరిరాజ బృంద సంహారణాభిలాషులు
పందలై మూలలఁ బడిరినేఁడు
రాజ్యనిర్మాణ దోర్బలమండితాగ్రణుల్
పరుల యేల్బడికిలోఁ బడిరినేఁడు
నిరతస్వరాజ్య సంస్కరణాభిలాషులు
దాసులై బ్రదికిరి దర్పముడిగి
దిక్తటవ్యాప్త పౌరుషాధిక్యులిపుడు
సహజభీరుత్వ బోధనాచార్యులైరి
ఆత్మ బలిదానమునకుముం దంజవేయు
వారు ప్రాణభీతిని తలల్ వంచినారు.

దేశమాత

శ్రీమతి వి. లక్ష్మీదేవమ్మ గారు

సీ. ఎండిన మ్రోడులే సిగురులొత్తఁగ గీతి
కేఁబాడ నేల త్యాగయ్యవగిది
శతవృద్ధులైన మేఁ జలదరింపఁగఁగైతఁ
గావింపనేల తిక్కన్నభాతి
డీకొన్న జములైన డీలువోననిఁజేయ
రదయేల కృష్ణరాయలనఁబోలి
కృతులందివేగ సత్కీర్తినిఁ గొననేల
ఆరఘునాథ రాయలవిధాన
గీ. ప్రాజ్యసామ్రాజ్య కార్య చక్రంబుఁద్రిప్ప
మంత్రి మొనరుపనేల తిమ్మరసురీతి
కోటికొకఁడైన నేఁటి నీకొడుకులందు
దివ్యవిఖ్యాతగుణజాత దేశమాత. ౧

గీ. ఆయురారోగ్య సంపద లతిశయిల్ల
నైహికాముష్మికంబుల కాటపట్టు
పరమకల్యాణ గుణపూత భరతమాత
మమ్ముఁ బునరుద్ధరింపఁగా నమ్మికొలుతు. ౨

గీ. వీరధర్మంబు దివికేగి విశ్రమించె
బ్రహ్మతేజంబుడస్సి విశ్రాంతిఁగనియె
భారతీయులు దౌర్భాగ్య పరతగనిరి
తిరిగి మమ్ముద్ధరింపుమో దేశమాత. ౩

౨౭౩
విద్యార్థి

శ్రీ నిర్మల శంకరశర్మ గారు

మ. మహనీయంబగు నాంధ్రదేశమున జన్మంబొందినావీవు నీ
గృహభాషన్ బ్రథమంబుగాఁ జదువుటే కృత్యంబుగా నెంచి స
త్సహవాసంబున మాతృసేవకయి నీ సర్వస్వమర్పించి య
స్పృహమీ సత్కృషికై కడంగుమిక విద్యార్థీ! శుభాభ్యర్థివై. ౧

మ. అకలంకంబు త్రిలింగభాషకును సామ్యంబెందు లేదంచు వ్యా
పకముం జేయుటకై యవశ్యవిధిగాఁ బాండిత్యముం బూని తా
వకదృష్టాంతముచేత నాంధ్రులను గర్వంబొందఁగాఁ జేసి పా
యకలోకంబును నుద్ధరింపుమిక విద్యార్థీ! శుభాభ్యర్థివై ౨

మ. ధనమార్జించుటకే కదా ప్రియతమాంధ్రంబున్ విసర్జించి యీ
దినమందన్యులభాషలం జదువ నెంతే నివ్విజృంభించిరి
కనుని క్కాలము నిల్వనేరదు సుమీ కళ్యాణవిద్యాప్తికై
యనుమానింపకు మాతృభాషమది విద్యార్థీ! శుభాభ్యర్థివై. ౩

౨౭౪
నిరుద్యోగ రాక్షసి

శ్రీ క. హే. సత్యనారాయణరావు గారు

చ. అడిగిన వాంఛితార్థము లొసంగెడి నిర్జరధేను కైవడిన్
జడియక పెక్కుదేశముల వారల కన్నము నిచ్చు వృత్తులన్
దడయక కూర్చు నీభరత ఖండమునందు నహంపతిన్ వడిన్
పొడమిన ఘోరహాలహల మో! యనఁ బుట్టితి వేల రాక్షసీ. ౧

శా. క్షోణీజాతలతాదిసస్యగణముల్ సంపూర్ణవర్షంబుచే
నానాశోభల నొందఁజేయునదియా ధారాధరస్తోమముల్
నానావస్థలఁ బెట్టు వాయుకరణిన్ సంపాదనేచ్ఛాదులన్
నానారీతులఁ బాడొనర్పఁదగునే? వ్యాపారశూన్యత్వమా. ౨

౩౭౫

దంపతుల కాశీస్సు

శ్రీ రేమిశిచర్ల వేంకట కృష్ణారావు గారు

తే. గీ. అవిరళప్రేమవాహినులందు మీర
నైక్యతను నీదుకొంచు రాయంచలట్లు
ప్రేమరాజ్యాధికారిచే వినుతినొంద
వలయు సత్కీర్తిఘటియింప వలయుసుజను. ౧

సీ. ఆర్యభావంబుల కనుగుణ్యముగనుండు
భావంబుతో వరలుమయ్య
అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడిన ముగుదపైఁ
బ్రేమదృష్టిని గురిపించుమయ్య
పేదసాదలకుఁ జీ వేదనల్ తెగటార్చి
చిత్తమలరఁ బోషింపుమయ్య
సద్విద్యనేర్చి విజ్ఞానార్జనముచేసి
సవినయమును నిల జాటుమయ్య

గీ. ఏగుణగ్రహణంబున నీవుజగతిఁ
గీర్తిసంపదనందగా నేర్తువట్టి
సుగుణగ్రహణంబుచేదానిఁ జూఱఁగొనఁగ
హితవునీకిది మదిని నూహింపుమయ్య. ౨

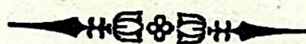
గీ. ప్రేమతత్వస్రవంతులు వెల్లువలయి
పారఁ గృషిసల్పినట్టి రాధారమణుఁడు
నవవధూవరులగు మీకనవరతము
నాయువొసఁగుచు దీవన లంపుఁగాత, ౩

౨౭౩

పారతంత్ర్యము

శ్రీ గవ్వా జానకిరామరెడ్డి గారు

మ. ధర స్వాతంత్ర్యమె స్వర్గతుల్యమను తత్త్వజ్ఞాన లేశంబు లో
నరయఁజాలని మందబుద్ధులిటు లాహా! మాదృశుల్ విత్తలో
భరతిఁ దుచ్ఛసుఖానురక్తి నిజ యావచ్ఛక్తులఁ రిత్తవోఁ
బరతంత్రంబున బద్ధులౌదు రిది యే ప్రారబ్ధ కర్మంబొకో. ౧

సీ. స్వర్గమ్మునకుమించు సమ్మోద మొసరించు
జన్మభూమిని బరస్థలముఁ జేసి
కని పెంచి కఱపిన జననీ జనకుల శు
శ్రూషా పరత్వంబు సున్న చేసి
పిన్ననాఁటనుగోలె ప్రీతిఁ బోషించిన
పోషకావళి మేలు బూదిచేసి
తమశుభాశుభములన్మమతఁ బాల్గొనువట్టి
బంధుసంతతిఁ జూడఁ బ్రాలుమాలి

గీ. నిజ సహోదరబృందమ్ము నెచ్చెలులను
సతి సుతాదులవిడిచి దుశ్శాంతిఁగుంది
ఐహికాముష్మిక సుఖంబులందుఁ జెడుచు
దుర్విధిం జెందుచుందు రుద్యోగవశత. ౨

మ. వ్యవసాయంబుననో వణిక్సరణి నేవ్యాపారమందో స్వశ
క్తి వశంబౌ మఱియేక్రియాకళలనో! ధీపారగుండై దృఢా
ధ్యవసాయాత్మక వృత్తిఁ బూని విలసద్ధర్మార్థ కాముండునై
యవనిం జీవితకాలయాత్ర నడుపన్ శ్లాఘ్యంబు మోక్షార్థికిన్. ౩

౩౭౭

హరిజన దీనాలాపములు

శ్రీ జొన్నలగడ్డ హనుమంతరెడ్డి గారు

సీ. పుట్టినప్పటినుండి వెట్టిచాకిరిఁజేయ
శారీర బలమెల్ల సమసిపోయెఁ
గులకాంత పగలెల్లఁగూలిఁజేసినఁగాని
యొక్కపూటకు తిండి చిక్కదాయెఁ
గొడుకు గష్టించియుఁ గొలువుఁజేసినఁగాని
కట్టుటకైగుడ్డ కరవువచ్చె
ఋణదాతలెల్లరు ఋణములు రెట్టించి
యన్యాయముగఁజేల నాచికొనిరి
కటకటాజీవనముఁజేయఁ గష్టమయ్యె
నెవరికేనియుమామీఁద నెనరులేదు
బ్రతుకుఁదెరువును జూపియు భద్రముగను
దీనులగు మమ్ముఁ బ్రోవవే దేవదేవ.

౩౭౮

పరితాపము

శ్రీ ఊటుకూరు సూర్యనారాయణరావు గారు

శా. నిర్భీత ప్రతిమాన పౌరుషులనర్ నిర్దిష్టులావారలే
దుర్భావంబుల నీచజాతి వలనన్ దూరన్ వినాథాంగనా
గర్భంబుల్ వెలిఁజేసి నంఘములచే గ్రస్తింపఁగాఁజేయు నీ
దౌర్భాగ్యంబెటనుండి తారసిలెనో ధర్మంబువమ్మైచనన్.

మ. తుదకాలంబున దుష్టదానవుల శక్తుల్ వాపి సద్భక్తులా
పదలన్ బొందక యుండునట్లుగ నొనర్పంజాలు పద్మాక్షుఁడి
య్యదనన్ హైందవజాతి శీలములు నిర్యాణంబు గాకుండఁ గా
చి దయన్ సాయమొనర్చి బ్రోచుతనిరన్ శీఘ్రంబె మాతామణీ.

౨౭౯

స్త్రీ విద్య.

శ్రీ పులిగోటి ఆనందమాంబ గారు

గీ. విద్యయన్నను స్త్రీలకు వెగటుగల్గ
వనితలజ్ఞానులనుచును వాడుకొనుట
యబ్బురంబేమి దీపంబుసవలఁద్రోయ
నున్నయింటిలోఁ జీకటి యుండకున్నె. ౧

ఉ. కాంతలు మాతృభాషపయి గౌరవముంచక సన్యభాష న
శ్రాంతము నేర్చినంతటను సారములేదిక గొప్పమైన శ్రీ
మంతముగల్గి యున్నదని మంగళసూత్రముఁ బారవైచి య
త్యంత సుభూషణంబులను దాల్చినరీతిని మెంచిచూడఁగన్. ౨

౨౮౦

బాలవితంతువు

శ్రీ తిరువాయిపేట రంగకవి గారు

సీ. తమ్ముపాలించు నాత్మజులపైఁగల ప్రేమ
కన్న బాలికలపై సున్నటంచు
ఆత్మజుల్గాకాంత వైపునర్లగ్నముల్
జేయు టేయొప్పని చేయుచుంద్రు
బాలవితంతువై పసుపు కుంకుమలేక
ముంగిటనున్నను ముదమటంచు
మరుపెండ్లితంచు తామగవారలకెకాని
స్త్రీకిలేదను మాట స్థిరమటంచు

గీ. ధర్మశాస్త్రప్రమాణము ల్దాచిదోచి
బాల్యవైవాహములుఁ జేసి భంగపఱచి
విధవలను జేసి దుష్క్రియా విధమురోసి
సేలుగానుంద్రు జనకులిక్కాలమునను.

భవ్యమతులార!

శ్రీ పులిజాల వేంకట రంగారావు గారు

సీ. వీర్యసంపదచేత వెలుఁగొందవలెనన్న
బాల్యవివాహముల్ వదలవలయు
మతభేదములుమాని సతికెక్కవలెనన్న
వెఱ్ఱివిశ్వాసముల్ వీడవలయు
భ్రూణహత్యఘులఁ బోఁద్రోలవలెనన్న
విధవల పెండ్లి గావింపవలయు
అనుకూలదాంపత్య మమరంగవలెనన్న
వరశుల్కములరోసి ప్రబలవలయు
తే. గీ. బలము తేజంబు వృద్ధిగావలయుననిన
దురితభోగములందుండి తొలఁగవలయు
మనముకావింపఁదగు ప్రయత్నమనయమిది
భవ్యమతులార భారతవాసులార. ౧

శా. ఈరాజ్యంబు సమస్తముఁ మనది నేఁడిద్దాని బాలించునా
రారాజేంద్రుఁడు నెల్లవారలకు సర్వక్షేమముల్ గూర్చుచుఁ
దారిద్ర్యంబడఁగింపఁ బూనకొనె మీ త్యాగంబుఁజూపించి దే
శారాధ్యైకహితంబు సేయఁదగు నైజామాంధ్రులారా యిఁకన్. ౨

౨౫౨

రైతులార

శ్రీ అరిగె రామస్వామి గారు

సీ. మాలమాద్గు లన్యమతములఁ జేరిరి
ధేడ్ చమారటంచు దిట్టుకతన
దేశమతముదిక్కు ధేడ్ చమార్లేకదా
రక్తబంధులార రైతులార.
గీ. హిందుమతము జీవహింసను నొవ్వదు
మాలమాద్గులన్న మండిపడును
దనను హింసఁజేయఁ దగినలాములఁజేయు
రక్తబంధులార రైతులార.

౨౫౩

కలిరాజు

శ్రీ కె. సీతాపిరాట్టమ్మ గారు

సీ. యజ్ఞయాగాది నిత్యాగ్నిహోత్రములెల్లఁ
జుట్టబీడీలలోఁ జుట్టఁబడియె
వేదపురాణముల్ విపరీతములటంచు
నందటిభావంబు లమరియుండె
భక్తిజ్ఞానముల్ పరిపూర్ణమై తలన్
గ్రాపుహూపంబుతోఁ గ్రాలుచుండె
నేయింటిపైఁజూడ నింగ్లీషు భాషలోఁ
బేర్లను జెక్కించి పెద్దలైరి
గీ. యాడువారలు మగవారలందఱెల్ల
నొక్కసీమంతమున నైక్యమొందిరిపుడు
సెప్పఁగాలేము సీయొక్క గొప్పఁదనము
లౌర! కలిరాజ నీమహిమాద్భుతంబు.

౨౫౪

ఆంధ్రపుత్ర

శ్రీ వడగం రాజేశ్వరరావు గారు

స్వీయదేశము నందుండి చిద్విలాస
మొసఁగువస్త్రమ్ముఁ విడి వేఱ్వసనమునకుఁ
జేతులర్చుచు వెంతయు సిగ్గటంచు
నరయ లేకున్న బ్రతుకేల? ఆంధ్రపుత్ర! ౧

తనువునఁ వికలాంగుఁ డుద్భవమునొందె
నేని, నీప్రేమనిలువదా వానిపైన
నట్టుల నీదేశవస్త్రము నాదరించి
ముతకదైనను దాల్చుటే ముఖ్యమంచు
నరయలేకున్న బ్రతుకేల? ఆంధ్రపుత్ర!

౨౫౫

రాష్ట్రప్రేమ

శ్రీ మొలుగు నరసింహాచార్యులు గారు

శ్లో. సర్వంబ్రహ్మాత్మ్యవగత మిదంవేదమూలప్రమాణాత్
తస్మాత్పూజ్యంసుకవిరితి యద్వాక్య మత్యంతపూజ్యం
యేనాత్యర్థంసుకవిజనతాపూజ్య పద్యాపదాన
శ్రేష్ఠాసిద్ధిస్సుజనవితతేస్సాధితా భూదపూర్వా. ౧

నైజాంరాష్ట్రేసుజనభరితే సర్వసంపత్సమృద్ధే
సంపన్నత్వే తత్కవికులతతి స్సౌమ్యవృత్తిస్సదాభూత్
కాలేనేత్థంవచనకళయా తాడితాతీవరుష్టా
మానంత్యక్త్వాభవదపగతం మానినాం మానమూలం. ౨

సర్వేశస్యాదఖిలచిదచిత్ప్రాదుష్పృత్తి ప్రవృత్తః
సర్వాత్మానస్స్వపరసదృశజ్ఞాన సంపాదకాస్స్యుః
సర్వంభోగ్యం ప్రకృతిజమిదం సత్వేదంస్యాత్స్సకాలే
నైజాంరాష్ట్రేభవతు సతతం సత్కవీనాంసమృద్ధిః. ౩

౨౫౬

నిజాం రాష్ట్ర విజయము

శ్రీ ఆచి వెంకటాచార్యులు గారు

శా. శ్రీ రంజిల్లెడు నాంధ్రరాజ్యముల వీక్షింపంగ స్వాతంత్ర్య వి
స్తారంబందున నైకమత్యమున విద్యా భావలందున్మహా
సారంబై యిల నన్నిరాజ్యముల మించంజాలు సత్కీర్తి యా
నీరాజ్యంబె యటంచుఁ బేరుగొనె నెంతేనిం బ్రభాశాలియై. ౧

ఉ. అందమున న్నిజాము ప్రభు నాజ్ఞకులోఁబడి యైకమత్య సం
బంధముగల్గి రాజనకవారితకీర్తి నిఁ గల్గఁజేసి యే
తొందరలేక సౌఖ్యములఁ దూఁగుచునున్న ప్రజావ్రజంబుతో
బాంధవమున్న మాదిరిగ భాసిలుచుండె నిజాము రాజ్యముల్.

౨౫౭

యువకులారా!

శ్రీ వట్టెము నరహరికవి గారు

సీ. చాళుక్యరాజుల శాసనాంగమ్ములు
భూగర్భమునఁ నింకి పోవుచుండ
జీర్ణావశిష్టముల్ జినదేవళంబులు
పూర్వచిహ్నములఁ గోల్పోవుచుండ
ప్రాచీనసత్కావ్య పటలంబులాంధ్రుల
యిండ్లలోపల నంతరించుచుండ
పూర్వచరిత్రాంశములనుద్ధరింపఁగా
దేశీయులెవరు యత్నింపరైరి

గీ. మాతృభాషాభిమాన సంపన్నులైన
నాయకులుమార్గదర్శులై నడువరైరి
యువకమణులార మీరిక నూరకున్న
రాదుకీర్తింత నైజాము రాజ్యమునకు.

నిజాం రాష్ట్రీయ కవిజన ప్రబోధము

శ్రీ బి. విశ్వనాథశాస్త్రి గారు

చంపకమాల

సిరులకుఁ బాడిపంటలకుఁ జేసినవారి దరిద్రదోష సం
హరణము సేయుదాతలగు నార్యులకున్ ద్రవిడాంధ్ర సంస్కృతా
ది రుచిర సర్వభాషలకు ధీమతులకున్ రణవీరపాళికిన్
బరమదయాళులైన కవిపండిత మండలి కాశ్రమంబవై
గురుతర యజ్ఞకార్యములకున్ జననస్థలివై విశేష శి
ల్పరచన చాతురీకులకు వాసమవై నట గాయకాళికిన్
శరణమవై సమస్త జన సంస్తుతిపాత్రమవై సమున్నత
స్థిరతర వైభవంబునఁ బ్రసిద్ధమువైన నిజామురాష్ట్రమా
హరపడి నీదుగర్భమున భూరికవీంద్రులు లేరటంచు నె
వ్వరో యరయంగలేక యొకవాక్యముఁబల్కిన యంతమాత్రనే
దురపిలెదేల నీకరణిఁ దొందరఁజెందకుమమ్మ తావకో
దరధవు లెందరో కవు లుదారమతుల్ వివిధప్రబంధముల్
సరసముగాఁ దెలుంగునను సంస్కృతమందునుఁ గూర్పఁజాలునే
ర్పరులుగదమ్మ వీరి ప్రతిభాగతి భారతి భాతి నింతలో
మరచితొ వారికున్న యనుమానముఁ మానుపఁబూనుమమ్మ బం
ధురరస పూరితోరుతర ధోరణులన్ బాలుపారువాకులన్
ద్వరపడి పత్రికాముఖమునం బ్రచురింపఁగదమ్మ సత్కవీం
ద్రరచిత సత్కథాపద సుధారస ధారల నొల్కుపల్కులన్
బరగెడు భవ్యకావ్యముల నవ్యవిధానము నోపిచూపఁగాఁ
దొరకొనుమింక నీకుఁ బ్రణుతుల్ వినుతుల్ నొనరింతుమమ్మరో.

9

నిజాంరాష్ట్ర ప్రశంస

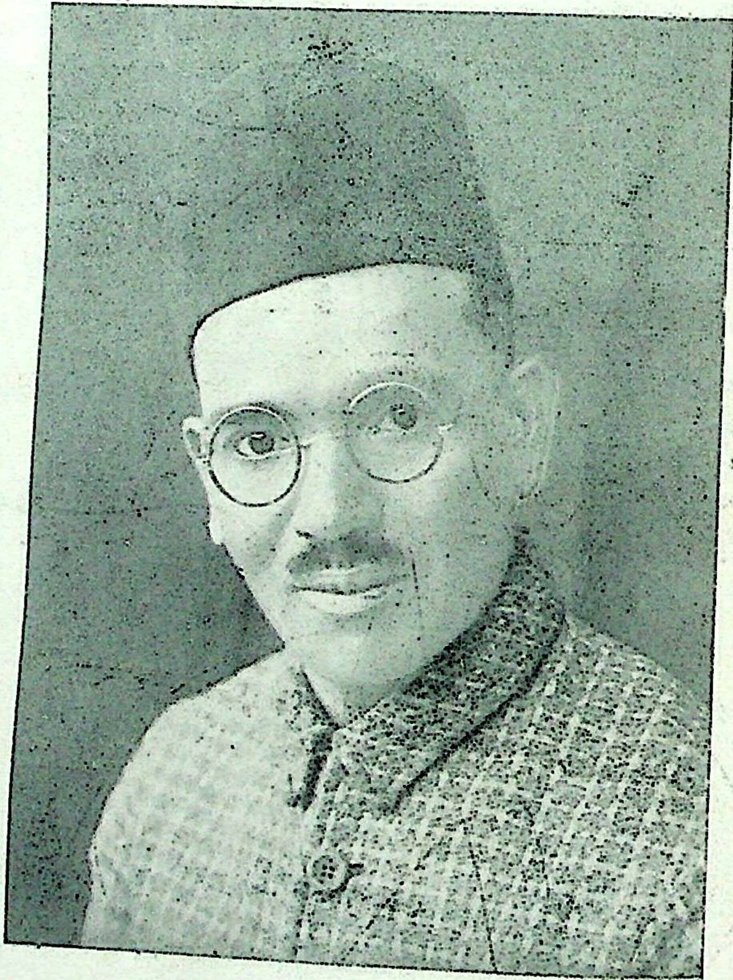
శ్రీ గంగుల శాయిరెడ్డి గారు

శ్రీ వనం వెంకటనరసింహారావు గారు

[౨౮౨] శ్రీ అరిగె రామస్వామి గారు

శ్రీ

నిజాము రాష్ట్ర ఘనత

(శ్రీ తోపు వేంకటాచార్యులు గారు

శ్లో॥ సుందరముఖారవిన్దం సురుచిర మాలావిలోలకురువిన్దమ్
వన్దారుకజనబృన్దం వందేహం ధామగోపికానన్దమ్. ౧

సీ॥ తొగచెలికానిబల్ సొగసుమీరిన పల్లాయల్
జిగిగల్గు నగుమద్దు మొగమువాడు
మెఱుఁగుబంగరుచాయ మేనిసొంపువహించు
కలుముల జవరాలు గల్గువాఁడు
తెలిదమ్మిపూవురేకులనిగ్గుచెన్నారు
కన్నుల జగమేలు చున్నవాఁడు
తొలకరిమబ్బుతోఁ గలహించి జయమొందఁ
జాలు సొంపగు మేని డాలువాఁడు

గీ॥ సకలసామ్రాజ్య యుక్తమై సత్కవిత్వ
వచనరచనాధురీణ విద్వత్కవీశ
దివ్యజనభూషిత నిజాం స్వదేశమునకు
ఘనతనొసఁగుచు నిరతంబు మనుచుగాత. ౨

సీ॥ పటుకవిత్వాభ్యాస పారీణకవిరాజ
పటలసమాక్రాంత భవ్యపురము
ఆశ్రితజనరక్షణా సక్తమానస
సామంతభూపాల సంచయంబు
సంతతేజ్యాశీల సవనసాహాయ్యక
ధార్మికభూయిష్ఠ ధనికకులము
వేదవేదాంగాది వివిధశాస్త్రపురాణ
వాచనాశీల సుధీచయంబు

గీ॥ సంతతార్థికమానుష సంతతికిని
దినదినము జీవనంబిచ్చి తేజరిల్లు
మహిత నైజాము రాజ్యమిమ్మహి వెలుంగు
దీనికెనయగు దేశంబుఁ గానమెందు. ౩

సీ. ఆస్థానసుకవీశ్వరాదరణముఁజూడఁ
జలువవ్రేనికినైన నలవికాదు
ఆశ్రాంత నిజవిప్ర విశ్రాణనముఁజూడఁ
బలుకుల చెల్వికైనఁ బలుకరాదు
ఉపకారులకునుఁ బ్రత్యుపకారములుఁజూడ
ధాతకైనవచింపఁ దరముగాదు
నిరతాన్న వితరణ నియమంబులేఁజూడఁ
గడుబృహస్పతికైన నడువరాదు

గీ ఇట్టి సంస్థానములయందు దిట్టమైన
వసుమతీపాల జాలక మెసఁగుచుండుఁ
గాన నిద్దేశముననుండు మానవులకు
సంపదలునిండి యుండు గలింపవినుత!

౨౬౦

నిజాముభూమి

శ్రీ టి. ధర్మయ్యాచార్యులు గారు

సీ. జీవనదులచేతఁ జెన్నారుచుండెడి
సస్యాఢ్యమైనట్టి చారువసతి
సోమనపోతన భీమకవ్యాదులు
పుట్టినదిక్కైన పుణ్యభూమి
ప్రతిభఁగాంచినయట్టి ప్రభువరుండు స్వామున్న
ధీవరుఁడేలెడి దివ్యభూమి
శిల్పచాతుర్యముఁదెల్పు దేవాలయం
బులు మసీదులుగల్గి చెలఁగుభూమి

గీ. నిధులచే ధాన్యతతులచే నెగడుభూమి
వీరరాజన్యులునుగల్గి వెలయుభూమి
విజ్ఞులకు నాకరంబయి వివిధకళల
స్థానమైఖ్యాతిగాంచె నిజాముభూమి,

[illegible]

ఆన్ధ్రజననీ పరిదేవనము

వేదకావ్య స్మృతితీర్థ సాహిత్యవిశారద న్యాయాచార్యపండిత
శ్రీ చిదిరెమఠము వీరభద్రశర్మ గారు

యా పణ్డితైశ్చ మునిభి ర్ధనిభి ర్మహార్ఘై
ర్జ్ఞాతా స్మ లోకవిదితా కుహినూరుముఖ్యైః
సాఽహం త్వదీయజననీ పతితాఽస్యతన్త్రీ
దుస్సహ్యదుఃఖగలితేతి కుతోఽద్య పుత్రాః. ౧

పూర్వాన్ధ్ర ఏవ కవి రస్మి నిజాంవిభాగే
నైతాదృశ శ్చ కవి రప్యథ పశ్చిమాన్ధ్రే
ఉదీచ్య ఆంధ్రః కవి రుజ్జ్వల ఇత్యబద్ధం
క్రుద్ధాః సుతా కిమథవా కలియాతుధానాః. ౨

శ్రుత్వాఽపి మాతృపరిదేవన మేత దుగ్రం
సంశేరతే విశదమాధ్యవశా దిమే చేత్
ఆన్ధ్రీయ దంభశరణా దల మస్య నూనం
వన్ధ్యాఽస్మి భూమివలయే వనితాఽహ మేకా. ౩

సీ. వేదశాస్త్రపురాణ విద్యావిలాసినై
తృప్తియొక్కింతేనిఁ దీర్చియెఱుఁగ
భవ్యవిశ్రుత మహాభారతీయుఁడనయి
గర్వము నిసుమంతఁ గాంచియెఱుఁగ
భూసురవరకుల పుత్రరత్నంబునై
సత్కారకాంతుతో సాగియెఱుఁగ
ననయంబు బ్రహ్మచర్యాశ్రమసేవినై
స్వాశిగమున్నతముగఁ జాచియెఱుఁగ

గీ. సకలసుఖహేతు సాహిత్యశాలినయ్యు
దుఃఖపావక కీలకుఁ దూలనగుట
భావ్యమాయని చింతాబ్ధిఁబడితపించి
పారతంత్ర్య కారణగీతిఁ బ్రస్తుతింతు. ౪

శ్రీ:

రాష్ట్రాధిక్యత

శ్రీ పురాణం మల్లయ్య గారు

సీ. కానఁడా యష్టావధానముల్ సల్పి భూ
 కాంతులతో మెప్పుఁగాంచు కవుల
నరయఁడా పెక్కు శతావధానముల న
 ర్గళముగా నొనరించు కవివరులను
నెఱుఁగఁడా సకల శాస్త్రేతిహాసాది సా
 రాంశముల్ చవిగొన్న యమలమతుల
యోజింపఁడా ప్రబంధోత్తమంబుల రచి
 యించినయట్టి కవీంద్రవితతి
గీ. నిట్టి పండితసత్తము లెందఱో ని
జాము రాష్ట్రంబునందు నెసంగుచుండఁ
గవులు లేరన్న యతని వాగ్గరిమ నెంచ
సంధుఁడు జగంబు లేదని యనుటగాదె. ౧

సీ. ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యావిశేషములచేఁ
 గణుతికెక్కిన సుధీమణులు గలరు
జ్యోతిషప్రముఖ శాస్త్రోత్తమవేత్తలై
 చతురత మెలఁగు పండితులు గలరు
సకలప్రబంధనాటక శతకంబులఁ
 గృతులొసంగిన కవితతులు గలరు
కమనీయసంగీత కలితబోధకులైన
 గానవిద్యాధిక ఘనులు గలర
గీ. ఎందు వోగాదు గద్వాలయందె వినుఁడి
యిట్టి విద్యాధికులను బోషించునట్టి
యాదిలక్ష్మి మహారాణి ననవరతము
కేశవస్వామి కరుణ రక్షించుఁగాత. ౨

౨౬౩

నిజాంరాష్ట్ర జనప్రశంస

శ్రీ ముత్యంపేట సాంబయ్య గారు

చ. ధనికత దాతృభావము బుధత్వముసత్కవితారసజ్ఞతల్
కననివియన్ని యొక్కయెడఁ గల్గినవాఁడొకరుండ ధాత్రి నొ
ప్పునఁగదతాదృశోరుగుణ పూజ్యతనిచ్చటి వారలెందఱో
తనరుదు రీనిజాముజన దర్పగుణంబు వచింపశక్యమే. ౧

శా. ఆజన్మంబు శివార్చనావిమల సద్వ్యాపార ధౌరేయులై
భ్రాజత్సర్వకళా నిరంకుశమహా పాండిత్యచాతుర్యులై
సౌజన్యాన్వితులై యగర్వితమతిన్ జానొందువారార యీ
నైజాంరాష్ట్ర జనప్రభావముల నెన్నన్ దక్షుఁ డెవ్వాఁడిలన్. ౨

ఉ. న్యాయ ధనార్జనాపస లయాచితశీలురు పుణ్యకార్య పా
రాయణులన్యదూషణ పరాఙ్ముఖులాస్తికతావలంబకుల్
గేయచరిత్రులంచిత సుకీర్తులకల్మషు లీ నిజాము రా
ష్ట్రీయు లనిందితుల్గద విచిత్రముఁగాదె యవిద్యులన్నచోన్. ౩

ఉ. పండితవర్యులార ప్రతిభాయుతులార కవీశులార మీ
పాండితియున్గవిత్వమును బాగుగఁదెల్పి సమస్త సత్కవీ
ట్పండిత మండలీహృదయ పంకజముల్ వికసింపఁజేసి యు
ద్దండ భవద్యశోమల సుధాంశుమరీచికలీ నిజాము రా
ణ్మండలి నిండఁజేయుఁడు సమస్కృతులన్విరచింతు మీకిటన్. ౪

౨౬౪

హనుమకొండ

శ్రీ దేవంభట్ల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు

సీ. ఏసీమ కవివరా వాసమై వాణీ వి
 హారస్థలంబను యశముఁగాంచె
నేరాజ్యరమగాంచె రారాజతుల్య థ
 నాథ్యుల కాకరంబనుప్రసిద్ధి
నేదేశమత్యంత ఋజుమార్గవర్తనల్
 ప్రజలన్న కీర్తి నిఁ బెంపుమీరంగఁ
లక్షింప శిల్పకళాకల్పనుల కాక
 రంబయి నెగడిన రాజ్యమెద్ది
ఆ. యానిజాము రాష్ట్రమందుంకు షోడశ
మండలాళికెల్ల మండనాయ
మాన మోరుగల్లు మండలంబందునీ
హనుమకొండ రత్నమనగనొప్పు.

౨౬౫

తెలంగానా

శ్రీ సి. ఇ. ఆండ్రూస్ గారు

గీ. వెలయుచున్నది దేశభాషలకు మిన్న
యాంధ్రభాషామతల్లి ప్రయాసమునకె
ప్రబలుచున్నది తెనుఁగు కబ్బముచెలంగి
నివురుగప్పిన యనలమై కవులమదిని.
గీ. ఓరుగంటి యగడ్తల నోరసి వేయు
స్తంభముల గుడిలోపల దవిలి శిథిల
శాసనములందు వేడి నిశ్వాసమిడుచు
బహుళవైచిత్ర్య శిల్పవైభవము వెలయు.
గీ. సోమనాథ విద్యానాథ సుప్రసిద్ధ
కవివరేణ్య వాఙ్మయవిహార గములవిమల
గీతికా నినాదంపుఁ బ్రభాతకిరణ
జాలమున దేలుచున్న నిజాము వెలయు

౨౯౩

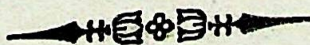
నిజాంరాష్ట్ర ప్రశంస

శ్రీ మామునూరు నాగభూషణరావు గారు

సీ. తొలుఁదొల్త ఁజల్లు గంటలు మ్రోగ నాంధ్ర భా
 షా సరస్వతి నాట్యమాడినట్టి
లలిత శారద చంద్రికలు మల్చినుడి తేనె
 విశ్వమోహనకావ్య భిక్ష వెట్టి
కవికరీంద్రులకుఁ బ్రక్కన బల్లెమైన బీ
 జరికంబుతోఁ బ్రేమ నేఁపినట్టి
వివిధశిల్పకళా ప్రవీణులచాతుర్య
 సృష్టులఁదనివొంది చెలఁగినట్టి
గీ. దేశమెయ్యదియందు మాదియనఁ లేదె
కాలవశమున సిబ్బెరి గాని నేఁడు
మధురకవితా విలాస సామ్రాజ్యమందు
వీరలుడుఁగని కృషికులు గారెతొలుత. ౧

చ. అమలనిశాంతకాంతుల హమాయల్ వెదజల్లునమూల్యరత్న రా
జముఁలు నిజప్రభావ గుణసంగతమై భువినెల్లనిండు మో
దములొనఁగూర్చ వీలగు ప్రదర్శనపుర్ బ్రతిపత్తి లేమి మా
టుమడఁగవో సముద్రపు మడుఁగుటగాధ తమోబిలంబులన్. ౨

౨౬౭

భాగ్యసంపూత

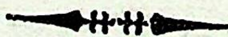
శ్రీ కన్నెకంటి సత్యనారాయణమూర్తి గారు

శా. ధీరోదారుఁడు రామచంద్రుఁడు జగద్విఖ్యాత చారిత్రుఁడో
కారుండోముఖ లక్షణాఢ్యకవితా ఖండప్రతాపాయతో
దారత్వంబు నిజామురాష్ట్రనిజ భక్తశ్రేణికిప్పట్టునన్
భారంబౌ కవికోటి నాస్తియను దుర్వాక్యౌఘముల్ ద్రుంచుచున్. ౧

సీ. సరసవిద్యాప్రౌఢి శారదాసింహాస
నంబు నైజామురాజ్యంబనంగ
సకలంక వైభవంబలరు లక్ష్మీనికే
తనములకునికి సంస్థానమనఁగ
భుజబల విఖ్యాత భూరిప్రతాప గాం
భీర్యులఁ గాంచిన వీడనంగ
దానధర్మంబులఁ దనకెన లేదని
మురిసె మొండెడి కల్పతరువనంగ

గీ. నామమార్జించి దశదిశల్ విమలకాంతి
నింపు నీదృష్టిఁ బగప్రము నీకుజోత
లిడెదు కవికోటి యిచ్చలీ డేర్చుమమ్మ
భాగ్యసంపూత హైదరాబాదమాత. ౨

౨౯౪

నిజాం రాష్ట్రము

శ్రీ మందడి వేంకటకృష్ణకవి గారు కవిశరభ

సీ. గుణదోషములెఱింగి కొమరారుకబ్బముల్
చవులూర రచియించు కవిగణంబు
సదమలానుప్రాస పదవిరాజద్గ్రంథ
రచనాప్రవీణులౌ ప్రాజ్ఞమణులు
పదపదంబున రసాస్వాదపుఁబెంపొనరించి
కృతులరచించు బుధేంద్రచయము
నలుదెఱంగులకైత లలవడఁబసమీర
నవధానములు సేయు నార్యవరులు
గీ. వెలయు నాస్థానరాజముల్ గల నిజాము
రాష్ట్రమునఁ గవిలేఁడని వ్రాయనగునె
తెలుఁగునకు నిక్కమైన యీ దేశమందు
కవివరేణ్యులు పండితుల్ గలరు కలరు. ౧

సీ. కవితాలతాంగి సత్కారాళి మెఱయదే
ప్రతివత్సరమున గద్వాలసభల
నాంధ్రభారతిమహానందమొందదే
ప్రతివత్సరము వనపర్తిసభల
పండితమండల ప్రాభవంబెసఁగదే
ప్రతివత్సరమున గోపాలుపేట
నాంధ్రసాహిత్యవిద్యావినోదము లేదె
యాత్మకూర్పురిని ప్రత్యబ్దమందు
గీ. నిట్టియాస్థాన చయముల కింపుఁబెంపు
తేజమొసఁగిన నైజాము దేశమందుఁ
తెలుఁగునకు నిక్కమైన యీ దేశమందు
కవివరేణ్యులు పండితుల్ గలరు కలరు. ౨

౨౯౯

రాష్ట్రమాత

శ్రీ గిరిధరరావు గారు

గీ. రాజితంబగు మానిజాంరాష్ట్రమందు
నక్కడక్కడ దేశభాషాభివృద్ధిఁ
గాంచఁగల్గెడి దివసముల్ గానరావ్వొ
సాంధ్యగృహదీపికలు వెల్గుచందముననుం. ౧

గీ. జీర్ణవస్త్రంబుతోడ సజీవమగుచుఁ
బుత్రగర్హితవైచాలఁ బొక్కుచకట
ఈనిజాంరాష్ట్రమందతి హీనమగుచు
దిరుగకుమురోత సీవింక దేశమాత.

శా. నీపుత్రుల్ బలవంతులాఢ్యులు మహానీతిజ్ఞులైనార లే
లోపంబున్నను దీర్పునేర్పరులు చాల్పూర్ణ దుఃఖమ్ముఁ జెంది నా
పాపంబంచుఁదలంపఁబోకు జననీ భద్రంబు చేకూరు నీ
ప్రాపే మాకని నమ్మియుంటిమిఁక నీ భాగ్యంబు సామాన్యమే.

౩౦౦

మాత

శ్రీ ఆసూరి మరింగంటి శ్రీరంగాచార్యులు గారు

సీ. తల్లిరో నీపెద్ద తనయుఁ డుస్మానలీ
పాదుషా కారోగ్య ఫలము నొసఁగు
మాతరో నీప్రేమ మాన్యులౌ సౌజన్య
పండితాళికి శాస్త్ర పటిమ నొసఁగు
జననిరో సంగీత జాణలౌ గాయక
నిచయంబునకు శ్రావ్య నినద మొసఁగు
యమ్మరో యానంద మిమ్ము సత్కవులకుఁ
గమ్మనిపదసముదాయమ్ము లొసఁగి

గీ. యిట్టులేనీదు పొట్టను బుట్టినట్టి
సుగుణసంపదఁగలిగిన సుతుల కెప్డు
డాయురారోగ్య సంపదా ద్యఖిల మొసఁగు
రత్నమయజాత నైజాము రాష్ట్రమాత.

10

కవిత్వతత్వము

౩౦౭
కవితత్త్వము

శ్రీ ఒద్దిరాజు సీతారామచంద్రరావు గారు

శా. ద్రాఘిష్ఠాసిత రుక్సముజ్జ్వల దదభ్రప్రావృడభ్రోద్భవ
వ్యాఘోష ప్రతిమాన కక్ఖట రవ ప్రాధ్మాన నిధ్యాన శ
బ్దాఘోచ్ఛ్రాయ సమాస ఘుర్ఘురిత ధారోత్ఖాత బాహిష్ఠ ని
ర్దోష్ణఘుస్థేమ కవిత్వ మొక్కకవి గూర్చున్ ప్రౌఢి దీపింపఁగన్. ౧

మ. లలితారాన లసచ్ఛల త్ప్రిమదరోలం బావృతానూన మం
జులతాంతోపచిత ప్రతీత రసవస్తు స్వాదునీకాశ ని
శ్చలసుస్వాదు పదప్రయోగ మహిమా సందీపి తామేయ ని
స్తుల సారల్య కవిత్వ మొక్కకవిగూర్చున్ ప్రౌఢి దీపింపఁగన్. ౨

మ. తలవన్ బువ్వులనుండి జొబ్బిలెడు నిద్దా తేనెలో మంచు గ
డ్డలఁ బాల్మీగడ కండచక్కెరల జంటన్ పొత్తు హత్తించు న
ట్టుల నిద్దంపుఁ దెఱంగుమాటలిడి యుజ్జ్వలంపు దిత్తిపి మె
చ్చుల చొక్కంపుఁ గవిత్వ మొక్కకవిగూర్చున్ ప్రౌఢిదీపింపఁగన్

మ. తులలేనట్టి ప్రకాశమాన మణిసందోహమ్ము నిద్దంపు గెం
దళుకుం గెంప ప్రవాళపాళినిడి ప్రోద్యత్తారహారంబు ని
చ్చలు చెల్వారఁగఁ గూర్చు భాతిపృథునిర్మల సంస్కృతాంధ్రంపుఁ గూ
ర్పులు సంధిల్లఁ గవిత్వ మొక్కకవిగూర్చున్ ప్రౌఢి దీపింపఁగన్.

మ. యతి సంబంధము ప్రాసమైత్రి పద వాక్యన్యాసపుంగట్టు సం
తత ధారాపరిశుద్ధి నేమ ముచితత్వజ్ఞాన సంబంధ సం
గతులన్ బిట్టు నిరాకరించి నిజకాంతాపూర్తి సంధిల్లఁ బ్ర
స్తుత మందందఁ గవిత్వ మొక్కకవిగూర్చున్ ప్రౌఢి దీపింపఁగన్

[42)

౩౦౨

భారతి

శ్రీ బుక్కపట్టణము రామచంద్రకవి శతావధానిగారు

సీ. నివసించితివిగదా నిఖిలప్రసిద్ధులౌ
గాళిదాసాది సత్కవులనోటఁ
బోషించితివిగదా భువనసంపూజ్యులౌ
తిక్కనాదికకవి ధీరవరుల
ఆర్జించితివిగదా యార్యసంస్తుత్యమై
యలరారునట్టి మహాతిశయము
స్థాపించితివిగదా శరణాగతావన
బిరుదాంకమును గృపావీక్షణమున
గీ. వసుధ నీసరివేల్పు లెవ్వారునులేరు
భక్తులకుఁగల్పకంబవై బరగినావు
సర్వదానిన్ను సేవింతు స్వాంతమందు
తల్లి నుమ్మేలుమో శారదామతల్లి. ౧

సీ. నీదయనేకదా నిఖిలజనంబులు
విద్యావిహీనులై వెలయుచుంట
నిన్ గొల్చియే కదా నిశ్చలస్వాంతులై
ఘనులెల్ల మోక్షమార్గంబుఁగనుట
నీకటాక్షముచేతనేగదా ప్రజలెల్ల
దారిద్ర్యమునుబాసి ధన్యులగుట
నీయాశ్రయంబుననేకదా ప్రజలెల్ల
రాజాధిరాజ గౌరవముఁగనుట
గీ. దేవ నీపాదపద్మ సంస్తవముభవ్య
ములనుఁగూర్పఁగ మూలమై యలరుగాదె
పాకశాసనవినుత లోకైకమాత
భవ్యతరకీరవాణి యో బ్రహ్మరాణి ౨

భావకవి

శ్రీ పత్రి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి గారు

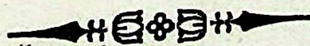
ఉ. చల్లని రాజుగల్గఁగ నశక్తుఁడు శుద్ధజడాత్ముఁడంచు న
ల్లల్లనఁ గొండ పాల్పఱచితౌర యిరావుఁడవైన నీవు మ
త్తిల్లనొ? తెల్లవారెనిటు తెల్వితిరంబని మెంచెదేల? నేఁ
డెల్లి త్వదీయ శత్రులుపయింబడి రాఁగలలాటుఁగాఁ గవీ!

మ. కనుదోయింగని వార సత్వసుమనః కల్యాణముల్ సూచి స్తో
త్వని దోషాచరపక్షపాతివి "స్వయంరాజాస్వయంమంత్రి" మా
ట నిరాధారముగా బుధప్రముఖుఁడంగల్గె నిన్నెఁక నే
మనరాదాడినదాట పాడినది పాటయ్యెన్ సెబాసో కవీ?

శా. స్వామిద్రోహము కాదొకో నెవియున తక్షత్రోత్తముండంచు నెం
తో మన్నింపుచుఁ జేరఁ జీరఁ గనమాత్యుండౌటయే కాళరా
త్రై మిన్నందితి వీవు ప్రేలిడ నెడం బైనన్ బదంబూనితౌ
రా! మాంసాశన మత్తచిత్తులకుఁ జెల్లాటంబులౌఁ గాఁ గవీ!

ఉ. భార్గవుఁడౌటనేమి? నగువారినిఁ గూర్చితి వందొకండు పా
మార్గరతుండు వేఱొకఁడు మందుఁడు పంగుఁడు కాలుఁడిట్లునై
సర్గికమిత్రవర్గకము సామిచరిత్రము మాళ్యదోషసం
సర్గమునఁ గేమనన్ శశవిషాణములయ్యె శుభంబులో కవీ!

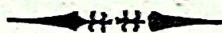
చ. సురగురులోక బాంధవుల సూడొనరించితి వార్యవైరమే
గరమున నార్యసంగమము కన్నవశంబగుఁగానఁ జెల్లెబో
పరుసములాడినాఁడను నెపంబున నే మొనరించితో మనో
హరము హితంబు సౌవచనమారయ దుర్లభ మౌఁగదా కవీ!

౩౦౪

కావ్యలక్ష్మీ

కవికులతిలక సాహిత్యకల్పద్రుమ
శ్రీ తెలికపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి గారు

శ్లో॥ సులలితపదసమ్పచ్ఛోభినీ కామినీవా
నవరసపరిపూర్ణా జాహ్నవీవప్రసన్నా
కిమపి విశదయన్తీ మఙ్గళాచారతత్వం
రసికహృదయమాన్యా వర్ధతాం కావ్యలక్ష్మీః. ౧

నవసరసకథాభిస్నన్దయన్తీవిపన్నా
నపిమధురకలానాం సారమావేదయన్తీ
హృదయహరమపూర్వం శిల్పమాలోకయన్తీ
సకలసుజనతాయై వర్ధతాం కావ్యలక్ష్మీః. ౨

అతులవిమలవృత్తఖ్యావ నాత్పణ్డితానాం
హృదయ సరసిజే భృశ్శాప్యర్పయన్తీ వికాసమ్
పరమపురుషకారం వ్యంజయన్త్యాస్వదేశే
కవితిలకకుమారీ వర్ధతాం కావ్యలక్ష్మీః. ౩

అతులవిమలవృత్తా పూర్ణమాధుర్యసమ్ప
త్ప్రకృతిరిశపరాసానవ్య నవ్యావతారా
జగతినిజమహిమ్నః పౌరుషంశిక్షయన్తీ
ప్రకటితనవనీతిర్వర్ధతాం కావ్యలక్ష్మీః. ౪

నవనవనిజభావాకృష్టహృద్వత్ప్రపఞ్చ
సపదికు జనవాదాన్సర్వతో భగ్నయన్తీ
కవిపికకులకామాన్పూరయన్తీ నికామం
సతతమిహజగత్యాం జీవతాత్ కావ్యలక్ష్మీః. ౫

౩౦౫

కవితాహంకారములు

శ్రీ శ్రీపెరుంబూదూరు వేంకట కృష్ణమాచార్యులు గారు

శ్లో. మధురామధురాలాపా మాధవ పదపద్మమహిమామధుహాపా
సురసరిదివధుతతాపా సుమనః కవితా విభాతి హతపాపా. ౧

నవరసభరితా కవితా నానాలంకారభూషితా చేతః
సుఖయతిసుఖయతి మిళితావనితే వ్యాఖ్యాతవిఖ్యాతా. ౨

కవితాకల్పకవల్లి పల్లవితమై కన్పట్ట నద్దానికిన్
గవి తానే రసపుష్టిదోహదవిధిన్ గావింపఁ బెంపొందుచున్
భువి తావుల్ వెదఁజల్లఁ బుష్పవతియై భూరిష్టపాకంబులన్
జవులూరన్ రసికాగ్రణీజనమనస్సంతృప్తిఁ గావింపదే. ౩

మ. కనదుద్దామ కవిత్వమిద్ధరణిలోఁ గల్యాణసంతానమై
ఘనతామోదసులక్షణాజనయశః కారుణ్యధీచాతురీ
జనకంబై ధనధాన్యధన్యతమమై జైవాత్రుకంబై జగ
జ్జననీజాని కృపారసాంచితమునై శ్రావ్యంబుఁ గాకుండునే. ౪

శా. గీర్వాణాంధ్ర కవీంద్రులిద్ధరణిలోఁ గీర్త్యాత్ములై వారు దు
ర్గర్వాన్ధత్వముఁ జూపిరా తమకృతిన్ గారాబముం జూపిరా
గుర్వారాధనలేక బోధపడు నా గూఢార్థతత్వంబు లీ
యర్వాచీనుల గోలయేల కవితాహంకారహుంకారముల్. ౫

స్థానకవిత

శ్రీ నల్లాని చక్రవర్తుల రంగాచార్యులు గారు

శ్లో. శ్రీమచ్ఛ్లిష్టపదార్థకావ్యరచనా సంపాదితార్థాంతర
స్తర్కాలంకృతిభావపాకవిబుధ ప్రఖ్యాపనాఖ్యాయికాన్
కర్తుంకౌశలసాధనాయుత యతాస్సంత్యత్రనాస్తీతిత
త్సర్వాంశ్మశ్రులసక్తమాక్షికలిహః ప్రత్యర్థిభిర్గృహ్యతే. ౧

జాతంకావ్యకదంబ భూరుహబుధః ప్రోల్లాససత్వాశ్రయం
సమ్యక్స్వాన్యధికార్యపాశ్రయ వశాన్నైవాద్యవిద్యోతితం
తత్త్రామ్యంతుకుదృష్టిధూర్వహవహ. స్సద్యఃఫలం స్వాశ్రితా
ఖోద్ధారఃప్రభవంత్వితీహనునునో గృహ్ణంతు కాలాంతరే. ౨

లతాస్వస్థానాద్వైఫలతివిఫలత్వాన్యవికృతి
ర్భజత్యాకాలాంతాత్పురుషఘన సంస్థాపితవశాత్
తథాప్యాకాండాంతాత్ప్రసృతిరితిముహ్యంతిసతతం
నతన్మూలేచ్ఛేదే ప్రభవతి హి తత్కారణధియః. ౩

జాతివ్యక్తివిభిన్నవృత్తిఘనతాం జాత్యంతరాభ్యంతరే
ప్రఖ్యాతప్రబలప్రభావనిపుణాం కన్యాంకథంవిందతే
తద్వత్ప్రాక్తనజన్మజాత సుకవిత్వాఖ్యాన పారంపరీం
జానంతోపినసంతి మానససగః కాతారకారండవత్. ౪

నగృహ్ణంతు నశోకంతు నానువిందంతు నిందకాః
నాపరోక్ష పరోక్షార్థే నాన్యఃకర్తాస్తి దేహినామ్. ౫

౩౦౭
కవిత

శ్రీ గోవిందుల కృష్ణమాచార్యులు గారు

శ్లో. సుదతీవ రతిప్రవర్ధనే కమలేవార్థచయప్రదాయినీ
విమలా సురనిమ్నగా యథా భవతీయం కవితామతల్లికా.
సుకవితావశగా యది సర్వదా వితనుతే తనుసౌఖ్యమివాబలా
నవశగా యది మారభవాం దశాం దశతి జాగరతా కృశతాదికాం.

౩౦౮
ఆంధ్రము

శ్రీ సేనాపతి నరసింహాచార్యులు గారు

చ. ప్రకృతిజగంబునం దఖిల భాషలకెల్లను సంస్కృతంబు త
ద్వికృతియు నాంధ్రభాష కడు హీనులవింక గుచానికన్న ని
ర్వికృతిగ నున్న పైడిజనవిశ్రుతకీర్తి దిగంతమొందిర
సుకృతసుభూషణావళులఁ జూచిన సంతసమొందరే జనుల్. ౧

చ. శృతితతి ఘనధారిణివి సూతపరాశర మానివాఙ్మయా
శ్రితపదచారి వీవు బుధచిత్తవిహారివి సంస్కృతాంబ సం
తతమధురంబుఁ జిల్కు కవితాభుజయుగ్మము సంచలింపనీ
వతులితకీర్తిఁ గాంచవలె యాంధ్రజయధ్వజ ముద్ధరించిర. ౨

చ. సదయహృదబ్జసంస్కృతమ సర్వకళాంచితురాలవుండఁ ద్వ
త్పదయుగళాశ్రితాంధ్రకృతి పండితపామర రంజనీయమౌ
నది హితమయ్యె పార్వణసుధాకరుని ర్నుతియింపరెవ్వరుర
విదియనఁ బుట్టు చంద్రికకు వేయుజనంబులు మ్రొక్కకుందురే. ౩

౩౦౯

ఆంధ్రీ

శ్రీ పుల్లగుమ్మి వేంకటాచార్యులు గారు

మునిమానసకలహంసం జితకంసం నౌమి దేవతోత్తంసం
యాదవకులావతంసం కృష్ణం యువతీమృగీవితంసం తం. ౧

శైషికృపాళవికాత్వయి నైయోజ్య వినీతికాభవద్దానే
దేవస్వభావిమైషాయద్యస్తి భావభాయికావ్యవసేత్. ౨

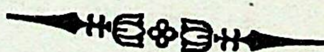
సంస్కృతకవితే వృద్ధేశ్వజ్ఞాంధ్రీలసతి సుందరీ తేన
మోదస్వసద్భిరుక్తం పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాభవం జనకః. ౩

శంభయితాహే యుద్ధే డింభయితాహే ఘోరకులేసత్యే
పృథుభయితాహే శాంతౌ ఖరభయితాహే ప్రపతాపే త్వాం. ౪

సంఖ్యాతీత గ్రంథాన్సాత్యము నాకిమితి నోవిశంకధ్వం
అన్యేషు శిశుషుసత్స్వపినోపుత్రీయతి జనకిమవనితలే. ౫

తత్కాలంత్యంగారకావ్యచ్యుతనరనగరీ సర్వసంబుద్ధయఃక్వ
క్వాస్థానీక్షోణి పాలాఖిలవసతి వికల్పార్థజగ్ధిస్వరూపం
కింసూత్రంపాణినీయం ఫణధరపతినాక్లిబతాయేనచోక్తా
వక్తవ్యంసత్కవీశైః పరమ కరుణయా వ్యాకృతౌ సంచరద్భిః. ౬

చ. వనజభవాదిజుష్టపరి భాషకు పూజనొనర్ప రెవ్వరుం
మనుజవరేణ్యులందఱును మన్నననాకు నొనర్చుచుండుగా
యనియతిగర్వహంకృతుల నాశ విజృంభణనొందకుండు మో
తెనుఁగుకవిత్వమా జనని దీవెనలందివెలుంగు మిద్ధరన్. ౭

11

సంగ్రహము

౩౧౦
నీతి
శ్రీ తొగిటి రామబ్రహ్మాచార్యకవి గారు

సీ. దైవంబునెడ తల్లి దండ్రులయెడల స
  ద్భక్తి మెలంగెడు ప్రాజ్ఞుఁడెవ్వఁ
డేవేళ స్వార్థపరిత్యాగ మొనరించి
  సంఘసేవనొనర్చు సాధువెవడు
శాంతవృత్తి యుదాత్మ సత్యవాఙ్నిరతియు
  సదభిమానముగల్గు సరసుఁడెవ్వఁ
డతిథిసత్కారంబు నాత్మరతియు పర
  స్తోత్రంబుసేయు సుధర్ముఁడెవ్వఁ
గీ. డొరులమనములనొప్పింప నొల్లఁడెవఁడు
మంచినడువడిగని సంతసించునెవ్వఁ
డెపుడు విజ్ఞానమునను జరించునెవఁడు
వాఁడెపో చూడ సత్కుల పావనుండు. ౧

సీ. తామెఱుంగని వెల్ల దప్పులంచునుబల్కు
  కుమతులకొలువులఁ గొలువరాదు
తమకేధనంబను తమకే శుభంబను
  కుక్షింభరుల ప్రాపుఁ గోరరాదు
అభివృద్ధిచర్యల నడ్డగింపుచు సంస్థఁ
  జెడఁజూచు భ్రష్టులఁ జేరరాదు
ప్రాజ్ఞులదూషింపఁ బాల్పడుచుండెడు
  దనుజతుల్యులనింతఁ దలపరాదు
గీ. ఎపుడసూయతగలిగి వర్తించునట్టి
యొరుల యౌన్నత్యముఁగని యోర్వనట్టి
దేశకాలపాత్రంబులఁ దెలియనట్టి
మూర్ఖులనుగూడి చరియింపఁ బూనరాదు. ౨

౩౧౧
వినుతి
శ్రీ భట్టర్ అనంతాచార్యులు గారు

ఉ. అబ్జధరుండు పౌత్రుఁడుగ నబ్జభవుండు కుమారుగావిలా
సాబ్జమెపీఠిగాఁగ లసదబ్జధరుండె మగండఁగాఁగ మే
లబ్జము చేతఁబాల్చి దరహాస జితాబ్జకమైన నీదు పా
దాబ్జములర్థ దలంతు హృదయాబ్జమునందున శ్రీరమాసతీ. ౧

ఉ. ద్రావిడభాషలోనిగమ ధర్మజనార్దన నామమేసదా
భావనఁజేసి పద్యము లపారసహస్రము నెల్ల చేతనో
జ్జీవనకై రచించిన విశేషకృపానిధి యాశరారిప
జ్జీవనజంబులర్థ గొలతు శ్రీప పురాగత సిద్ధికైమదిన్. ౨

౩౧౨
రాజలింగ
శ్రీ ముదిగొండ మల్లనారాధ్యకవి గారు

సీ. బాణాసురుని గేహ బహిరంగణంబున
ఘనముగాఁగావలి గాయలేదె
పిట్టవ్వపెట్టిన పిట్టారగించియు
నెట్టితట్టలు మోసి యేలలేదె
గిలకలమారయ్య కేలనునివసించి
గులుకుచు నాట్యంబు సలుపలేదె
కిన్నెరబ్రహ్మయ్య పన్నుతిఁబిలువనీ
నిలయంబులలోనుండి పలుకలేదె

గీ. భక్తులడిగినవరములు ప్రకటితముగ
నిచ్చెదనటంచు బలుకవే యిచ్చచేత
నిట్టివాత్సల్య మెవరికి నెట్టులుండు
రమ్య వేములవాడ శ్రీరాజలింగ.

౩౧౩

మాతృప్రేమ

శ్రీ పంతం ఆంజనేయకవి గారు

చ. కొడుకొకవేళ దుష్టుఁడయి కూళలఁగూడి చరించి విద్యలన్
బడయక మూర్ఖపద్ధతిని బంధులఁ గేరుచుఁ దండ్రిఁ దిట్టి దుం
దుడుకుతనంబుఁ జూపి బుధదూషణుఁడై వెసనుంటఁ దండ్రి యా
బుడుతని శాస్తిఁ జేయఁదలఁ బుద్దలఁ బెట్టినఁ దల్లి యొప్పునే. ౧

ఉ. నందను ముద్దుమోము స్మరణంబున నిల్పుచుఁ జిత్తమందునా
నందముఁ జెందుఁగాని నిజ నందను దుష్టచరిత్రకెంతయుం
గొందల మొందదెన్నఁ డనుకూలముఁగా నిజపుత్రు మానసా
నందమునందఁ జేయుఁగద నాతులకుండెడు ప్రేమతోడ యే
చందముఁ బోల్పఁగాఁదగును జాలవుగా నెటువంటి వస్తువుల్. ౨

సీ. ఎండ వేసవి కోర్వ కింటికి నేతెంచు
కొడుకు చెమ్మటఁ గొంగుఁ దుడుచుఁ దల్లి
తుడిచి యంతటఁ గ్రాగు తోయముల్ వెసఁ గూర్చి
మజ్జనమాడించి బొజ్జ నిమురు
నిమిరి భోజనమిడి నియతిఁ జెంతనుఁ జేరి
యతులనీతుల బోధ నమరఁ జేయుఁ
జేసి తెచ్చిన విత్త మాసింపకను బ్రీతిఁ
దనయపోషణలోన వినయపఱచుఁ

తే. బఱచి కంటిరెప్పను బోలెఁ గాంచుఁ గాంచి
వత్స! యీరీతిఁ జనుమంచుఁ బ్రోత్సహించు
తల్లి కరుణకు మించిన ద్రవ్యమేది
జననికెనయైన దైవంబు జగతిఁ గలదె. ౩

౩౧౪

తలపోత

శ్రీ విక్రాల నరసింహాచార్యులు గారు

నెనరుఁజిల్కుచు నింపునింపుచు సురల్ నిండార నన్యోన్యమై
యనుకూలించిన యామిటారి నను చయ్దంబిక నాకబ్బునే
గనుఁగొన్నంతనె లీనమైమనసు బ్రహ్మానందమే నేనుగాఁ
గనుచుండున్ వ్రాలి చెయ్వులేవియు నెఱుంగంజాలకే యద్దిరా! ౧

పొగడపూదండ తావుల పొలుపుఁ దెలుపు
బిగువుపాలిండ్ల హత్తించి నగుమొగంబు
నాదుమెడచెంతఁ గదియించి నాతినన్నుఁ
గాఁగిటను జేర్చు భాగ్యంబు గలుఁగునొక్కొ. ౨

సీ. హృదయకుడ్యమునఁ జిత్రింపఁగాఁబడెనో యా
తీరున హృదయమే తీర్చఁబడెనొ
హృదయగోళమునందుఁ బొదిగింపఁబడియెనో
వజ్రలేపమున లోఁబరుపఁబడెనొ
యభ్యంతరమున మూయంబడెనేమొ మ
న్మథుముల్కు లేనింట నాటఁబడెనొ
చింతావలీతంతు సంతానజాల సం
భేదమందునఁ జిక్కు వేయఁబడెనొ

గీ. లేక ప్రతిఫలించెనొ తాను లేకయెట్లు
ప్రతిఫలించును కావునఁ బాలనీళ్ళఁ
గలియుమాదిరిఁ బ్రేమసివంపు మిగుల
నామనంబునఁ గలిసియున్నది నిజంబు. ౩

మ. కనుచోఁ గన్నులపండువై వలపులొల్కంజేయు లోకాన నుం
డినయానందములెల్లఁ జిత్తమునయందే ప్రోదిఁగావించుఁగా
మునిలీలానిలయాంగణమ్ము చెలినెమ్మోమద్దిరా! బాలచం
ద్రునిసారాంశమునొక్క మారుమత్తి కన్గొంగల్గునో కల్గదో! ౪

౩౧౫
శ్రీయాదవాద్రీశ్వరా

శ్రీ బొమ్మినేని రాజరెడ్డి గారు

ఉ. శ్రీయదుశైలరాడ్గుహ నృసింహ త్రిలోకభయంకృతాస్య ల
క్ష్మీయుత వజ్రసన్నిభవిశేషలస న్నఖరప్రదీప్త దై
తేయకులేంద్ర దుర్విపిన తీక్ష్ణకరాళకుఠారధార శ్రీ
నాయక నాయఘండవృజినంబెడఁబావవె యాదవాద్రిపా.

మ. కొడుకుల్ పెందుడుకుల్ స్వకాంతలహితోక్తుల్ బుద్బుదప్రాయముల్
కడఁబేర్మింగల సుట్టపక్కములు దొంగల్ వీరలిల్లాట యా
రడిసంసారపయోధి దాటుట కుపేంద్రా మోక్షదంబైన నీ
యడుఁగుందోయి సుభక్తినావనిడు దేవా యాదవాద్రీశ్వరా.

౩౧౬
కమలదళాక్షా

శ్రీ నేరెళ్ల నరసింహరామకవి గారు

క. చలిబువ్వఁ దినెడువాఁడు
న్బలుమరు నిద్రించువాఁడు పలుమాసిన బ
ట్టలుఁ గట్టువాఁడు సిరులకుఁ
దలఁగుం దమ్మన్నపేట దళితనిశాటా! ౧

క. ధనముండి యిడనిలోభికి
దనుపుండియుఁ జక్రముద్రఁదాల్పనిమూఢుకు
నినుదలపని యాదుష్టుకు
గనఁగూడదు దమ్మనపురి కమలదళాక్షా. ౨

౩౧౭

రాఘవా

శ్రీ డింగిరి నరిసింహాచార్యులు గారు

శా. సుత్రామోపలరాజితాంగ సురసంస్తుత్యాంఘ్రి పంకేజ భూ
పుత్రీవల్లభ సారసప్రియకులోద్భూతేశ సర్వేశ త
త్పుత్రారాతిధనుర్విభంజన మునీశవ్రాతహృద్ధామ నీ
స్తోత్రప్రజ్ఞలఁ బ్రస్తుతించుటకు నాశక్యంబె యో రాఘవా. ౧
వక్రంబించుకలేక న్యాయపథ సంచారుండవై నీవు భూ
చక్రంబేలుటమాని తాపసుఁడవై చాపంబుఁ జేఁబూని వీ
ర్యాక్రాంతాఖిలలోకశాత్రవనికాయంబెల్ల మాయించియా
శక్రస్థానము భక్తసంఘమును కౌసల్యాత్మజా ప్రోవవే. ౨
కర్ణాలంబితకాకపక్షములతో కైశోరరూపంబుతో
స్వర్ణాలంకృతభూషణావళులతో భ్రాతృత్రివర్గంబుతో
పూర్ణేందుప్రతిమాననన్ముఖముతో భూపుత్రికాంకంబుతో
స్వర్ణాంచన్మణిపీఠిపై వెలసి సత్సందర్శనంబీగదే. ౩

౩౧౮

ప్రార్థన

శ్రీ మాడుగుల వేంకయ్య గారు

శా. శ్రీనారాయణ నాభిపద్మమునఁ దాజన్మించి యీసృష్టికిన్
దానే కర్తనటంచు బల్కు నెడ వక్త్రంబందుఁ గూర్చుండి వీ
ణానాదంబును మీటుచున్ విభునకానందంబుఁ గల్గించువా
ణీ నాకుం గవితారసంబునిడి రాణించంగృపం బ్రోవవే.

౩౧౯

వానితోఁ (జిత్రి) కారుఁడొకఁడు

శ్రీ చెరుకుపల్లి నరసింహ సిద్ధాంతి గారు

మగుడునడగాక విధివిరామంబులేక
యేది మెట్లగుచుండినయేనిఁ గనక
తనపనియె తానుగా నేమొమునిఁగిపోయి
నటులుగా నేరికినిఁ దెలియంగఁబడక
పరచు కాలప్రవాహగర్భమున యందు
మొలచిక్షితలఁ జూపి యంతనమునిఁగిపోవు
నణుపదార్థంబయేని బ్రహ్మాండమేని
కడచినదివచ్చునే యెంతకాలమునకు
స్రష్టకును శక్యమే పునస్సృష్టి సేయ
దానినిలఁద్రొక్కి జగముంచుదాకకనుల
యెదుట నాడించునెఅజాణ యెవ్వఁడొక్కఁ
అమృతమయమైన తనశిల్పమందునిలిపి
తనదుసృష్టికి తానె స్వతంత్రుఁడగుచుఁ
దానుజేపట్టియుండిన దానిఁగూడ
నమృతమయముగఁజేయు దివ్యాత్ముఁడనినఁ
గవి యొకఁడు వానితోఁ జిత్రకారుఁడొకఁడు.

౩౨౦

కందగీతగర్భ చంపకమాల

శ్రీ ముదిగొండ సాంబశివకవి గారు

చ. పురహరధూర్జటీ వనజ భూసురపూజిత పాదపద్మ సుం
దరసుగుణాకరా భుజగనాయకకంకణ భూతనాథ శం
కర కరుణానిధీ గరళ కంధరమన్మథ గర్వభంగ తా
మరసనుతాభవా కుధర మందిర తాపసకోటిపోషణా.

౩౨౧

చాటువులు

శ్రీ నంద్యాల అనంతరాఘవాచార్యులు గారు

శ్లో. కలశోదధికన్యాపదకమల రుహాలక్తలక్షితోరస్కం
కమలాపతిమనిశం మమకలయే కారుణ్యాశేవధింమనసి. ౧
ఉత్సంగే వినివేశ్య చంద్రవదనా ముత్తుంగపీనస్తనీం
పద్మాం నేత్రపరాజితోత్పలసరోజాతాం జగన్మాతరం
ఉత్తుంగం శశికాంతపీఠమధునా లంకృత్యమధ్యేసభం
బాభాత్యాశ్రితవత్సలోగుణనిధి శ్రీకేశవస్స్వాంవతం. ౨
కోయుగ్యోద్రిసుతాకమంచతినరాః కస్యాంచరంత్యుత్సుకః
కోవామాసుజనార్దనఃకిమహరత్కా దేహభూఃకాసరః
క్వాస్తేకోబిసజోవిరాజతిరవిర్యస్యాస్స్వభూఃకీదృశో
గౌరీశంభు వినాయకోదధిసుతాపం కేజజన్మార్చితః. ౩
కోమలకమలవిలోచన యుగలారాత్రావుపస్థితంకాన్తం
నసమాపశ్యద్వనితా మానసజనునర్మమానసాపిదృఢం. ౪

౩౨౨

నుతి

శ్రీ కొండపాక నారాయణాచార్య కవిగారు

శా. ఓంకారాలయునిన్ జగజ్జఠరునిన్ వ్యోమాదిభూతాంగునిన్
సంకాశస్థితి లీనరూపుని సదా సచ్చిత్కళాభాసునిన్.
సంకల్పాదివికారశూన్యుని విలక్ష్యబ్రహ్మము న్నిర్గతా
హంకారాత్ముఁడనై స్మరించెదను సోహంసోహమంచతురున్. ౧
ఉ. భావమునందు నీదువద భక్తివహించినధన్యులెల్ల న
త్త్వావను లైరటంచు మును ప్రాజ్ఞులు దెల్ప గ్రహించి నిత్యసం
జీవుడపంచునమ్మి నుతిఁజేయుచునుంటి ననంతవేదసం
సేవిత నిశ్చలాత్మ దయఁజేసి ననున్దరిఁజేర్పరాగదే. ౨

౩౨౩

ఎలనాగ

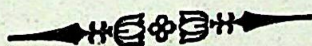
శ్రీ గోవర్ధనం వేంకట నృసింహాచార్యులు గారు

సీ. కుటిలభారముతన కుంతలంబులయంద
కానివర్తనమునఁ గదియనీక
చపలభారముతన చారునేత్రములంద
కానిశీలంబునఁ గదియనీక
కఠినభారముతన గబ్బిగుబ్బలయంద
కాని నెమ్మనమునఁ గదియనీక
మంజుభావముతన మహితసద్గతియంద
కానిమెలుకువలందుఁ గదియనీక

గీ. తనరు పెంపొందు నిందు సుందరితటిల్ల
తావితానసముద్భవ స్థానశుభత
నూవితాన విసర్జిత నూత్నగంధ
కుసుమపటువల్లికా వల్లి కుముదవల్లి. ౧

ఉ. కారుమెరుంగుడాలు జిగి గ్రమ్మెడు వెన్నెలడాలు మేలిబం
గారపుడాలు మారువిరికైదువడాలొకచోటఁ గూర్చి శృం
గారరసంబుచే మెదపి కాంచనగర్భుఁడు సేసినట్టి యొ
య్యారపుఁ బొమ్మగాఁదనరె నాయెలనాగ విలాసవైఖరుల్. ౨

౩౨౪
కామిని

శ్రీ ఇ. పి. వేంకటరామకవి గారు

ఉ. భానుఁడులేనివాసరము భామినిలేని గృహంబు పుత్ర సం
తానములేని జన్మమును దానములేనిధనంబు శాంతముం
బూనఁగలేని యోగమును భూపతిలేనిపురంబు మర్త్య స్వా
ధీనునిఁజేయలేని యువతీమణియేల ప్రయోజనంభవా. ౧

ఉ. కంబునునేలు కంఠము పికంబునఁబోలు రవంబు పుండరీ
కంబునుమీఱు నవ్వు కనకంబునఁదూఱు తనూవిభూతి నా
కంబునుమించు మధ్యము శుకంబుననొంచు మృదూక్తి చక్రవా
కంబును గేరుచన్గవలు కామినిసొరు సహింపశక్యమే. ౨

౩౨౫
సంప్రార్థనము

శ్రీముదిగొండ శంకరశాస్త్రి గారు

ఉ. దానజపాది సత్క్రియలఁ దన్పసమర్థుఁడగాన నిన్ను "సో
మేనయజేత" అంచుజనమేజయులీల వితానసంతతుల్
పూనికఁజేసి స్వర్గపుర భోగములందఁగ నిచ్ఛగింప ను
ర్థానభవత్పదంబుల సదాహృది నిల్పిభజింతు భక్తిచేన్. ౧

శా. లావణ్యాంచిత భస్మదేహశిఖలన్ లోల్యాహిఁబోకార్చి వి
ద్యావైశద్యజలప్రదానమున హృత్తాపాగ్నిఁ జల్లార్పి జ్ఞే
యా వేదప్రతిపాదితాకృతిరతి ధ్యానేన యంచున్మహల్
నీవిశ్వాకృతిఁజూచుచుంద్రు సతముం నిర్నిద్రరక్షింపుమా. ౨

మ. స్తవనీయంబగు త్వచ్చరిత్రవితతిన్ సాంతంబుగాఁజూడ నో
ప విశాలంబగుటన్ భవద్గుణగణ ప్రాశస్త్యమెన్నంగ వే
ద విదుక్తుల్ ప్రచరింపఁజాలవన మత్స్వల్పోక్తి కిం శక్యమే
దివిషద్వర్గసమర్చితాంఘ్రియుగళా దేవా కటాక్షింపుమా. ౩

౩౨౯

వసంతుఁడు

శ్రీ చింతామణి నరసింహాచారి గారు

సీ. మత్తలివర్తులు మంజులకోకిల
  శుకముఖద్విజకుల సూక్తపాళి
నైష్ఠికానుష్ఠేయ నవ్యసుస్వరశోభ
  నిగమపారాయణ నియతిఁ దెలుప
మకరంద రసపాన మహిమ మేఘచుఱచి
  కావించునళివధూ రావములను
శృంగారరసపూర్ణ మంగళసంగీత
  భంగి సమాఖ్యాతిఁ బయలుపరుప
గీ. చారువీరుద్గణావ్వావే శ్యగణంబు
ప్రేరితంబయి యలమాత రిశ్వభరిత
సత్కలావేదిచేఁ జేయ సాగె రమ్య
నృత్యకేళీవినోదంబు నేర్పు మెయిని. ౧

సీ. పవమానవలనంబు వలన మర్మరములౌ
  తాళముల్ దూర్య వాదనము సేయఁ
జంచరీకాక్రాంతిఁ జరియించుమల్లికా
  వధువులు సుమలాజ వర్షమూంప
వికచ నానాపుష్ప వితతినుండి స్రవించు
  మాధ్వీచూర్ణము ధూళి మట్టువెట్ట
నమృతాయితాంబువు లలరునారికెడంబు
  లనఘ ప్రపాపాళి ననుకరింప
గీ. నిత్యసూరివిలోచన నిస్తులోరు
పర్వమగుచుండ వాహ్యాళి పరిఢవిల్ల
హస్తిశైలాధిపునినప్పు డాదరించెఁ
గంతుకూరిమి చెలి యావసంతుఁ డలమి. ౨

౩౨౮

మిత్రస్మృతి

శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు గారు

చ. ఫలములచేతఁ గొన్నిటిని; బల్లవసంతతిచేతఁ గొన్నిటిన్
సలలిత సౌఖ్యదాయియగు ఛాయనుగొన్నిటి; నేవిధాల నీ
యిలను ననేకజీవుల కహీనసుఖంబిడు వృక్షరాజమున్
బలువడి బీకివైచితె? తుపాన! వినాశము చేసివైచితే? ౧

చ. నయగుణభూషణుండు; పరనారుల కెల్లను సోదరుండు; ని
త్యయశుఁడనన్యలభ్యసముదారచరిత్రుఁడు; సాహసాత్ముఁడున్
దయకును సౌహృదంబున కుదాత్తనిదానుఁడు; సర్వసజ్జన
ప్రియుఁడగువాని నిట్లు విపరీతపుఁగాలము! మ్రింగివైచితే. ౨

మ. స్వకుటుంబమ్మును రక్షసేయుటకె యీసర్వంబటంచున్నలం
చి, కడున్ స్వార్థపరాయణత్వమున నిశ్చింతాత్ములై యుండు, లు
బ్ధకులోత్తంసులు కానరారయిరె నీపాపంపుఁ గందోయికి
ట్లకటా! మృత్యువ! ఏమనంగఁదగు నీయంధత్వమాహాత్మ్యమున్.

మ. అమలస్వాంతత నెవ్వఁడాంధ్రసుకలావ్యాప్త్యర్థమై సత్సమా
జములన్ స్వజనోపయోగమునకై స్థాపించె; నెవ్వానికిన్
సముఁడౌ నాతఁడు గానఁగాఁబడుట దుస్సాధ్యంబౌ యవ్వానినా
మము నేఁడీగతి మాపికొంటివె? నిజామ్రాష్ట్రాంధ్ర భూభాగమా.

ఉ. పొమ్మిక; రంగరాయ! ఘనపుణ్యుల లోకమునందునుండ; నీ
సొమ్ముగఁగాక యెన్నఁడును శోకములేని మహత్సుఖంబు ముం
దమ్ములు నీగుణావళిని నాత్మసుతాళి కెఱుంగఁజేసి నే
మమ్మున వారినెప్పుడు సుమార్గమునన్నడపింత్రు గావుతన్. ౫

౩౨౭

అన్వేషణము

శ్రీ తూము రామదాసు గారు

సీ. అధికబింబఫలారుణాంశుమాలికఁ దెచ్చి
రదనావళికి ననురాగమీయ
స్వర్ణకుంభద్వయ సంకాశకుచభార
కంపమానావలగ్నంబు దనర
దరహాసజనిత జ్యోత్స్నామరీచులు సర్వ
దిక్కుల మునుకొని తెలివిఁజూప
శింజానమంజు మంజీరగర్భోద్భవ
రవములు సెవులపండువులు సేయ

గీ. నబ్జసౌరభ కౌతూహలావతీర్ణ
మత్తరోలంబతతి గరిమమునఁగురులు
ఫాలభాగంబుఁగప్పిన వామకరస
ఖరములఁదలరఁదోలునఁ గారవమున.

౩౨౮

శ్రీరామచంద్ర ప్రభో

శ్రీ వటపురి వేంకటాచార్యులు గారు

శా. భూనాథోత్తమ వార్ధిబంధన లసద్భోగీశ పర్యంక య
జ్ఞానాంభోనిధి హవ్యవాహన విభాస్వత్కీర్తి ధౌరేయ వి
జ్ఞానాపేత దశాస్యభంజన సదా శాంతాత్మ కంజాక్ష బ్ర
హ్మానందాబ్ధి విహార కంబుగళ దేవా రామచంద్రప్రభో.

మ. పతిశాపంబున నాతి రాతిగతి దుర్వారోగ్రకాంతార మం
దతిశోషిల్లుచు వేలవర్షములు దుఃఖాక్రాంత చిత్తంబుతో
గతిలేకన్ బడియుండఁజూచి మదిలోఁ గారుణ్యతన్ బూనుటల్
మతినూహింపగఁ జోద్యమ్ముగలిగె దేవా రామచంద్రప్రభో.

౩౩౦
రమణి
శ్రీ సయ్యదలీ గారు

సీ. కొమ్మరో యది పూలరెమ్మరో బంగారు
బొమ్మరో తొంచె గందమ్ము మలకును
ఇంతిరో వలరాజ దంతిరో నతనిచే
బంతిరో వింతనా స్వాంతమునకు
బోటిరో రతనాల పేటిరో యచ్చర
మేటిరో కంటి వనవాటికందు
చానరో యమృతంపు సోనరో ముద్దుల
బానరో చెదరె నామానసంబు
గీ. దానివయసు వయారంబు తళుకు బెళుకు
సోయగము ప్రౌఢతనమును సొంపదినమర
నెట్లుచేసెనో విధిదీని కెనయుసాటి
కాంతగల్గునె కన ముజ్జగంబులందు.

౩౩౧
కృష్ణనుతి
శ్రీ గుడిపల్లి వేంకటరెడ్డి గారు

ఉ. సజ్జనసంతతిం గలుషసంఘము వాయ కళత్రపుత్ర భా
స్వజ్జన మోహలంపటత బారగ దూరము శుద్ధతత్త్వమీ
వజ్జను జేరునంట మరి బ్రహ్మపథంబు లభించునంట నా
యొజ్జవు గూర్చు మట్టి సఖునూర్జితశక్తి భజింతు మాధవా. ౧
ఉ. బాలరసాలపల్లవము భక్షణ జేసెడి పక్షిజాతికిన్
మేలగు గాత్రమే కళ యమేయసుహావపు మచ్చికంటికిన్
శీలమె సుందరంబు కళ నేగికి విద్య జదువున్న రూపునా
తాలిమి రూపు మానులకు ధర్మమె దాతకు రూపు మాధవా. ౨

౩౩౨

నృసింహస్తోత్రము

శ్రీమరింగంటి లక్ష్మణదేశికులుగారు

శ్లో. శ్రీమద్భాసుర దేహకాంతివిజితప్రద్యోత నేందుప్రభం
కోపాగ్నిస్ఫుర దీక్షణాంచితకన జ్జ్వాలాయుతంసన్ముఖం
ప్రహ్లాదాస్యసరోజచిత్రకిరణం బర్హిర్ముఖానందదం
దేవాద్రిప్రభుమీశదాతృవినుతం లక్ష్మీనృసింహంభజే. ౧

లోకానాంభయదం హిరణ్యకశిపుం హత్వాసురాణాంసుఖం
యచ్ఛన్ సర్వదిగీశ్వరస్తుబహుధా సంస్తూయమానసదా
భక్తానాంకుశలప్రదం రిపుహరం దాసౌఘకల్పద్రుమం
దేవాద్రిప్రభుమీశధాతృవినుతం లక్ష్మీనృసింహంభజే. ౨

గీర్వాణాధిపతిం మహాబలయుతం భీమాట్టహాసోన్నతం
క్షీరాంభోధిసుతామనోహర విహారప్రౌఢలీలాన్వితం
దివ్యాస్త్రస్తుత దేవదానవచయం వేదాంతసూక్తిస్థితం
దేవాద్రిప్రభు మీశధాతృవినుతం లక్ష్మీనృసింహంభజే. ౩

మందారాతి వదాన్యతావిలసితం మాణిక్యదిగ్ధాంగదం
ముక్తాహారవిరాజితోరస మతిప్రాంచత్కిరీటాంశుకం
సంగ్రామోజ్జ్వల శక్తిసంయుతచతుర్బాహుద్విషద్భీకరం
దేవాద్రిప్రభుమీశధాతృవినుతం లక్ష్మీనృసింహంభజే. ౪

౩౩౩

శివశాంకరి

శ్రీ శ్రీధర కృష్ణశాస్త్రిలవారు

శ్లో. అతిభీషణ కటుభాషణ యమకింకరపటలీ
కృతతాడన పరిపీడన మరణాగతసమయే
ఉమయాసహ మమచేతసి యమశాసన నివస
శివశాంకరి శివశాంకరి హర మామక దురితం.

౩౩౪
స్తోత్రము

సాహిత్య శిరోమణి

శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టణం అణ్ణయాచార్యులు గారు

శ్లో. ఏకై కావిచినోతు కుంజమధునై వైకైకమ స్తంగతే
త్వింహా వైంద్రమణిప్రభో౽నసులభ స్స్యాద్వల్లవీవల్లభః
ఇత్యుక్త్వాధృతి యోషిదాకృతిరమూ స్సంప్రేమ్యకుంజాద్విశ
న్నేకై కాంరమయన్ ముదాకలయతా చ్ఛ్రేయాంసి భూయాంసివః ౧

నిగమాంచలసంచారీ నిఃతంసా త్రాజితీ మనోహారీ
పాయాద్ద్రినోద్ధారీ శౌరిర్వో నరకదనుజసంహారీ. ౨

ధరణీతనయే౽పనయే కరుణాం౽హి తే౽హి తే జగద్విత తే.
నరకేసరకేసరిణాం శరభే పరిభేదయతి జగతి త్రితయామ్. ౩

భువనే విపత్త్యధీనే రాజకుమారీజనే చిరందూనే
ఊనే దివిషన్మానే మానే నయనే౽ స్రుధరసముచ్ఛూనే. ౪

సత్యాసుదత్యా సమమేత్య సత్యా
క్షిత్యాత్మజాతం సమరేనిపాత్య
రాజన్యకన్యా వృతధన్యమూర్తిః
పాయాదపాయాదపి గేయ కీర్తిః. ౫

౩౩౫
నృసింహస్తుతి

శ్రీ దమూరి శీతారామానుజ చార్యులు గారు

శ్లో. వైకుంఠేపివిహాయ భూతికలనాం శేషాద్రిసాన్వాశ్రితః
శ్రీశస్సృష్టణదూద్య భక్తనివహం సంరక్షితుం దీక్షితః
శ్రీమద్యాదగిరీంద్రసద్మనిమహా లక్ష్మీనృసింహో౽భవ
చ్ఛేషఃకందరమందిరాకృతి గర్భాద్ద్విహ్మాద్యమర్త్యార్చితః ౧

కామారాతిశిరఃకిరీటమణి సత్కాంతిచ్ఛటాసంగతో
ద్దామశ్రీచరణాంబుజం నతజన వ్రాతైకసంజీవనం
కామక్రోధమహావికారదమనం కంజాతపత్రేక్షణం
శ్రీమద్యాదగిరీంద్ర మందిరమహా లక్ష్మీనృసింహంభజే.

౩౩౯

అనావృష్టి

శ్రీ చిగుళ్ళకేవు వేదాంతాచార్యులు గారు

శ్లో. పరంవ్యాతన్వానాయువసలవహీనాం పసుమతీ
మశేషాన్కాసారానుదకకణశూన్యాన్విదధతీ
మహీజాతాన్ శుష్కానపివిరచయంతీవిధివశా
దనావృష్టిస్సాభూమావజనిభువనోన్మూలనకరీ. ౧

శ్లో. ప్రబలాతపమిళితానిలాఘాతవిఘాతాన్యశేషసస్యాని
స్వాయతననైష్ఫల్యధియాశుష్కాణ్యాసన్ కృషీవలాస్యాని. ౨

గ్రసాధరణీచోరైర్మనోజనానాందురంతదుఃఖైశ్చ
ప్రాదురభూవన్ప్రబలావ్యాధివిషాన్నృణాంపశూనాంచ. ౩

సాధుప్రవరాశ్చింతాదంతురచిత్తాబభూవురనవరతం
విజిహీర్షాంకృషికర్మణిదధతఃకృషికావిదూనహృదఆసన్. ౪

కేచనసమీక్షమాణాఃపయోదతతిమేవవృష్టిలుబ్ధహృదః
ప్రలపంతిజలదనిచయావర్షేయుశ్చాద్య వాపరేహనివా. ౫

కలిబలధుతసత్కర్మణి నహివర్షేదేవజలధరోజగతి
యదిచకదాచిద్వర్షేదనవసరేతిదపినహిఫలాయభవేత్. ౬

ప్రతిగేహమశనవసనాభావకథా అతితరాంసమైధంత
గ్రహమహిమోత్థ స్థాభూమా ప్రగాఢసంబాధా. ౭

నిఖిలజగదుదయరక్షావిలయకృదేవైతదపనయాయేష్టే
తస్మాత్తమేవశరణంయాతజనాఃకిమితరైరుపాయశతైః. ౮

౩౩౭
చాటువులు
శ్రీ హరతి దీక్షాచార్యులు గారు

శ్లో. సంపత్తిం విదదాతి కాఽఖిలజనైరర్థ్యత్వకః ప్రేయసీ
కాకా రేఖ్వవసంతి భూమిపతయః శ్రీశః కురుధ్వే చ కిమ్
సంబుద్ధా చ కిమవ్యయం బహువచోధారా సుధాకీదృశీ
శ్రీమన్ముక్కరవంశ వారిధివిధోః శ్రీరామభూమీపతేః. ౧

కిం దత్తే చ సదాఽత్మకూరుసగరాలంకారచూడామణి
ర్విద్వద్బృందచకోర పార్వణసుధాధామా సుధీభ్యశ్చిరమ్
ఏనేనాత్మహి తేన కస్సమవితః పిద్గోజనః కీదృశః
శ్రీ రామామణి జాతధామని మహామోహేన నాశం శ్రితః. ౨

౩౩౮
పుష్పికావిచికిత్స
శ్రీ మంగవెల్లి బుచ్చి వేంకటాచార్యులు గారు

కిం పుష్పం వద హంసఖేకుముదమ్ భోజం న హిక్షోణిజం
కిం కుందం న లతాశ్రయం విబుధహస్తాగ్రే సదా శోభతే
కిం సంతానసుమం న హి త్రిదివజం హృత్పుండరీకోద్భవం
కీదృగ్రూపమహో స్య బుద్ధిగతతద్రూపం విచిత్రం మహత్. ౧

కేనానీతమిదం ప్రతాపనహజస్థైర్యేణ కీర్త్యర్థినా
కుత్రస్థం కవిసార్వభౌమహృదయే కిం కారణం వేత్సి తత్
నైజాంరాష్ట్రసుధీకవిత్వ సరసా మాధుర్యమీదృగ్భవే
దిత్యేతద్వచనం సమస్తభువనే సంస్థాపనార్థం ముదా. ౨

వర్ధన్తాం భువనత్రయస్థితజనజ్ఞానప్రదా శేష తా
మిస్రఘ్నస్ఫురదర్యమోత్థితికరత్యాఢ్యాః స్వదంభోధిజా
దృక్పాత్రేక్షణ భక్తరక్షణ రమావక్షస్థలాపాంగసం
వృద్ధీభూత వటుత్వధార కవితాశక్త్యాస్యసంతస్సనా. ౩

౩౩౯
వియోగి విలాపము
శ్రీ శివరామశాస్త్రి గారు

సీ. అమృతమొల్కెడిమోవి నతివ కేల్దమ్మిచే
                    నధరపానము వేళనడ్డుపరచెఁ
బరచినపూపాన్పు పడతి సేరునటన్న
                    గ్రేగంటిచూపున గేరిమారు
మారుమాటాడని మగువకెమ్మోమిని
                    కదలించిమాటాడఁ గలిగెనపుడు
గలిగెఁగానాపైన కలికి చొక్కపుఁబ్రేమ
                    యనుకొన్నయంత నాట్యమ్ముజూపు

గీ. జూపువలపునఁజూచినే సొమ్మసిల్లి
దక్కెనాసొమ్ము కౌంగిటఁ జిక్కెననుచుఁ
దలఁచియుంటినిగాని యీ దైవఘటన
వధముగనసైతి వంతలఁ బడయనైతి.

౩౪౦
రమా మనోహరా
శ్రీ బొమ్మకంటి సత్యనారాయణరావు గారు

ఉ. శ్రీపతివీవు నాహృదయ నీమువసించి యహర్నిశంబులన్
బాపము సేయఁ బంచితొ కృపామతి బుణ్యము సేయఁబంచితో
యీపగిదిన్ జరించితిని నెట్టికృతంబుల కేన బాధ్యుఁడన్
బాపతమఃపతంగ భవభంగశుభాంగ రమామనోవరా!

ఉ. కన్నకుమారుఁడెన్ని కొరగామలొనర్చినఁగాని తండ్రితా
మన్ననసేఁడఁగన్ గరుణమానక రక్షణసల్పుభంగి నీ
వున్నను గన్నతండ్రివి విభూకరుణానిధివై క్షమింపు మా
పన్నశరణ్య మద్రచితపాపము బాపు రమామనోహరా.

౩౪౧

సూర్యుఁడు

సంగీతాష్టావధాని హరిదాసు

శ్రీ పేరకరంగాచార్యులు గారు

సీ. యిందిందిరము లెల్ల నెవనిగాంచినయంత
        పరిపూర్ణవికసన ప్రభలనొప్పుఁ
    జక్షులెవ్వనిరాక వీక్షించినంతనే
        కలరవంబులతోడఁ గలయఁబారు
    లోకంబులెవని నాలోకించిన సమస్త
        కర్మలఁజేయఁగాఁగడఁగుచుండు
    రాత్రించరుఁడెవని రాకచేతఁ గలంగి
        దనపూర్వకాంతినిఁ దప్పుచుండుఁ

గీ. బుట్టనెవ్వఁడు కర్మలు బుట్టుచుండు
    వృద్ధినెవఁడొందఁ గర్మలు వృద్ధిఁజెందు
    నష్టమెవఁడొందఁ గర్మలు నష్టమించు
    నట్టిసూర్యుఁడు నుదయించెనంబరమున.

౩౪౨

చాటువులు

శ్రీ చింతామణి సింగరాచార్యులు గారు

శా. శ్రీశాప్యావని భృత్సమానవిలసచ్ఛృంగార దేహాష్టది
    గ్రారాజద్గజకుంభనిర్దళనదంష్ట్రాభీలకాంతిచ్ఛటా
    దూరీభూతకుపాట సైన్యభవదుద్దోర్దండ సంకాశశం
    ఖారీంద్ర ప్రతిమానకే వలఘ్రుర్ణగాపాడు విట్కేసరీ. ౧

మ. కరిభూభృన్నికటావనీస్థలి దళత్కంజాత కల్హారపు
    ష్పరసోజ్జ్వలహారి వితానజనితస్ఫారత్తరంగచ్ఛటో
    పరిఖేలద్భ్రమరీస్వన శ్రుతిరతిప్రాప్తామరీ లోకమై
    సురలోకాపగఁబోలె వేగవతి నాశోభిల్లు వాణీశ్వరీ. ౨

౩౪౩

పూజ్యము

శ్రీ గోవర్ధనం రామానుజాచార్యులు గారు

పూజ్యశ్రీరఘునాయకస్య విమలా ఽయోధ్యాపురీసంతతం
పూజ్యాభూతపురీతథైవ సుమహత్కాంచీప్రకాశోజ్వలా
పూజ్యా గోకులనాథ నిత్య వసతిః కాశీగయావంతికా
సర్వం స్థావరరూపమండలమిదంపూజ్యంహిసందృశ్యతే. ౧
పూజ్యశ్శ్రీకమలాపతి స్సురగణాధీశః ప్రపూజ్యస్తథా
పూజ్యాస్తే గురుదేవతాతచరణాఃపూజ్యస్సుతామగ్రణీః
పూజ్యంజంగమరూప విశ్వమఖిలం సర్వత్రదృష్టంశ్రుతం
పూజ్యత్వే ప్రబలప్రమాణ మపివేదార్థేషు సంకృశ్యతే. ౨
హేకృష్ణమాధవ మనోరథమేకమస్తి
దీనస్యమేయదిదదాసినదాయయాచే
మాయావిమోహితధియాపహతస్యపుంసః
కస్యాపినోద్భవతునైషమికీప్రవృత్తిః ౩

౩౪౪

శంకరా

శ్రీ పాపకంటి పుల్లమరాజ కవిగారు

చ. నరునితపంబుమెచ్చి మది నమ్మిక పాశుపతాస్త్రమిచ్చి సం
గరమున వాయునందనుని గానఁగవచ్చి మహీంద్రులాదిగాఁ
గురుపతులెల్ల చావఁగను గృచ్చి జయప్రదమిచ్చితౌం! భూ
వరనుత కండనూలు పురవాస గిరీశ మహేశశంకరా. ౧
చ. మరువను నీదు సేవఁ బలుమారునుతింతు మహానుభావ వే
సరకను ప్రోవలేవ మది సంసయముంచకు వామదేవ నీ
చరణసరోజముల్మదిని నన్నుతిఁజేసెద దేవదేవ భూ
వరనుత కండనూలు పురవాస గిరీశ మహేశశంకరా. ౨

౩౪౫

స్త్రీసంగ నిరాకరణము

శ్రీ కొక్కొరేణి నరసింహరాయకవి గారు

క. ఎక్కడి యనుభావమతని
కెక్కడి యాశిత్వతేజమే క్రియగల్గున్
జిక్కక జనువనితనుగొనఁ
గ్రక్కునఁ జను తన్నుఁబడిన గార్దభముగతిన్. ౧

ఉ. సిద్ధులు విద్యలేమిపని జేయు తపస్సున నేమి సార్థకం
బిద్ధరిత్యాగ విశ్రుతములేమిటి కోసరమా వివిక్తసం
శుద్ధతమాన భావమున శోభిలు నేది సతీసమాజిచే
బద్ధమునైయు కామమునఁ బాల్పడు నెవ్వనిమానసంబిలన్. ౨

గీ. స్వార్థము నెరుంగనట్టి యీవ్యర్థమూర్ఖ
పండితాత్మాభిమతు నాదుప్రజ్ఞయేల
నీశ్వరత్వము బొందియు నిందుముఖుల
చేత గోఖరషుల పోల్కెఁ జిక్కుబడితి. ౩

గీ. వర్ణపూగంబులందు నూర్వాశివెలంది
యధరమధురాసవముగ్రోలి యైనదృప్తి
నందదాత్మజ మా కామమహాహావహ్ని
యాహుతులచేత వృద్ధియైనట్లునుండు. ౪

గీ. పుంశ్చలులచేతహృతమైన పురుషచిత్త
మెవఁడు విడిపించుటకుఁ బ్రభువితరుఁడగును
నాత్మరమణేశ్వరుఁడు భగవంతుఁడధిపుఁ
డగునధోక్షజునికిఁ దప్ప యవనియందు. ౫

క. ఆయువతిచేత బోధితుఁ
డైయు వివేకంబులేని యపగత బుద్ధిన్
బాయదు మానసగతమగు
హేయమహామోహమాయధీ నాత్మకున్. ౬

౩౪౬
శ్రీ రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మగారు

శ్రీ జోన్న్యం వేంకటాచార్యులు గారు

శ్లో. ముక్తాహారసుఖాతతో హరిపదాసక్తావిరక్తాసతీ
ముక్తారవిభూషణాదిభిరలం త్యక్త్వాకృశాంగప్రభా
స్వర్గంప్రాప్తవతిప్రియే నరపతౌ శ్రీరామభూపాలకే
రాజ్ఞీత్థసమభూన్మహాగుణనిధి శ్రీభాగ్యలక్ష్మ్యంబికా. ౧
దిగంతవిఖ్యాతలసత్స్వకీర్తేః శ్రీరామభూపస్యవిభాతిపత్నీ
కారుణ్యపూర్ణాకమలాలయేవ శ్రియంకిరంతీవిబుధేషునిత్యం. ౨
శ్రీరామభూపాలకధర్మపత్నీ శ్రీరామపాదాబ్జయుగం స్మరంతీ
రారాజనూనామల దివ్యకీర్తి రారాజతేభాగ్యరమాధరణ్యాం: ౩
ఆత్మకూరు పురీరాజ్ఞీధాత్రీ సుమనసాంముదం
విభాతిశశిరేఖేవ సదాసన్మార్గవర్తినీ. ౪

౩౪౭
శ్రీరాణీభాగ్యలక్ష్మాంబగారు

శ్రీతిరుమలబుక్కపట్టణం "జాతకవిద్వన్మణి" వేంకటాచార్యులు గారు

శ్లో. శ్రీరామభూపబుధమాళిగుణాన్వితశ్రీ
సాధ్వీమణిర్వివిధసజ్జన కల్పవల్లీ
బాభాతిసాహనయశస్సుగుణాభిరామా
ఖ్యాతాత్మకూరుపురభాగ్యలతేవసద్యః ౧
సీతారామనృపాలమాళిసరణిం ప్రాప్నోతినిత్యంముదా
బుద్ధారాజ్యవిచిత్రతంత్రసరణావాజ్ఞాదిరీతివ్యాపి
చాతుర్యేపిచధైర్యకార్యవినయప్రఖ్యాతకీర్త్యాంముహు
శ్శ్రీమద్భాగ్యపదప్రయుక్తకమలాసర్వంకరోతిస్ఫుటం. ౨
ఆదాయవ్యయమార్గనీతి నిపుణా కాలానువృత్తిస్థిరా
దానాధానవిధానవృత్తిచతురారాష్ట్రాభివృద్ధిప్రదా
షతాంస్ఫీతగుణాంసదావతుమహాలక్ష్మీవిశిష్టఃప్రభూ ౩
రాజ్ఞీంభాగ్యదభాగ్యలక్ష్మ్యభిదసుశ్రీరామపత్నీంముదా.

౩౪౮

౩౮౭
కమలకాళీసు

శ్రీ మాడభూషి రాఘవాచార్యుల గారు

శ్లో. శ్రీమత్త్రైయ్యంతపాథోనిధిమథనమహా మందరాద్రిప్రదీప్త
ప్రజ్ఞానీతార్థసారామృతవితరణకృచ్ఛ్రీ కలిధ్వంసినామా
జీయాన్స్వానీ స్వపాదాంబుజయుగళలస త్తీర్థవిశ్రాణనేన
ప్రధ్వస్తాంహో౽థరశ్రీ గగనగిరిరమా ధీశవిన్యస్తభారః.

శా. శ్రీమత్కూర్మగిరిశైల శీతలగుహా ప్రేంఖద్వి నీలాంబుద
శ్యామాకారుఁడు కంజసంభవ భవాద్యాదిత్య కోటీర స
ద్ధామూల్యారుణ రత్న భాస్వరిత పాదాంభోరుహద్వంద్వుఁ డు
ద్దామారోగ్య ధనాయువుల్ మిగుల నొందన్ జేయు మీకెప్పుడున్.

ఉ. శ్రీరమణీయమై గగన రింఖదభంగ సరిత్ప్రసరంబునన్
స్ఫారదరీపతద్విమల వార్ధనికంబయి పేర్కొనంబడున్
ధారుణిభవ్య కూర్మగిరియన్ దగు శైలమునన్ వసించు ల
క్ష్మీరమణుండు మీ కొసఁగుఁ గింపు శుభంబులొసంగి ప్రోవుతన్.

౩౮౮
చెలీ!

శ్రీ వానమామలై లక్ష్మణాచార్యులు గారు

ఉ. కొమ్మను వంచె దేల నె. నికుంజము నందలి ముద్దు గ్రుచ్చఁగాఁ
గొమ్మరొ పూవుఁ దేనియలఁ గ్రోలెడు తుమ్మెదగుంపు మ్రోగు మ్రా
గమ్మని వాసనల్ గొనఁగఁ గాంతు వొకించుక గల్గుగాక దా
నిమ్మఫలంబు జీల్చు శుకనిష్ఠను గాంచ రుచించునే చెలీ!

శా. గాలిందూలుచు లేఁగొమల్ గదలి మూకల్ మూకలై జారుచున్
వ్రాలన్ బూవులగుత్తులల్లవె యటన్ వ్రాలెన్ దలల్ క్రిందుగాన్
జాలింబొందదె నీ యెడందకనుచున్ సంతోషముం జెందెదో
పూలంగోయఁగ నుద్యమించితివె నబ్బో! యెంతయున్ ధీరవే!

బంధములు

౩౫౦
హారబంధః

శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టణం రంగాచార్యులు గారు

శ్లో. శూరోధీరోవిరోషోసమశమరమణీయోమహామంజుమత్తే
భోస్వాశ్రీసౌఖ్య స్వాధోధికసుకనకవాః శ్రీకరఃకల్పకల్పః
మారాకారాభిరామో ఘనజనవనవర్తి శితాశిల్పశిక్షః
శ్రీమార్గ ధీమార్గ సమానోర్వ్యహ్యానఘనవనయః శ్రీకరఃకల్పకల్పః

౩౫౧
వ్యాళీబంధః

శ్రీ కిడాంబి శావురం రంగాచార్యులు గారు

శ్లో. మత్యానిత్యామతామే శ్రితహితనుతతా శౌరిణారిక్తలిప్సా
సీతాజాతాహితాయ ప్రథమమథనృణాంయావిదేహేషుభూమేః
నేయంశ్రియస్త్రియష్షుహ్యర్దయాదరదళత్పద్మమధ్యానమానా
సాత్రేమేరంగనాథే కవికులతిలకే నిత్యగత్యాసమిద్ధే.

౩౫౨
గోమూత్రికాబంధము

శ్రీ ఆమనగల్లు హనుమంతరావుగారు

క. దరధర నారదవినుతా
సురనుత శ్రీహరిసురారి సుతపరిపాలా
పురహర తారకవినుతా
వరసుతవాహయసురారి వ్రతపరిపాలా.

౩౫౩
కూర్మబంధః

శ్రీ శే. వే. కృష్ణరావు గారు

శా. వక్షశ్రీయుత వేంకటేశ్వర ధరావర్యాగ్రణీ శారదా
నక్షత్రేశ్వర కల్పభాసురయశా నాకస్థ సంరక్షణా
రక్షౌఘప్రకటాద్రి రాడ్ధర శతారావిద్రు మాంచత్సదా
దాక్షిణ్యావన వానరేశ్వర నిషాదావారణాసుప్రదా.

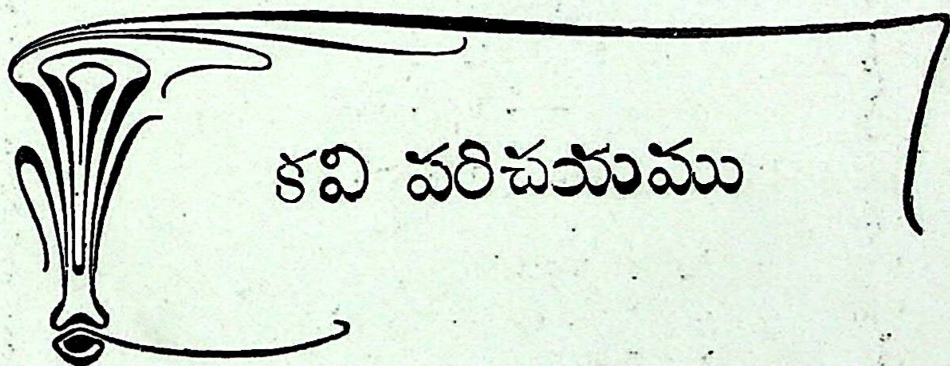
౩౫౪
చిత్రకవిత్వము

శ్రీ గుండా రాజలింగకవి గారు

క. గిరిధర శరకరుణాకర
నరహరిహర నందివాహ నాగసుహారా
శరణాగత రక్షకనను
కరుణించఁగలోఁదలంచు కాయజహరణా. ౧

పురహరశంకరా భుజగభూషరమాధవ పూజితార్యశాం
కరివరదాశివా సుగుణకారణ యీశ్వర శుభ్రదేహసుం
దరగిరిమందిరా సురనుతా పరదానవ శోషభర్గ బం
ధుర సుగుణాకరాశరధితూణ శుభాకర శత్రుశోషణా. ౨

కవి పరిచయము

కవి పరిచయము

సంకేతములు

సంకేతములు		సంకేతములు	
జ. స్థా.	జన్మస్థానము	బి.	బిరుదు
జ.	జననము	మ.	మరణము
వ.	వయస్సు	కు.	కులము
తా.	తాలూకా	ము. ర.	ముద్రిత రచనములు
జి.	జిల్లా	అ. ర.	అముద్రిత రచనములు.

౧

శ్రీ॥ శ్రీ॥ శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మతంత్ర పరకాల యతీంద్ర మహాదేశికులవారు

వీరు గృహస్థాశ్రమమునందు వనపర్తి సంస్థానములో ధర్మాధికారులుగా నుండి శ్రీమాన్ మహాసమర్థ॥ కృష్ణమాచార్యులవారని నామధేయము గలవారైయుండి-పరిష్కృత-గ్రంథములను రచియించినవారు-౧౫ ఏండ్ల క్రిందట పరమపదించిరి. బి. విద్వత్కవి సార్వభౌమకవి గండభేరుండాదులు.

ముద్రితాముద్రిత రచనలు

శ్రీపరకాలగురు విజయము-ఉత్తరపరకాలగురు విజయము- రామేశ్వర విజయము-రఘునాథ విజయము-శ్రీనివాస విలాసము-రంగరాజ విలాసము-నృసింహ విలాసము-కార్తికోత్సవదీపికా-కేశవోత్సవమాలికా-శ్రీలక్ష్మీసహస్రం-రసావ్యాదిని-ఆచార్య వేదపాదస్తవ వ్యాఖ్యానము-నవరత్న హారస్తవ వ్యాఖ్యానము-కావ్యోత్కృష్టరత్నా-సరస్వతీ మూల ధనము-శ్రీకృష్ణ జయంతీ పౌర్వాపర్య నిర్ణయము-శిష్టసిద్ధాంత పద్ధతి-షూద్రా శీర్నిర్ణయము-కర్తృక్రమ నిర్ణయము-స్వయం వ్యక్త ప్రతిష్ఠా నిర్ణయము-అధికమాసోత్సవనిర్ణయము-సోదర కన్యాద్వయ వివాహ నిర్ణయము-అతిక్రాంత శ్రాద్ధకాల నిర్ణయము-వివాహకాల నిర్ణయము-ప్రపన్నాభరణము-అలంకార మణిహారము-వృత్తిముక్తాహారస్తుతివ్యాఖ్యానము-విజయదశమీ నిర్ణయము-నూతనోపాకర్మ నిర్ణయము-సుభద్రా పరిణయము-విక్రాంత రాఘవము-ఉన్మత్త పాండవము.

స్తోత్రములు

ప్రపన్నానందస్తవము - ప్రపన్నామృత స్తవము-శ్రీరామ వేదపాదస్తవము-శ్రీనివాస వేదపాదస్తవము-దేశికేంద్ర వేదపాద స్తవము-ఆచార్య వేదపాదస్తవము-నవరత్న హారస్తవము-చపేటాహతి స్తుతి- శ్రీరామ సుప్రభాతము-శ్రీహయగ్రీవ సుప్రభాతము-శ్రీ గోపాల సుప్రభాతము-శ్రీ రంగనాథ సుప్రభాతము-సూర్యదండకము-ఆచార్య గద్యము-వేదాంతదేశిక సుప్రభాతము-శ్రీ హయగ్రీవ పంచరత్న స్తవము-శ్రీలక్ష్మీ పంచరత్న స్తవము-శ్రీనారాయణాష్టకము-శ్రీ సంపత్కుమారాష్టకము-శ్రీ రామాష్టకము-పంచాయుధ స్తోత్రము-శ్రీనివాస నవరత్న మాల- లక్ష్మీ నవరత్నమాల- అలంకరణ మాలికా-కావేరీ లహరీస్తుతి-ప్రపన్న సౌభాగ్యము-వృత్తముక్తాహారస్తుతి-నేత్రోల్లాసము-ధర్మానుశాసనము-ఆళవందార్ స్తోత్రము-జితంతే స్తోత్రము--చామరాజేంద్రాశీర్న వరత్నమాలిక.

వివిధ గ్రంథములు

ఆహ్నికరత్నము-శ్రీ మద్భాగవత సప్తాహవ్యానపత్రిక-నవ్యోపాకర్మ నిర్ణయము-మేఘమాల-సమయామృతము-సూర్యోపరాగ దర్పణము-రాజవంశరత్నావలి-కల్యాణగీతమంజరి-ఉత్తరరంగమాహాత్మ్యము- మదనగోపాల మాహాత్మ్యము-శ్రీరామాయణ వైభవము-ఆరాధనక్రమము-స్వస్తి వాచనము"శ్రీపరకాల శ్రీమఠ శిలాశాసనశ్లోకావళి-ఉత్తర రంగనాథా"ధ్యయనోత్సవమంటపశిలాశాసన"ఉత్తర రంగనాథ మహాద్వార గోపుర శిలాశాసన శ్లోకావళి-శంక

రాం బా సముద్ర శిలా శాసన శ్లోకావళి - శంభు రహస్యం - శ్రీనివాస సుప్రభాతం - ఏకోద్దిష్టాద్యన్నభోక్తృ ప్రాయశ్చిత్తాది విర్ణయము - శ్రీశరదంబుజమాలా - శ్రీసర్వస్తు కుసుమమాలా - శ్రీ రామచంద్ర మంగళమాలికా - శ్రీదశావతార స్తుతిః - శ్రీమజ్జాజి చక్రవర్త్యాశీర్మాలికా - తిరుపతి వెంకటేశ్వర గోవింద నామములు -

౨. కీ. శే. హాసదుర్గం

వేదాంతాచార్యులు గారు

వీరు శ్రీపరకాలస్వాముల (నంబరు ౧.) సహోదరులు. గద్వాల సంస్థాన ధర్మాధికారులుగనుండి ౨ మాసములక్రింద గతించిరి.

జననము. శా|| శ|| ౧౭౬౪ రసం|| శుభకృత్సంవత్సర మాఘ శు. ౫లు. వయస్సు ౯౦ ఏండ్లు. భావసం|| శ్రా||౩ పరమపదించిరి.

ము. ర. శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మ తన్త్రార్య వేద పాదస్తవము ముద్రితము.

అ. ర. ఆచార్యవైభవాదులు. జ. స్థా. వనపర్తి జి. మహబూబునగరము.

౩. సుదర్శన తిరుమలాచార్యులు

వీరు సుమారు ౪౦ ఏండ్ల క్రిందట మృతించిరి. జ. స్థా. కలువకోలను గ్రామము తా. నాగరకర్నూలు జి. మహిబూబునగరము అ. ర. మైథిలీపరిణయము కవివంశ్యులగు సుదర్శనం పురుషోత్తమాచార్యులు కొండాపుపల్లె గ్రామం. తా. నాగరుకర్నూలు గారివద్ద యున్నవి.

౪. కీ. శే. హాసదుర్గం

కృష్ణమాచార్యులు గారు

వీరు. (నంబరు ౨) కుమారులు. జ. శా. శ. ౧౮౦౧ ప్రమాది. సం|| ఆషాఢబ౩లు. తన ౧౮వ ఏట పరమపదించిరి.

బి. „కవికులతిలక" జ. స్థా. వనపర్తి జి. మహిబూబునగరం

ము. ర. (౧) శ్రీనివాససుప్రభాతము
(౨) శ్రీహయగ్రీవవదన ప్రాభోధిక స్తుతి.
(౩) ప్రసన్నానందలహరి
(౪) శ్రీకృష్ణ పంచరత్నమాల
(౫) నవరత్నమాల

అ. ర. ఆచార్యగద్యాదులు.

౫. ఆచి రాఘవాచార్య శాస్త్రులు

జ. బహుధాన్యసం|| చైత్ర బ||౭ వ:౫౬
జ. స్థా. అవునూరు. తా|| సిరిసిల్లా జిల్లా కరీంనగరు

బి: ఆంధ్రగీర్వాణ వాణీప్రవీణ

అ. ర. (౧) శ్రీనివాసప్రసాదము
(౨) ప్రపత్తి పారిజాతము
(౩) అధ్యాత్మహారావళి

౬. వారణాసి రామయ్యగారు

హరిదాసు

జ. స్థా. సికిందాబ్రాదు
వ. ౬౨ సంవత్సరములు.

ము. ర. [౧] శ్రీరామాచలపూర్ణబోధ
[౨] దత్తాత్రేయ పంచవింశతి
[౩] శ్రీరామ మానసిక పూజ
[౪] బమ్మెరపోతరాజ విజయము
[౫] అచల హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

అ. ర. [౬] అభినవ ప్రహ్లాదోపాఖ్యానము
[౭] ధృవోపాఖ్యానము
[౮] సర్వమతసార సంగ్రహ చరిత్ర కొండా వేంకట రంగారెడ్డిగారి యాస్థానకవి.

౭. శ్రీ వెల్లాల శివరామ శర్మ

వ. ౩౦ సంవత్సరములు.

జ. స్థా. అయ్యవారిపల్లె గ్రామం. జటప్రోలు సంస్థానము. మహబూబునగరు:

వీరు సుప్రసిద్ధులైన కొల్లాపురాస్థాన పండితులైన కీ. శే. వెల్లాల సదాశివ శాస్త్రులవారికుమారులు.

౮. శ్రీ పత్రి సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. కొల్లాపురం. జటప్రోలుసంస్థానము. జి. మహబూబునగరు

వీరితండ్రిగారును కవులు.

౯. సిరివెల్లి విశ్వనాథశాస్త్రి గారు

వ ౨౪.

జ. స్థా. కొల్లాపురము (సంస్థానం) జి. మహిబూబునగరు.

ము. ర. శ్రీశైలరాజమహాలీశ్వర తారావళీ
అ. ర. మదనగోపాల స్తవము.

౧౦. వలిపె వేంకటరావుగారు వకీలు

జ. స్థా. కొల్లాపురము జి. మహబూబు నగరు.
వ. ౪౦.
అ. ర. [౧] భగవత్స్వాగత
[౨] లక్ష్మీస్తోత్ర నక్షత్రమాల

౧౧. కీ. శే. బుక్కపట్టణం శ్రీనివాసాచార్యులు గారు

౮ తరములుగా ఏవంశమువారు కవులు. సుప్రసిద్ధులైన కిరీటి వెంకటాచార్యులు వీరిపూర్వులలో నొకరు. వీరు ౭వసంవత్సరమునుండియే కవిత చెప్పనేర్చిరి. ౧౫వఏట బాలకవియను బిరుదమందినారు. తర్వాత మైసూరు సంస్థానాస్థానమున బాలసరస్వతీ బిరుదమందినారు నవద్వీపములో తర్కతీర్థబిరుద మందినారు. ఉత్తర హిందూస్థానములో దర్భాంగ, జోధపూరు, బుందీ, కత్తియా, గ్వాలియర్, జ్యోతిపురము, కోటాంజః, ఇందూరు, ధారానగరు జమ్మూ మున్నగు ననేకసంస్థానములలో దిగ్విజయము గాంచినారు. ప్రాకృతములు, సంస్కృతము ఆంధ్రము ఈ అష్టభాషలలో ఆశుధారగా శతసంటము చేయువారు బళ్లారి మద్రాసు, కడప ప్రొద్దుటూరు, బనగానపల్లె, పెనుగొండ తాటిపర్తి. సుర పురము, ఆనగొంది మున్నగుస్థలములలో చాల యవధానములు చేసినారు. బహుగ్రంథ కర్తలు విశేషముగా సంస్కృతమందు వ్రాసినారు.

[౧ శతఘంటావధానములు
[౨] శ్రీనివాసవిలాసము
[౩] వీరశైవ శిరస్తాడనము
[౪] దుర్విగ్రహనిగ్రహము
[౫] నంజరాజపరిణయ చంపు
[౬] తత్త్వమార్తాండ పరిభాషాపటలము
[౭] కిరీటివేంకటాచార్య విజయ వైజయంతీ నాటకము
[౮] రాజవంశ రత్నావళి
[౯] లక్ష్మీసరస్వతీ దండకములు

వీరివి ముద్రితగ్రంథములు చాలకలవు. వీరికుమారులగు బాలకవివ్యాసమూర్తి లియాపుల వేంకటాచార్యులు [ఆత్మకూరు సంస్థానము వారిచేనున్నవి.

జననము ౧౭౮౫ శా. శ. దుందుభి చైత్రబహుళ మరణము ౧౮౪౧ శా. శ. సిద్ధార్థి ఫాల్గుణ శు౧౪ లు.

వీరినివాసము–అనంతపురం–వయస్సు ౫౬ సం॥ ఆత్మకూరుసంస్థానము మహబూబునగరం జిల్లా

ఆంధ్రదేశమంతటను వీరినెరుగని పండితులుగాని సత్కవులుగానిలేరు. ఆంధ్ర నాటక పితామహులగు ధర్మవరము కృష్ణమాచార్యులు ఉత్తర హిందూస్థాన హిందూసంస్థానాధీశ్వరులను నానావిధముల శ్లోకరూపమునను, పద్యరూపమును వీరిని స్తుతించియుండిరి. హిందూ మద్రాసు మెయిల్, స్టాండర్డు మొదలగు ఆంగ్లపత్రికలును వీరి ఆశుకవితను గాంచి యద్భుతపడి అనేకవిధముల శ్లాఘించియుండెను

౧౨. కంబము వీరరామయ్యగారు

జ. స్థా. బాలనగరము. మహబూబునగరు జిల్లా
కు. వీరశైవమాహేశ్వరుడు
ఆంధ్రశైవ పురాణముల రచయిత.

నవాబ్ ఖాజా అసల్లాఖాన్ బహద్దరు గారి జాగీరగు రావికల్ దగ్గరనున్న రామేశ్వర క్షేత్రాధీశ్వరుండగు శ్రీరామ లింగేశ్వరుని యనుగ్రహమువలన తన పక్షపాత వ్యాధిపోవుటచే రామలింగశతకమును రచియించి ౧౯౨౪ క్రీ. శ. లో ప్రకటించెను. శతకమంతయు నంత్యప్రాసతో సలక్షణముగనున్నది. ౩ ఏండ్ల క్రిందట వీరు కైలాసవాసులైరి.

౧౩. ఒద్దిరాజులక్ష్మీనరసింహారావుగారు

జ. విళంబి. ఆషాఢశు౫, వయస్సు ౩౬ సంవత్సరములు,
జ. స్థా. ఇనుగుర్తి (?) పేట తా॥ పాఖాలా జి. వరంగల్.
అ. ర. [౧] భక్తసత్యకీర్తి } నాటకములు
[౨] దయామయుడు
వృ. గోలకొండ నియోగులు.

౧౪. పుల్లగుమ్మి శ్రీనివాసాచారిగారు

జ. స్థా. గద్వాల. రాయచూరు జిల్లా.
వ. ౪౧ సంవత్సరములు.
ము. ర. వేదపాదస్తవము
సంస్కృత భాషా బోధిని
౨ భాగములు
అ. ర. సంస్కృతవాచకములు ౬ భాగములు } ఇవి ౨ భాగములు ముద్రితములు.
భారతసంగ్రహము } అముద్రితము.
సం: [౧౦౯] వాటికమారులు.

౧౫. నంబాకం రాఘవాచార్యులు గారు

జ. స్థా. వనపర్తి జి. మహిబూబునగరు
వ. ౩౦ ఏండ్లు;
అ. ర. సంకీర్ణశ్లోకములు

౧౬. చక్రహరి నరసరాజుగారు

జ. స్థా. పెంట్లవెల్లి గ్రామం జటప్రోలు సంస్థానము. మహిబూబునగరు జిల్లా.
వృత్తి. హైకోర్టువకీలు.
కు. క్షత్రియ.

౧౭. ఆవుల పురుషోత్తమదాసు గారు

జ. స్థా: నెలకొండపల్లి గ్రామము తాలూకా ఖమ్మముమెట్టు ఒరంగల్ జిల్లా
వ. ౨౨ సంవత్సరములు
అ. ర. భగవన్నుత,

౧౮. మాటేటి వరవరరావుగారు

జ. స్థా. వార్లజాగీరు జి.
ము. ర. గోపాల చూడామణి శతకము.

౧౯. శ్రీ ధర్మవరము మణిమణి హరిగోపాలసూరిగారు

జ. స్థా. ధర్మవరము గ్రామం. గద్వాల సంస్థానము.
వ. ౨౫
కు. చాత్తాని వైష్ణవుడు
అ. ర. వెం: టేశ్వరశతకము [అచ్చు తెనుగు]
ఈకవి తాతపేరు గోపాలయ్య అతండును కవియే

౨౦. శ్రీ. శే. కొండా యెల్లయ్యగారు

జ. వ్యయ సం॥ శ్రావణ శు ౫ ౧౮౨౭
జ. స్థా. హైద్రాబాదు నగరము-మాను మ. ౧౯౦౩ క్రీ. శ.
ము. ర. సుందరకాండము
[౨] గీర్వాణపారాయణ గ్రంథము
అ ర. [౧] శ్రీ దశరథరామశతకము
[౨] శ్రీరామకీర్తనలు.
కు. పద్మశాలి.

౨౧ జొన్న ఎల్లారెడ్డిగారు

జ. స్థా. భువనగిరి (నల్లగొండజిల్లా) లోని గొల్లపల్లియను గ్రామము. ౩౦ సం॥ వయస్సు. ప్రస్తుతము గౌరాయపల్లె (భువనగిరి తా॥ లో నున్నారు.
ము. ర. [౧] కాళీశతకము [౨] శ్రీగురు మానసపూజావిధానము [౩] శివపూజావిధానము [౪] సద్బ్రాహ్మణ శతకము.

౨౨. అర్చకం పెరుమాళ్లాచార్యులుగారు

జ. స్థా. పెద్దమందడి గ్రామం మహబూబునగరం జిల్లా [వనపర్తి పోస్టు]
ము. ర. వివేకవిజయము

వీరిపెదతండ్రిగారు వనపర్తి సంస్థానాస్థానకవులైన ఆయ్యమాచార్యులు పెద్దమందడి చెన్నకేశవ విలాసమును, రామేశ్వరవిజయమును ఆంధ్రకాలామృతమును, గద్వాల చెన్నకేశవశతకమును రచించిరి.

౨౩. కొండపర్తి వీరమల్లుగారు

జ. స్థా. రాఘన్నపేట జి. ఒరంగల్
కు. పద్మశాలి
వ. ౨౪

౨౪. చాగంటి భాస్కరలింగము గారు

జ. స్థా. వరంగల్
వ. ౨౨
కు. బ్రాహ్మణుడు

౨౫. ముదల్ఘర నరహరిరావు గారు

జ. స్థా. ఎల్లమ్మబజారు-వరంగల్
వ. ౨౫ సం॥
కు. భావుసార క్షత్రియుడు

౨౬. అత్తలూరు విశ్వనాథ శాస్త్రి గారు

జ. స్థా. వేములవాడ తా॥ సిరిసిల్ల, జి. కరీంనగరు

వ. ౨౬

వీరివంశ మూలపురుషుడు. శరభాంకుడు అత్తలూరిపాపకవి మొ॥ కవులు శరభాంకలింగము చెన్నబసవపురాణ కర్త

౨౭. వట్టెము పాపకవిగారు

జ. స్థా. వట్టెముగ్రామం తా॥ నాగరకర్నూలు జి. మహబూబునగరం

కు. నంబి

జ. ౧౨౭౨ ఫ. వః ౧౭ సంవత్సరము ల క్రిందట

అ. ర. ఆనంద రామాయణము.

కానియాగ్రంథము తద్వంశీయుల అశ్రద్ధచే కైలులో పోగొట్టుకొని పోయినంట ఇదిగాక [౧] తులాభారనాటకము [౨] తిమ్మాజీపేట హరిశ్చంద్ర నాటకము [౩] సీతారామాంజనేయ శతకము [౪] శివనాగశతకము ఇవి కవిగారి కుమారులవద్ద నున్నవి.

౨౮. మరితాటి వేణుగోపాలాచార్యులు గారు

జ. స్థా. అమరచింత-ఆత్మకూరు సంస్థానము

వ. ౧౩

ఇతడు సం (౧౩) మనుమడు.

౨౯. కవితార్కికసింహాచార్యులు గారు

జః స్థా. అమరచింత ఆత్మకూరు సంస్థానము

వ. ౨౧

జాతకవిద్వన్మణి తిరుమల వేంకటాచార్యుల కుమారులు.

౩౦. శిలిగం జగన్నాథంగారు

జః స్థా. రుద్రంకోట స్కూలుమాస్టరు కుక్కనూరుపోస్టు పాల్వంచ సంస్థానము

౩౧. మేల్నాటి లక్ష్మయ్యగారు

వ. ౫౭

జ. స్థా: దౌలతాబాదు తా॥ కోడంగల్ జి. గుల్బర్గా

వీరు సం: (౧౨౩) గారి కుమారులు

౩౨. కీ. శే. రజాఅల్లి లక్ష్మణరాయడు గారు

జ. స్థా: సీతారామపురము తా॥ జనూబీ జి: అత్రాఫుబల్దా

ము. ర. (౧) నృసింహశతకం (౨) ప్రహ్లాద నాటకము.

కు. గోలకొండ వ్యాపారి.

మ. ౧౫ సంవత్సరముల క్రిందట

౩౩. రంగానందస్వామి గారు

జ. స్థా. బొందుగుల గ్రామం తా॥ భువనగిరి జి: నల్లగొండ

వ. ౩౬

కు. చాత్తాని వైష్ణవులు

౩౪. గుండ్లా రాజమౌళి గారు

జ స్థా; హనుమకొండ-వరంగల్ జిల్లా

వ. ౪౧

అ. ర. సిద్ధేశ్వరకీర్తనలు. సోమేశ్వరభజనలు.

వీరివంశమందు ఫణిమండల రాజమౌళి మున్నగు కవులుండిరి.

౩౫. కీ. శే. కేశవపట్నం నరసయ్య గారు

జః స్థా. రామన్నపేట తా॥ భువనగిరి జి. నల్లగొండ

ము. ర. జీడికంటి రామశతకము

అ. ర. వావకొండ నృసింహ శతకము నిరోష్ఠ్య నారాయణసంఖ్య

మ. ౫ ఏండ్లక్రిందట

౩౬. యస్. బి. రాములుగారు

జ స్థా. నల్లగొండ

వ. ౨౩

౩౭. భట్టరాజు రామకృష్ణయ్య గారు

జ. స్థా. ఇప్పటూరు జి మహబూబు నగరం

ము. ర. శ్రీకృష్ణస్తోత్ర శతనామావళి-శతకము

౩౮. ధర్పూరి

సత్యనారాయణాచార్యులు గారు

జ. స్థా. బిజవెంగి-ఎల్లంతల టప్పా జి కరీంనగరము

బి. అష్టావధాని-విద్వాన్

౩౯. శ్రీరామార్చాల

రామాచార్యులు గారు

జ స్థా. మార్చాల తా॥ కల్వకుర్తి జి. మహబూబునగరం

వ. ౩౦

ఇతను మంచి చిత్రలేఖకుడు

వీరిచిత్రలేఖనములు సుజాతమున్నగు మాసపత్రికలందు ప్రకటింపబడెను. ఇంకను అముద్రితములైనవి చాలకలవు. ఈసంచికాముఖపటము వీరువ్రాసినదే.

౪౦. కీ. శే. అక్షింతల సింగరశాస్త్రి గారు

జ స్థా. అయ్యవారిపల్లె-జటప్రోలు సంస్థానము జి. మహబూబునగరు

వీరుసుప్రసిద్ధులైన అక్షింతల సుబ్బాశాస్త్రిల తండ్రులు వీరు గద్వాల వనపర్తి ఆత్మకూరు వేంకటగిరి సంస్థానములలో గొప్ప పండితగౌరవము నొందిరి.

అ. ర. [౧]భాస్కరఖండము [౨]ద్వాదశపంజరీ స్తోత్రములు

అన్నపూర్ణాష్టకము మొదలగు స్తోత్రములు చాలరచించిరి కడపలోని వేదాంతసభలో పరీక్షాధికారులుగా కొన్నియేండ్లుండిరి

మ. విశ్వావసు సంవత్సరములో

౪౧ కే. యామునాచార్యులుగారు

జ. స్థా: గద్వాల రాయచూరుజిల్లా

వ: ౪౩ సం॥

ము: ర: [౧] జానకీపరిణయము

[౨] కల్యాణి

౪౨ మార్చాల రంగాచార్యులుగారు

జ: స్థా: మార్చాల తా: కల్వకుర్తి జి: మహబూబునగర్

నం ౩౯ గారి అన్నగారు వీరిపద్యములు క-వ-టత-వ" వర్ణాక్షరముల కలియికలేకుండ కూర్పబడినవి.

జ. విజయ-ఆషాఢ శు-౨

అ: ర. (౧) నిరోష్ఠ్యకృష్ణశతకము [౨] అపంచవర్గీయతారావళి ము [౩] దివ్యసూరిచరిత్రము (౪) అభినవశిరోమణి నాటకము మున్నగునవి:

అమూరకారంచేసు హరితాన్వయ తిలక వేదవేదాంత విద్యాప్రవీణ శ్రీ విద్వాన్ అవంతాచార్యులవారు వీరియన్న రకూటస్థులు—

౪౩. కీ శే॥ కాల్లూరి రాజేశ్వరరావుగారు

జ. స్థా అన్నపురెడ్డిపాలెము గ్రామము తా॥ మధిర జి. వరంగల్లు

కు: నియోగి బ్రాహ్మణులు భద్రాచలం తలూకాలో పెనుబల్లిగ్రామం వీరికిజాగీరు.

తండ్రిగారగు కో గా. రాయదీక్షితులు గొప్ప సంస్కృత పండితులు ఒకధర్మశాస్త్రము వ్రాసియుండిరి: అదియసంపూర్తి యగుటచే వీరు పూర్తించియుండిరి.

అ. ర. "వేంకటేశ్వరశతకము"

వీరు కొలదికాలముక్రిందటనే గతించిరి:

౪౪. కీ. శే. వేంకటగిరి

రామాచార్యులు గారు

జ: స్థా. గద్వాల జి: రాయచూరు

మ. సుమారు ౩౫ సం॥ క్రితము

వీరికి గద్వాలలో "అభినవాంధ్ర కవితా పితామహుడు" అని బిరుదు లభించియుండెను

౪౫. శ్రీ ముడుంబ

రామానుజాచార్యులు గారు

జ స్థా: అంబాల (టప్పా అంబాల) తా॥ హుజూరాబాదు జి॥ కరీంనగరు

వ: ౪౦

అ: ర: వేంకటేశ్వరశతకము- కదంబిని (నవల)-ప్రేమచాంచల్యము (నవల)-రమానంద స్మృతి-పద్యములు

౪౬. తిరువాయిపేట రంగయ్య సూరిగారు

జ: స్థా: కందుకూరు తా॥ మధిర జి: వరంగల్

౪౭. విశాల చంద్రమౌళి శాస్త్రి గారు శతావధాని

జ: స్థా. గజవల్లిగ్రామం (టప్పా) సిద్దిపేట తా॥ మెదక్ జిల్లా

వ: ౩౦

ము. ర: భక్తవిజ్ఞప్తి ౨ భాగములు

అ: ర. భక్తవిజ్ఞప్తి ౩వభాగము కుశలవాదినాటకములు.

బి: శతావధాని

౪౮ శ్రీ జ్ఞానమాంబగారు

జ: స్థా. ఖమ్మంమెట్టు జి: వరంగల్

"నాభర్త పేరు సూర్యనారాయణుండగుటచేతను వాయుపాస్యదేవత సూర్యనారాయణుండగుటచేతను వీరియందు నాకుగల ప్రేమచేతను "ద్వ్యర్థి"గా సూర్యనారాయణయను మకుటము చే వ్రాసితిని" అని కవయిత్రిగారు వ్రాసినారు

౪౯. ఉత్పల వేంకటరావుగారు

హజారి వేంకటరావుగారని యందురు.

జ. స్థా. భువనగిరి జి: నల్లగొండ

వ ౩౦ సం॥ శోభకృతు శ్రావణము.

బి: "సదాసనయోగి" అని తనగురువుగారిచే సేయబడినది —

ము. ర: ౧: శ్రీరామ పూజావిధానము— ౨. శ్రీరామభజనావళి, ౩: శ్రీరామనామ మహిమ ౪. పరమాత్మభజనావళి ౫. ఓంకారమహిమ ౬: హనుమద్దండకము

అ: ర: ౧: ప్రేమగీతాంజలి ౨. ఆత్మనిష్ఠ ౩. యోగాభ్యాసము

కు: క్షత్రియవంశము.

౫౦. ముదిగొండ విరూపాక్షకవిగారు

వ: ౨౬

జ: స్థా: నవాబుపేట

నివాసము జనగామ—వరంగల్ జిల్లా

ము: ర: సోమశేఖరశతకము

బి: [illegible]—

౫౧. కీ. శే. శ్రీధర కృష్ణశాస్త్రిగారు

వీరు జటప్రోలు సంస్థాన పండితులుగా నుండిరి.

జ: స్థా: అయ్యవారిపల్లె జటప్రోలు సంస్థానము

మ: సుమారు ౧౫ యేండ్ల క్రిందట

౫౨. కీ. శే. కోట్రిక పుల్లయ్యగారు

జ. స్థా. కోడంగల్ జి. గుల్బర్గా

వ. ౩౦

మ. ౧౩౫౨ శా. శ.

అ. ర. (౧) గయోపాఖ్యాననాటకము (౨) రసికజన మనోరంజనము

౫౩. లక్ష్మణసింగుగారు

జ. స్థా. నేలకొండపల్లి తా॥ ఖమ్మం జి. వరంగల్

కు. రజపూత్

వ. ౫౨

అ. ర. కేశవశతకము వీరిది ఉత్తర హిందూస్థాన రాజపుత్ర తిలకుచందువంశము.

౫౪. అయిల్నేని గోపాలరావు గారు

జ. స్థా. మాడేపల్లిగ్రామము తా॥ సిరిసిల్ల జి. కరీంనగరు

వ. ౬౪

మ. దుర్మతిసం॥ వైశాఖ బ॥౪

కు. వెలమ

ము. ర. శ్రీరామ శతకము—రఘువీర శతకము—

౫౫. బి. లక్ష్మీనరసమ్మగారు

జ. స్థా. రామాయంపేట తా॥ అంబరుపేట

కు. చాత్తాని వైష్ణవము

వ. ౩౦ వితంతువు

అ. ర. (౧) స్త్రీల పాటలు (౨) భక్తవత్సలశతకము

౨౫౭. బచ్చు రామన్న గుప్తగారు

జ. స్థా. సదాశివపేట
జి. మెదకు
వ. ౫౪
కు. కోమటి
సంస్కృతాంధ్ర కర్నాటక మహారాష్ట్ర
పార్సీ భాషలందు పాండిత్యము కలవారు
ము. ర. నవనాధ చరిత్రము
అ. ర. కీచకవధ నాటకము-శీరామప
తిష్ఠ శతకము

౨౫౮. భాగవతము సీతారామశర్మగారు

జ. స్థా. మెదకు
ము. ర [౧] వినాయక చతుర్థి పద్యములు
[౨] సంగీశ్వరతారావళి— ,,
[౩] ఆపసూయ [పబంధము] [౪] దేవకీనం
దనతారావళి

అ. ర. పశ్చాత్తాపము నవల
పుష్పావళి ,,
ఈశ్వరసంకల్పము ,,
బాలబోధని పద్యములు
ఆరోగ్యదీపిక ,

౨౫౯. ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రి గారు

వి. సాహిత్యవిద్యాప్రవీణ-విద్వాన్
జ. స్థా. ఓరుగల్లు
వ. ౩౧ క్రోధి ఆశ్వ॥ శు॥ ౯
ము: ర. ౧: కాశీసారము ౨: సంభవ
కాండము ౩: శంకరాధ్యచరిత్రము
౪: శైవసిద్ధాంతదర్పిని
అ:ర: ౧, రాజరాజేశ్వరశతకము ౨:కా.
శేశ్వరమాహాత్మ్యము ౩: ఆచార్యవిజయము ౪.
అగస్త్యేశ్వరశతకం౫:హరిహరతారతమ్యము౬:
సుందరి [నాటకం] ౭: శివపురాణము

,,మాపూర్వులు నిజాము రాష్ట్ర వాసులు:
వారు నల్లగొండజిల్లా దేవరకొండ తాలూకాలో
చేరిన ముదిగొండగ్రామమునివాసముగా జేసికొని
యుండిరి. అందువల్లనే మాయింటిపేరు ముది
గొండవారు'' అనివచ్చినది. అని కవిగారు వ్రాసి
నారు.

౨౬౦. సముద్రాల రామానుజాచార్యులు గారు

సీ॥ జన్మమా దాతృత్వసజ్జనా...మైన, రాష్ట్ర
సన్నుత నిజాంరాష్ట్రమందు [...]విబుధసం
క్రాంతమై యుత్తర శ్రీరంగమన నొప్పు శ్రీ కొలు
ట్లు గోత్రమా విమలచారిత్ర శ్రీవైష్ణవసన్నుత వా
ధూలసాన్వయుండు పాయమా శ్రీ చిత్రభానువ
త్సరాదిగా భవవర్షమునను నే...ర్యు అతులి
తౌదార్య శ్రీనివాసార్యదేశి... తుండు శ్రీ
పరాంకుశవరాత్మ జ...దేశిక మూర్తి
సదయుఁడు శ్రీనరామానుజా చా...లం డుయభిధ
అని కవిగారు వ్రాసి...న్నారు.

౨౬౧. ఘంటబట్ల వేంక... భుజంగ కవిగారు

జ: స్థా. ముసలాపుర... గడి పెద్దాపురం
పోస్టు తా॥ ఆ...
వ. ౩౯
ము. ర. అభినవశా...ము నాటకము
అ: ర: అధ్యయనోత్సర్జనము ౨. దమ
యంతీపరిణయము ౩ సీ...ప్రభావము

౨౬౨. రంగనాథాచార్యులు గారు

జ: స్థా. మార్చల గ్రామము తా. నాగ
రకర్నూలు జి: మహబూబునగరు

౨౬౩. విక్రాల వేంకటాచార్యులుగారు

జ: స్థా. రాజనగరము. వనపర్తి సంస్థా
నము జి. మహబూబునగరు
వ. ౪౫
వీరు కాశీలో కొన్నియేండ్లు చదివినారు
గొప్ప వైయాకరణులు

౨౬౪. పలివెల వేంకటఅప్పారావుగారు

జ: స్థా: కలకోట గ్రామం తా॥ మధిర
జి. వరంగల్
జ: ౧౮-౧౧-౧౮౧౧ ఫ.
కు: నియోగి
అ: ర. ౧. దీనబంధు (పద్యములు)
౨. జానకి ,,
౩. పూర్ణానంద నాటకము

౬౪. కీ. శే. గడ్డం రామదాసకవిగారు

బి. ఆశుకవిరత్న

జ. స్థా. సిద్దిపేట. జ-బహుధాన్య సం॥

మ. ప్రమోదూత

కు. పద్మశాలి

ము. గ. కుచేలోపాఖ్యానము-కాళింగ మర్దన-ప్రభావతి-విప్రనారాయణ

అ. ర. ౧. సత్యవర్మ చరిత్రము ౨. సుయోధన గర్వాపహరణము ౩. ఇంద్రసభ ౪. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము ౫. కౌసల్యావివాహము ౬. మదాలస ౭. లక్ష్మణపరిణయము ౮. మాంధాతచరిత్రము ౯. సముద్రమథనము ౧౦. బ్రహ్మగర్వాపహరణము ౧౧. కృష్ణలీలా విలాసము ౧౨. రాధామాధవ విలాసము ౧౩. ఋతుధ్వజవిలాసము ౧౪. జలక్రీడలు ౧౫. జయదేవ చరిత్రము ౧౬. సత్యనారాయణ వ్రతము ౧౭ బిల్హణీయము ౧౮. వృత్రాసుర వధ. ౧౯. నళినీ విభాకరప్రబంధము.

౫౬ సం॥ క్రితము చనిపోయినారు. వీరి చరిత చాలచిత్రమైనది. ఆధునికులు విశ్వసింపరేమో! వీరినిగురించి స్థానికులిట్లు చెప్పుదురు. వీరి చిన్నతనములలో వీరి తలిదండ్రులు భద్రాచల యాత్రకుపోయిరి. తానునుభద్రాచలము పోవుదుననిహఠముచేయగా బంధువులితనిని నొకగదిలో బంధించిరి. కాని మరునాడెట్లో తప్పించుకొని గ్రామమందలి శ్రీరామ దేవాలయములో దాగెను. ఆనాడు రాత్రి యాగ్రామకరణము స్వప్నములోవచ్చి భాగవతముచదువుమనిచేతికీయ తనకుచదువేరాదనిచెప్పగా నాలుకపై యేవో బీజాక్షరములు వ్రాసిపోయెను. మరునాటినుండియే ఆశువుగాకవిత చెప్పుచు గ్రామములు సంచరించెను అచ్చతెనుగుననే కాక సంస్కృతమందును వీరుకవనమల్లినారు. వరకవి. భగవద్వరప్రసాదలబ్ధమే కాని అభ్యసించి నేర్చిన విద్యకాదు. ఆశువుగా నుభయభాషలందుకవనమల్లువారు. వీరిఅచ్చతెనుగు సామాన్యముగా పండితులకే యర్థము కాదనుటకిందు ముద్రించిన పద్యములే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవి.

౬౫. నెమిలికొండ శ్రీ రంగాచార్య శాస్త్రీగారు

బి. అష్టావధాని

స్వవిషయమై యిట్లు పద్యరూపముగా వ్రాసికొనినారు.

సీ॥ ..వాసమా రాడ్భగవాన్ దాసు జాగీరు. నారాయణపురంబునయముతరంబు। పాండిత్యమా బుధవర్య సన్మాన్యమౌ నాటకాలంకారపాటవంబు। కవనమా పద్యమూలవలీలగా గూర్పు నష్టావధానవిశిష్టితంబు। వాక్చయమా సభాభవనములందు పన్యాసోక్తి వైభవభాసురంబు। గోత్రమా భరద్వాజ పవిత్రితంబు। ప్రాయమా యిరువదియొకవత్సరంబు। ఆఖ్యయా శ్రీరంగాచార్యులంద్రుభువిని। బర్హిగింగృహనామమో ప్రాజ్ఞులార.

౬౬. కీ. శే. మఠం రామయ్య గారు

జ. స్థా. బెక్కము గ్రామ జటప్రోలు సంస్థానము జి. మహబూబునగరు

మ. ౫౬ ఏండ్లక్రితము

ము. ర. శివానందలహరికి తెనుగు సేత.

౬౭. జములాపురము వేంకట రామారావుగారు

జ. స్థా. ఎఱ్ఱుపాలెముగ్రామం

తా. మధిర జి. వరంగల్

వీరిపద్యములసంపుటి వెల్లంకి లక్ష్మీకాంతారావుగారు ఖమ్మంమెట్టు తాలూకా మధిరనివాసులవద్ద నున్నది.

౬౮. కీ. శే. పదిరెలక్ష్మణశాస్త్రీగారు

మ. దుర్మతి.

జ. స్థా. పదిరెముఖ్తా తా. శిరిసిల్లా జి. కరీంనగరు

వీరిరచితగ్రంధములు వీరికుమారులగు టి. కృష్ణశాస్త్రీవారివద్ద నున్నవి.

౬౯. శ్రీ శాస్త్రుల వారి అనంతరామ శర్మగారు

జ. స్థా. లింగంపేట తా. ఎల్లారెడ్డి జి. నిజామాబాదు

వ. ౧౬

౨౦. ఏ. నరసింహారావు గారు
జ. స్థా. గద్వాల, జి. రాయచూరు

౨౧. టి. పాండురంగయ్య కవి గారు
వ. ౩౨
జ. స్థా. లింగాలగణపురము తా. జన్గాము జి. నల్లగొండ.
అ. ర. వేంకటరమణ శతకము.
కు. చాత్తాద వైష్ణవులు.

౨౨. కీ. శే. చెన్నమాధవుని పెరుమాళ్ల రాజుగారు
జ. స్థా. బచ్చన్నపేట తా. జన్గాం జి. నల్లగొండ
అ. ర. కృష్ణశతకము
సుమారు ౩౫ ఏండ్లక్రిందట చనిపోయినారు.

౨౩. కీ. శే. గంగు కృష్ణదాసు గారు
కు. వైదిక బ్రాహ్మణుడు
జ. స్థా, హనుమకొండ
మ. ౨౦ సం॥ క్రిందట

౨౪. శ్రీ కొండపల్లి రామచంద్రరావు గారు
జ. స్థా. కల్లూరుగ్రామం తా॥ మధిర జి. వరంగల్
వ. ౨౫
అ. ర, (౧) ముకుందమాల
(౨) లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రము

౨౫. ఉమాపతి నాగయ్యగారు
జ. స్థా. సిద్దిపేట జి. మెదకు
వ. ౬౦

౨౬. కీ. శే. చక్రహరిఅచ్యుత రాజుగారు
వ. ౬౦
మ. మంచుభి
జ, స్థా. శిరిసిల్లా
జి. కరీంనగరు
ము. ర. శిరిశాలశతకము.

౨౭. శివదేవుని వీరభద్ర శాస్త్రిగారు
జ. స్థా. రాజన్నపేట జి. వరంగల్
వ. ౨౭

౨౮. ఖండేరావు రామారావు గారు
జ. స్థా. కరీంనగరము
వ. ౯౦
వీరితండ్రికవులు. చాల గ్రంథములు రచించినారు. అన్నియు అముద్రితములు.

౨౯. బండి వేంకటరామారెడ్డి గారు
బి. అష్టావధాని
జ. స్థా. కంచుమూరు తా. మధిర జి. వరంగల్
వ. ౨౬
ము. ర. సుందరీతిలక. మరికొన్ని అష్టావధానములు
అ. ర. ఆచ్ఛ తెనుగుభారతము
శ్రీరామనాటకము
చెరసాలనాటకము
మాటపదార్లశతకము

౩౦. గజవల్లి హనుమత్కవిగారు
జ. స్థా. అల్లాదుర్గము జి. మెదకు తా. మెదకు
ము. ర. మనోహర పద్యావళి-నాటకము
వ. ౩౧

౩౧. నేతి రామకృష్ణ శాస్త్రి గారు
జ. స్థా. పెంట్లవెల్లిగ్రామము జటప్రోలు సంస్థానము జి. మహబూబునగరు
వ. ౩౦

౩౨. పుల్లగుమ్మి అహోబలాచార్యులుగారు
జ. స్థా. గద్వాల
వ. ౩౨
అ. ర. సూర్యసిద్ధాంతసారము
అభినవతిథివల్లి
దృక్సిద్ధ గ్రహగణితము
వీరు సం. (౩౦౯) గారి కుమారులు

౩౩. కీ. శే. వేంకటేశ్వరరావు గారు
కు. వెలమ
మ. భావ సం॥
యింటిపేరు-పొట్లపల్లి
జ. స్థా. పెంబ్యాల జి. వరంగల్
ము. ర. హరిస్తుతి

౫౪. భట్టు అచ్యుతరాజు గారు

బి. చిత్రబంధాంత కవికేసరి

జ. స్థా. బండలింగాపురము తా. జగ్త్యా ల జి. కరీంనగరు

వ. ౪౦

ము. ర. (౧) బంధగర్భ పద్యశతకము

(౨) జగన్మోహినీ నాటకము

(౩) అనంతశతకము

౫౫. రాజా వేంకట శ్రీనివాసరావు గారు

జ. స్థా. మఖ్తా దాదాపురము కోసిగి జాగీరు జి. గుల్బర్గ

కు. రెడ్డి.

తండ్రి- రాజా రామారెడ్డి దేశముఖు గారు

ము. ర. వేంకటేశ్వర స్తోత్రరత్నములు

౫౬. కందాళ శఠగోపా చార్యులు గారు

జ. స్థా. రాజుల కొత్తపల్లి తా. మానుకోట జి. వరంగల్

౫౭. ఆకుల లక్ష్మినారాయణ గారు

జ. స్థా. ఖమ్మం జి. వరంగల్

౫౮. నల్లాని చక్రవర్తుల వేంకట పెన్న రంగాచార్యులు గారు

జ. స్థా. కలకోట తా॥ ఖమ్మం జి. వరంగల్.

వ ౨౫

౫౯. మేడిసెట్టి బృహస్పతిరావు గారు

జ. స్థా. వరంగల్

వ ౨౨

అ. ర. (౧) ఆంజనేయ విజయము

(౨) వ్యభిచారము

(౩) ధూమశకటము

౬౦ కీ. శే. ఆర్తి నమ్మాళ్వార్ గారు

కు. చాత్తాని వైష్ణవులు

జ. స్థా. బీడికల్లు. తా॥జన్గాం నల్లగొండ ౩౫ః ఏండ్లక్రిందట.

అముద్రిత గ్రంథములు చాలవ్రాసినారు. దిక్కులేనందున చెదలుపట్టినవి.

౬౧. చంద్రమౌళిగారు

జ. స్థా. పెద్ద పెండ్యాలగ్రామం నవాబ్ సాలార్జంగు ఎస్టేటులో.

వ. ౩౮.

౬౨ శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీ మదభినవ రంగనాథ బ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వాములవారు

శ్రీ పరకాల దేశికులవారు మానాజిపేట గ్రామము. (మహబూబునగరము జిల్లాలో) తారణ సం॥ ఆషాఢ కృష్ణఅమావాస్య పునర్వసూ నక్షత్రమందు జన్మించినారు.

వీరికి పూర్వాశ్రమములో ఆత్మకూరు రంగాచార్యులు అని నామధేయము.

వ. ౫౦

ఇప్పుడు శ్రీపరకాల పీఠాధిపతులును శ్రీమైసూరు మహారాజా గారి గురువులును నై మైసూరులో నున్నారు:

రచనలు-పూర్వాశ్రమములో

[౧] ధుర్మనూక్తార్థ నిర్ణయము.

[౨] ఈశావాస్యోపనిషద్భాష్యటిప్పణి.

[౩] ఆచార్యపాదుకమ్.

[౪] గ్రంథత్రయ నిబంధన

మోక్షాశ్రమములో

[౧] సర్వార్థసిద్ధివ్యాఖ్యాభావప్రకాశిక

[౨ హయ శిరోరత్న భూషణము

[౩] హయశిరోరత్న మాలాస్తవము

శ్రీవారి మాతామహులు ఆచార్ల రాఘవాచార్యులనువారు కవులు. వారు మైరావణచంపువను గ్రంథము ను రచించియున్నారు

౬౩. ఆప్పి నరసింహాచార్యులుగారు

విద్వాన్: పండితశిరోమణి

వ. ౪౬

జ. స్థా. కాగితాలగూడె. హైద్రాబాదు దక్కన్.]

౬౪. శ్రీగుండా కేశవులుగారు

జ: స్థా: భువనగిరి జి. నల్లగొండ

కు: వైశ్యులు

వ. ౨౮

౯౫. కీ. శే. శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీవాగీశ బ్రహ్మతంత్ర పరకాలయతీంద్రులవారలు

పూర్వాశ్రమములో పురాణం నరసింహాచార్యులవారు: జ: స్థా: గద్వాల. గద్వాల రాజా సీతారామభూపాలరావుగారికి విద్యాగురువులు శిష్యునిగూడ సంస్కృతాంధ్ర కవినిగా జేసినవారు సంస్థాన ధర్మాధికారులు. అసమాన శతావధానులు. వీరికి తిరుపతి వేంకటకవులకును హోరాహోరిగా శాస్త్రవాదము జరిగెను. పరకాలపీఠ స్వాములైనతర్వాత శ్రీవాగీశ బ్రహ్మతంత్రనాములైరి.

రచనలు.

[౧] బ్రహ్మలక్షణ భూషణం [౨] సంసర్గదోష నిష్కృతి పరిష్కృతి [౩] తృతీయార్థవాదము [౪] శాస్త్రైక్య పరిశుద్ధిః [౫] సాధుసిద్ధాంతపద్ధతి [౬] తృతీయాదర్పణ విరోధవిధూననం [౭] విజయోద్యోతము [౮] నిర్ణయమహోదధిః [౯] తృతీయాదర్పణం [౧౦] వాదరత్నాకరం (అముద్రితం) [౧౧] శ్రవణద్వాదశీ నిర్ణయము (అముద్రితం) [౧౨] మహానవమీ నిర్ణయం (ముద్రితమైనది. కానిప్రతులుదొరకవు) [౧౩] ఉపాకర్మనిర్ణయము (అముద్రితం) [౧౪] శచమున్ధాతత్త్వం (అముద్రితం) [౧౫] ద్రవిడవేదాపౌరుషే యత్వవిచారము (అముద్రితం) [౧౬] ఊనమాసనికాది నిర్ణయము (అముద్రితము) [౧౭] జానకీపరిణయము, ఆంధ్రము, అముద్రితం [౧౮] సుభద్రాపరిణయము ఆంధ్రము, అముద్రితం [౧౯] శ్రీరామభూప చరిత్రం ఆంధ్రము, అముద్రితం [౨౦] దురుత్ప్రేక్షణ శిక్షణం. (ముద్రితముకానిప్రతులు ఖర్చైపోయినవి) పైగ్రంథములు గద్వాలలోనుండు శ్రీ హొసదుర్గం దేశికాచార్యులవారివద్ద నున్నవి:

జ: శా. శ. ౧౭౬౯ ప్రభవ ఆషాఢ శు॥ ౧౦ స్వాతినక్షత్రం ధనుర్లగ్నం.

సన్యాసము ఆనంద కార్తికము

పరమపదము కలి. ౫౦౨౭ క్రోధన ఆశ్వయుజ బ॥ ౩ లు:

౯౬. ఆచి. వేంకటనృసింహాచార్యులుగారు

బి. కవికేసరికిశోర-అవధానకళల అష్టావధాని

జ. కీలక-ఆశ్వీశ-శుగ

జ. స్థా. ఇవునూరుగ్రామము తా. సిరిసిల్లా జి. కరీంనగరు

కవిత్వవిషయ మిట్లు వ్రాసుకున్నారు.

సీ. అమర భారతి నాట కాలంకయాపాణి
నీయాదిసాహితీ నిశ్చితంబు
ఆంధ్రమాయత్నత వ్యావహారిక కథా
కల్పన సామర్థ్య ఘటనసుమ్ము
కవనమా సత్సభాభవనముల వ్యాశు
ధారా ప్రసంగావధాన సీమ
వాగ్ఝరియా మహోపన్యాస రచనావి
శేషదక్షత్వ సంజీవనమ్ము
యవనభాషావిశేష మభ్యస్తమేను
ఆంగ్లమవసరపూర్తి మాద వునూరు
ఆఖ్యయా, వేంకట నృసింహార్యుడంద్రు
ఆచిమాగృహనామమో యార్యులార.

౯౭. కీ. శే. హొసదుర్గం శ్రీనివాస రాఘవాచార్యులు గారు

జ. స్థా. ఏనపర్తి జి మహబూబునగరు

జ. ప్రజోత్పత్తి కార్తిక బ ౧ లు ౬౦ సంవత్సరముల వయస్సున కీర్తిశేషులైరి.

ము. ర. వీరరాఘవీయ భూమిక

౧. ఆచార్యవైభవము

౨. స్వభావపద్ధతి

వీరు వ్యాకరణ న్యాయ వేదాంత జ్యోతిష వైద్యశాస్త్రములందు ప్రవీణులు. వీరి తండ్రిగారే నంబరు ౧. వవారగు శ్రీ కృష్ణబ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వాములవారు వీరియముద్రితగ్రంథములు శ్రీ హొసదుర్గం దేశికాచార్యులు (గద్వాల) వద్ద నున్నది.

౯౮. శ్రీ క. అణ్ణ సంపత్కుమారాచార్యులుగారు

జ. స్థా. కొల్లాపురము-జటప్రోలుసంస్థానము జి. మహబూబునగరు

ము. ర. రాఘవశతకము

అ. ర. ౧. పద్మాలయాశతకము

౨. సత్యనారాయణ స్తవరాజము

౩. ఆంధ్రరామాయణశ్రమ సమదర్శిని.

జాగీర్దారు వేముకల్ అగ్రహారము జటప్రోలుసంస్థానము మఱియు స్నేహలతా కవితా సంఘ సభ్యుడు.

వీరును వం [౧౯౪౦]నుకలిసి కృష్ణకుమార మిత్రులను పేర ఖండపద్యము లల్లుచు వ్రాయువారు.

౯౯. రంగధామ నాయుడుగారు

జ. స్థా. హైదరాబాదునగరు

వ. ౭౦

ము. ర. ౧. ఆళ్వారాదులచరిత్రము ౨. భక్తపోషణశతకము ౩. రామాయణ సీసమాలిక ౪. శంకర విజయము ౫. సచ్చిదానందస్వామి జీవితము ౬. సత్యనారాయణ వ్రతకల్పము ౭. నీతిబోధశతకము ౮. నవగ్రహ ఫలాఫలశ్రుతి ౯. వైరాగ్యశతకము ౧౦. శ్రీగురుస్తవము ౧౧. వేంకటేశ్వరశతకము ౧౨. అలుమేలు మంగతాయి శతకము ౧౩. శ్రీకృష్ణలీలలు.

అ. ర. ౧. యాదగిరినరసింహశతకము ౨. సంపూర్ణరామాయణము ౩. సంపూర్ణభాగవతము (గానములు) ౪. యామునాచార్య చరిత్రము ౫. కేశవనామసీసమాలిక.

౧౦౦. గోవర్ధనం నారాయణాచార్యులుగారు

వ. ౫౧

జ. స్థా. బండలింగాపురము తా. జగ్త్యాల. జి. కరీంనగరు

అ. ర. రామానుజాశ్వధాటికావ్యము

౧౦౧. ఖండవల్లి నరసింహశాస్త్రిగారు

జ. ౧౩౧౮ ఫ,

జ. స్థా. వట్టెము బిజినెపల్లి తప్పా తా నాగరుకర్నూలు జి. మహబూబునగరు.

౧౦౨. భవానీసింగ్ ఠాకూరుగారు

జ. స్థా. నేలకొండపల్లె తా. ఖమ్మం జి. వరంగల్

వ. ౪౫

అ. ర, ౧ పుత్రనీతి

౨. పుత్రకోపదేశము

౩. కృష్ణస్తవము

౪. ఆదర్శరాఘవము

ము. ర. ౧. శ్రీధరశతకము

౨. గుంటి మల్లేశ్వరశతకము

౩. సంగమేశ్వరశతకము.

వీరి మేనమామ గారగు లక్ష్మణసింగు గారు కవులు వీరికే భవశతకము ముద్రితము.

౧౦౩. అంబటిలక్ష్మీనరసింహరాజుగారు

వ. ౪౩ వికృతి వైశాఖ శు॥ ౫లు.

జ. స్థా. కంఠాత్మకూరు, జి. వరంగల్

ము. ర. ౧. పాండవప్రభావము

౨. ప్రచ్ఛన్నపాండవము

౩. భారతనాటకము

౪. సుమతీనాటకము

౫. హనుమద్విజయము

౬. యదువీరవిజయము ప్రబంధము

అ. ర. ౧. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

౨. ప్రహ్లాద

౩. రుక్మాంగద

౪. యాదగిరి మాహాత్మ్యము.

౫. శాంతాబాయి నవల.

౧౦౪. దేవులపల్లి వేంకటాచలపతి రావుగారు

జ. స్థా. దేశాయిపేట జి. వరంగల్

వ. ౩౬

అ. ర. ద్రౌపదీ పరిణయనాటకము.

౧౦౫. సిద్దప్ప రాజయోగి గారు

జ. స్థా. గుండారెడ్డిపల్లి జి. కరీంనగరు

కు. కుమ్మరి

ము. ర. సిద్దప్పవరకవి విజ్ఞానబోధిని

ఈశవివరకవి. మహాయోగి చదువుసంధ్య లెఱిగినవాడు కాడు. ఆశువుగా చెప్ప నేర్చినాడు. మంచిభావములు కావున శైలిదోషములున్నను అచ్చొత్తి ప్రకటించినాము. వ. ౭౫ ఏండ్లనాడు "పోతులూరి బ్రహ్మమువంటిగురువు సిద్దప్ప వంటి శిష్యుడులేడు" అని వాడుక.

౧౦౬. జి. యం. దేవీ ప్రసాదు గారు

జ. స్థా. గుమ్మడము వనపర్తి సంస్థానము. జి, మహబూబునగరు
కు. వృష్ణియాదవ
వ. ౩౨
అ. ర. సనాతనధర్మములోని శుద్ధి.

౧౦౭. శ్రీరాముల. లక్ష్మీనారాయణ గారు

జ. స్థా. జి. వరంగల్

౧౦౮. ఇబ్బనూరు చంద్రయ్య గారు

"తనవంశగురువులగు నిడుమామిడిస్వాములవారి మతములోగల మల్లికార్జునగురువుతో నేకీభవించి అతిక్లిష్టసమాస శబ్దభూయిష్టమగు "ఏకవింశతిస్తోత్రరత్నమంజూష"ను రచించెను,
జ. స్థా. ఇబ్బనూరు తా, ధారూరు జి. అత్రాపుబల్దా
వ. ౬౦
కు. జంగము

౧౦౯. పైడిమఱ్ఱి వేంకటసుబ్బారావుగారు

జ. నళ వైశాఖ శు. ౨. లు
జ. స్థా. అన్నెపర్తి గ్రామం జి. నల్లగొండ
అ. ర. ౧. సింగపురీ నృకేసరీశతకము ౨. బాలరామాయణము ౩. వేంకటేశ్వరస్తుతి తారావళి ౪. కాలభైరవుడు (నవల)
నోటు—వీరింటిపేరు పైడిమఱ్ఱి.

౧౧౦. నేరెళ్ల వేంకటాచార్యులుగారు

బి. శతావధాని
అ. ర. అవధానములు
జ. స్థా. బండలింగాపురము
తా. జగ్త్యాల జి. కరీంనగరు.

౧౧౧. కీ. శే. అమరచింత రామచంద్రకవిగారు

జ. స్థా. అమరచింత జి. మహిబూబునగరము
వ. ౩౦ ఏండ్లక్రిందట
మ. ర. కృష్ణారెడ్డిపేట జలక్రీడలు.

౧౧౨. శ్రీమతి లక్ష్మీబాయిగారు

కు. రెడ్డి
వ. ౨౦.
నివాసము. హైదరాబాదు నగరము.
జ. స్థా. వన్నాబీపేట ఆలావేంకట నారాయణరెడ్డి దేశాయి పుత్రిక.

౧౧౩. రెవరెండ్ యం. వై, జీవరత్నం గారు

మతము—క్రైస్తవులు
జ, స్థా. తిరుమలగిరిగ్రామం తా. సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ
వీరు క్రైస్తవ మత బోధకులు కొడిమేల లో మెథడిస్టుమిషన్ యొక్క అధిపతులు.
జ. ౧౮౭౫ క్రీ. శ.
వీరు కవిత్వమును చిలుకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారివద్ద నేర్చిరి.
ము. ర. యోనాచరిత్ర

౧౧౪. పుతుంబాక దుర్గాప్రసాదరావుగారు

జ. స్థా. మహాదేవపురము తా. మధిర జి. వరంగల్

౧౧౫. పులిపాక మహానంది శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. గిర్మాజిపేటవీధి-వరంగల్
వ. ౪౪
అ. ర. శ్రీశైలఖండము

౧౧౬. చిలుకమఱ్ఱి వేంకటనృసింహాచార్యులుగారు

జ. రుధిరోద్గారి కార్తిక బ
జ. స్థా. మఖ్తా నారాయణపురము తా॥ సిరిసిల్లా జి. కరీంనగరు
అ. ర. వేణుగోపాలశతకము

౧౧౭. [౧] శ్రీ కొండపల్లి గోపాలరావుగారు [౨] శ్రీహరి రామలింగ శాస్త్రిగారు

[౧] జ. స్థా. అన్నపురెడ్డిపల్లి తా. మధిర జి: వరంగల్

వ. ౨౭

[౨] వీరిట్లువ్రాసినారు.

„కారుకొండనివాసు అనిసెట్టిపల్లి ప్రస్తుత నివాసము.

జ: స్థా: కలువపాముల గన్నవరం తా. కృష్ణా జిల్లా

వ: ౨౭

కమిడిచర్ల తాలూకా మధిరలో యినాముమాషుదార్లు మున్నూ ఆయిన కుటుంబములో భాగస్వామిని శతావధాని కవిరత్న బాల కవిభూషణ యిత్యాది బిరుదాంకితుడను” అని వ్రాసినాడు.

వీరుభయులు జంటకవులు

వీరచనలు

౧. మానుమద్విలాసము

౨. పద్మిని

౩. ప్రణయసౌరభము

౪. రాజేశ్వరమాహాత్మ్యము

౫. మధుకుల్య

౬. నక్షత్రపతనము

౧౧౮. కీ. శే. కర్నమడకల అనంతాచార్యులుగారు

జ. స్థా. గద్వాల గద్వాలాస్థాన పండితులుగానుండిరి. న్యాయ వేద వేదాంత వ్యాకరణమీమాంసాసాహిత్యములందు చాలగొప్ప ప్రవీణులు. వీరిపాండిత్య ప్రకర్ష యీయంశము గమనింపదగినది. కాశీనుండి శివకుమార పండితులనువారు గద్వాలకువచ్చి అనంతాచార్యులవారు లేరనివిని తమ పాండిత్యప్రకాశము నకై సభచేయించునటుల ప్రభుల యాజ్ఞనుబొంది యాసభలో తనకు జయించు వారెవరులేరని శపథము చేసి యందఱ నోడించిరి, తర్వాత రాజుగారు అనంతాచార్యులవారిని ప్రార్థించి పిలిపించిరి. శాస్త్రవాదమున నొక పూర్వపక్షమును ఖండించినంతనే శివకుమార పండితులు „వీరు అనంతాచార్యులవారు తప్ప యింకొకరుండరు” అని పలికెను. మ. హేవళంబి సం॥ కార్తీక శు॥ ౧ నాడు కాశీలో మరణించిరి.

ఆ. ర. (౧) మదన విజయభాణము (౨) ఆచార్యవింశతి (౩) ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి. శ్లోకాలు నదగినవి. ఇందుమూడవది ముద్రితము వారి కుమారుడు నంద్యాల అనంత రాఘవాచార్యుల వద్దనున్నవి.

౧౧౯. జాజాల వాసుదేవశర్మగారు

జ. కీలక నామసంవత్సరము

వ. ౨౪

జ. స్థా. గోపాలపేట సంస్థానము

ఆ. ర. ఆంధ్ర సత్యనారాయణవ్రతకథలు

౧౨౦. ఉదయరాజు శేషగిరరావుగారు బి. ఏ.

జి. వరంగల్

సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల పారసీక భాషలందు కవిత్వము చెప్పగలుగువారు

ఆ. ర. ౧. మనోరమ

౨. భీష్ముడు

౩. కపోతము

౪. „కరీమా” తర్జుమా

వ. ౩౦

ప్రస్తుత నివాసము

ఫస్టు అసిస్టెంటు. మిడిల్ స్కూల్ పానకాల కరీంనగరుజిల్లా

౧౨౧. గంధము వేంకట నరసింహాచార్యులుగారు

వ. ౩౪

జ. స్థా. కొల్లాపురము ; జి. మహబూబు నగరు

ము. ర. మాధవశతకము ధ్రువ చరిత్రము

ఆ. ర. సీతిగీతలు

౧౨౨. కీ. శే. అన్నగారి వేంకట కృష్ణారాయడుగారు

జ. స్థా. బీబీనగరం (హైద్రాబాదునగర సమీపము)

మ. ౧౫ ఏండ్లక్రింద

అ. ర. కృష్ణనామాంకిత స్త్రీ విరహ సీస శతకము.
అద్భుత రామాయణము
జీడికంటి శతకము
శ్రీరామనాథ ప్రతిపాదిత ధైర్యశతకము
లక్ష్మీశతకము

౧౨౩. చిదిరెమఠము వీరయ్యగారు

జ. స్థా. మునికుంట నల్లగొండకు ౧౩ మైళ్ళదూరమున ఆంధ్రభారత కర్తయగు శివపురి సింగయ్యమహాకవిగారి శిష్యులు
అ. ర. శ్రీకృష్ణ శతానందీయము
భిల్లాణచరిత్రము
శరభవిజయనాటకము
చాటువులు

"ఇతడు నిత్యబ్రహ్మచారి ౩౫ సం॥ క్రిందట విరాగియై శ్రీశైలవనము నుజేరి తపమాచరించుచుండెను. ౧౦ సం॥ క్రింద నాబంధవులనేకులీక్షవిని గాంచితిమనిరి. ప్రస్తుతము జీవితుడో కాడో తెలియదు. ఇతడు నాపినతండ్రి" అనిచి. వీరభద్రశర్మగారు వ్రాయుచున్నారు.

౧౨౪. పెండ్యాల హనుమచ్ఛర్మగారు

జ. స్థా. అందోలు జి. మెదకు
జ. విశ్వావసు సం॥

౧౨౫. నల్లాన్ చక్రవర్తి ప్రతాప రాఘవాచార్యులుగారు

జ. ఓరుగల్లు
ము. ర. వేంకటేశ్వర నక్షత్రమాల
వేశ్యాసుఖము
అ. ర. మైరావణచరిత్ర
శారదాశతకము
యాదగిరిలక్ష్మీనృసింహతారావలి
సీతాపతిస్తవము
బాలనీతి
గోసేవ
బాలికానీతి.

౧౨౬. ముదిగొండ బ్రహ్మయ్య లింగంశాస్త్రిగారు

జ. స్థా. కరీమాబాదు
జి. వరంగల్
వ. ౨౬

౧౨౭. మేల్నాటి రంగయ్యగారు

మ. ౧౩౧౫ ఫ
వ: ౮౦

జ. స్థా. సురపురసంస్థానము జి: గుల్బర్గా

వీరిపూర్వులగు పురుషకారం శేశయ్యఅను వారు గొప్పకవులు వీరనేకగ్రంధములు రచించినారు. గ్రంధాంతగద్యలో నీప్రకారము వ్రాసికొన్నారు. "శ్రీమత్సురపురీసంస్థానస్థిత శ్రీవేణుగోపాలచరణార విందమిళిం దాయమానమానస శఠకోపర్షి గోత్రత్రిమత స్థాపనాచార్య మహాభాష్యకార యతిమాత్రద్రావిడామ్నాయ ప్రవర్తకగీర్వాణాంధ్ర కర్ణాటకత్రివిధకవితావిశారద మేల్నాటి గోష్ఠివర్యరంగయార్యకవి"
వీరికుమారులు నంబరు [౩౧]

౧౨౮. వెల్లాల సదాశివశాస్త్రులవారు

జ. స్థా. అయ్యవారిపల్లె జటప్రోలు సంస్థానము జి మహిబూబునగరు
సంస్థానాస్థానకవులు ప్రజగత్ప్రసిద్ధిగాంచిన అక్షంతల సుబ్బాదీక్షితుల మేనల్లుడు.

అ: ర. ౧. స్త్రీధర్మప్రదీపిక ౨ అచ్యుతస్వామిచరిత్రము ౩: మూర్తిత్రయాభేద విచారము ౪. ఆఖ్యాతచింతామణి ౫. శబ్దతత్వప్రకాశికా ౬. దత్తాశౌచవిచారము ౭. ప్రత్యాబ్దిక నిర్ణయము

ము: ర. ౧. కన్యకాంబాచంపు ౨. వెలుగోటివంశచరిత్రము ౩: సురభివంశ చరిత్రము ౪ ఆంధ్రులచరిత్రవిమర్శనము ౫. కావ్యాలంకార సంగ్రహము ౬. ఆంధ్ర దశరూపవిమర్శనము ౭. పారిజాతచంద్రిక ౮. నామిరెడ్డిచరిత్రము ౯. యతినిందా నిరాకరణము ౧౦. ఖండనాభాస నిరాసము ౧౧. రామానుజ గోపాలవిజయము ౧౨. కంఠీరవచరిత్రము ౧౩. ఉద్వాహభాసనిరాసము ౧౪. చంద్రికాపరిణయ వ్యాఖ్య ౧౫: రామచంద్రచరిత్రము

జ. శా. శ. ౧౭౭౩ దుర్మతి కార్తీకశు౧౦
వీరిగురువులు_అక్షంతల సీతారామశాస్త్రిలు
అలంపూరి మల్హారి శాస్త్రిలు కాశీలోని
మానవల్లి గంగాధరశాస్త్రిలు
బొబ్బిలి మహారాజుగారిచే ౨౩ పద్యా

యములు ౧౧౧౯౮ రు: బహుమతులనొందిరి.
మ. ౬౧వయేట శా: శ: ౧౮౭౬: క్రోధన
పుష్య బ ౨

౧౨౯. చిదిరె రాజేశ్వరరావుగారు

జ: శుభకృత్ మాఘశు॥
జ. స్థా: అందోలు మెదకజిల్లా
మ: ౧౦ సం॥ క్రితము

౧౩౦. అమరవాది వేంకటనృసింహా చార్యులుగారు

జ. ఆనంద ఆశ్వీజ బ౧౦
జ. స్థా. ముస్తాబాదు
తా. సిరిసిల్ల జి. కరీంనగరు

౧౩౧. ఏటూరి సత్యనారాయణ గారు

జ. స్థా. చిత్తలూరు తా॥ సూర్యాపేట
జి. నల్లగొండ
వ. ౨౦

౧౩౨. మాటేటి గోపాలరావు గారు

వీరు ప్రతివాది భయంకర వేదాంత దేశికుల
శిష్యులు
అ. ర. సింధుమతీవిలాస ప్రబంధము గార్ల
వెంకటేశ్వరనీస శతకము
వీరు నంబరు [౧౮] గారి పెద్దతండ్రిగా
రు సంస్కృతాంధ్ర కవులు.
జ. స్థా, గార్ల జి: వరంగల్

౧౩౩ ముసిపట్లపట్టాభి రామ రావుగారు

జ. స్థా. తిరుమలగిరి. తా. పరకాల
జి. కరీంనగరు
వ. ౪౦
ము. ర. విజయోర్వశీయము
అ. ర. రాధామాధవోద్వాహము
దీన సంరక్షకశతకము.

౧౩౪. వీరవల్లినృసింహాచార్యులుగారు

బి. శతావధాని
వ. ౩౭
జ: స్థా: మడికొండ జి: వరంగలు

౧౩౫. కప్పగంతుల లక్ష్మణ శాస్త్రిగారు

బి. సాహిత్య శిరోమణి
జ. స్థా. వనపర్తి జి మహబూబునగరం

౧౩౬. గండూరు వేంకటశర్మగారు

జ. స్థా. వ్యాపర్ల వనపర్తి సంస్థానం
జి. మహబూబునగరు
జ. రాక్షస చైత్ర శు॥ ౧౨

౧౩౭. వనం సీతారామ శాస్త్రిగారు

కొల్లాపురము ఆస్థానపండితులు
వ. ౪౫
జ. స్థా. కొల్లాపుర సంస్థానము.

౧౩౮. గోబ్బూరు నంజిన్నగారు

జ: స్థా. గద్వాల జి. రాయచూరు.
వ. ౫౨
ము. ర. ఆదిశిలాక్షేత్ర జీర్ణోద్ధార వ్యాసములు
అ. ర. శ్రీగిరిజాచల వేంకటేశ్వరశతకము

౧౩౯. భావి కృష్ణశాస్త్రిగారు

సీ. రాడ్భగవార్ణ భాసరక్షితత్వారాయ
ణపురంబు మన్నివాస పురవరము
సరసవిద్వన్మ్యూత సద్భావివంశ సా
గరము మజ్జన్మకాకరము వరము
అంధ్రగీర్వాణ ప్రబంధకౌశిక పరి
చయము మద్వాక్సుధాచయము వరము
నవరసాలంకృతి నాటక కావ్యాది
పరిశీలనోక్తి మత్ప్రతిభశక్తి
సప్తవింశతివత్సర సముదయము
సలలితంబైన మద్విప్ర కులము మలము
మాధవాంఘ్రిస్మృతంబు మన్మననము
సరసమౌ కృష్ణనామమో సరసులార."
అని కవిగారు వ్రాసుకున్నారు.

౧౪౦. ఆర్త్రి కిష్టయ్యగారు

జి. కరీంనగరు

౧౪౧. గంగరాజు వేంకట కిషన్ రావుగారు

జ. స్థా. లద్దనూరు తా. జనగాం
జి. నల్లగొండ.

౧౪౨. తూము వరదరాజులుగారు

జ. స్థా. వరంగల్
వకీలువృత్తి
వ. ౪౫.
వీరి వంశీయులు నంబరు (౩-౪౭) గొప్ప కవులు.

౧౪౩. పులిజాల గోపాలరావుగారు

జ. స్థా. ద్రోనిపాముల తా. షర్కీ
జి. అత్రాపుబల్దా
వ. ౪౫
అ. ర. విజయ భాస్కరము నాటకము.

౧౪౪. అయితరాజు కొండల్ రావుగారు

జ. స్థా. వరంగల్
ప్రస్తుతము వనపర్తిలో నున్నారు.
జ. బహుధాన్య-భాద్రపద బ౩౦
ము. ర. ఉర్దూ తెనుగు నిఘంటు

౧౪౫. అమరచింతపద్మనాభయ్యగారు

జ. స్థా. అమరచింత జి. మహబూబానగరం
ము. ర. చంద్రగిరిరామలింగేశ్వరశతకము

౧౪౬. బొమ్మకంటి యోగానందరావుగారు

జ. స్థా. కలకోట తా. ఖమ్మం
జి. వరంగల్
అ. ర. హనుమచ్ఛతకము
నృకేసరిశతకము
రాఘవశతకము
కోదండరామ శతకము

౧౪౭. చిదిరె లక్ష్మణశాస్త్రి గారు

జ. వికారి ఫాల్గుణబ౭
జ. స్థా. అందోలు జి. మెదకు
అ. ర. శ్రీనివాసచరితము
విశాలాస్వయంవరనాటకము
మెదకు సంస్థానాధీశ్వర చరిత్ర

౧౪౮. నరహరిగోపాలాచార్యులుగారు

వ. ౪౫
జ. స్థా. తమ్మర తా. హుజూరునగరు
జి. నల్లగొండ
ము. ర. జానకీనాయక శతకము
శ్రీకృష్ణశతకము
అ. ర. శ్రీరామభద్రస్తుతి

౧౪౯. తిరుమలబుక్కపట్నం రంగాచార్యులుగారు

సుప్రసిద్ధ కిరీటివారి వంశీయులు
జ. స్థా. ఆత్మకూరు (సంస్థానము)
జి. మహబూబునగరు

౧౫౦. మోటుపల్లి కృష్ణమాచార్యులుగారు

జ. స్థా. కల్లెడ జి. వరంగల్
వ. ౩౩.
వీరి అన్నగారగు కీ. శే. శ్రీనివాసాచార్యులు కవులు.

౧౫౧. ఆత్మకూరు అంజనిదాసుగారు

ఇతడు సహజకవి. గురుముఖమున విద్యావ్యాసంగమెఱగడు. కు. గౌండ్ల[ఈడిగ]
వ. ౪౦ జ. స్థా. ఆత్మకూరు గ్రామము
జి. నల్లగొండ
ము. ర. శ్రీరామకృష్ణ భజనావళి
పరమాత్మ భజనావళి

౧౫౨. వైద్యం రాజారాంగారు

జ. స్థా. అమ్మాపురము జాగీరు తా. జనగాం. జి. నల్లగొండ.

౧౫౩. కందాళలక్ష్మణాచార్యులుగారు

జ. స్థా. అందెబండ తా. దేవరకొండ
జి. నల్లగొండ
వ. ౬౦
౬ హరికథలు రచనలు అన్నియు నముద్రితములు.

౧౫౪. బి. కృష్ణదేశికాచార్యులుగారు

జ. స్థా. అమరచింతసంస్థానము ఆత్మకూరు.
వీరు కిరీటివేంకటాచార్యులవంశమువారు

౧౫౫. శ్రీరాణీ వేంకటలక్ష్మాయమ్మ సర్ దేశాయిగారు

వ. ౪౯
భర్త. కీ.శే: రాజా వేంకటమర్రారెడ్డి గారు. వీరు పాపన్నపేటసంస్థాన పరిపాలకులు
కు. రెడ్డి.

౧౫౬. గొట్టుపర్తి సుబ్బారావు గారు

జ. హేవళంబి ఆషాఢ శు ౧౧
హైకోర్టువకీలు
అ. ర. వేంకటేశ్వరశతకము
వీరిపూర్వులందరును కుంచపర్తి గ్రామం మధిర తాలూకాలో నుండెడివారు కాని యిపుడు మాటపల్లి గ్రామం యెల్లెందు తాలూకాలో నున్నారు.

౧౫౭. కే. రామచక్రం గారు

జ స్థా. ఖమ్మం

౧౫౮. పూజారి సోమలింగంగారు

జ. స్థా. రఘునాథపురము
తా. భువనగిరి జి. నల్లగొండ వ. ౨౫

౧౫౯. రెడ్డిసెట్టి హనుమద్దాసు గారు

జ. స్థా. బీబీపేట జి. నిజామాబాదు
ము. ర. జ్ఞానబోధాధ్యాత్మలు
మ. ౬౯ ఏండ్ల క్రితము

౧౬౦. కీ. శే. రూఖాను పేట రత్నమ్మ గారు

జ. స్థా. ఇప్పటూరు
విలాసము. రూఖానిపేట తా. పర్గి
ము: ర, వేంకటరమణ శతకము
శివకురువంజి
శ్రీనివాసశతకము
బాలబోధ
అ. ర. కృష్ణునిదశావతారవర్ణన వ. ౭౨
మ. ౫ ఏండ్లక్రింద కు. రెడ్డి

౧౬౧. గుండాముక్తిలింగముగారు

జ. సాధారణ పుష్యము
జ. స్థా. వరంగల్ [గిర్మాజీపేట]
ము. ర. రాజరాజేశ్వరీశతకము
అ. ర. సింధుసేనోపాఖ్యానము
రాజేశశతకము
నళచరిత్ర
ప్రాణలింగశతకము
భాస్కరనాటకము
రాజరాజేశలింగ శతకము
ప్రతాపరుద్రచరిత్ర
రాజవంశశతకము
నీతిశాస్త్రము
ధూర్జటిశతకము
కేదారేశ్వరశతకము

౧౬౨. వ్యాపర్ల మహబూబలీ గారు

మతము. ముసల్మాను
జ: స్థా. వ్యాపర్ల జి: మహబూబునగరు
గురువులు అనుముల వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు. ఎవరో "యితడుతురక యితనికేమికవిత్వముపచ్చును" అని ఆక్షేపింప వారిట్లు చెప్పిరి.

క. తురకకులస్థుండాంధ్రం
బెరిగి సశాస్త్రంబు గాగ నింపుగకవితల్
ధరణిరచింపగ లేడని
పరిహాసము చేయమీరు బాడియెయార్యా

క. ధరణీసుర కవికీతుడు
వరవరదాభావలోక వంబున నేసి
కరణిక విత్వంబల్లగ
బరకవితా చోరుడంచు బలికితివార్యా.

౧౬౩. పేరక రామానుజాచార్యులుగారు

జ. స్థా: హైదరాబాదునగరము వ ౪౯

౧౬౪. నలంతిఘుల్ చక్రవర్తుల తంయాల సింగరాచార్యులు గారు

జ. సాధారణ వైశాఖబ౭
వీరు నం (౧౬౬) గారికుమారులు.
బి. ఉభయభాషా ప్రవీణ
అ. ర. భయంకర మానవవ్యాఘ్రము
పరమపదవిలాసము
చంద్రకళాగర్వనిరసనము సంస్కృతము
జ. స్థా: (ఎల్లమ్మబజారు) వరంగల్.

౧౬౫. పెద్దిరాజు రాఘవరంగారావుగారు

జ: విజయ ఫాల్గుణ బ౧౪

జ. స్థా. ఇనుగుర్తి తా. మహబూబా బాదు జి. వరంగల్

ము. ర. ౧ ఉపదేశరత్నమాల

౨ తిరుప్పల్లాండు

౩ నవలలు

౪ భక్తిసారచరిత్ర

కు. గోలకొండనియోగి. వీరు నంబరు ౧౭౦౧ గారిసోదరులు ౧-౨ గ్రంథములు ఈ యుభయులు రచించినారు.

౧౬౬. నలంతిఘల్ చక్రవర్తుల తంయాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులుగారు

జ. తారణ జ్యేష్ఠశుద

జ. స్థా. [యల్లమ్మ బజారు] వరంగల్

బి కవినాథ

ము. ర. ముకుందశతకము

రమేశశతకము

అచ్చతెనుగు కుబ్జాకృష్ణ విలాసము

అ. ర. శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్యనిరోష్ఠ్యకేకయ రాజనందన చరిత్ర శ్రీ రామాష్టకథాస్తోత్రము. [సంస్కృతము] నిర్వచనశుభాంగీ కల్యాణము. విరోష్ఠ్యకౌంతేయచరిత్ర యోగభూషణోపాఖ్యానము ప్రచండ పరశురామము సూర్యరాజపురాణము ఆంధ్రతత్వత్రయము శుద్ధాంధ్రరామాయణసంగ్రహము వేల్పుకొండ క్షేత్రమాహాత్మ్యము సాధుశాపట్టాభిషేకము హేమాంగీవిలాసము శకుంతల, ధంసా జీజీవితము, భగవదవబోధ, శ్రీ శ్రియఃపతిసంవాదము. గంధవతి యుత్సవము: ఉంజల్ ఉత్సవము, ఆలంకారార్చనము,

౧౬౭. విద్యార్థి గోవర్ధన అళహసింగరాచార్యులుగారు

జ. స్థా. ఇబ్రరాంపేట తా. మిర్యాలగూడ జి. నల్లగొండ

౧౬౮ వేలూరు మాణిక్యరావు గారు

జ. స్థా. గడిచర్ల తా. వరంగల్

౧౬౯. కే.వీ. నరసింహాచార్యులుగారు

జ. స్థా. కెల్లపాక జి. వరంగల్

౧౭౦. కవి రంగదాసుగారు

కు. నంబివైష్ణవ

జ. స్థా. నూరవరము జి. మహబూబు నగరు

వీరివంశములో శేషయ్యఅనువారు కవులై యుండిరి.

వీరుసాముద్రికము, జ్యోతిషము, జలార్గళాది శాస్త్రములు నెరుగుదురు,

౧౭౧. శిరిసినహాల్ కృష్ణమాచార్యులుగారు

బి. అష్టావధాని, దైవజ్ఞశిఖామణి

జ. స్థా. మోరతాడు తా. ఆరుమూరు జి. నిజామాబాదు వ. ౩౦.

ము. ర. కళాశాలాభ్యుదయము, కోరుట్లజగ్త్యాలఅవధానములు, పద్మావతీపరిణయము, రుక్మిణీకల్యాణము మనోజవిజయబాణము, గీతతత్వమీమాంసా గ్రంథము

౧౭౨. సముద్రాల లక్ష్మీనృసింహాచార్యులుగారు

వ: ౪౦

జ. స్థా. అర్వపల్లి జి: వరంగల్

ము. ర. గోదాస్తవము

అ. ర. లక్ష్మీనృసింహశతకము

రామానుజనేయము

౧౭౩. టీ. కృష్ణశాస్త్రిగారు

జ శుభకృత్ ఆషాఢ శు. ౫.

జ. స్థా. పదిర తా. శిరిసిల్ల జి: కరీంనగరు

బి: అష్టావధాని. వీరితండ్రిగారగు లక్ష్మణశర్మగారు సుప్రసిద్ధకవులు వారు శ్రీరామచంద్రశతకమును రచించినారు. అముద్రితము.

౧౭౪. నేరెళ్ల వేంకటాచార్యులుగారు

వ. ౨౩. జ: స్థా. బండలింగాపురము తా. జగ్త్యాల, జి. కరీంనగరు

అ. ర. అతిసుందర విలాసము

౧౬౫. పరవస్తు నంబెరుమాళ్లుగారు

జ. స్థా. గూడెము తా. శిరిసిల్ల జి: కరీం నగరు. అ. ర. యోగభూషణచరిత్ర, నరహరిదాసుచరిత్ర, తిరుప్పావు. వ. ౪౦.

౧౬౬. పల్లా చంద్రశేఖరశాస్త్రిగారు

జ. స్థా: కేతెపల్లి గోపాలపేట సంస్థానము జి. మహిబూబునగరు, వ. ౨౫

౧౬౭. అవునూరు వేణుగోపాలరావుగారు

జ. కీలక పుష్య బ. ౧౧ జ. స్థా. అవునూరు తా. సిరిసిల్లా జి. కరీంనగరు

అ. ర. జోహారాబాయి నవల

౧౬౮. శ్రీ హెచ్. గుండేరావుగారు వాచస్పతి

బి. వాచస్పతి

ఉద్యోగము నాజిము తాలూక్దారు గద్వాల సంస్థానము

అ: ర. [౧] ప్రవాసీ [౨] చైత్యవిలాసము [౩] తత్త్వముక్తావలీ.

అన్నియు సంస్కృతమందే.

౧౬౯. శేషభట్టర్ వేంకటరామానుజాచార్యులుగారు

హైకోర్టువకీలుగారు జ ౧౨ ఖుర్దాదు ౧౩౦౯ ఫ. జ. స్థా. నల్లగొండజిల్లా ప్రకృతము హైద్రాబాదులో నివాసము ము. ర. [౧] ప్రాకృతదాంపత్యము [౨] నల్లగొండ చరిత్రము.

అ. ర. భావ ప్రపంచము

౧౭౦. యం. రామకృష్ణారావుగారు

జ. సాధారణ శ్రావణ బ. ౧

జ. స్థా. కొల్లాపురము జి. మహిబూబు నగరు బి. చిత్రవిశారద

ర. చూడుడు నం: (౯౨)

స్నేహలతా కవితా సంఘసభ్యుడు

„నిర్వేదము" యొక్క చిత్రము ఈ కవి గారే చిత్రించినారు. కావునవీరు కవితా శిల్పములందు చారగులు.

౧౭౧ కీ.. శే. వడగం రాజేశ్వరరావు గారు

వీరున్ను శేమిడిచర్ల వేంకటకృష్ణారావు గారున్ను జంటకవులు. రాజకృష్ణకవులను పేరు తో వ్రాయుచుండిరి.

౧౭౨. కీ. శే. బెల్లముకొండ వేంకటాచార్యులు గారు

జ ౧౩౧౨. ఫ. మ. ౧౩౪౭. ఫ.

జ. స్థా. వడ్డేపల్లి తా॥ మేడిచల్ జి. అత్రాఫు బల్దా.

ము. ర. సుకుమారి నాటకము.

అ. ర. నళినవిభాకరీయము. [పద్యకావ్యము]

౧౭౩. ఓరుగంటి లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రులుగారు

జ. స్థా. సింగవటము. కొల్లాపురము సంస్థానము మహబూబునగరము జిల్లా.

వ. ౩౭.

అ. ర. శ్రీలక్ష్మీనృసింహ స్థలమాహాత్మ్యము.

౧౭౪. గోవర్ధన సింగరాచార్యులు గారు

వ: ౫౦:

జ. స్థా. బెముగల్. సంస్థాన బండలింగాపురము. తా॥ జగ్త్యాల జి: కరీంనగరు:

౧౭౫. యం. ఉమామహేశ్వరరావు గారు

వ. ౩౮.

జ. స్థా. కొల్లాపురము. మహిబూబునగరము జిల్లా.

వీరు తమతండ్రిగారికాలము నుండి [౫౦ సం॥ నుండి] యీసంస్థానములో నివాసమేర్పరచుకొని నిలిచిపోయినవారు.

అ. ర: రాఘవము.

౧౭౬. నల్లాన్ చక్రవర్తుల ప్రతాపం రాఘవాచార్యులు గారు.

జ. స్థా. వరంగల్.
వ. ౨౭.

౧౮౭. పస్నల కోవూరు భరతయ్యగారు

వ. ౪౦
జ. స్థా. పస్నల. తా॥ నాగరకర్నూలు. జి. మహిబూబునగరు.
ప్రకృతముండునది జింకలపల్లి గ్రామం గద్వాల సంస్థానము.
ఆ: ర.తిరుపాయిముడి [వాస్తువర్గ గణితము.]
వీరితండ్రిగారగు వల్లభరాయడు ఉత్సవ మాహాత్మ్య సంగ్రహము: అనుగ్రంథకర్తలు.

౧౮౮. [౧]ఏలూరు సత్యనారాయణ రావుగారు

వ. ౧౯;
జ.స్థా. చిత్తలూరు గ్రామం

[౨] బోయినేపల్లి రంగా రావుగారు

రాక్షస. శ్రావణ బ. ౭
జ. స్థా. చిత్తలూరు తా. సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ వీరుభయులు జంటకవులైనను నం. ౧౬౧ పద్యములను ఏటూరు వారును. యీనంబరులోని పద్యములను రెండవవారును వేరుగా వ్రాసిపంపినారు:

౧౮౯. బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు బి. ఏ. ఎల్ ఎల్. బి.

వ. ౪౦. జ.స్థా. బూర్గుల జి. మహిబూబునగరు.
రచనలు ఖండకావ్యములు. వీరి ముత్తాతగారగు పుల్లమరాజు నరసింగరావుగారు కవులు వారు రచించిన గ్రంథములు వీరివద్దనున్నవి. వీరు ద్వితీయాంధ్రమహాసభాధ్యక్షులు: సుప్రసిద్ధులు.

౧౯౦. కే. యస్. బాషుసాగారు

జ. స్థా. సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ
మతము క్రైస్తవులు

౧౯౧. అబ్దులలీఫ్ గారు

మతము. ముసల్మాన్ వ. ౩౨
జ. స్థా. దేవరకొండ జి. నల్లగొండ
ఆ. ర. సత్యసింధుచరిత్ర, తత్వపుష్పము, మార్కండేయ జననము
నం (౩౩౦) సోదరులు.

౧౯౨. కూడవెల్లి శ్రీనివాసరావుగారు

జ. స్థా.దూడవెల్లి జి. మహబూబునగరు
ఆ. ర. మనుచరిత్ర, రామాయణము

౧౯౩. రంగరాజు వేంకట ధర్మారావుగారు

జ. స్థా. నర్మెట తా. జనగాం జి. నల్లగొండ వ. ౨౫
ఆ. ర. శ్రీరామరామ శతకము

౧౯౪ బాలసరస్వతి కందాళ వేంకట నరసింహాచార్యులుగారు

జ. స్థా. రామన్నపేట జి: వరంగల్
వ. ౨౨ బి. బాలసరస్వతి
ఆ. ర. సావిత్రీపరిణయ నాటకము

౧౯౫. సోమరాజు ఇందుమతీ బాయిగారు

జ. స్థా. అమ్మపాలెము తా. మధిర జి. వరంగల్. వ. ౨౩
ఆ. ర. శకుంతలా పరిణయము, పతిభక్తి శ్రీరంగదేవస్తోత్రము వేణుగోపాలస్వామి శతకము

౧౯౬. కీ. శే. కోదాటి రామకృష్ణారావుగారు బి.ఏ.

చిన్నవయస్సుననే ౭౮సం॥క్రితము చనిపోయిరి జ. స్థా. సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ

౧౯౭ బోయిన్నపల్లి విశ్వనాథ రావుగారు

జ. స్థా. రావిపహాడు తా:సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ

౧౯౮. పల్లా రామచంద్రశర్మగారు

జ. స్థా. కల్వరాలగ్రామం జి మహిబూబునగరు. వ. ౨౫

౧౯౯. తాటిపర్తి గోపాలాచార్యులుగారు

వ: ౨౦. జ. స్థా. రాజనగరము జి. మహిబూబునగరు.

౨౦౦. చెన్నమరాజు కొండలరావుగారు

జ. స్థా. కొందుర్గు జి. మహబూబునగరు

విలాసము మున్సిఫ్. ధర్మాబాదు

ము. ర. వేంకటేశ్వర శతకము

అ. ర. తెనుగు తిరువాయిమొడి వీరి మాతామహులు కవులు

౨౦౧. బీ. కే. వేంకటాచార్యులుగారు

వ. ౩౬

ము. ర. (౧) సత్యనారాయణవ్రతము.

(౨) రామపూజావిధానము.

యితరులతోగూడ రెండుపద్యకావ్యము లు వ్రాసి ముద్రించినారు.

అ. ర. శ్రీమదాంధ్ర రామాశ్వమేధము. వంశము. ఆంధ్రపూర్ణాచార్యులు వీరిమూ టపులు. సంస్కృతమున ప్రపన్నామృతమును వీరిపూర్వులు వ్రాసినారు.

జ. స్థా. బిజినెపల్లిగ్రామము, తా. నాగరకర్నూలు. జి. మహిబూబునగరు.

౨౦౨. వేంకటరామకృష్ణ కవులు

జ. స్థా. పింగారము సూర్యాపేట.

తా. నల్లగొండజిల్లా.

వ. ౨౨.

ము. ర. రాలినపూవు.

(౧) గాదే వేంకటరావుగారు. (౨) రామకిషన్‌రావుగారు. ఉభయులనుకలిసి వేంకటరామ కృష్ణకవులనుపేరునతఉుచు వ్రాయుచుందురు.

౨౦౩. చెన్నమరాజు వేంకటేశ్వరరావుగారు

జ. స్థా. కొణుదుర్గుగ్రామము. తా. పరిగి. జి. మహిబూబునగరము.

అ. ర. ఒకనాటకము.

౨౦౪. రాఘవనగరం రామసింహముగారు

వ. బొందిలి.

జ. స్థా. రాఘవనగరము. జి. నల్లగొండ

ము. ర. విశ్వకర్మ శతకము.

౨౦౫. అభినవపాణిన్యాచార్య నరసింగశాస్త్రిగారు

జ. స్థా. ఆచ్చంపేట. జి. మహిబూబునగరు,

వ. ౬౦.

౨౦౬. కీ. శే. వేంకటపౌండరీకయాజులవారు

జ. స్థా. కుక్కునూరుపల్లి. తా. సిద్ధిపేట. జి. మెదకు

వీరు ౨౬ సం॥ వరకే ఘనాంతము యజుర్వేదము అభ్యసించిరి. ఆ పౌండరీకాంత శ్రౌతప్రయోగతయము నేర్చిరి. అసామాన్యసాహితీవిద్య నభ్యసించిరి. సంగీత జ్యోతిషములందు ప్రౌఢిమకలదు. దొంతిసంస్థానమువారు వీరిని రప్పించిఆస్థానవిద్వాంసులజేసి యినాములిచ్చిరి.

రచన. శ్రౌత సూత్రవివరణము. తన ౫౩ వ సం॥న శ్రాద్ధ అధిక శ్రావణ బ॥ ౨ నాడుచనిపోయిరి. వీరిశిష్యులలో నొకరు. నం. (౨౦౭)

౨౦౭. కీ. శే. శ్రీకృష్ణానంద భారతీ దేశికులవారు

జ. స్థా. కుక్కునూరు. జి, మెదకు. వీరి పూర్వాశ్రమనామము యావనరము కృష్ణశాస్త్రిగారు. జ్యోతిష పండితులు. సాహిత్యచక్రవర్తియని విద్వాంసులచే పొగడ్తగాంచినారు వీరు నంబరు (౨౦౬) గారికి శాతేగారు. ప్రాథమిక గురువులను తమ వ: ౫౦ వ సం॥ విరోధికృతులో చనిపోయిరి.

అ. ర. సీమంతినీ పరిణయ చంపు.

వీరుయత్యాశ్రమము స్వీకరించిన కొంత కాలమునకు పరమదించిరి.

౩౦౮. ఎం. వి. మాధవరావుగారు

జ. స్థా. చెన్నూరు గ్రామము. జి. ఆసిఫాబాదు.

వ. ౨౨

౩౦౯. కీ. శే. శ్రీరామకవచం కృష్ణయ్యగారు

జ. స్థా. నారాయణపురము సంస్థానము జి. నల్లగొండ.

జ. ౧౮౬౩ క్రీ.శ. మ. ౧౯౨౬ క్రీ.శ.

ఆ. ర. భానుమతీ పరిణయము. యక్షగానము. హరిప్రియ నాటకము. శాకుంతలము. సంస్థానచరిత్ర.

౩౧౦. చకిలం శ్రీనివాసశర్మగారు

జ. స్థా. ఇంద్రుగొండ. తా. సూర్యాపేట. జి. నల్లగొండ

౩౧౧ కీ. శే. షబ్నవీసు వేంకట రామనరసింహారావుగారు

౪. ౫. సంవత్సరముల క్రింద కీర్తిశేషులైరి. "నీలగిరి" యను వారపత్రికను ఆయిదు సంవత్సరములు నడిపిరి.

జ. స్థా. నల్లగొండ.

౩౧౨. మరింగంటి సీతారామానుజాచార్యులుగారు

జ. స్థా. మల్లంపల్లి. తా. జన్గాం. జి. నల్లగొండ

౩౧౩. పాటుకూరు అనంతరామయ్యశర్మగారు

జ. స్థా. నారాయణపురము. జి. వరంగల్,

వ. ౪౬.

౩౧౪. నలంతిఘల్ చక్రవర్తుల తంయాల వేంకట నృసింహాచార్యులుగారు

జ. పరీధావి. ఫాల్గుణ బ ౧౦

జ. స్థా. గోవిందనగరం. జి. వరంగల్.

వ. ౨౧.

ఆ. ర. భయంకరపిశాచభవనము (నవల) కమలాకుమారి. నాటకము.

౩౧౫. శేషం జగన్నాథాచార్యులుగారు

జ. స్థా. మంకాల తా॥ షహాబాదు

జి. అత్రాఫుబల్దా జ. రక్తాక్షి మార్గశిర శు ౩. వ. ౫౦

ఆ. ర. (నాటకములు) సుమతీ స్వయంవరము, మయూరధ్వజ, బభ్రువాహన, విప్రనారాయణ రాజసూయాశ్వమేధము ౬ హరికథలున్ను రచించినారు.

౩౧౬. కీ. శే. దొంతిరెడ్డి పట్టాభిరామారెడ్డిగారు

జ. స్థా. యామజాల జి. అత్రాఫుబల్దా

బి. శృంగారకవి మ. సుమారు ౩౦ఏండ్ల క్రింద

ము. ర. ఆంధ్రపూర్ణాచార్య ప్రభావము (ప్రబంధము)

౩౧౭. కవిసార్వభౌమ శతావధాని వరకూరు వేంకటశాస్త్రిగారు

జ. స్థా. సురపురము సంస్థానము

జి. గుల్బర్గా బి. కవిసార్వభౌమ

మ. సుమారు ౩౦ఏండ్లక్రితము

ము. ర. పాండవాశ్వమేధచంపు సంస్కృతము

౩౧౮. కీ. శే. రంగాపురము వాడాల నరసింహాముగారు

మ. ౩౫ సం॥ క్రిందట

జ. స్థా. రంగాపురము తా. కల్వకుర్తి

జి. మహబూబునగరు. ను. నియోగి

౩౧౯ శ్రీరామకవచం అనంతశాస్త్రిగారు

జ. స్థా. నారాయణపురము సంస్థానము

జి. నల్లగొండ జ ౧౩౦౪ ఫ.

నం (౩౦౯) గారి కుమారులు వీరు సంస్కృతాంధ్రకవులు

౨౨౦. చొల్లేటి నరసింహ శాస్త్రిగారు

క. ౧౮౭ జ. స్థా. ఖిలేషాపురము తా. అంబరుపేట జి అత్రాఫుబల్దా

ఆ. ర. అణిముత్యము, స్వధర్మము, నీతి గీతలు.

౨౨౧ కే. వి. పురుషోత్తమరావుగారు

హైకోర్టువకీలు జ. స్థా. చెన్నూరు గ్రామం తా. మధిర జి. వరంగల్

ఆ. ర. ఆనందము

౨౨౨ జి. రాధాకిషన్‌గారు

జ స్థా. బుట్టారెడ్డి జి. కరీంనగరు

ఆ. ర. ఋతుసంహారము తెనుగుసేత

౨౨౩ కీ. శే. అవధానము శేష శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. అయ్యవారిపల్లె. జటప్రోలు సంస్థానము జి. మహిబూబునగరు ఆస్థాన విద్వాంసులుగా నుండిరి

ము.ర. వీరును సం(౧౮౭)కలిసి చంద్రికాపరిణయ వ్యాఖ్యను, సురభివంశచరిత్రము కావ్యాలంకారసంగ్రహము ను వ్రాసిరి

మ. ౫౦ఏండ్లకిందటను

౨౨౪. గార్లపాటి రాఘవరెడ్డిగారు

జ. స్థా జి వరంగల్

పీసీ లక్ష్మీకాంతరావు గారును వారును లక్ష్మీకాంతరాఘవ కవులను పేర అనేక పద్యములు ప్రకటించినారు.

౨౨౫. మాడభూషణం దేశికా చార్యులుగారు

జ. స్థా: పెద్దఅలూరు వ. ౩౫

ఆ. ర. అభినవ భాణము.

౨౨౬, యామవరం వేంకటరాజ శర్మగారు

జ. స్థా. కుక్కనూరు జి. మెదకు

౨౨౭. చిరుమఱ్ఱి నారసింహకవిగారు

జ. స్థా. కంపాలపల్లె తా. మిర్యాలగూడ జి. నల్లగొండ

మ. సుమారు ౮౦ ఏండ్ల క్రిందట: ౭౦ ఏండ్లవృద్ధులై చనిపోయిరి.

ఆ. ర, ఇంద్రనారద సంవాదము:

"ఇవి గాక వీరుచాలగ్రంధములు రచించిరి. కాని వీరి మనుమలను సింగయ్యగారి అజాగ్రత్తవలన పోగొట్టుకొని పోయినవి." అని శ్రీ. హనుమంతు రెడ్డిగారు వ్రాసినారు. కుకవిచనిపోవునప్పుడొకమిత్రునికోరిక పై సూర్యస్తోత్రము చేసెనట. ఆసూర్య భగవన్నవరత్నము లాశువుగా చెప్పి ప్రాణముల విడిచిరి. ఆపద్యములుగూడ దొరకలేదు. మూడుమాత్రమే దొరికినవని రెడ్డిగారు వ్రాసినారు. ఆపద్యములివి.

శా. శ్రీమత్పారస మిత్రమిత్ర కరుణాసింధూ జగన్నేత్రను । త్రాణసుత్యబుధేంద్ర పూజ్య భవవిధ్వంస సార్వనిత్యాంబుజ । వాసుదెన్నగ మోక్షముల్ సిరులువిన్నాణంబుభోగ ప్రపం । చామోదంబులు డాయునయ్య గ్రహరాజా సూర్యనారాయణా:

మ దినముల్ ప్రస్థిరులెన్న కేమనమునన్ దీంద్రింపకే కల్లలాధనమర్పింపక కూహక ప్రతతిచేతమ్మూర్తినిన్ వేడిరే ఘనభక్తిం బ్రకటించినన్ భవము చీకాకైజనుల్ నిక్కమా । జనితప్రాభవుడాగదయ్య గ్రహరాజాసూర్య నారాయణా.

శా. మంమంతుల్ జమడుల్ నిజాత్మజాలు ప్రేమల్ గూర్చుచుల్ సంతతా । నందంబందెడి ఛాయయున్ బోరయ విజ్ఞానాత్మయా పద్మిని । సౌందర్యాంగన భార్యయై చెలగు నీచందంబుచిత్రంబనుల్ । సందేహంబిక లేదు మాకు గ్రహరాజా సూర్యనారాయణా.

౨౨౮. కేశవపంతుల వేంకట నరసింహశాస్త్రిగారు

జ. స్థా. పల్లెపాడు జి. రాయచూరు

జ. ప్రమాదీచ శ్రావణము.

౨౨౯. కీ. శే. యాముజాల వేంకట శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. ఖుదంకోట గ్రామము పాల్వంచ సం॥ వీరి పితృపితామహులు హైదరాబాదు నగరమునకు పరిసరమునగల యాముజాలపాడను గ్రామమున నివసించుచుండెడివారు: కవి

గారు తమ వయఃకాలములో కారణాంతములచే హైదరాబాదు నగరమునకేగి అచట శ్రీరాజా కందస్వామిగారి అనుగ్రహమునకు పాత్రులై వారికడ నుద్యోగమును నిర్వహించుచు. వారితో పాటు సకల తీర్థయాత్రలను సేవించియుండిరి. తీర్థయాత్రానంతరం తత్ఫలితముగ ఏ క్రిం దభాంపరచిన మాహాత్మ్య గ్రంథములనురచించియుండిరి:

ము: ర. గౌతమీ మాహాత్మ్యము, భద్రాచలక్షేత్ర మాహాత్మ్యము. కాశీక్షేత్ర మాహాత్మ్యము, సేతు రామేశ్వర మాహాత్మ్యము, శ్రీశైలమాహాత్మ్యము, చిదంబరక్షేత్ర మాహాత్మ్యము కాంచీ వరదరాజ మహాత్మ్యము, జగన్నాథ మాహాత్మ్యము, శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము. హాలాస్యక్షేత్ర మాహాత్మ్యము, కాశేశ్వర మాహాత్మ్యము, కాళహస్తీశ్వర మాహాత్మ్యము, యాలవందారు స్తోత్రము, ముకుందమాల పద్యములు, ఆంధ్ర బాలరామాయణము, భజన గోవింద పద్యములు, సకలార్థ ప్రదీపిక, మహాసప్తాహ మహోత్సవ పుణ్యకథ, ఆంధ్ర కాలామృతము, నరసింహ శతకము

యీకవిగారి మనుమలగు బ్ర శ్రీ.యాముజాల వేంకటశాస్త్రిగారివద్ద సదరు గ్రంథముల ముద్రణ ప్రతులన్నియు గలవు:

౨౩౦. కీ. శే. గంగా లక్ష్మన్నగారు

మ. ౧౭ ఏండ్లక్రిందట

జ. స్థా. మంథెన జి. కరీంనగరు

ఆ. ర. కృష్ణదేవరాయ నాటకము, చంద్రకాంతా నాటకము,సుభద్రా పరిణయము, శీథి చింతామణి, దండకారణ్య చరిత్ర, కుచేలోపాఖ్యానము.

మన్నగు అముద్రితగ్రంథములు అని కాగితముఖర్చుగా వ్రాసుకొనవలసి వచ్చినదే కాని వారి వంశీయులెవరో పాపము ఆ గ్రంథములలో నొక్కటియూడ నుంచుకొనలేదట! కావున యీపద్యములే స్మృతిచిహ్నములు.

౨౩౧. కీ. శే. మేడిసెట్టివీరాస్వామిగారు

నంబరు [౨౯] గారితండ్రి. వ ౫౫.

ఆ: ర. కృష్ణ రాయబారము నాటకము అంబరీషో పాఖ్యానము

మ. ౧౩౩౨. ఫ.

౨౩౨. తుమ్మగోటిసోమ శేఖరకవిగారు

జ. ౧౨ ఆశ్వా. ౧౨౯౯ ఫ.

జ. స్థా. కొండప్రోలు తా. మిర్యాలగూడెం జి. నల్లగొండ

ఆ ర. తృణావర్తుని వధ

౨౩౩. బి. వి. రామరాజుగారు

జ. స్థా. భట్టుపల్లి అగ్రహారము తా: తాటికొండ జి మహబూబునగరం

వీరు నంబరు (౨౫౧) గారి సోదరులు ఇరువురును జంటకవులు: వివరములు నం. [౨౫౧] వారివద్ద చూడనగును.

ఆ. ర. రామాంజనేయము, గజగౌరీవ్రతము, శశిరేఖ, దక్షిణ గోగ్రహణము.

౨౩౪ అలువాల శేషయ్యగారు

జ. స్థా. దోనిపాకుల తా. పర్కి జి. అత్రాఫుబల్దా.

వ. ౨౧

ఆ ర. శివధనుర్భంగ నాటకము.

౨౩౫. పోతంశెట్టి బాలయోగిగారు

జ. స్థా భువనగిరి జి. నల్లగొండ

వ. ౯౦.

యోగాభ్యాసముచేయువారు. కీర్తనలు, భక్తిస్తోత్రములు రచించినారు,

౨౩౬. కొత్వాలు రామరాట్ గారు

కు. రెడ్డి.

జ. స్థా. గద్వాల.

ఆ. ర. వ్యాసములు. ఖండపద్యములు

౨౩౭. కీ. శే. చెన్నమాధవ వేంకట రామరాజుగారు

జ. స్థా. బచ్చన్నపేట తా. జనగామ జి. నల్లగొండ.

మ. పరాభవలో ౭౨ ఏండ్లక్రితము.

కు. నియోగి.

ఆ. ర. (౧) రామకృష్ణ యుధిష్ఠిరచంపు త్ర్యర్థి [సంస్కృత]చంపు (౨) సూర్యనారాయణీయము ఆంధ్ర ప్రబంధము. (౩) కేశవశతకము.

వీరు నానాసంస్థానములందు వేర్గాంచినకవులు. ౫ దినములవరకు ఆశువుగా శ్లోకములు కాని పద్యములు గాని చెప్పినవిచెప్పక చెప్పుటకై దీక్షవహించినవారు. త్ర్యర్థిచంపువకు దామేవ్యాఖ్యవ్రాసినారు. ఈగ్రంథములు వీరికుమారులు నారాయణరాజుగారికడ్డ నున్నవి:

౨౩౭. తిరువరంగం పాపయ్య శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. మంథెన జి, కరీంనగరు,
వ. ౫౧.
బి. అష్టావధాని.

౨౩౯. బాలకవి అమరవాది వేంకట నరసింహాచార్యులు

జ. స్థా. వరంగల్.
వ. ౨౩.
ము. ర. యదునీరగద్యం,
లక్ష్మీనరసింహ పంచాంగము
యాదాద్రి లక్ష్మీనరసింహస్తోత్రము
అ. ర. ధనంజయవిజయనాటకం
కవిజన మనోరంజనము
ప్రాకృతమంజరి.
ప్రచండ భార్గవవ్యాయోగము
భారతకథాను క్రమణిక
గోదాగాథా వ్యాఖ్యా
శ్రీ భాష్యాదికరణ సారస్వాదిని
ఆంధ్రీకృత శ్రీరంగరాజ స్తవము

౨౪౦- తిరుమలపంచాంగం వేంకటాచార్యులుగారు

జ స్థా: సీతారాంబాగు హైదరాబాదు
వ. ౪౫.
అ. ర. జానకీపరిణయము-చంద్రమతీ పరిణయము.

౨౪౧-కీ. శే-కాళ్లూరు సీతారామరావు జమీందారుగారు

మః ౨౦సం॥ క్రితము
జి.స్థా: అన్నపురెడ్డిపల్లె మధిర

అ.ర. రుక్మాంగద నాటకము, శ్రీకృష్ణవిలాసప్రబంధము భారతద్విపద

౨౪౨-జాతకమార్తాండ ఆరుట్ల వేంకట నృసింహాచార్యులుగారు

వ. ౭౩ జ.స్థా. భీమవరము జి వరంగల్

౨౪౩. పి-వి-వరదాచార్యులు గారు

జ.స్థా. సీతారాంబాగు హైద్రాబాదు
వైద్యులు

౨౪౪- వెలికట్టె నరసింహాచార్యులుగారు

జ. స్థా. వెలికట్టె జి. మహబూబునగరు
వ. ౩౭ ము. ర. ౧) అభినవ శశిరేఖానాటకము ౨) దత్తశతకము
అ. ర. సదాశివరామాయణము

౨౪౫- చింతామణి నరసింహాచార్యులుగారు

అష్టావధాని. జః స్థా. గంగవరము జి మహబూబునగరు వ. ౩౭
అ. ర. ౧. రాఘవాశ్వమేధము ౨. చంద్రహాసము, ౩. వరూధిని. ౪. సుచంద్ర ౫, శృతకీర్తి. ౬. శాకుంతల ౭. సప్తాహమహిమ ౮. శ్యమంతకమణి. ౯. తామ్రకొతుచరిత్ర ౧౦. కన్యకామహిమ ౧౧. మిత్రవింద ౧౨, జానకీపరిణయము

౨౪౬- చక్రహరి నారాయణభట్టుమూర్తిగారు

క. భట్టురాజు.
వ. ౨౦.
జ. స్థా, లింగంపేట తా: జగిత్యాల
జి. కరీంనగరు.

౨౪౭. వానమామల జగన్నాథాచార్యులుగారు

జ. స్థా. మడికొండ: జి. వరంగల్.
అ. ర. కార్పాస లక్ష్మీనాటకము

౨౪౮ వానమామలవరదాచార్యులు

జ. స్థా. మడికొండ. వరంగల్ జిల్లా.
నం. (౨౪౭) సోదరులు.

అ. ర. వైశాలిని పరిణయము

౨౪౯- శివరామ సిద్ధాంతిగారు

జ. స్థా. గంపల్లి తా. తాటికొండ

జి. మహబూబునగరు.

వ. ౨౩.

౨౫౦- డాక్టరు పింగిలి లింబాద్రిరెడ్డి

జ. స్థా. నెమిలికొండ జి. కరీంనగరు విజ్ఞానప్రచారిణీ గ్రంథమాల సంపాదకులుగానుండి అరు గ్రంథముల ప్రకటింప జేసిరి:

౨౫౧. బి- వీ, శ్యామరాజుగారు

సంబతు [౨౩౩] సోదరులు. వీరిరువురు జంటకవులు. సం (౧౨౫)కి శిష్యులు.

జ, స్థా. భట్టుపల్లి తా. తాటికొండ జి. మహబూబునగరు. వ, ౩౪

అ. ర. ద్రౌపదీ మానసంరక్షణము తామ్రధ్వజ కీచకవధ సానందోపాఖ్యానము ప్రహ్లాద సావిత్రి శ్రీకృష్ణజననము కుచేల ఉత్తర గోగ్రహణము.

వ. భట్టురాజు

వీరితండ్రి చంద్రమరాజుగారు ప్రబంధ కవులు.

౨౫౨. కందాడ నరసింహాచారిగారు

జ. వికృతి ఫాల్గుణబ ౨

జ. స్థా. రెడ్లరేపాక

తా, భువనగిరి జి. నల్లగొండ.

అ. ర. అభినవహరికథా మహాభారతము రామాయణము కుచేల ప్రహ్లాద రామానుజచరిత్ర గోదాకల్యాణము సత్యాకల్యాణము

౨౫౩. ఒద్దిరాజు గోపాలరావుగారు

జ: స్థా: ఇనుగుర్తి. జి. కరీంనగరు

ము. ర. మనోరమ

౨౫౪. యామవరము రామశాస్త్రిగారు

వ. ౩౪ జ. స్థా. కుక్కనూరు జి మెదకు

బి. శ్లేషయమక చక్రవర్తి అష్టావధాని

ము ర. మాతృప్రార్థనము

అ. ర. గురుస్తుతి, కుమారశతకము, విశ్వచిత్తవివాదము, దత్తాత్రేయపూజ, మాణిక్యదండకము, వృత్తిపరామర్శ, కుమారస్తవరాజము, కుమారబోధ, శుద్ధాంధ్రకిషాని రుద్ధము, భాగవత ఏకాదశస్కంధము

౨౫౫: శాళ్లబండి రాఘవయ్య గారు

జ. స్థా క్షీరసాగరము వాయిలపర్తి టప్పా జి. మెదకు వ. ౨౪

౨౫౬. శ్రీ. శే. కడకుంట్ల పాపశాస్త్రి గారు

బి. కవికిరి

జ. స్థా. కడకుంట్ల వనపర్తి సంస్థానము తన ౩౦నయేట మృతినొందెను,

అ ర. భారత సంగ్రహము పండ్రెండు గుచ్ఛములది, సంస్కృతము భ్రమరాంబికాసంవాదము. ఆంధ్రప్రబంధము, తెనుగుగ్రంథము కవివంశీయులయొద్దనుండి మాయమైనది. సంస్కృతము శిథిలమైనది.

మ. ౨౦ సం॥ క్రితము

౨౫౭. సురవరము ప్రతాపరెడ్డి గారు బి. ఏ. బి. ఎల్

జ స్థా. ఇటిక్యాలపాడు తా. ఆలంపూరు జి. రాయచూరు వ. ౩౯

ము. ర. ౧, హిందువుల పండుగలు ౨, సంఘోద్ధరణము, ౩, ఉచ్ఛలవిషాదనాటకము, ౪, కర్నూలురాజులవంశావళి, ౫, గ్రంథాలయములు, ౬, మద్యపానము, (మూడు వివిధగ్రంథములీపేరున ప్రకటితములు) ౭. పూనా వ్యవసాయప్రదర్శనము, ౮: గ్రామజన దర్పణము, ౯, సోమనాద్రి ౧౦, రామేశ్వరచరిత్ర

అ.ర. ౧, తుకారాంనాటకము. ౨, శుద్ధాంతకాంతనవల, ౩, చంపకభ్రమరము ప్రబంధము

౨౫౭. కీ. శే.। గుడిమంచి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు

జ. స్థా. శ్రీరంగాపురము వనపర్తి సంస్థానము జి. మహిబూబునగరము

అ.గ. భారతసంగ్రహము

మ. ప్రమోద్దూత బి.భావకవికశిరోమణి ఈ బిరుదమును గద్వాలా స్థానములో అనెగొందిరామాయణశాస్త్రిగారు సభామధ్యమున నిచ్చినారు. చనిపోవునపుడు వయస్సు ౩౭

౨౫౮. వనం వేంకటనరసింహారావు గారు

జ.స్థా. పెగమండువ తా. ఖమ్మం

జి. వరంగల్ వ. ౪౦

ము ర. శ్రీవెంకటేశ్వరశతకము

పద్మినీబాయి నవల

అ. ర. రుక్మిణీనాటకము

గాంధీశతకము

వీరితాత నారసింహరాయడు అనువారు తెనుగుకవి ధర్మాంగదచరిత్ర నీలకంఠస్వామి దండకము, శారదాదండకము రచించినారు.

ముత్తాతయు కవియని ధర్మాంగదలో నుదహరింపబడినాడు

౨౬౦. శ్రీకిడాంబివాది కేసరి శృంగారం కృష్ణాచార్యులుగారు

జ. ౧౩౧౩ ఫ.

జ.స్థా. సీతారాంబాగు హైదాబాదు నగరము

సంస్కృతాంధ్ర కవి జ్యోతిశ్శాస్త్ర పండితులు

౨౬౧. గొబ్బూరు నృసింహాచార్యులుగారు

బి. బాలకవి, అష్టావధాని

జ. విశ్వావసు భాద్రపద శుక్ల

జ.స్థా. వేలూరు తా. సిద్దిపేట జి. మెదకు

ము.ర. శ్రీరామాయణసారము, కుశలవ, బాలభక్త భజనమాల,

అ.ర. చల్లీసునియా వాలకము, పుండరీకచరిత్ర, సూరదాసుచరిత్ర, గోరాకుంభా. కన్యకాపరమేశ్వరి, శ్రీనివాసకథాకల్లోలిని, మహాభారతము, ఉత్తరరామాయణము, స్వకేసరిశతకము

౨౬౨. కీ. శే. రంగరాజు కేశవరావుగారు

అరబీ; ఫార్సీ, ఉర్దూ, సంస్కృతము తెనుగు వీనిలో అసమానపండితులు.ఫార్సీకవిత్వము చేసినవ్వాబు యక్బాలుద్దౌలాను మెప్పించి కవిశిరోమణియను బిరుదమందినారు మ. ౧౩౧౪ ఫ.

జ. స్థా: ఖిలేషాపురము జి.అత్రాపుబల్దా

జ. కౌశయుక్త జ్యేష్ఠ బ౧౪

అ.ర. ౧, విక్రమాదిత్యీయము. ౨, ఇం ద్రద్యుమణీయం, ౩, రామాభ్యుదయము, ౪; లీలాపరిణయము, ౫, కల్కిపురాణము. ము ర, దాశరథి శతకము

౨౬౩. కీ. శే. గాదె రామచంద్ర రావుగారు

జ.స్థా: సింగవరము జాగీరు

మ.. ౯౦॥ క్రితము

ము.ర. కాంత-పద్యకావ్యము

౨౬౪. కీ. శే. దీక్షితుల నరసింహశాస్త్రిగారు

జ.స్థా. ఆత్మకూరు [సంస్థానము] జి. మహిబూబునగరు

బి. సంస్థాన ప్రభువులచే మహాకవి-అను బిరుదము లభించెను మ.౫-౬సం॥క్రితము

అ.ర. ౧, ఆత్మైణపరిణయము ౨, తెనుగు సత్యనారాయణవ్రతకల్పము, ౩, విమరా క్షేత్రమాహాత్మ్యము, ౪. శ్రీరంగమహోత్సవవర్ణమాలిక, ౬. పాయవేట పద్యములు

౨౬౫. ఇ. రాజయ్యగారు

జ.స్థా. చెన్నూరు జి. ఆదిలాబాదు

జ. ప్లవ కార్తిక బ౹౹ ౬

ము.ర, ౧,సాంఘికనీతి, ౨ఉత్తమధర్మము

ఆ.ర. ౧, ఉమామహేశ్వరశతకము ౨, శిల్పమాతృవిలాపము, ౩, ప్రాకృతికశిక్ష

౨౬౬. బెల్లంకొండ నరసింహాచార్యులుగారు

బి. అష్టావధాని

జ.స్థా. మఖ్తా కడ్డెపల్లి-తూపురాన్ టప్పా జి. ఆత్రాపుబల్దా వ. ౩౪

వీరు దేశబంధుమాసపత్రికా సంపాదకులుగా ౪సంవత్సరములు నడిపిరి. సంస్కృతాంధ్రకవులు కవిపండితవంశము

ఆ.ర. ఆంధ్రరామాశ్వమేధము, ఆంధ్రవిశ్వగుణాదర్శము, ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, చారుమతీపరిణయము, మండోదరీపరిణయము: భాగవతసంగ్రహము, రామాయణసంగ్రహము, మీనాక్షీ, సత్యభామాగర్వాపహరణము, ఉత్తరకల్యాణము, కుశలవవివాహము, అభిమన్యువివాహము, కీచకవధ. తులసీవివాహము, కవ, కవేనవిజయము, సత్యభామావిజయము, రాజహంసోపాఖ్యానము, రత్నమాల సంపూర్ణరామాయణము, కుమారవిజయము, ఉగ్రపాండ్యచరిత్రము, చీనాసుందరి.[నవల] మల్లికార్జున కీర్తనములు

ము.ర. శ్రీశివమహాభక్తవిజయము ౪భాగములు

౨౬౭. బో. ఆండాళమ్మగారు

కు. శ్రీవైష్ణవ. వ.౧౫

శ్రీ బి. వెంకటాచార్యులుగారి భార్య భర్త చనిపోయినవారు జ. స్థా. గద్వాల ఈయన వం [౪౧] గారి సోదరి

౨౬౮. గిద్దా అమృతరెడ్డిగారు

జ.స్థా. పిల్లలమర్రి తా. సూర్యాపేట

జి. నల్లగొండ ఆ.ర.అమృతగీతములు

౨౬౯. నీలకంఠ చంద్రమౌళీశ్వర కవులు

నీలకంఠ శాస్త్రిగారు, చంద్రమౌళీశ్వర శాస్త్రిగారును సోదరులు కవులు

జ.స్థా. మారామునుగాల, తా. ఆలంపూరు జి. రాయచూరు

౨౫-౨౧వయస్సు గలవారలు గ్రంథాలయమునొకటి తమగ్రామమందు స్థాపించి నడుపుచున్నారు.

ఆ.ర. దేవచూడామణి సదాశివశతకము, మార్కండేయచరిత్ర

౨౭౦. గంగుల శాయిరెడ్డిగారు

జ.స్థా. జీడికల్లు తా. జన్గాం జి.నల్గొండ వ. ౪౦ ఆ.ర. కాపుబిడ్డ

౨౭౧. వెంకటరాజన్న అవధానిగారు

బి. వైద్యవర కు. బ్రాహ్మణులు వ. ౨౫

జ.స్థా. మంథెన జి. కరీంనగరు

౨౭౨. వి-లక్ష్మీదేవమ్మగారు

జ.సరి చైత్రశుగ

జ.స్థా అమరచింత జి. మహబూబునగరు

౨౭౩. నిర్మల శంకరశర్మగారు

జ. పింగళ శ్రావణ బ౧౦

జ.స్థా. నిర్మల

౨౭౪- క- హే. సత్యనారాయణరావు గారు

జ.స్థా. మటుమరి జి. రాయచూరు

ఆంధ్రకన్నడకవులు:—

రచనలు కన్నడములో హానుమేశ శతకము, ౨.త్రివేణి, ౩.ధైర్యం సర్వసాధనం. ౪, యాదవరాజనూయ. నాటకము

వీరు హెచ్చుగా కన్నడమందే ప్రసిద్ధినొందినకవులగుటచేతను, కన్నడగ్రంథ రచయితయగుటచేతను ఆంధ్రమందు ఛందోదోషములు కనబడుచున్నవి

౨౭౫. శేమిడిచర్ల వేంకటకృష్ణారావు గారు

వ. ౨౩

జ.స్థా. శేమిడిచర్ల తా-మధిర.జి. వరంగల్. నం౨౨ళ్ళు వీరున్నకలిసి రాజకృష్ణులుఅనుపేర రచించిన గ్రంథములు

౧-పుష్పమాల ౨- గర్వభంగము ౩- దీక్ష ౪-లలిత

౨౭౬. గవ్వా జానకిరామరెడ్డి గారు

వ. ౩౦ నం [౨౭౮] సోదరులు
జ.స్థా. పిల్లలమఱ్ఱి తా. సూర్యాపేట జి. నల్లగొండ
ము ర. దేశబంధు. దాసకల్పద్రుమము
అ.ర. సత్పథము. సుధాకరుడు. దైవచింతన

౨౭౭. జొన్నలగడ్డ హనుమంతు రెడ్డి గారు

జ శుభకృతు శ్రావణ బ౭
జ.స్థా. యాదగిరిపల్లె తా. మిరియాలగూడ జి. నల్లగొండ

౨౭౮. ఊటుకూరు సూర్యనారాయణ రావుగారు

వ. ౨౭ జ స్థా. వల్లాపురము తా. ఖమ్మం జి. వరంగల్

౨౭౯. పులిగోటి ఆనందమాంబగారు

కన్యక-వ. ౧౨ అష్టావధానము చేయును వెలమ
తండ్రి పులిగోటి మంగారావు గారు
జ.స్థా. కొడిమేల తా. జగిత్యాల జి. కరీంనగరు

౨౮౦. తిరువాయిపేట రంగకవి గారు

వ. ౪౭ జ.స్థా. చేర్యాల తా. జన్నాము జి. నల్లగొండ ము. ర. బిల్హణచరితము
ఆ.ర. ప్రమిళార్జునీయము, రంగవాస్తుచ్ఛ, వేంకటేశ్వరమహత్త్వము

౨౮౧. పులిజాల వేంకట రంగారావు గారు

జ.స్థా. నల్లగొండ - దేశపాండ్యాలు హైదరాబాదు పట్టుకేలు తృతీయాంధ్ర సభాధ్యక్షులు వి. యస్. డి. బి. యస్. సి

౨౮౨. అరిగె రామస్వామిగారు

కు. హరిజనులు వ. ౪౫
ఆంగ్లములో మెట్రికువరకుచదివినారు రైల్వేలో చాలకాలముద్యోగము చేసినారు. ప్రకృతము హైదరాబాదు నగర మునిసిపాలిటీలో సభ్యులుగానున్నారు

౨౮౩. కే. సీతాపిరాట్టమ్మగారు

జ స్థా: నల్లగొండ ఉపాధ్యాయిని

౨౮౪. వడగం రాజేశ్వరరావు గారు

వ. ౩౬ జ.స్థా. రేమిడిచర్ల జి వరంగల్ చూడుడు నం (౨౬౫)

౨౮౫. ములుగు నరసింహాచార్యులు గారు

జ.స్థా. ములుగు తా. సిద్దిపేట జి. మెదకు వ. ౩౫

౨౮౬. ఆచి వేంకటాచార్యులు గారు

జ. ఆనంద ఆషాఢ శు౧౦
జ.స్థా అపునూరు తా. సిరిసిల్ల జి. కరీంనగరు

౨౮౭. వట్టెము నరహరికవి

వ. ౬౨ జ స్థా. వట్టెము తా. నాగరకర్నూలు జి. మహబూబునగరు నం ౨౩౨ పుత్రులు

౨౮౮. బి. విశ్వనాథ శాస్త్రి గారు

జ స్థా. సిద్దిపేట జి. మెదకు
ఆ.ర. ప్రబోధ చంద్రోదయము, ఆంధ్రీకృతము

౨౮౯. తోపు వేంకటాచార్యులుగారు

జ.స్థా గద్వాల వ. ౬౦ సంస్కృతాంధ్రకవి

౨౯౦. టి. ధర్మయ్యాచార్యులు గారు

కు. విశ్వబ్రాహ్మణులు
జ స్థా. భువనగిరి జి. నల్లగొండ

౨౯౧. చిదిరెమఠము వీరభద్ర శర్మ గారు

కు. వీరశైవులు
జ.స్థా. చర్లపల్లి జి. నల్లగొండ వ. ౨౭ ప్రకృతము కాశిలోనున్నారు.
బి. వేదతీర్థ, కావ్యతీర్థ, స్మృతితీర్థ, ధర్మాచార్య, సాహిత్యవిశారద.
ము.ర. వీరశైవవివాహవిధి [తెనుగు] ౭౦

ధ్రవీరశైవులు (కన్నడము) కాశీపీఠ ప్రాచీనత (మరాటి)

ఆ.గ్ర. ఆంధ్రమాలవికాగ్ని మిత్రము, ఋగ్వేదము, (ప్రథమాష్టకము) తర్కసంగ్రహము, (తెనుగు) మీమాంసాపరిభాష శిఖాసిద్ధాంత శిఖామణి, సంస్కృతవాఙ్మయపరిచయము (కన్నడం)

నంబరు(౧౮౬౩) వీరిపినతండ్రి, వీరితాత తండ్రిచిత్తారు గంగయ్య ప్రగల్భకవి. ఈయన తాతపేరున నిజరేయే ఈశిడురబించి నశృంగారభల్లాణ చరిత్రము మద్రాసులో శృంగార గంధమాలవారు ప్రకటించినారు, వీరిజనకులు కవులే

చిదిరెమఠము అనుపేరు బిదరుజిల్లాలోని చిద్రిఆనుమఠమునుండివచ్చినది ఆమఠమునకు ౧౬౦౦౦ శిష్యులు కలరు.

ఈకవిగారు మరాటీ కన్నడము సంస్కృతాంధ్రములు బాగుగా నెరిగి కవిత్వము చేయువారు

౨౯౨. పురాణం మల్లయ్యగారు

వ. ౪౦

జ.స్థా. గద్వాల. జి. రాయచూరు

౨౯౩. ముత్యంపేట సాంబయ్య గారు

జ.స్థా. సిద్దిపేట జి. మెదకు

౨౯౪. కీ. శే. దేవంభట్ల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు

నిజాంరాష్ట్రమందలి యినాముదారులు యూమాన్యదారులు

మ. దుందుభి ఆషాఢము వీరి మేనల్లుడు సం (౧౮౭౪) జన్మస్థానమేదియో తెలుపలేదు.

౨౯౫. సి. ఇ. ఆంధ్రూసు గారు

జ.స్థా. హనుమకొండ జి. వరంగల్

వ. ౨౫

ఆ.గ్ర. కుసుమమాలయము, పుష్పాంజలి

౨౯౬. మామునూరు నాగభూషణ రావుగారు

జ. శోభకృతు

జ.స్థా. మామునూరు. తా మధిర జి. వరంగల్

ఆ.గ్ర. తొలిపూత ప్రేమారాధనము ప్రణయానర్ఘ్యము, నాటకము

కు. నియోగి

౨౯౭. కన్నెకంటి సత్యనారాయణ మూర్తిగారు

జ.స్థా. మానుకోట వ. ౨౧

౨౯౮. మంగడి వేంకటకృష్ణకవిగారు

బి కవిశరభ జ.స్థా. పెద్దమందడి జి. మహబూబునగరము

ము.గ్ర. ౧, రెడ్డికులనిర్ణయచంద్రిక (శేషాద్రిరమణకవులతో కలిసి) ౨. కేశవవిలాసము

ఆ.గ్ర. నిర్వచనభక్త విజయము, గద్వాల సంస్థానచరిత్ర, మాగుటవిలాసము

౨౯౯. శ్రీ గిరిధర రావుగారు

జ.స్థా. హుజూరాబాదు జి. కరీంనగరు

300. ఆసూరి మరింగంటి శ్రీరంగాచార్యులుగారు

జ.స్థా. దేవరకొండ జి, నల్లగొండ

కవిత్వము వివరములేమియు తెలుపలేదు.

౩౦౧. ఒద్దిరాజు సీతారామచంద్ర రావుగారు

జ. సర్వజిత్తు కార్తిక బ౬

జ.స్థా. ఇనుగుర్తి తా. మహబూబాబాదు జి. వరంగల్

ము.గ్ర. ఉపదేశ రత్నమాల, తిరుప్పల్లాండు, భక్తిసారచరితము, ప్రేమప్రవాహము, శశవిషాణము

..వీరు „తెనుగు'' వారపత్రికను ౫ సంవత్సరములునడిపి చాలప్రబోధము కావించిరి.

౩౦౨. బుక్కపట్టణము రామచంద్ర కవిగారు

బి. శతావధాని, జ. విజయ

ము.గ్ర. బభ్రువాహన, సురుచి, సత్యరామ

వ్రతకల్పము. లక్షణాపరిణయము, నాగ్నజితీపరిణయము
అ.ర. ఆనందరామాయణము
జ.స్థా. గోపాలపేట సంస్థానము

303. వ్రతి విశ్వేశ్వరశాస్త్రిగారు
న. ౩౮ తండ్రి కవులు
ము.ర. రామాయణసంగ్రహము
జ.స్థా. కొల్లాపురము, స్నేహలతాకవితా సంఘసభ్యులు

3.౮. తెలికెపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రి గారు
జ.స్థా. రాజాపురము గోపాలుపేట జి. మహిబూబునగరు న.3౪
బి. అభినవకాళిదాస, సాహిత్యకల్పద్రుమ అలంకారనటరాజ, కవికులతిలక
ము.ర. భారతీతారామాల, లలితస్వరఝరీ, హయగ్రీవశతకము, కవితాకాన్తాస్వయంవరము
అ. ర. కావ్యలక్ష్మి, కలికశతము

3౦౫. శ్రీ పెరుంబూదూరు వేంకట కృష్ణమాచార్యులుగారు
న.౭౦ సంస్కృతాంధ్రకవులు
జ.స్థా. గద్వాల. జి. రాయిచూరు
వాణాలశేషాచార్యులు వీరి వంశీయులు మైథిలీపరిణయకర్తలైన పూర్వకవి

3౦౬. నల్లానిచక్రవర్తుల రంగాచార్యులుగారు
జ.స్థా. ఖుఖవీసు జి. వరంగల్

3౦౭. గోవిందుల కృష్ణమాచార్యులు గారు
జ.స్థా. బండలింగాపురము తా. జగ్త్యాల జి. కరీంనగరు వ ౧౮

3౦౮. సేనాపతి నరసింహాచార్యులు గారు
జ.స్థా. కోహట్ల జి. చిత్రభాను

3౦౯. పుల్లగుమ్మి వేంకటాచార్యులు గారు
జ.స్థా. గద్వాల జి. రాయిచూరు
ము.ర. శ్రీకృష్ణస్తవము। అలంకారావళి, అదిలక్ష్మీకళ్యాణపూరము వాదావళి. శేఖరసారము, ఆంధ్రవ్యాకరణసూత్రావళి, దీక్షప్రసాధికారము
న.౮౬ తాతతండ్రి ఆంధ్రకవులు
శ్రీరామతాతములు పురాణందీక్షాచార్యులకవులు, మేనమామ పురాణం నృసింహాచార్యులు గారు తిరుపతివేంకటకవుల తో డీకొన్ననారు.

3౧౦. తొగిడి రామబ్రహ్మాచార్య కవి గారు
జ.స్థా. వరంగల్ వ. ౮౦ కు. విశ్వబ్రాహ్మణ అ.ర. సాంఖ్యకబోధము

3౧౧. భట్టర్ అనంతాచార్యులుగారు
జ.స్థా. మోతుకూరు తా. భువనగిరి జి. నల్గొండ వ. ౨౧ బి. వరసకవి
అ.ర. పద్మప్రభాకరీయ నాటకము
తాత బుచ్చమాచార్యులు కవులుగు ప్రసిద్ధగాయకులైయుండిరి.

3౧౨. ముదిగొండ మల్లనారాధ్య కవిగారు
వ.౨౫ జ.స్థా. [గిర్మాజిపేట] వరంగల్
ము.ర. అహల్యా సంక్రందనము

3౧3. పంతం ఆంజనేయకవిగారు
జ.స్థా. నికెందార్లపాడు
ము.ర. విచిత్రరాఘవీయం, మోక్షసాధని. శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి

3౧౪. విక్రాల నరసింహాచార్యులుగారు
జ. కా.శ. ౧౮౨౫
జ.స్థా. రాజానగరము వనపర్తి జి. మహిబూబునగరు
ము ర. భారతీస్తుతి, కల్యాణి
అ.ర. మాలతీమాధవము [ఆంధ్రీకృతము]

కురుసంధానము: దూతాంగదము, జగ
న్మోహనభాణము
వీరిపూర్వులైన విక్రాల శేషాచార్యులు
మైసూరులో కంఠీచంద్రహారము. గజ
బహుమతియు కవికంఠీరవ బిరుదమును
బొందిరి

౩౧౫. బొమ్మినేని రాజరెడ్డిగారు
జ.స్థా. పెద్దపెండ్యాల తా - రాయగిరి
నవ్వాబుసాలార్జంగుగారి ఎస్టేటులో
ప్రకృతము వెంకటాపురము తా. ములుగు
వ.౫౫ ము.ర. లక్ష్మీస్తవము
అ.ర. యాదగిరినృసింహ స్తవము, అంజ
నేయస్తవము, ధర్మసంగ్రహము

౩౧౬. కీ. శే. నేరెళ్ల నరసింహరామ
కవిగారు
జ. క్రోధన అషాఢశుక్ల మః సిద్ధారి.
జ.స్థా. మట్టెవాడ జి. వరంగల్
అ.ర. చంద్రహాసనాటకము; శుద్ధాంధ్ర
నిఘంటు, లక్ష్మీశతకము. గోవిందనామ
కీర్తనము

౩౧౭- డింగిరి నరసింహాచార్యులుగారు
జ.స్థా. ఇస్లాంపురము - మాసాయిపేట
స్టేషను వ.౨౨ అ. ర. రాఘవశతకము

౩౧౮. కీ. శే. మాడుగుల వేంకయ్యగారు
కు. ఈడిగ. జ.స్థా. కుంట్లూరు తా. షరీఫ్
జి అత్రాపుబల్దా మ. ౧౫ ఏండ్లక్రితము
అ.ర. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము

౩౧౯. చెరుకుపల్లి నరసింహ సిద్ధాంతి
గారు
జ.స్థా. కొల్లాపురము జి. మహిబూబు
నగరు
ము.ర. సంగమేశ్వరశతకము, సంగ్రహ
భారతము, సంగ్రహరామాయణము
అ.ర. సింగపట్న నృసింహశతకము
" నృసింహవిలాసము
" లక్ష్మీనృసింహ క్షేత్ర
మాహాత్మ్యము

౩౨౦. ముదిగొండ సాం: శివ కవిగారు
జ స్థా. పులిమామిడి తా. ధారూరు జి.
అత్రాపుబల్దా కు: పద్మశాలి వ.౩౨

౩.౨౧. నంద్యాల అనంతరాఘవా
చార్యులుగారు
జ స్థా. జమ్మిచేడు-గద్వాల జి. రాయ
చూరు. జాగీర్దారుగారు
సంబరు ౧౧౭ గారిపుత్రులు.

౩౨౨. కీ. శే. కొండపాక నారాయణా
చార్యులుగారు
కు. వైశ్యబ్రాహ్మణ జ.స్థా దేశాయిపేట
జి కరీంనగరు మ. ౧౩౩౬ ఫ.
అ ర. బ్రహ్మానందలీలాకరము

౩౨౩. గోవర్ధనం వేంకటనృసింహా
చార్యులుగారు
జ.స్థా. విఘురామపేట తా. మిర్యాల
గూడ జి.నల్లగొండ వ ౭౦
బహుగ్రంథకర్త అన్నియును ముద్రితములు

౩౨౪. ఇ పి. వేంకటరామ కవిగారు
జ.స్థా. ఆలేరు ము.ర. కౌసల్యా పరిణయ
ము కృష్ణాజునీయము, రుక్మాంగద. య
మకరామతారావళి, పరకాలవిజయము
సత్యనారాయణస్వామి

౩౨౫. ముదిగొండ శంకరశాస్త్రిగారు
బి. సాహిత్యవిద్యాప్రవీణ
జ స్థా. పాపయ్యపేట జి. వరంగల్

౩౨౬. చింతామణి నరసింహాచారిగారు
జ.స్థా, శంకరమ్మపేట. వనపర్తి జి.మహి
బూబునగరు మ ౩ ఏండ్లక్రితము
ము ర. వరదాభ్యుదయము పద్యకావ్యము

౩౨౭. మాడపాటి హనుమంత
రావుగారు
సుప్రసిద్ధులు. జ.స్థా: ఎఱ్ఱుపాలెము తా.
మధిర జి.వరంగల్ వ.౫౦
ము.ర. మల్లికాగుచ్ఛము, త్రాత్రికాలపు
హిందూ ఆర్యులు
అ. ర. మహాభారతిసంవీక్షణము

3౨౮. తూము రామదాసుగారు

వ. ౪౫ జ. ౧౮౯-౯-౧౮౯౬

మ. ౫౫-౧౦-౧౯౩౪

ము.ర. వితర్కవిందోద్యానము, కాళిదాసు నాటకము, ఆంధ్రపద నిధానము

అ.ర. రుక్మిణీకల్యాణము గేయము గోపికావిలాసము జ.స్థా. వరంగల్

3౨౯. వటపురి వేంకటాచార్యులుగారు

జ.స్థా. కందికట్కూరు తా. సిరిసిల్ల జి. కరీంనగరు

3౩౦ సయ్యదలీగారు

మతము. ముసల్మాను,

సం (౧౯౧) సోదరులు

జ.స్థా. దేవరకొండ జి. నల్లగొండ

అ.ర. జలంధరాసురవధ ప్రమీల, దిగంబర మోహాని, శాంతశీల హరిప్రియ. నవీన సత్యహరిశ్చంద్ర, నలచక్రవర్తి, భీమవర మహాత్మ్యము, తార్క్ష్యోపాఖ్యానము, బభ్రువాహన, ధృవ, సగర, ఆనంద గుణ గీత. ముక్తిప్రదాయిని, సత్యాద్రౌపదీసంవాద ము. కాళింది, సిరిసినగండ్ల నలనాటకము, సీతారామశతకము, సురాభాండేశ్వరము, మానవిక రాజయోగము

33౧. గుడిపల్లి వేంకటరెడ్డిగారు.

జ.స్థా. చిత్తలూరు జి నల్లగొండ

33౨. మరింగంటిలక్ష్మణదేశికులుగారు

జ.స్థా. మల్లంపల్లి తా. జనగాం జి. వరంగల్ వ.౬౫

ము.ర. కారికావలి, సూక్తిరత్నమాల

అ.ర. రామానుజాష్టోత్తరశతము

333. శ్రీధర కృష్ణశాస్త్రిగారు

జ.స్థా. పంచాలకట్ట కొల్లాపురసంస్థానము జి. మహబూబునగరము.

అ.ర. శ్రీరామమందహాసము చంపూ ఇది కర్నూలులో ఇంద్రగంటి కృష్ణంభట్టు అనువతనివద్దదొరికినది. వారుగ్రంథమును చూపింపనేచూపింపరు. తమకు తెలియును

33౪. తి.బు. అణ్ణయాచార్యులుగారు

బి. సాహిత్యశిరోమణి

జ.స్థా. ఆత్మకూరు జి.మహబూబునగరు సుప్రసిద్ధకిరీటివంశజులు

జ. విజయ నిజాషాఢ బ

33౫. కీ.శే. దహూరిశ్రీరామానుజాచార్యులుగారు

జ.స్థా. తుంగతుర్తి తా. సూర్యాపేట జి.నల్లగొండ వ.౩౭ మ ౬ఏండ్లు

ము.ర. యాదగిరిగీత

అ.ర. రామానుజాష్టకము, తిరునామములు

33౬. చిగుళ్లశేషవేదాంతాచార్యులుగారు

జ.స్థా. జిల్లెల్ల-టప్పా కొణుమర్గు జి. మహబూబునగరు వ.౬౦

33౭. హారతి దీక్షాచార్యులుగారు

జ.స్థా. అమరచింత జి.మహబూబునగరు

అ.ర. మహారత్నాపరత్న మాల, శ్రీనివాసపంచస్తుతి, శ్రీరామమంగళహారతి, శ్రీరామకేశవస్తుతి, అలంకరణమణిమాల, ఆచార్యగద్యం. ఆచార్యవింశతి

33౮. మంగవెల్లి బుచ్చి వెంకటాచార్యులుగారు

జ.స్థా. కొలనుపాక జి నల్లగొండ వ.౬౨

33౯. శివరామ శాస్త్రి

జ.స్థా. ఆలూరు తా. తాటికొండ జి. మహబూబునగరము వ. ౫౭

ము. ర. సౌందర్య పోళ్ళలికాసాంతకము, సమస్యామంజరి

౩౪౦. బొమ్మకంటి సత్యనారాయణరావుగారు

జ.స్థా. కలకోట తా.ఖమ్మంజి.వరంగల్

జ. శోభకృతు పుష్యబ౨

మ. శుక్ల చైత్రబ౧

అ.ర. రమామనోహరశతకము

34౧. పేరక రంగాచార్యులు గారు

బి. సంగీతాష్టావధాని హరివాసు

జ.స్థా. గౌలిగూడ హైదా్రబాదు వ.౩౦
ము.ర. శతకంధరరామాయణము, గీతార
హస్యము
అ.ర.విప్రనారాయణనాటకము. మాయా
తురంగము

౩౮౨. చింతామణి సింగరాచార్యులు గారు

జ.స్థా. రాచలూరు మంకాలటప్పా జి. మహిబూబునగరు
అ.ర.చక్రాచలమాహాత్మ్యము, జయప్ర
దాపరిణయము

౩౮౩. గోవర్ధనం రామానుజాచార్యులు గారు

జ.స్థా. సీతారాంబాగు హైదా్రబాదు నగరము

౩౮౪. పావకంటి పుల్లమరాజు గారు

తం. భట్టురాజు జ.స్థా. జంగమాయిపల్లె
వవప ర్తిసం॥ జి. మహిబూబునగరము

౩౮౫. కీ. శే. కొక్కెరేణి నరసింహ రాయ కవిగారు

జి, వరంగల్ తా, మానుకోట బీరవోలు
ము.ర. విష్ణుభాగవతము ఏకాదశస్కంధము ఆంధ్రపద్యాత్మకము

౩౮౬. జోస్యం వేంకటాచార్యులుగారు

జ.స్థా. అమరచింతజి.మహిబూబునగరు

౩౮౭. తి. బు. జాతకవిద్వన్మణి వేంకటాచార్యులుగారు

జ.స్థా. ఆత్మకూరు జి.మహిబూబునగరు
కిరీటి వేంకటాచార్యుల వంశము
నం (౧౧) యొక్క కుమారులు
జ. శా.శ. ౧౮౦౭. పార్థివ చైత్రబ౬
బి. జాతకవిద్వన్మణి

౩౮౮. మాడభూషి రాఘవాచార్యులు గారు

జ.స్థా. అమరచింత జి. మహిబూబు నగరము

౩౮౯. పానమామళ్లై లక్ష్మణాచార్యులుగారు

జ.స్థా. మడికొండ జి. వరంగల్
నం [౨౮౪][౨౮౫] వీరిస్న సోదరులు.
ము ర. ప్రణయాభిజ్ఞానము

౩౯౦. కీ. శే. తి.బు.రంగాచార్యులుగారు

జ.స్థా. ఆత్మకూరు జి.మహిబూబునగరు
నం౧౧, తమ్ములు జ. శుక్ల.మ. త్రయ
అ.ర. స్తోత్రజాలములు, రంభోర్వశీయము బంధకవి అనేక బంధములు రచించినారు

౩౯౧ కీ. శే. కిడాంబి శాపురం రంగాచార్యులు గారు

జ.స్థా షాపురము తాడికొండ జి మహిబూబునగరు వ.౬౬ మ ౧౨సం॥ క్రితము
బి. అనంతశయనములో „ప్రాచీనసరస్వతి" అనియు రామనాథపురములో సాహిత్యచూడామణి అనియు లభించినవి.
ము.ర. ప్రసన్నవక్త్రాభరణము, మనుకౌస్తుభము, వ్యూహవైభవము, నవగ్రహయంత్రము
అ.ర. సుమారు ౧౦౦కి పైగా

౩౯౨ ఆమనగల్లు హనుమంతరావుగారు

జ.స్థా. మంకాల తా. షాబాద జి. అత్రాపుబల్దా

౩౯౩. కీ. శే. కుమ్మరిగుంట్ల వేంకటాచార్యులు గారు

జ.స్థా. రేమిడిచర్ల తా.మధిర.జి.వరంగల్
మ. రక్తాక్షి.

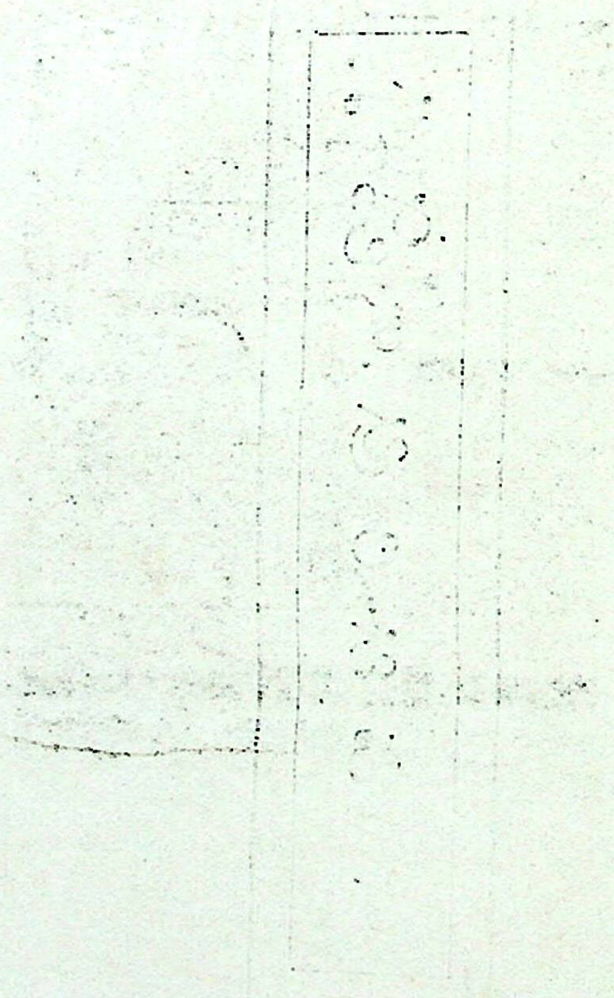
౩౯౪. గుండా రాజలింగ కవిగారు

జ.స్థా. గోవిందనగరం. జి.వరంగల్
కు. కోమటి. వ. ౩౫
అ.ర. షణ్ముఖజననము

పూర్వకపులపట్టిక

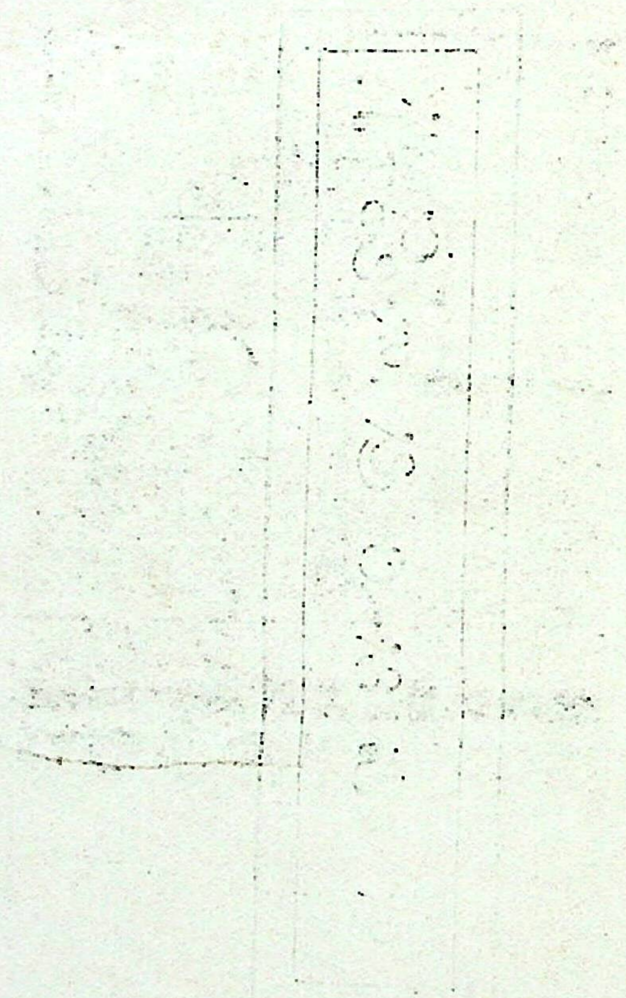

శా. శ. ౧౬౫౪

సర్వతంత్ర స్వతంత్ర, రాజాధిరాజ గురుసార్వభౌమ, శ్లేష యమక చక్రవర్తి,
తర్కాలంకార వాచస్పతి, సకలభాషా విశేష విద్యాధురంధర
ప్రతినవ ప్రబంధ పరమేశ్వరేత్యాద్యనేక బిరుదాంకితులైన
శ్రీ తి. బు. కిరీటి వేంకటాచార్య స్వాములవారు

శా. శ. ౧౮౫౧

సర్వతంత్ర స్వతంత్ర, రాజాధిరాజ గురుసార్వభౌమ, శ్లేషయమకచక్రవర్తి,
తర్కాలంకార వాచస్పతి, సకలభాషా విశేషవితాధురంధర
ప్రతినవ ప్రబంధ పరమేశ్వరేత్యాద్యనేక బిరుదాంకితులైన
శ్రీ తి. బు. కిరీటి వేంకటాచార్య స్వాములవారు

శా. శ. ౧౬౭౯

శ్రీ నిగమాంతదేశికా పరావతార
శ్రీనివాస దేశికులవారు

శా. శ. ౧౬౭౫

శ్రీ త్రి. బ. అన్నయదీక్షితా
చార్యస్వాములవారు

పూర్వ కవి పరిచయము

—• పీఠిక •—

ఆంధ్ర దేశమునందుఁ జాలభాగము మహోన్నతి వహించిన శ్రీ నిజాము దొరతనమువారి యధీనమునందున్నది. ప్రభుత్వభేదమున నాంధ్రరాష్ట్రము చీలికలగుటచేఁ బ్రత్యేక వ్యక్తిత్వము కవితలో నిజాము రాష్ట్రమునఁగల యాంధ్ర దేశమున నెంతవఱకుఁగలదో తెలిసికొనవలసిన యవసరము తటస్థించినది. ఈ రాష్ట్రమున నెన్నియో ఆంధ్రసంస్థానములుగలవు. ఎందఱో కవులుగలరు. ప్రసిద్ధినొందిన శిల్పమెంతయోగలదు. గాయకులలో శిల్పులలో రాజనీతివిదులలో నెందఱు ప్రసిద్ధులగలరో వారలొనరించిన సేవ యెట్టిదో పూర్తిగ గ్రంథస్థము కాలేదనుట వాస్తవము. దావాపుగ నిచటి వాఙ్మయము అజ్ఞాతావస్థలోనున్నది. ఆనుదినములలో నిచటివారు పలువురు సాహిత్యసంపన్నులై కవితాఝరుల నాంధ్ర దేశమునఁ బ్రవహింపఁజేయుచున్నారుగాని పర్వతపరివృతమగు నీ పీఠభూమి యా ప్రవాహము నావలికేగ వీలుగలిగింపకున్నది. కాననే ఈ రాష్ట్రమున కవులు మృగ్యస్థితిలోనుండిరని యొకానొక లేఖకుఁడు వ్యాసమునఁ బేర్కొనెను. వ్యక్తిగతమగు అభిప్రాయభేదముతో నిచటివారని స్థిరపడిన పూర్వకవుల జీవితచరిత్రములపై ఒక వ్యక్తి భిన్నాభిప్రాయములు వెల్లడించుచున్నాఁడు. అవి ప్రస్తుతాంశములు కావు. ఇప్పుడు నిజాము రాష్ట్రమునందలి ఆంధ్ర దేశమున వాఙ్మయసేవకులు పలువురు కావ్యదక్షులగుచున్నారు. ప్రతిభాశాలురును యువకులునగు కవివతంసులు కవితాపుష్పములతో నాంధ్రభారతి నారాధించుచున్నారు. చిరకాలమునుండి పరంపరగఁ జెప్పికొను " ఈ రాష్ట్రమునఁ గవులేలేరు " అను వాక్యమెంతవఱకీ రాష్ట్రీయులు విని సహింపఁగలరు? ఇదిగో చూడుఁడు. మా రాష్ట్రములోనియాంధ్ర దేశమున వాఙ్మయపోషకులగు పూర్వకవులు పెక్కండ్రుగలరు. ఆంధ్రసంస్థానములు నాటినుండి నేటివఱకు నొనర్చు మహోత్యాగముచే నేటికిని ఇతరప్రాంతములకుఁ దీసిపోని కవితాకళాలాలసత్వము ఈ రాష్ట్రమునఁగలదని సమాధానము చెప్పుటకే ఈ గోలకొండకవులసంచిక బయలువెడలినది. తనవ్యక్తిత్వము నిలుపఁబెట్టుకొనుచు నీసంచిక కవికుటుంబమునకు సన్నిహితసంబంధము సమకూర్చుట యొక విశేషము.

ఈ రాష్ట్రమునందలి యాంధ్రభాగమునందేగాక ఆంధ్రేతరప్రాంతములందును ఆంధ్రకవులు కవితాకుసుమ సౌరభమును బ్రసరింపఁజేసిరి. పలువురు

కవులచరిత్రము కాలగర్భమున మఱుగుపడినది. నాఁటి గ్రంథసముదాయము చాలవఱకు నశించినది. విస్మృతిసాగరమునందు అడుగుబట్టిన ప్రబంధరత్నముల వెలికిదీసి ప్రాచీనత్వము గుర్తింపనెంచుట సామాన్యకార్యముకాదు. ఆంధ్రవాఙ్మయమునఁ గవితాకళ పేరెన్నిక నొందినదిమొదలు ముద్రణయుగము వచ్చువఱకుఁగల ప్రాచీన కవుల పట్టిక సిద్ధపఱచి దానిని వర్తమానకవుల పట్టిక కనుబంధముగఁజేర్చుటచే నీకవులసంచిక నొకవిధముగ నీరాష్ట్రపు ఆంధ్రవాఙ్మయ నివేదిక యనవచ్చును. ఈప్రయత్నము తీవ్రదీక్షతో నిర్వహించిన కార్యశూరులగు శ్రీయుత సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు ప్రశంసాపాత్రులు. వారికృషియే ఈగ్రంథమునకుఁ బ్రధానసాధనమైనది. ఈ సంచిక సమగ్రమనఁజాలుదేము. సమగ్రమగు కార్యము జరుగుటకు అనంతమగు కాలము పట్టును. కాన లభించిన పరికరములతో స్వల్పవ్యవధిలో నీ కవితాకుసుమమాలిక కూర్పఁబడినది. ఈమాలిక యసమగ్రమయ్యుఁ బ్రతిప్రసవము సుగంధభరితము. మకరందబంధురము. పరాగభాసురము.

ఈ రాష్ట్రమునందలి యాంధ్రదేశమున కొకయావరణ రేఖగీసి యందలి యాంధ్రవాఙ్మయవిశేషము లరయుదము. పశ్చిమచాళుక్యులు ఆంధ్రకవితావిలాసములకు దోహదము నొసంగిరి. విక్రమాదిత్యుని కొఱవి శాసనమువలన నన్నయభట్టారకునకుఁ బూర్వముననే పశ్చిమచాళుక్యులు రసవత్తరమగు తెలుఁగురచనముల వచనములలో శిలాశాసనములపయి లిఖంచిరని తెలియును. రాజరాజనరేంద్రుఁడు ఆంధ్రభారతీనిలయము నెలకొల్పి నన్నయభట్టారకునిచే నారాధన విధినిర్వహింపఁ జేయుకాలమున నీరాష్ట్రమున రాజకీయపరిస్థితులుచాల క్లిష్టముగనుండెను. అనంతరమచిరకాలమున నే కాకతీయనరపాలురు ఆంధ్రపతాకమును నిలువఁబెట్టిరి. ఆపతాకచ్ఛాయ క్రిందఁ బలువురుకవులుచేరి కవితాగీతములఁ బాడిరి. కాకతీయ మహాయుగమున బయలువెడలిన గూడూరు నగునూరు కొడిశాల (ఉప్పరపల్లి) శాసనములు ఆంధ్రకవితారచనమునకు నాఁటికాలమునఁగల రాజావలంబనము వెల్లడిచేయుచున్నవి. మల్లికార్జునారాధ్యులు సోమనాథుఁడు భాస్కర రామాయణ కవులు, గోనబుద్ధారెడ్డి, కాచవిభుఁడు విఠలరాజు మారన మున్నగు ప్రముఖులు కాకతీయ యుగమునాఁటి ఆంధ్రకవులు. విద్యానాథుఁడు కపర్ది అభినవమయూరసూరి మల్లికార్జునుఁడు జాయసేనాని అగస్త్యేశ్వరుఁడు, త్రిపురాంతకుఁడు ఆనాఁటి సంస్కృతకవిసత్తములు. కాకతీయ

సామ్రాజ్యాంతముతో నాంధ్రసంస్కృత వాఙ్మయాభివృద్ధి కెంతయో ఆటం
కము సంభవించెను. ఆవల రాచకొండ, దేవరకొండ, ఓరుగల్లు, భువనగిరి
దుర్గముల నాధారముచేసికొని చెదరిన యాంధ్రధీరుల సమకూర్చి అనపోత
నాయకుఁడు రాజ్యము స్థిరముగావించినపిదప సర్వజ్ఞ సింగమభూవల్లభుఁడు,
సంస్కృతాంధ్ర భాషాభివృద్ధికి మంచిదోహదము నొసంగెను. తాను స్వయ
ముగఁ గొన్నిగ్రంథములు రచించెను. ఆనాటికవులలో బమ్మెర పోతరాజు
బొమ్మకంటి హరిహరుఁడు, విశ్వేశ్వరుఁడు, గౌరనమహాకవి, మనకుస్మర
ణీయులు. శ్రీనాథ మహాకవి సర్వజ్ఞ సందర్శనార్థ మరుగుదెంచి వాఙ్మయాభి
రుచి జనసామాన్యమునకుఁ గలిగించి వెనుకకు మఱలెను. కాలవిప్లవముచే ది
టవుచెడిన ఈరాజ్యము క్రమముగఁ దేవరకొండ కొల్లాపురముచేరి పూర్వ
భోగభాగ్యములఁ గోల్పోయినను వాఙ్మయసేవ మఱవలేదు. ఈ రాష్ట్రము
నందలి యాంధ్రసంస్థానములలో వాఙ్మయచరిత్రమున సువర్ణాక్షరములతో
వ్రాయఁదగినవి గద్వాల, వనపర్తి, ప్రాగుటూరు, సురపురము, ఆత్మకూరు
దోమకొండ, జటప్రోలు సంస్థానచరిత్రములు. ఈసంస్థానాధీశ్వరులలోఁ జేరె
న్నికఁగన్న కవులుగలరు. వారిపోషణమున విరాజిల్లినవాఙ్మయ మెంతయేని
కలదు. దొంతి, నారాయణపురము. పాపన్నపేట, గోపాలపేటసంస్థానములు
కవులనాదరించి కవితాకళను బెంపొందించెగాని యాసంస్థానములలోని
రాజకవులపేరులు నాటికవులగ్రంథములు ఆంధ్రులదురదృష్టవశమున నేటి
దనుక మిగులకపోవుట సంతాపకరము.

పదునేనవ శతాబ్దారంభముననుండిన జగద్విఖ్యాత వ్యాఖ్యాతయగు
కోలాచలమల్లినాథసూరి మెదకుమండలములోని కొలిచలమనివాసి. నేటి
కచటనీయనవంశజులొద్దవారిగ్రంథసముదాయము విరివిగఁగలదు. మల్లినాథు
నకుఁ బూర్వులగు కపర్దియుఁ బ్రథమమల్లినాథుఁడును లోకఖ్యాతిగాంచిన
మహామహులు.అంతియగాదు. విఖ్యాతగ్రంథకర్తలును.మల్లినాథుని కావలి
వాఁడగు నారాయణపండితుఁడు చంపూరామాయణ వ్యాఖ్యానములోఁ
దమపూర్వులవృత్తాంతముఁజెప్పుటచే మల్లినాథుని నీరాష్ట్రీయుఁడని నిశ్చ
యింప వీలుచిక్కినది. భవిష్యత్పరిశోధనమున నిటులెందఱినో గుర్తింప
వచ్చును. అప్పకవి నివాసస్థలవిషయమున ఉత్తమవ్యాసమువ్రాసి యందు
కవినివాసస్థలము మహబూబునగరుజిల్లాయని బూ. రామకృష్ణారావుగారు
యుక్తియుక్తములగు సాధనములతో సమర్థించిరి. ఇట్లింకఁబలువురుకవుల

చరిత్రమును సమన్వయింపవలసిన యవసరము విశేషించికలదు. మంథెన, ధర్మపురి, కాళేశ్వరము, లేములవాడ, చెన్నూరు మున్నగు గోదావరీప్రాంతగ్రామములు ఒకకాలమున విద్యాపీఠములు. ఇచటి వాఙ్మయ విశేషములు స్థానికుల నిరుత్సాహవశమున మఱుగుపడియున్నవి. లోకవిఖ్యాత విద్వాంసులలో ఏలేశ్వరోపాధ్యాయులొకరు. ఈయననివాసము నల్లగొండమండలములో కృష్ణాతీరమునందున్న ఏలేశ్వరము. ఈ గ్రామమిపుడు శిథిలమైనను నాటి ప్రాచీనచిహ్నములు మాత్రము మిగిలియున్నవి. విస్మృతవాఙ్మయమున నీ యేలేశ్వరోపాధ్యాయుల గ్రంథసముదాయ మెంతగలదోగదా! "సకల నీతిసమ్మతము" ఒక సంగ్రథితగ్రంథము. అందు బదునేనవశతాబ్దమువఱకు బ్రసిద్ధములగు గ్రంథములు పెక్కులుదాహరింపఁబడినవి. అవి చాలవఱకీరాష్ట్రములోని గ్రంథరాజములే. దురదృష్టవశమునసందు బేర్కొనఁబడిన గ్రంథములు పరిశోధకుల కలభ్యములుగ నున్నవి. ఈ సకలనీతిసమ్మతమునకు సంబంధించిన రామగిరి దుర్గము సబ్బినాటిసీమకు రాజధానియై తెలుఁగురాజులకు నెలవై ప్రసిద్ధకవులకుఁ గ్రీడానిలయమై పదునేడవశతాబ్దమున నొకవెలుగువెల్గి యాఱిపోయినది. ఐనను నాఁడు మడికి సింగన వెలిగించిన కావ్యరత్నదీపము నేటికిని జ్యోతిర్మండలమువలె వెలుగొందుచున్నది. దేశము సందిగ్ధావస్థలోనున్నతఱి అసమాన సామర్థ్యముతో రాజ్యము నెలకొల్పిన గోలకొండ దుర్గపాలకులగు మహమ్మదీయ నరపాలురును వారియనుచరులుగూడ తపతీసంవరణము, యయాతిచరిత్రము మున్నగు తెనుఁగుకబ్బముల నంకితమొంది వాఙ్మయసేవ రాజధర్మమనిసాటిమనకు జిరస్మరణీయులైరి. రాజపోషణములేని మధ్యకాలముననుగూడ సింగరాచార్యులు పండరినాథకవి నారాయణకవి మున్నగువారలు నిరుత్సాహపడక కావ్యరత్నములఁ భగవానున కర్పించి కవితాశాఖకు బెంపుగూర్చిరి. సంస్కృతాంధ్ర వాఙ్మయములకు శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టణ వంశజులు ఎన్నియోతరములనుండి గావించినసేవ అసాధారణము, అనన్యసాధ్యము.

ప్రాచీనకవులనామములు ఇందు అకారాదిగ సమకూర్పఁబడినవి. శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయ రజతోత్సవ సంచికయందు ౧౧౪ మంది కవులవివరములు పేర్కొనఁబడినవి. పిదపలభించిన యాధారములవలనను కవివంశజులుపంపిన చరిత్రపత్రములవలనను కవులసంఖ్య ఈసంచికలో ౧౮౩వఱకు పెరిగెను. భవిష్యత్పరిశోధనమున నింకను కొందఱు ఈరాష్ట్రమువారు కాళ

పోవచ్చును. ఇంకఁ బెక్కండ్రు మలభింపవచ్చును. కానీ పట్టిక నింకను నసమగ్ర మనియేమాత్రలంపు ఈకవులన ఖ్యపె గురుకను క్రొత్త విశేషములు గ్రహించుటకును, శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారి కృషియే ప్రధానసాధనము. ఇందులకు వారికిఁ గృతజ్ఞతఁ దెలుపుట మాధర్మము. మామిత్రులొకరు శ్రీ. కృ. నిలయ రజతోత్సవసంచికలో నున్న ౧౨౮ మంది పూర్వకవుల యొక్కయు వారిగ్రంథములయొక్కయుఁ బట్టికఁ జూచి యానందబాష్పములతో నోలలాడినాఁడు. అంతకెక్కువగఁ దేలిన యీకవులపట్టిక నిఁక నెంతయేని సంతోషకరము కాఁగలదని మా విశ్వాసము. సకాలమ ననే వ్యవధియుఁ డగనే ఈప్రాచీన కవులపట్టిక సిద్ధముచేయు పనిని మా సుహృద్వతంసులగు ప్రతాపరెడ్డిగారు మాకు నియోగించిరి. కాని వాఙ్మయసంబంధములగు నితరనిర్బంధముల వలన తొందరలో నీపట్టిక ఈ విధముగ ముగింపఁగలిగితిమి.

ఆ- వె. గోలకొండకవుల కుసుమముల్ సమకూర్చి
దండఁ గుచ్చె మా ప్రతాపరెడ్డి
అందు తావులీను నలరు నహర్పింపఁ
బడును మైత్రి నుకట భాగ్యరేఖ.

సీ. కాకతీయ నృపాల ఖడ్గధారాంచల
తటీకృతంబులౌ తమ్మిపూలు
రెడ్డిభూపతిశౌర్య రేఖాతపోత్తప్త
లలితపత్రంబులౌ కలువపూలు
పద్మనాయక వీర బాహార్గళోన్మక్త
గంధబంధురములు కలువపూలు
యవనసోదరకళా ప్రవిలంబి పికిల
పల్లవావృతములు మల్లెపూలు

గీ. కలవు గోల్కొండ రాజ్య సత్కవివరేంద్ర
పద్యసంచికలో వీనిఁ బ్రస్తుతించి
భారతీకంఠమునఁ గూర్చు భాగ్యరేఖ
అబ్బవడె ప్రతాపరెడ్డి కత్యున్నతముగ.

ఇట్లు భవదీయులు

హనుమకొండ
భావసం॥ మార్గశి॥ శు॥ ౫

శేషాద్రి రమణ కవులు
పరిశోధక మండలి

పూర్వ కవి పరిచయము

సంకేతములు

ని. నివాసము

కా. కాలము

ర. రచనలు

సంకేతములు

వి. వివరములు

ము. ముద్రితములు

అ. అముద్రితములు

---

౧. అగస్త్యుడు

ని. ఒరంగల్లు. కా. ౧౩౦౦ క్రీ.శ ప్రాంతము

ర. నలకీర్తికౌముది. (సం) బాలభారతము [సం]

వి. మొదటి గ్రంథము ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికలో ముద్రితము. ఈకవియే విద్యానాథుడని యొకవిమర్శకులనిరి. అగస్త్యుడు రెండవప్రతాపరుద్రునికాలము నందుండెను. ఇతని యాంధ్రగ్రంథములు కానరావు. ౭౪ కావ్యములు వ్రాసెనని గంగాదేవియొక్క మధురావిజయములో నుదహరింపబడినది.

౨. అణ్ణయాచార్యులు తిరుమల బుక్కపట్టణం

ని సురపురము. కా ౨౫౦ సం॥ క్రిందట

ర, దేశిక యశోభూషణము అ. ఆచార్యవింశతి ము. సిద్ధాంతరత్నావళి అ.సిద్ధాంత వైజయంతము.

వి ఈ అణ్ణయాచార్యులవారుతత్త్వమార్తాండ కర్తలగు శ్రీనివాసాచార్యులవారి పితామహులు. గ్రంథరచనము భగస్వాములగ వీరిసోదరులగు వేంకట దీక్షితుల వారుండిరి. వీరిసంపూర్ణచరిత్ర ముందు ప్రకటింపబడును)

3. అణ్ణయ్యదీక్షితులవారుతిరుమల బుక్కపట్టణం

ని. సురపుర సంస్థానము

కా. జననము శా.శ ౧౫౨౬

ర. గీతార్థసంగ్రహమువ్యాఖ్య విరోధి నామ ధిని ప్రమాధిని రసోదారభాణము ఇవి అముద్రితములు.

వి. వీరనేకయజ్ఞములొనరించిరితత్త్వమార్తాండాది గ్రంథకర్తలగు శ్రీనివాసాచార్యుల వారు వీరితమ్ములు. అచలాత్మజాపరిణయ గ్రంథకర్త వీరికుమారులు. కాలము క్రీ.శ ౧౬౦౦ కావచ్చును.

౪. అనంతామాత్యుడు

ని. రాయచూరుజిల్లా

కా క్రీ. శ. ౧౪౦౦ ప్రాంతము

ర భోజరాజీయము, రసాభరణము, అనంతుని ఛందస్సు.

వి. ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వమునబిట్లుకవివాసము గలదు. కృష్ణానది యమలప్రభానది గలియుచోటు ఆకవి యునికి. ఈకలయిక నైజాముదేశపు పశ్చిమ సరిహద్దువద్ద ఇదియిపుడు కన్నడదేశము. కృష్ణభీమ నిజాము రాయచూరునకు ౧౬ మైళ్లలో గలియును. ఇది తెలుగుదేశము. కవి యుచటివాడు.

౫. అనంతరామకవి పరశురామ పంతుల.

ని. ఒరంగల్లు. క్రీ. శ. ౧౭౩౦ ప్రాంతము

ర. హనుమద్విజయము అసంపూర్ణము అ.

వి. పరశురామపంతుల రామమూర్తి కవికిమన

కుమారుడు. ఈయన శంకరకొన్ని గ్రంథములు రచించెగాని అలభ్యములు.

౬. అప్పలాచార్యులు, కామసముద్రము.

ని. గద్వాలసంస్థానము
కా. ౧౫౦ సంవత్సరములక్రిందట
ర. అంధ్రాష్టపది లేక కృష్ణలీలా తరంగిణి ము. యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణము. కిష్కింధాకాండము అశ్వాసములు 3.
వి. కవి అష్టభాషాకవి కృష్ణాచార్యకుమారుడు. ఈకవి విద్వత్కవి కుంజర బిరుదు గడించెను. ఆంధ్రాష్టపది ఏకతర గ్రంథము ముద్రితప్రతి గద్వాలసంస్థానమున లభించును.

౭. అప్పలాచార్యులు, నలంతిఘుూ

ని. శుభవీడు హుజూరునగరము
కా. ౧౦౦ సం. క్రిందట
ర. ధరాసాగరేశ చరిత్రము ఆ.
వి. ఈగ్రంధము ఏనూర్లగోత్రుడగు పరాంకుశ నృపతికి అంకితము జేయబడినది. కవి వెంకటాచార్యుల కుమారుడు.

౮. అప్పలాచార్యులు బొమ్మకంటి

ని. రాచకొండ కా. క్రీ.శ. ౧౪౦౦ ప్రాంతము
ర. వామలింగాను శాసనమునకు వ్యాఖ్యానము.
వి. సర్వజ్ఞసింగభూపాలునకీయన ఆస్థానకవి ఇతరవివరములు తెలియవు.

౯. అయ్యలార్యుడు

ని. ఓరుగల్లు ప్రాంతము
కా. క్రీ. శ. ౧౩౦౦ ప్రాంతము
ర. భాస్కర రామాయణము. యుద్ధకాండ శేషము.
వి. ఈయనవివరములు తెలియవు

౧౦. అప్పకవి కాకునూరి.

ని. అయవిష్ణ (కాకునూరిపురి) తా. నాగర కర్నూలు. మహబూబునగరుజిల్లా
కా. క్రీ. శ. ౧౫౫౦—౧౬౨౦
ర. అప్పకవీయము. సాధ్వీధర్మము ద్విపద శ్రీశైలేశ్వరశతకము కాలభాలార్ణవము (జ్యోతిశ్శాస్త్రము)
వి. ఈకవి నిజామురాష్ట్రములోని తేమావిశ్శివాసియని బూర్గులరామకృష్ణారావుగారు సుపరిశోధితమగు వ్యాసము గోలకొండ పత్రికయందు వ్రాసిరి. అది చూడదగినది. అప్పకవీయము దక్క ఇతరగ్రంధములు అలభ్యములు. (ఇతరవివరములు మున్ముందు ప్రకటింతుము)

౧౧. అయ్యమాచార్యులు

ని. వనపర్తి ప్రాంతము
కా. ౧౦౦ సం॥ లక్రిందట
ర. చెన్నకేశవ నివాసము. ఆ. రామేశ్వర విజయము.
వి. మొదటిపుస్తకము పెద్దమందడి వెంకటకృష్ణకవిగారియొద్ద గలదు. రెండవది వనపర్తి ప్రభుగ్రంధాలయమున నుండవచ్చును.

౧౨. ఉదయాదిత్యుడు

ని. వర్ధమానపురము
కా. క్రీ శ. ౧౧౫౦ ప్రాంతము
ర. ఉదయాదిత్యాలంకారము
వి. ఈగ్రంథమింకను లభింపలేదు. లక్షణగ్రంధములలో నీగ్రంధనామము వినబడుచున్నది. ఒకరాంధ్రగ్రంథమనియు నింకొకరు కర్నాటకగ్రంధమనియు జెప్పిరి. ఎవరెట్లు చెప్పినను కవిమాత్రమాంధ్రుడు వర్ధమానపురాధ్యప్రభువగు. ఈయనకుమారుడు భీమరాజు-గోకర్ణుడు. ఈయనశాసనము మాముళ్ళపల్లిశాసనమునగలదు. ఉదయాదిత్యుడు భీమరాజుగోకర్ణుని సోదరుడనుట అప్రమాణము.

౧౩. ఎల్లారెడ్డి కామినేని

ని. బిక్కనవోలు. మెదకుజిల్లా
కా. క్రీ. శ. ౧౫౫౦-౧౬౫౦

ర. వాసిష్ఠము. లైంగ్యము;

వి. ఈకవి మల్లారెడ్డి కవికి సోదరుడు. దోమ కొండ సంస్థానాధిపతి. కవిచేసిన గ్రంథ నామము తెలియుచున్నదిగాని గ్రంథ ములు లభింపలేదు.

౧౪. ఎల్లన, చింతలపల్లి

ని. గంగాపురము, మహబూబునగరము జి

కా. ౨౦౦ సం|| క్రిందట

ర. శిరోభూషణము

వి. ఇక్కవి చింతపల్లి వీరరాఘవకవికి బూర్వుఁడు, కవిగ్రంథము దొరకలేదు. మధు రవాణీవిలాసమునుండి కొన్ని శ్లోకములు ఉద్ధృతములు.

౧౫. ఏకామ్రనాథుఁడు

ని. ఓరుగల్లు ప్రాంతము

కా. క్రీ శ. ౧౬౦౦ ప్రాంతము

ర. ప్రతాపచరిత్రము. (వచనము) ద్వాత్రింశత్సాలభంజికల కథలు

వి. ఓరుగంటిరాజులచరిత్రము ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు పత్రికలలో ముద్రింపబడెను, ఓరుగల్లు శైవప్రచారిణి ముద్రణాలయమునగూడ ముద్రింపబడెను

౧౬. కపర్ది

ని. కొలిచలము మెదకుజి.

కా. క్రీ. శ ౧౫౦౦ లు.

ర. ఆపస్తంభగృహ్య పరిశిష్టభాష్యము. ఆపస్తంభగృహసూత్రభాష్యము, ఆపస్తంభ శ్రౌతసూత్రభాష్యము భారద్వాజ గృహ్యసూత్రభాష్యము. మొదలగు గ్రంథములు. ౮,

వి. మల్లినాథసూరియను మహా వ్యాఖ్యాతకీతని పూర్వుఁడని నారాయణపండితుడు చెప్పెను, చూ. రామాయణ చంపూ వ్యాఖ్య.

౧౭. కవిభల్లటుఁడు

ని. రాయచూరు

కా. క్రీ. శ. ౧౨౫౦

ర గణమంజరి. విక్రమార్క చరిత్రము.

వి. ఈకవి గోనబుద్ధభూవల్లభునిచే సత్కారము లొందినట్లుగ జెప్పుకొనుటచే బుద్ధ భూపతితో బాటు రాయచూరు మండల వాసి.

౧౮. కాచవిభుఁడు, విఠ్ఠలరాజు

ని. రాయచూరు ప్రాంతము

కా. క్రీ. ౧౩౨౦ ప్రాంతము

ర (ఉత్తర) రామాయణము ద్విపద. ము.

వి. పిఠాపురముచెంత చిత్రాడలో శ్రీరామ విలాస ప్రెస్సులో ముద్రితము. ఆచటనే ప్రతిలభించును. కవులిరువురు సోదరులు మహబూబునగరు జి బూదపూరులో ఈ యిరువురిని దె. ప్రశాసనములగలవు. ఇందు ఉత్తరరామాయణకథ గలదు.

౧౯. కుమార రుద్రదేవుఁడు

ని. ఓరుగల్లు ప్రాంతము

కా. క్రీ శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము

ర, భాస్కర రామాయణము అయోధ్యా కాండము.

వి. ఈయన ప్రత్యేక గ్రంథములు కానరావు

౨౦. కుమారస్వామి, సోమయాజి

ని. కొలిచలము

కా. క్రీ. శ. ౧౪౫౦ ప్రాంతము

ర. రత్నాపణము అను ప్రతాపరుద్రీయ వ్యాఖ్యానము.

వి ఈకవి మహోపాధ్యాయ మల్లినాథుని కుమారుఁడు, పెద్దిభట్టునకుఁ దమ్ముఁడు.

౨౧. కృష్ణారావు తడకమళ్ల

ని హుజూరునగరు తాలూకా

కా. క్రి శ ౧౮౫౦

ర. కంబుకంధర చరిత్రము. రామావతార కాలనిర్ణయము. చిత్రకథా వివరణము, కామరూపకథ, లీలావతి గణితము.

ర మొదట నితడు హుజూరునగరు ప్రాంతమునుండిపరువలికి చేరి ఆంధ్రవసతు

లుగ డించెను. బహు భాషావిదుఁడు గోల కొండవ్యాపారి.

౨౨. కృష్ణమాచార్యులు, కర్పూరము
ని. చెరపల్లి
కా. క్రీ. శ. ౧౬౫౦ ప్రాంతము
ర. భగవద్గీత ద్విపద
వి. చర్లపల్లి కేశవాంకితము. ఈ గ్రామమునల్ల గొండ మండలములోనిది గ్రంథము నిజాము కాలేజిలో నుండఁగఁజూచి నోట్సు వ్రాసికొనబడెను.

౨౩. కృష్ణమాచార్యులు, యణయవల్లి వైయ్యాకరణగజ కంఠీరవ
ని. మంచాలకట్ట జటప్రోలుచెంత
కా. జననము శా. శ. ౧౩౨౦ మరణము శా. శ. ౧౩౮౦.
ర. అష్టప్రాస రామ శతకము సంస్కృతము
శ్రీకృష్ణచంపు ,,
నిరోష్ఠ్యకృష్ణ శతకము ,,
రసజ్ఞానానందదము ,,
జాతకచంద్రిక వ్యాఖ్య ,,
వి. గద్వాల వనపర్తి సంస్థానములలోఁ బారితోషికములొంది జటప్రోలు సంస్థానమున విద్వాంసులుగనుండిరి. ఘంటాశతగ సంస్కృతరచన మొనర్చుచు ఈయ నకీర్తి గడించెను.

౨౪. కేశవయ్య, సురపురము
ని. ఆత్మకూరుప్రాంతము
కా. ౧౫౦ సం॥
ర. నిరోష్ఠ్య రామాయణము. అ.
వి. ఆత్మకూరు రాజా సోమభూపాలున కంకితము. గ్రంథములోని కొన్ని పద్యములు లభించినవి. ఇతనికవిత ప్రౌఢము.

౨౫. కృష్ణమాచార్యులు
ని. కొల్లాపురము
కా. ౬౦ సం॥ క్రిందటనుండిరి
ర. నృసింహవిలాసము [అ. ప. కా.]
వి. ఈ కవి ఇప్పటి కిదాదాపు ౫౦ సం॥ క్రిందగతించినకొల్లాపురప్రభుత్వపు రాజా జగన్నాథరావు బహద్దరుగారి ఆస్థానకవి. ఈ గ్రంథము వారికే అంకితముగావింపబడినటుల. కం. వీరేశలింగము పంతులువారు మల్ల భూపాలీయపీఠికలో వ్రాసిరి.

౨౬. కృష్ణమ్మ, మక్తల
ని. మక్తల. జి. మహబూబునగరము
ర. ఉదాహరణము
వివరములు చిక్కలేదు.

౨౭. కృష్ణమాచార్యులు, ఎళ్ళవల్లి కవికంఠీరవ
ని. మంచాలకట్ట జటప్రోలుసంస్థానము
కా. ౧౦౦ సం॥ క్రిందట.
ర. నిరోష్ఠ్యరామాయణము [సంస్కృతము]

౨౮. కృష్ణమాచార్యులు, తిరుమల
ని. గద్వాలసంస్థానము
కా. ౧౫౦ సం॥ క్రిందట
ర. ఏకశ్లోక తాత్పర్య రామాయణము సుందరకాండము ఆశ్వాసములు ౩. గద్వాలసంస్థానమున ను.

౨౯. కేసన మల్లనకవులు
ని. బమ్మెర
కా. క్రీ. శ. ౧౬౫౦
ర. దాక్షాయణీ పరిణయము. అ.
విష్ణు భజనానందము. అ.
వి. మొదటిగ్రంథము పరకాల తాలూకా గురిజాల పాలకుఁడగు పులిజాల సోమమంత్రికంకితము. రెండవగ్రంథము పరిశోధింపఁబడవలసియున్నది. పైకవులిరువురు సోదరులు.

౩౦. గంగాధరయ్య, చిత్తాపు
ని. చర్లపల్లి. జి. నల్లగొండ
కా. క్రి. శ. ౧౮౩౩ ప్రాంతము
ర. శాలిపాక మాహాత్మ్యము [ద్విపద]
శృంగార బల్లాణచరిత్రము, శృంగార నీతి యాళచరిత్రము, సుకస్తవం [వచనము]

వి. కవివంశజులకీ కవికాలమునుండి సరసకవి బిరుదుకలదు. పూర్వమీ కుటుంబమువారు వెనవెల్లి నివాసులు. రెండవగ్రంథము విజయనగరము శృంగార గ్రంథమాలలో. ము.

౩౧. గంగాధరకవి, అద్దంకి

ని. గోలకొండ

కా. క్రీ. శ. ౧౫౧౭—౧౫౪౩

ర. తపతీ సంవరణోపాఖ్యానము

వి. గోలకొండనవాబగు మల్కిభరాము అనఁబడు మలిక్ ఇబ్రహీమున కంకితము గావింపఁబడినది. మహమ్మదీయు లంకితముగొన్న ఆంధ్రగ్రంథములలో నిది మొదటిది.

౩౨. గణనాథకవి

ని. గోలకొండ

కా. క్రీ. శ. ౧౫౫౦ ప్రాంతము

వి. ఈయన నృసింహపండితుని కుమారుఁడు కుతుబుషాయొద్ద ఆస్థానకవిగా నుండెను. మల్లారెడ్డికవికి సమకాలికుఁడు. సహాయుఁడు.

౩౩. గట్టయ్య, కనకబండి

ని. నేలకొండపల్లి

కా. ౧౫౦ క్రిందట

ర. హరిశ్చంద్రకథ ద్విపద, పోలురాజుకథ, కాటమరాజు కథ.

వి. కవి యాదవుఁడు.

౩౪. గోపాలమంత్రి, చింతలపల్లి

ని. గంగాపురము

కా. ౩౫౦ సం॥ క్రిందట

ర. ఆర్యాశతకము

వి. మధురవాణీవిలాసము రచించినవీరరాఘవ కవికీతఁడుపినతండ్రి. గద్వాల. జటప్రోలుసంస్థానములోఁ జేరొండెను.

౩౫. గోపమంత్రి

ని. గార్ల

కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము.

ర. సింధుమతీవిలాసము ప.కా. అ.

వి. కవి భారద్వాజగోత్రుఁడు సింధుమతియు నువేశ్యకుజయుఁడనుయువకునకుగలసంబంధము దెలుపు శృంగారకావ్యము. ఇందు సంస్కృతాంధ్రకవితగలదు.

౩౬. గోపాలకృష్ణకవి, కుందావఝ్ఝుల

ని. ములకనూరు [కరీంనగర్]

కా. ౧౨౦ సం. క్రిందట

ర. బ్రహ్మవైవర్తమునందలి శ్రీకృష్ణజన్మఖండము (అముద్రితము)

వి. హైద్రాబాదు లక్ష్మణరాయ పరిశోధక మండలియందును హనుమకొండ పరిశోధకమండలియందును మడికొండలో మోదుకూరి రామారావు గారికడను ప్రతులు గలవు.

౩౭. గౌరనమంత్రి

ని. రాచకొండ

కా. క్రీ. శ ౧౪౦౦ ప్రాంతము.

ర. లక్షణదీపిక [సంస్కృతము] హరిశ్చంద్రచరిత్రము ద్విపద నవనాధచరిత్రము ద్విపద

వి. ఈ కవి పితృవ్యుఁడగు వెంకటప్పయ్యమంత్రి దేవరకొండదుర్గపాలకుఁడగు మాధవరాయ ప్రభు నియమాత్యుఁడు ఈ వెంకటప్పయ్యమంత్రి ప్రశంస శాసనము లందుగలదు.

౩౮. గోపాలరావు, రాజాబహద్దర్

ని. వనపర్తి ప్రభువు.

కా. క్రీ. శ ౧౬౫౦ ప్రాంతము

ర. రామచంద్రోదయము సంస్కృత శ్లేషకావ్యము. శృంగారమంజరిభాణము

వి. అనర్ఘరాఘవము పద్యకావ్యముఁ వ్రాసిన బిజ్జాల తిమ్మనృపుఁ డీతని మేనల్లుఁడు. ఈకవి వనపర్తిలోని సూగూరునందు రాజ్యముచేసెను. షట్ దర్శనీవల్లభుఁడు. అష్టభాషాకవి. గ్రంథములు వనపర్తి సంస్థానమున ముద్రితములు.

పూర్వకవి పరిచయము.

౩౯. గోకర్ణుఁడు

ని. వర్ధమానపురము
కా. క్రీ.శ ౧౧౪౦ ప్రాంతము.
ర. గోకర్ణచ్ఛందస్సు
వి. ఈగ్రంథకర్త జైనుఁడనికొందఱనిరి. ఛీమన రచితమనబడు కవిజనాశ్రయమే ఈయనగ్రంథమని కొందఱు విమర్శకు లనిరి. గోకర్ణచ్ఛందస్సునామము అప్పకవి పేర్కొనెను. ఇది కవిజనాశ్రయము కాదనిమాతలంపు.

౪౦. చంద్రమరాజు

ని. భట్టుపల్లి
కా. ౪౦-౫౦ సం॥ క్రిందట
ర. మనీషావలోకనదర్పణము
వి. కవికుమారులగు రామరాజు గారియొద్ద (భట్టుపల్లి తాడికొండతాలూకా మహబూబునగరుజిల్లాలో) గలదు.

౪౧. చంద్రశేఖర కవి, వెన్నెకంటె

ని. ఒరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౪౦౦ ప్రాంతము
ర. హరిశ్చంద్రచరిత్రము ద్విపద
వి. గ్రంథము రెండు భాగములుగ నున్నది. హనుమకొండలో నొక వర్తకునియొద్ద తాటాకుపుస్తకముగలదు. ఈకవి మామయగు రామకవి ఒరంగంటివానిగాన కవియు నచటివాఁడె కానోపు:

౪౨. చినమాధవరావు, సురభి

ని. జటప్రోలు
కా. ౧౫౦ సం॥ క్రిందట
ర. శూద్రస్మృతి. సంస్కృతము
వి. కం. వీరేశలింగము పంతులువారు మల్లభూపాలీయము పీఠికలో వ్రాసిన అంశమునుండి గ్రహింపఁబడినది సురభివారి వంశచరిత్రమున ఈగ్రంథము పైరాజారచింపజేసినట్లు కలదు.

౪౩. చెన్నకృష్ణమాచార్యులు, మరింగంటి

ని. కనగల్లు
కా. ౨౦సం॥ క్రిందట
ర. యాదగిరిన్సృసింహ శతకము.
వి. ఇంకఁగొన్నిశతకము లీయన రచించెను. ఈయనగ్రంథములు వివరములు మరింగంటిరంగాచార్యులు కనగల్లు, నల్లగొండజిల్లాఆనువారికడఁ గలవు.

౪౪. చెన్నకృష్ణకవి

ని. వనపర్తి సంస్థానము
కా. ౨౦౦సం॥ క్రిందట
ర. యాదవభారతీయము(ద్వర్థి) ముద్రితము
వి. వనపర్తిసంస్థానమున ముద్రితము జనుంపల్లివల్లభరాయనికంకితము. కవినందవరీకి.

౪౫. ఛాయాపతి, చింతలపల్లి

ని. గంగాపురము మహిబూబునగరు
కా. ౧౦౦సం॥ క్రిందట
ర. రాఘవాభ్యుదయముఆ. ౫ఆశ్వాసములు
వి. ఈకవితాతయగు వీరరాఘవకవి మధురవాణీ విలాసమును రచియించెను. ఈకుటుంబములోఁ బలువురు విద్వత్కవులు గలరు.

౪౬. జగన్నాథరావు, పానుగోటి

ని. పానుగోడు దేవరకొండతా॥
కా. ౨౫౦సం. క్రిందట
ర. కుముదవల్లీవిలాసము (ప. కా)
వి. ఇనుగుర్తిలో ముద్రితము. వ్రాత ప్రతివడ్డెపల్లిలో బెల్లంకొండ నరసింహాచార్యులవారికడగలదు. కవికి ౧౧వ పురుషుడు ముద్రించెను.

౪౭. జాయ సేనాపతి

ని. ఒరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౨౫౦ ప్రాంతము
ర. నృత్తరత్నావళి

వి. ఆంధ్రనృత్యవిశేషము లీయన సంస్కృతమున గ్రంథరూపమునరచించెను. ఈయన కాకతిగణపతి దేవునికి రాజప్రతినిధి. ఈలనిశాసనములు గలవు.

౪౮. తమ్మయ్య, సారంగు
ని. గోలకొండ
కా. క్రీ. శ ౧౫౫౦ ప్రాంతము
ర. విప్రనారాయణచరిత్రము ముద్రితము.
వి. గోలకొండలో కుతుబుషాహి కాలమున సలకరణీకము చేయుచుండెను. గోలకొండ వ్యాపారి. వైష్ణవమతస్థుడు.

౪౯. తిమ్మభూపాలుడు, బిజ్జుల
ని. ప్రాగుటూరు సంస్థానము
కా. ౨౦౦ సం. క్రిందట
ర. అనర్ఘరాఘవము ముద్రిత ప్రబంధము
వి. వనపర్తి సంస్థానాధిపతులగు అష్టభాషా గోపాలరావుగారి కీకవి మేనయల్లుడు. కర్నూలు మునిసిపల్ స్కూలు పండితులు అనుముల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారికడలభించును కవివంశజులు పల్లెపాటిజాగీరుదారులుగ నిపుడున్నారు.

౫౦ తిరువేంగళేశము, పరాంకుశము
ని. డబీరుపురము. హైదరాబాదు
కా. ౫౦ సం|| క్రిందట
ర. రాశిగణితచూడామణి (పద్యకావ్యము ముద్రితము)

౫౧. తిరుమలభట్టారకుడు
ని. లేమావిళ్ళ [నవచూతపురము]
కా. క్రీ. ౧౪౫౦-౧౫౦౦
ర. కాలామృతము.
వి. అప్పకవీయము ౪ ఆ ౧౧౭ ప. నందు శ్రీనుద్వేంకటనాయకం అనుశ్లోకము దాహరించి ఇక్కవి మదీయాన్వయభవుం డని అప్పకవి పేర్కొనెను.

౫౨. తిరుమలరాయకవి, భైరంపల్లి
ని: గద్వాల
కా. ౪౦ సం. క్రిందట
వి. ఈయన సంస్కృతాంధ్రములలో ఆశుకవియై సమయోచితచాటువులు పెక్కు రచించెను. ఒకప్పుడీయన సిరస్తాదారు పదవికొందమిత్రులుకొనియాడిరట. ఆపుడాయన ,మాపడుశిరస్తదారుడు,అని యొకమాలికలో శిరస్తాదారులకన్వయించునటు పద్యము సెప్పెనట.

౫౩. తెలగనార్యుడు, పొన్నికంటి
ని. గోలకొండ
కా. క్రీ. శ ౧౫౭౫—౧౬౦౦
ర. యయాతిచరిత్రము. ముద్రితము
వి. మదరాసు వావిళ్ళవారు గ్రంథప్రకాశకులు. తెనుగుభాషలో తొలుత బయలుదేరిన శుద్ధాంధ్రకావ్యమిది. మహమ్మదీయ ప్రభువగు అమీనుఖానుఅను కుతుబుషా కడ రాజకీయోద్యోగి కృతినొందెను. ఇదే అచ్చతెలుగున మొదటికృతి.

౫౪. త్రిపురాంతకకవి, రావిపాటి
ని. వరంగల్లు
కా. క్రీ. శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము
ర. త్రిపురాంతకోదాహరణము
[వినపత్త్రిలో ముద్రితము]
ప్రేమాభిరామము
చంద్రతారావళి
అంబికాశతకము
మదనవిజయము
వి. వరంగల్లుస్థితిగతుల ప్రేమాభిరామమున వర్ణించుటచేతను ఓరుగంటివాసియని మాతలపు.

౫౫. దీక్షాచార్యులు, పురాణము
ని. పుల్లగుమ్మి. గద్వాల
కా. ౪౦ సం. క్రిందట
ర. రామచంపు, ఛందోముకురము } సంస్కృతము.
రామనృపకరణపూరము, కేశవసుప్రభాతము, కావ్యోత్కర్ష } అముద్రితము

వి. గద్వాలసంస్థాన విద్వాంసులగు పుల్లగుమ్మి వేంకటాచార్యులవారికివి మేనమామ. గద్వాలప్రభువు రామభూపాలునకు విద్యాగురువు. సాహిత్యవిద్వన్మణి బిరుదాంకుడు. జననము శా.శ ౧౭౪౪ మరణము శా.శ ౧౮౫౧

౫౬. ధర్మకవి, చరికొండ

కా. క్రీ శ ౧౫౫౦—౧౬౦౦

ని: ధర్మపురి నివాసి

శ: చిత్రభారతము [ముద్రితము]

వి. వరంగల్లు పరిపాలించిన చితాపుఖాను ప్రభువునకు మంత్రియగు ఎనుములపల్లి పెద్దనమంత్రికి చిత్రభారతము అంకితము.

౫౭. నరసింగరావు, పుల్లంరాజు

ని. ఖూసుగుల మహబూబునగరు జిల్లా

కా. ౪౦సం. క్రిందట

ర. వ్యాసపరిశతకము అ. రామానుజ సుప్రభాతము అ.

వి. హైద్రాబాదు బూర్గుల రామకృష్ణరావుగారికితాత. వారివద్ద లభించును.

౫౮. నరసింగరావు, మురభి

ని. కొల్లాపురము చెంత మంచాలకట్ట

కా. ౧౦౦సం॥ క్రిందట

ర. వత్సరఫలనము (సం)

వి. ఈగ్రంధమాతవిరచించినటుల కం. వీరేశలింగము పంతులువారు మల్లభూపాలీయము పీఠికలో వ్రాసిరి.

౫౯. నరసింహాచార్యులు, అంబాళం

ని. ఆనగొంది

కా. ౪౦సం॥ క్రిందట

ర. విశ్వగుణాదర్శ వ్యాఖ్యాత

వి. ఆనెగొంది సంస్థానములోగల వంశజులయొద్ద సగ్రంధముగలదు.

౬౦. నరసింహకవి, చరిగొండ

వి. చరిగొండ జి. మహబూబునగరు

కా. క్రీ.శ ౧౬౦౦

ర. శశిబిందుచరిత్రము అ.

వి. ఇది యప్పకవీయమునం దుదాహృతము. గ్రంధము తాటికాయలఅప్పగ్రామమున సౌకర్త కవిచెంత గలదు.

౬౧. నరహరి (లేక) సరస్వతీతీర్థముని

ని. భువనగిరి

కా. క్రీ.శ ౧౧౪౭

ర. కావ్యప్రకాశికపై బాల చిత్తానురంజని వ్యాఖ్య, స్మృతిదర్పణము, తర్కరత్నము

వి. తననివాసము ఇక్కడని త్రిభువనగిరి యని చెప్పుకొనెను. భువనగిరికి ప్రాచీననామము త్రిభువనగిరియని శాసనము అలోగ గలదు.

౬౨. నరసింహరాయకవి, వనము

ని. గుర్వాలగూడెము (కంభము మెట్టు తా॥)

కా. ౫౦సం॥ క్రిందట

ర. ధర్మాంగదచరిత్రము ప్రబంధము నీలకంఠదండకము (అలభ్యము)

వి. గ్రంధము కవిమనుమలగు వనంకరసింహారావు గారి యొద్ద గుర్వాలగూడెములో గలదు.

౬౩. నారాయణాచార్యులు, చెల్లూరి

ని. గద్వాల

కా. ౩౦ సంవత్సరముల క్రిందట

ర. ప్రతాపరుద్రీయ సారము. అ.

వి. గద్వాల సంస్థానమునందీయన పరీక్షాధికారిగనుండెను.

౬౪. నారాయణకవి, నెల్లుట్ల

ని. బమ్మెర

కా. క్రీ.శ ౧౬౦౦ ప్రాంతము

ర. వ్రజాభ్యుదయము

వి. గ్రంధకర్త బమ్మెర పోతనవంశములోనివాడు. బమ్మెరలో నెల్లుట్లవారికడ జీర్ణప్రతికలదు. మొదటిరెండాశ్వాసములు వరకు ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు కార్యాలయములో గలదు.

౬౧. నాగనాథ కవి
ని. ఒరంగల్లు ప్రాంతము
కా. క్రీ.శ ౧౩౫౦ ప్రాంతము
ర. మదనవిలాసభాణము (ఖం) విష్ణుపురాణము. తెలుగు
వి. అతని గ్రంథములయందు రెండు గ్రంథములుదాహరింపబడినవిగాని యింతవఱకు లభింపలేదు. ఈకవియే ఆయినవోలులోని అనపోతనాయకుని శాసనకవి. ఈయన పశుపతిపండిత పుత్రుడు.

౬౬. నాగేంద్రకవి
ని. భువనగిరి ప్రాంతము
కా. క్రీ.శ ౧౮౦౦ ప్రాంతము
ర. రమాధీశ్వరశతకము
వి. శతకము మిగుల ప్రాచీనము ప్రౌఢము. కవి ఆయినవోలు శాసనమున బేర్కొనబడిన నాగనాథుడు కాడు. యీ కవి వైష్ణవమతాభిమాని. ముద్రితము వానిల్లవారి కడ లభించును.

౬౭. నారాయణపండితుడు, కొలిచలమ
ని: కొలిచెలమ మెదకుజిల్లా
కా. క్రీ.శ ౧౬౫౦ ప్రాంతము
ర. చంపూరామాయణ వ్యాఖ్య
ఈయన కోలాచల మల్లినాథ సూరివంశమునబుట్టినవాడు. మల్లినాథుని కుటుంబమునుగూర్చినవివరములు చాల ఇతడొసంగెను, ప్రతి మదరాసు ఓరియంటలు లైబ్రరిలో గలదు.

౬౮. నారయ, వెలిగందల
ని. వెలిగందల కరీంనగర్ జిల్లా
కా. ౧౪౫౦-౧౫౦౦ క్రీ.శ.
ర. భాగవతములో మూడవస్కంధములో గొంతయు ౧౧.౧౨ స్కంధములు పూర్తిగ నితడు రచియించెను.
వి. బమ్మెరపోతరాజునకు శిష్యుడు.

౬౯. నింబగిరిశాస్త్రి, గోవిందు
ని. కోరుట్ల కరీంనగరుజిల్లా.
కా. క్రీ.శ ౧౭౫౦
ర. ప్రసూనవ గ్రంథము
వి. వే. రామానుజాచార్యులుగారికడ వ్రాతప్రతి గలదు.

౭౦. పండరినాథకవి, మోదుకూరి
ని. మడికొండ
కా. ౧౦౦సం॥ క్రింద నుండెను.
ర. ఆధ్యాత్మ రామాయణము (ప.కా) అముద్రితము, రామకథా కల్పలత ౨౫౦౦ శ్లోకములు.
వి. మొదటి గ్రంథము ప్రత్యంతరము వ్రాయుచుండుటచే హనుమకొండ పరిశోధకమండలిలో నున్నది. రెండవది మిగుల జీర్ణదశలో నున్నది. కవి గ్రంథరచనము అనుమకొండలో గావించెను.

౭౧. పరశురామరెడ్డి, తూము
ని. మామిడిమడ మహబూబునగరు జిల్లా
కా. ౧౫౦ సం॥ క్రిందట
ర. అలమేలు మంగాపరిణయము అ.

౭౨. పాపాశాస్త్రి, దీక్షితుల
ని. అమరచింత ఆత్మకూరు సంస్థానము
కా. జననము ఫ॥ ౧౭౬౧ మరణము౧౮౦౧
ర. చెంచునాటకము, హనుమచ్ఛతకము అ.

౭౩. పాపయశాస్త్రి, పాత
ని. కోరుట్ల
కా. క్రీ.శ ౧౮౨౦
ర. విక్రమార్కవిజయము
గ్రంథము దొరకలేదనియు ప్రయత్నించుమనియు కోరుట్లనుండి వే. రామానుజాచార్యులుగారు తెలిపిరి.

౭౪. పామనాయకుడు, బహిరీ
ని. పాగినగిరి
కా. ౨౦౦ సం. క్రిందట
ర. భార్గవపురాణము అ.
వి. గద్వాలసంస్థానమునందు ప్రతి కలదు. భార్గవపురాణము మహబూబునగరుజిల్లాలోని సురపురము వేణుగోపాలస్వామికి అంకితము.

౭౫. పిన్నయ్యప్రభాకరుఁడు, ఎలకూచి
- ని. జటప్రోలుప్రాంతము
- కా. క్రీ.శ ౧౬౫౦ ప్రాంతము
- ర. ఆదిత్యపురాణము
- వి. ఇది ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులో గలదు గాని అత్యంతశిథిలము. ఎలకూచి బాల సరస్వతికవి కీయన తమ్ముఁడు.

౭౬. పెద్దనసోమయాజి, కాణాదము
- ని. గద్వాల
- కా. ౧౫౦ సం॥ క్రిందట
- ర. అధ్యాత్మరామాయణము (ము) ముకుందవిలాసము [ము] మత్స్యపురాణము, శేషశైశలీల యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణము [బాలకాండము] రామాయణ చంపూ వ్యాఖ్య
- వి. ఈయననందవరీకబ్రాహ్మణుఁడు ప్రౌఢ కవి.

౭౭. పోతరాజు, బమ్మెర
- ని. బమ్మెర ఒరంగల్లువద్ద
- కా. క్రీ.శ ౧౪౦౦-౧౪౫౦
- ర. భాగవతము, భోగినీ దండకము, నారాయణశతకము, వీరభద్రవిజయము
- వి. ఈకవి కడపజిల్లా ఒంటిమిట్ట నివాసియనువాదము ప్రమాదము. కవిని భాగవతము అంకితము గోరినది సర్వజ్ఞసింగ భూపతి. ఈయన నల్లగొండ జిల్లా రాచకొండ పాలకుఁడు

౭౮. ఫణికుండల కవి
- ని. మాహేశ్వరము
- కా. ౮౦ సం॥ క్రిందట
- ర. సీమంతినీ కల్యాణము ప్రబంధము. ము.
- వి. సంస్కృతాంధ్రములలో నితఁడు ప్రౌఢ కవి. వరంగల్లు రామలింగేశ్వర ప్రెస్సులో ముద్రితము

౭౯. బసవప్ప, పిడుపర్తి
- ని. ఒరంగల్లు
- కా. క్రీ.శ ౧౫౫౦ ప్రాంతము
- ర. ప్రభులింగలీల పద్యకావ్యము అముద్రితము
- వి. ఈకవి పిడుపర్తి సోమనాథకవితమ్ముఁడు పాలయార్యుని కుమారుఁడు. పిడుపర్తి బసవకవి ఇతని పితామహుఁడు

౮౦- బసవకవి, పిడుపర్తి
- ని. ఒరంగల్లుప్రాంతము
- కా. క్రీ. శ ౧౪౫౦
- వీరశైవ దీక్షాబోధ, పిల్లనయనారుకథ, ప్రభోత్తరఖండము ఇవి ద్విపదగ్రంథములు ౨౦౩ గ్రంథములు అముద్రితములు

౮౧. బాలసరస్వతి, ఎలకూచి
- ని: మహిబూబునగరు జి.
- కా. క్రీ.శ ౧౬౦౦ ప్రాంతము
- ర. మల్లభూపాలీయము, [ముద్రితము] చంద్రికాపరిణయము, ఆంధ్ర చింతామణి వ్యాఖ్య, రంగకౌముది, రాఘవయాదవ పాండవీయము
- వి. యీకవి మహిబూబునగరు మండలములోనివాఁడు. మొదటి గ్రంథము జటప్రోలుప్రభువుల పూర్వుఁడగు మల్లభూపతికంకితము, రెండవది మధిర తాలూక పరిటాలపాలకుఁడగు జూపల్లి వెంకటాద్రికంకితము

౮౨. బుచ్చి వెంకటాచార్యులు, తిరుమల బుక్కపట్టణము
- ని. గద్వాల సంస్థానము
- కా. క్రీ.శ ౧౭౦౦
- ర. వేదాంతకారికావళి [ముద్రితము] అభినవశృంగారరసమంజరి భాణము, కల్యాణపురంజనము, శృంగారసర్వస్వము
- వి. అచలాత్మజాపరిణయ గ్రంథకర్తకీకవి తమ్ముఁడు ఈయనచతుశ్శాస్త్రపారీణుఁడు ౭౫సం॥న మరణించెను. గద్వాలసోమభూపాలునికాలమునందుండెను.

౮౩. బుద్ధారెడ్డి, గోన
ని. రాయచూరు
కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము
ర. రంగనాథరామాయణము [ద్విపద] ము.
వి. ఇతఁడు రాయచూరురాజు. కాకతీయుల సామంతుఁడు

౮౪. బ్రహ్మయ్యలింగము, ముదిగొండ
ని. మెదకుమండలము
కా. ౧౨౦౦ క్రీ. శ. ప్రాంతము
ర. శివరహస్యఖండము వచనము అముద్రితము
వి. మెదకుజిల్లా చేకుమాలలో హైకోర్టువకీలు చేకుమాల అనంత కిషన్ రావుగారి యొద్ద తాటాకుపుస్తకము గలదు. ప్రౌఢశైలిగల వచనకావ్యము

౮౫. భాస్కరకవి
ని. ఒరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦
ర. భాస్కర రామాయణము అరణ్య యుద్ధకాండము
వి. భాస్కర రామాయణములోని భాస్కరుని కవిత్వమని కొందఱందురు. ఒక డేయని యు నతఁడు తిక్కనసోమయాజి తాతయని యుఁ గొందఱందురు.

౮౬. భీమకవి, వేములవాడ
ని. వేములవాడ
కా. వేములవాడ కరీంనగరు జిల్లా
ర. కవిజనాశ్రయము, నృసింహపురాణము, బసవపురాణము కన్నడము
వి. భీమకవి వేములవాడ నివాసియనుపక్షమే బలవత్తరము. ఈవాదములో జ. రామయ్య, మా. రామకృష్ణకవి, వే. ప్రభాకరశాస్త్రి, శేషాద్రిరమణకవులు సిద్ధాంతములు గావించిరి గాన విశ్వసనీయము.

౮౭. మడివ్యాళయ్య, మఠం
ని. భోల్లింగ్రామం జి. నిజామాబాదు
కా. ౧౦౦ఏండ్ల క్రితము
ర. శారద రామాయణము ప్ర,

వి. కవి. కర్ణాటాంధ్రకవి
వివరము ముందు ప్రకటింపబడును గోల కొండపత్రిక శ్రీముఖ పుష్యశు-౭ పత్రికలో వివరము మఠం సిద్ధవీరయ్య గారు వ్రాసినారు

౮౮. మంథానభైరవుఁడు
ని. ఆలంపురము
కా. క్రీ.శ ౧౦౦౦ ప్రాంతము
ర. భైరవతంత్రము (సంస్కృతము)
వి. దీనికే మంథానతంత్రమని నామాంతరము. అపూర్వమగు నీయుత్తమ గ్రంథప్రతి హైదరాబాదు లక్ష్మణరాయ పరిశోధకమండలిలో గలదు

౮౯. మల్లికార్జున సిద్ధయోగి
ని. కొలనుపాక ప్రాంతము
కా. క్రీ.శ ౧౨౦౦ ప్రాంతము
ర. గాడపురాణము ద్విపద [అముద్రితము]
వి. ఇది మూఁడాశ్వాసముల గ్రంథము. ఇందు కొలనుపాకలో గాడమఠస్థాపనకు చెప్ప యంశము కలదు. ప్రతిగద్వాల్లవారికడ లభించును.

౯౦. మల్లారెడ్డి
ని. బిక్కనవోలు మెదకు జిల్లా
కా. క్రీ.శ ౧౫౫౦-౧౫౭౦
ర. షట్చక్రవర్తి చరిత్రము, పద్మపురాణము, శివధర్మోత్తరఖండము
వి. ఇవి దోమకొండసంస్థాన ప్రభువు గారిచే ముద్రితములు. దోమకొండ ప్రభువులకు కవిపూర్వుఁడు. కవుల చరిత్రమున ఈబిక్కనవోలు గోదావరిమండలములోనిదనుట ప్రమాదము. బిక్కనవోలు నిజామాబాదు రైల్వేలైనులోని స్టేషను. దోమకొండకు చాల సమీపములోనున్నది.

౯౧. మల్లికార్జునభట్టు, శాకవల్లి
ని. ఒరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦
ర. భాస్కర రామాయణము, బాలసుందరదు

పూర్వకవి పరిచయము.

కాండము,(అభిషిక్త రాఘవము (సంస్కృతము సరస్వతీచంద్రిక సం

వి. ఈయన ప్రతాపరుద్రుని కాలమున సంస్థానములో అత్యంతాదర సత్కారము లొందినట్లు కవులచరిత్రములో గలదు.

౯౨. మల్లికార్జున పండితారాధ్యులు

ని. జన్మస్థలము శ్రీశైలప్రాంతము

కా. క్రీ.శ ౧౧౬౦-౧౧౮౦

ర. శివతత్త్వసారము ముద్రితము కన్నడమునఁగొన్నియు సంస్కృతమునఁ గొన్నియు గ్రంథములు రచించెను.

వి. కవిజన్మము శ్రీశైలప్రాంతము. బాల్యము ద్రాక్షారామమునగడిపి పిదప చందోలులో వెలనాటుచోడునిసభలో శిక్షితుఁడై బసవేశ్వరునిదర్శింప కల్యాణమునకు బయలుదేరెను. అమరావతికి వచ్చుసరికి బసవనివిభూతికతన కవితయుఁ బోయిన కన్నులువచ్చెను. అవల గ్రంథరచనము గావించుచు పానుగల్లులోను గాఁగల తావులదిరిగి కవితారచనముతో మతప్రచారము చేయుచు ముందునకేగుతరి బసవేశ్వరుఁడు లింగైక్యమైరనివిని ఈకవి శ్రీశైలప్రాంతమునఁగల వెల్లటూరుననిల్చి మరణించెను. రామప్పగుడి వెయ్యిస్తంభముల గుడిలోనగు తావుల నీయన చిహ్నములుఁగలవు. ఓరుగల్లు మహబూబునగర మండలములలో నీకవి వాఙ్మయ జీవితలు గడచుటచేతను జన్మము శ్రీశైలప్రాంతమునను గాన ఈకవి నిజామురాష్ట్రీయుని గ గ్రహింపనగును.

౯౩. మల్లినాథసూరి, కొలిచలము

ని. కొలిచలము మెదకు జిల్లా

కా. క్రీ.శ ౧౪౦౦ ప్రాంతము

ర. పంచకావ్యములకు వ్యాఖ్యాత ఇంకనెన్నో గ్రంథములు వ్రాసెను.

వి. కామకాయనసగోత్రులగు ఈయనవంశజులు నేటికిని కొలిచలములో నున్నారు. ఈయనయుత్తమవ్యాఖ్యాత. మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితుఁడు

౯౪. మల్లేశము, దొంతర

ని. అన్నవరము సూర్యాపేట తా॥

కా. ౬౦సం॥ క్రింద నుండెను.

ర. అలవాలక్షేత్రమాహాత్మ్యము ముద్రితము

వి. పెరికకులము వాఁడు. సహజపాండిత్యముతోఁ గవితరచించినవాఁడు. బజారులలో నీతనిగ్రంథము వెలకుఁ జిక్కును. అంత ప్రౌఢకవిత కాదు

౯౫. మాధవరాజు

ని. రాచకొండప్రభువు

కా. క్రీ.శ ౧౪౬౪

ర. రాఘవీయము అను రామాయణవ్యాఖ్యానము

వి. ఈరామాయణ వ్యాఖ్యానప్రశస్తి ఒకానొకశాసనమునఁ జేర్కొనబడెను. అది రాచకొండ చెంతగల నాగవరమునఁగలదు. ఈగ్రంథముఁ లభింపలేదు

౯౬. మారనకవి

ని. ఒరంగల్లు

కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦

ర. మార్కండేయ పురాణము

వి. ఓరుగంటి నగర పాలకుఁడగు గన్న సేనానికిఇది అంకితము మారన, తిక్కన సోమయాజి శిష్యుఁడు. ఈతనితండ్రియు తిక్కనయేగాని కవిత్రయములోనితిక్కనకు భిన్నుఁడు

౯౭. ముద్దయకవి

ని. మంథెన

కా. ౧౦౦సం॥ క్రిందట

ర. మంథెనరామాయణము. యక్షగానము. అముద్రితము

వి. ఈగ్రంథము మంథెనలో బ్రాహ్మణుల యొద్ద బలుతావులలోఁ గలదు. విశేషించి పలువురు కంఠస్థము చేసి పాడుచుందురు.

౯౮. మునినాథకవి, వరవస్తు
- ని. కేశవపట్టణము
- కా. ౪౦సం. క్రిందట
- ర. లలితాశతకము
  లక్ష్మీశతకము
- వి. కవిత్వము ప్రౌఢము ముద్రితములగు నీశ తకములు మదరాసువావిళ్ళవారికడలభిం చును. శేషమత పీఠాధీశులగు జియ్యరుశి ష్యుఁడగు నిక్కవివృత్తాంతము స్పష్టము గఁ దెలియదు.

౯౯. రంగాచార్యులు, తిరుమలబుక్క పట్టణము
- ని. అమరచింత
- కా. ౬౦ సం॥ క్రిందట నుండిరి:
- ర. గుణరత్నాకరము, పద్మినీపరిణయముచం పువు. అముద్రితములు
- వి. ఇరువదవయేట గతించిరి. బాలసరస్వతి శ్రీనివాసాచార్యులగారి పినతండ్రి. వీపు స్తకములుఅమరచింతలో బు. తి. వేంక టాచార్యులవారికడ గలవు

౧౦౦. రంగప్ప, బంగారు
- ని. పిల్లలమర్రి
- కా. ౧౩౪౦ క్రీ.శ ప్రాంతము
- ర. బేతాళచరిత్రము ద్విపద అముద్రితము
- వి. అన్నసముద్రము చినవీరయ్య సంస్కృత మునఁ జెప్పినదానికిది తెనుఁగు అంమరే చర్లగోత్రులగు రెడ్డివీరులలోఁజేరిన భేతా ళరెడ్డి పరాక్రమము ఆలయ నిర్మాణము అభివర్ణితము. ప్రతులు హనుమకొండ ప రిశోధక మండలియందును హైదరాబా దు ఆ॥ ప॥ మండలియందును గలవు

౧౦౧. రంగనాథుఁడు, చక్రపాణి
- ని. వరంగల్లు ప్రాంతము
- కా. క్రీ.శ ౧౨౦౦ ప్రాంతము
- ర. నయనగతిరగడ
  సంస్కృతాంధ్రకృతులు పెక్కులు
- వి. తొలుతనితఁడు వైష్ణవుఁడుగనుండి అనం తరము శైవుఁడై పాలకురికి సోమనాథుని శిష్యత్వముగడించి రంగకవియని పేరొం దెను. ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయము మ దరాసులో మాతృకగలదు

౧౦౨. రాఘవరెడ్డి, చేడ
- ర. రామాయణము [ద్విపద]
- ని. దమ్మారావుపేట
- కా. ౧౯౦. సం. క్రిందట
- ర. రామాయణము [ద్విపద]
- వి. పరిశోధకమండలి[అనుమకొండ]లోఁగల దు. ఇటగలప్రతి చాల శిథిలావస్థలో నున్నది.

౧౦౩. రామాచార్యులు, అరుట్ల
- ని. చెన్నూరు. ఆసిఫాబాదు తా॥
- కా. ౫౦-౬౦సం. క్రిందట
- ర. జగన్నాథచంపువు [సం]
- వి. ముద్రితము. గ్రంథము లభింపకపోవు టచే విశేషాంశములు తెలియలేదు. లభిం చినశ్లోకములు ప్రౌఢతరములు. రసవంత ములు

౧౦౪. రామకవి, ధర్మవరము
- ని. గద్వాల
- కా. ౧౫౦సం. క్రిందట
- ర. గ్రంథముల పేరులు తెలియవు.
- వి. గద్వాలసోమన్నపాలుని అనుజ్ఞచే ముకుం దవిలాసమునులిఖించి యందొకపద్యము నందుఁదానుకవినని చెప్పుకొనినాఁడు: ఆపద్యము ప్రౌఢముగ నుంటచే గ్రంథ ములభించువఱకు వామమేని జ్ఞప్తియుం చుకొనఁదగును.

౧౦౫. రామచంద్ర శాస్త్రి, గడిశా స్త్రుల
- ని. రాయపర్తి. వరంగల్లు తా.
- కా. ౩౦ సం. క్రిందట
- ర. సగరపురాణము (పద్యకా) ముద్రితము.
- వి. హనుమకొండ నివాసులలోఁ గొందఱు ఉప్పరులు తమవంశచరిత్రము నీగ్రంథ

మునఁ జేర్పించి క్రీ. శ: ౧౯౦౧ లో మద
రాసులో ముద్రింపఁజేసిరి. కవివివరము
గ్రంథమున గొంచమేనిలేదు.

౧౦౬. రామలింగకవి, తెనాలి

ని. గోలకొండ ప్రాంతము.
కా. ౨౫౦ సం. క్రిందట?
ర. ధీరజనమనోవిరాజితము,
వి. కవి విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు. ఇందు అవర
సింహుఁడు విశ్వబ్రాహ్మణుల నిందించు
టచేఁ గలిగిననష్టములు మున్నగు
కథలుగలవు. ఇతఁడు అక్కన్నమాదన్న
లకాలమున నుండెను.

౧౦౭. రామాచార్యులు, క్రొత్తపల్లి

ని: గద్వాల సంస్థానము.
కా. (తెలియదు) ౧౫౦ సం. క్రిందట
ర. యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణము.
అయోధ్యాకాండము, ౫ ఆశ్వాసములు
ముద్రితము.
వి. గద్వాల సంస్థానమునందు ముద్రితము.

౧౦౮. రాజమౌళి

ని: మాహేశ్వరము. పాకాలతాలూకా
కా. ౪౦ సం. క్రిందట
ర. పెక్కుగ్రంథములు రచించెను. అందువి
శేషభాగములు ముద్రితములు
వి. ఈకవి ఫణిమండలకవికిఁ గుమారుఁడు.
తండ్రివలెనీయనయు ప్రౌఢకవి.

౧౦౯. రామభూపాలుఁడు, ముష్టిపల్లి

ని. గద్వాల సంస్థానము
కా. ౭౦ సం. క్రిందట
ర. ఛందోముకురము (సంస్కృతము)
వి. శా. శ: ౧౮౦౦ లో గద్వాలయందు
ముద్రితము. పురాణము దీక్షాచార్యులు
గారికవికి విద్యాగురువు. రామభూపా
లుఁడు గద్వాలసంస్థానప్రభువు

౧౧౦. రామానుజాచార్యులు, ఆచ్చి

ని. వరదన్నపేట,
కా. ౧౭౦౦ క్రీ. శ. ప్రాంతము
ర. తత్త్వార్థదర్పణము (ద్విపద) అముద్రితము
వేదాంతసారము (అముద్రితము) మముక్షు
జనకల్పము. (ముద్రితము)
వి. కవి వరంగల్లు ప్రాంతమునఁగల అచ్చి
వారికిఁబూర్వుఁడు. గ్రంథముల మొదటివి
హనుమకొండ పరిశోధక మండలియందు
గలదు.

౧౧౧. రామానుజాచార్యులు
కాండ్రవేటి

ని. కాండ్రవేడు
కా. క్రీ. శ. ౧౬౦౦
ర. తిరువాయి మొడిద్విపద
వి. శృంగారకవిరాయ బిరుదాంకితుఁడు.
మా. రామకృష్ణకవిగారి ప్రకటనమైనది
వేయి. ఇదివేయి గ్రంథము.

౧౧౨. రామానుజాచార్యులు, సముద్రాల

ని. కోరుట్ల. కరీంనగరు జిల్లా
కా. ౧౫౦ సం.
ర. సుశీలోపాఖ్యానము (అముద్రితము)
. కోరుట్లప్రాంతమునగల సముద్రాలవారను
వైష్ణవ కుటుంబమునకు జెందినవాఁడు.
ఈకవికృతగ్రంథములుకోరుట్లలో లక్ష్మీ
నరాయ గ్రంథాలయమునందుఁ గలదు

౧౧౩. రామన్న, చెన్నూరు

ని. యాదవాకిల్లి. హుజూరునగరుతాలూకా
కా. ౧౦౦ సం. క్రిందట
ర. రామాయణము [ఆంధ్రీకరణము]
వి. హుజూరునగరు తాలూకాలోని చిలు
కూరునందలి శ్రీరామస్వామికిది అంకిత
ము. కవిలకసవత్తరము. అచటి కరణము
గారి కడఁగలదు.

౧౧౪. రాఘవాచార్యులు, అంబాళం

ని. అనెగొంది సంస్థానము
కా. ౪౦ సం. క్రిందట
భారతచంపూ వ్యాఖ్య
వి. ఈగ్రంథము ముద్రితమైయున్నదని ఒకా
నొకరు తెలుపుచున్నారు. లభింపలేదు.

౧౧౫. రామానుజరావు, పండరి

ని. రామాయమ్మపేట. సిద్దిపేట తాలూకా

కా. జననము క్రీ. ౧౮౭౦ మరణము క్రీ. శ. ౧౯౦౯

ర. గాంగేయచరిత్రము యక్షగానము. అహల్యాసంక్రందన విలాసము. హనుమదవతారమండలి. అముద్రితములు.

౧౧౬. రామమూర్తి, పరశురామ పంతుల

ని. ఒరంగల్లు మట్టెవాడ

కా. ౧౨౦ సం: క్రిందట

ర. శుకచరిత్రము, వివేకసారము, అధ్యాత్మ రామాయణము, సీతారామాంజనేయము యక్షగానము, వేదాంతకీర్తనలు, ఈమల వాయ రామశతకము, పరశురామశతకము, మనోహరశతకము.

వి. కవివంశజులు వరంగల్లు చెంతమట్టెవాడలో గలరు. గుర్తించినవి ముద్రితములు. అముద్రితగ్రంథములు కాకినాడలో ఆం. సా. పరిషత్తులో గలవు.

౧౧౭. రుద్రదేవచక్రవర్తి

ని. హనుమకొండ

కా. క్రీ. శ. ౧౨౬౨ ప్రాంతము

ర. నీతిసారము

వి. ఈగ్రంథమింతవఱకు దొరకలేదు: మా. రామకృష్ణకవిగారు కొన్ని పద్యము లుదాహరించి ఈనృపుడుకవియని గుర్తించిరి.

౧౧౮. రుద్రుడు, కొలను

ని. ఓరుగల్లు

కా. క్రీ. శ. ౧౩౦౦ ప్రాంతము

ర. రాజరుద్రీయము ఇది కాశికయను పాణినీయ సూత్రవృత్తికి వ్యాఖ్య

వి. ఈగ్రంథము మద్రాసు ఓరియంటల్ లైబ్రరీలో కలదు. ఇంకఁగొన్ని గ్రంథముల కయనకర్తృత్వముకలదు. రాజరుద్రీయ కర్త ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి యనిచూపలు పురఅభిప్రాయము. ఆకర్తృత్వ విషయు మింకను వివాదాంశమై యున్నది.

౧౧౯. రేమంతకవి, వేంకటరాజు

ని. తూముగుంట. గోపాలపేట సంస్థానము

కా. ౧౦౦ సం. క్రిందట

ర. గ్రంథములు దొరకలేదు.

వి. గోపాలపేట సంస్థానమున నితనిగ్రంథములుకలవట. ఆస్సంస్థానాధిపతుల పేర గొన్ని గ్రంథములు ఈతనురచించెనట.

౧౨౦. లక్ష్మీపతి, రాపాక

ని. పరకాల

కా. క్రీ. శ. ౧౫౦౦ ప్రాంతము

ర. భద్రాయురభ్యుదయము, శ్రీకృష్ణవిలాసము, శంకరవిజయము. శ్రీమదుపాఖ్యానము, సీలావివాహము.

వి. మొదటిరెండు పాత్రములు దోమకొండ రాజావారు ముద్రింపచేసిరి. మాధవపుసకము మద్రాసు ఓరియంటలు లైబ్రరీలో అసంపూర్ణముగఁగలదు.

౧౨౧. లక్ష్మణాచార్యులు, అచ్చి

ని. వరంగల్లు మండలము

కా. ౧౫౦ సం. క్రిందట

ర. ముముక్షు జనకల్పము ముద్రితము

వి. ఇది విశిష్టాద్వైత మతప్రశస్తి దెలుపు అనుచులక్షణ దేశికుండా చెచ్చె అనుమకుట మగలకవి సంబోధనతో కూడిన సీసపద్య గ్రంథము. కవివంశజులు వరంగల్లుమండలములోఁ బలుతావులఁగలరు.

౧౨౨. లక్ష్మీనరసింహము లేక నరసింగమయ్య

ని. గద్వాల

కా. క్రీ. శ. ౧౬౫౦

ర. నృసింహవిలాసము [అముద్రితము]

వి. కౌణాద్రము వారికీకవి కుటుంబము శావమఱదివరుసలోనిది. రామకృష్ణకవిచే దూషింపఁబడిన ప్రగడరాణ్ణరసకవి ఇతఁడే మో. ఈగ్రంథము ప్రస్తుతము దుర్లభము.

౧౨౩- లక్ష్మణసింగు
ని. నేలకొండపల్లి
కా, ౫౦ సం. క్రిందట
ర. కేళవశతకము [అముద్రితము]
వి. నేలకొండపల్లిలో భవానిసింగువద్ద కలదు.

౧౨౪- లింగమూర్తి, పరశురామ పంతులు
ని. ఒరంగల్లు. మట్టెవాడ
కా. ౧౫౦ సం. క్రిందట
ర. సీతారామాంజనేయము, రతిమన్మథవిలాసము, సీతపాట, సాంఖ్యయోగము మానసశతకము:
వి. ఇక్కవిసమాధి వరంగల్లులో గలదు. కవివంశజులు మట్టెవాడలో నున్నారు. వివరములు వావిళ్లవారి సీతారామాంజనేయ పీఠికలో గాంచనగును:

౧౨౫. వల్లభ రాయకవి, కోవూరు
ని. పసుపుల మహిబూబునగరుజిల్లా
కా. ౭౦-౫౦ సం. క్రిందట
ర. ఉత్సవ మాహాత్మ్యము [ప.కా] అముద్రితము
వి. కవికుమారులగు కోవూరు భరతయ్యగారి వద్ద ప్రతిగలదు. వీరిచిరునామ జింకలపల్లి. గద్వాల పోష్టు

౧౨౬. విఠలరాయకవి, పండరి
ని. రామాయమ్మపేట సిద్దిపేట తాలూకా
కా. జననము ౧౮౦౪ క్రీ.శ మరణము క్రీ.శ ౧౮౧౬
ర. గజగౌరీవ్రతము యక్షగానము
కాపల్యాపరిణయము ,,
శ్రీరామవిజయము ,,
ఇవి ముద్రితములు
వాసునచరిత్రము, మదనసాయకపరిణయము, హేమాంగీవిలాసము, రాజనాయయోగము. సత్యనారాయణ వ్రతము, సుమాలినీస్వయంవరము, బ్రహ్మవామన చరిత్రము

వి. ఈయన పండరిరామానుజరావుకుమారుడు ఈయన గ్రంథములలో బైటకొచ్చినవానియందు ఎక్కువభాగములు గేయములు. జనసామాన్యమునందు ఈకవిగేయములకు ఎక్కువ ప్రచారము కలదు.

౧౨౭. విద్యానాథ కవి
ని. వరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము
ర. ప్రతాప రుద్రయ శోభూషణము [సంస్కృతము] అలంకారశాస్త్రము
వి. విద్యానాథుడాంధ్రుడేకాని నిజమగుపేరుమల్లినాథుడని కొందరు అగస్త్యేశ్వరుడని కొందరుతలంచుచున్నారు. ప్రతాపరుద్రునిచే నొక మల్లినాథుడు కనకాభిషేకము బడసెగాన నితడాతడేమో.

౧౨౮. విశ్వేశ్వరకవి
ని. రాచకొండదుర్గము
కా. క్రీ.శ ౧౪౫౦ ప్రాంతము
ర. చమత్కారచంద్రిక [సంస్కృతము] వీరభద్రవిజృంభణము; కరుణాకందళము కందర్పసంభవము
వి. చమత్కారచంద్రిక రెండవసర్వజ్ఞ సింగభూపాలుడు రచించినటుల విశ్వేశ్వర కవి చెప్పకొనెను

౧౨౯. విశ్వేశ్వర శివదేశికులు
ని: ఒరంగల్లు
కా. క్రీ.శ ౧౨౦౦ ప్రాంతము
ర. శివతత్త్వరసాయనము
వి. మల్కాపురశాసనములో ఈయనచరిత్రముగలదు. కాకతీయగణపతిదేవునకు ప్రతాపరుద్రునికి ఈయనదీక్షాగురువు. శివతత్త్వరసాయనము యీయన రచితమనుటకు జరిత్రకారుల ఉదాహరణములే ప్రమాణములు. గ్రంధము లభింపలేదు.

౧౩౦. వీరరాఘవాచార్యులు, కొటికలపూడి
ని. గద్వాలసంస్థానము

కా. ౧౫౦ సం. క్రిందట
ర. యథాశ్లోక తాత్పర్య భారతము ఉద్యోగపర్వము ఆశ్వాసములు ౭ ముద్రితము
వి. పూడూరు కేశవస్వామికంకితము. కవివివరములు తెలియవు. గ్రంథము గద్వాలసంస్థానము నందు లభించును.

౧౩౧. వెంకన్న, తెక్కసీల

ని. తక్కసీల ఆలంపురము తా॥ రాయచూరు జిల్లా
కా. క్రీ.శ ౧౭౬౦ ప్రాంతము
ర. పార్వతీదండకము, సీతారామ శతకము అముద్రితములు సు.ప్రతాపరెడ్డిగారి వద్ద నున్నవి

౧౩౨. వెంకట నరసింహాచార్యులు, మరింగంటి

ని. కనగల్లు నల్లగొండజిల్లా
కా. ౧౦౦ సం॥ క్రిందట
ర. చిలువపడిగరేని పేరణము శుద్ధాంధ్రకావ్యము, పద్మినీకన్యకాభ్యుదయము [ప్రబం]
రతిమన్మథాభ్యుదయము ,,
రామాభ్యుదయము ,,
శ్రీకృష్ణశతానందీయము ,,
శ్రీకృష్ణతులాభారము [ద్విపద].
వి. సిరిసినగండ్ల, దేవరకొండసీమలోనున్నది. మరింగంటి సింగాచార్యులనుకవి కీయన ఆరవపురుషుఁడు

౧౩౩. వేంకట నృసింహాచార్యులు, మరింగంటి

ని. కనగల్లు
కా. ౫౦సం॥ క్రిందట
ర. అనిరుద్ధవిలాసము యక్షగానము
వి. సింగరాచార్యులు, ౧. వెంకటనరసింహాచార్యులు వెంకటరాఘవాచార్యులు ఒకకులములోనివారు.

౧౩౪. వేంకట రాఘవాచార్యులు, మరింగంటి

ని. కనగల్లు నల్లగొండజిల్లా
కా. ౬౦సం. క్రిందట
ర. కేశవస్వామిశతకము, క్షమావింశతి
వి. కేశవశతకము హనుమకొండ ఆంధ్రాభ్యుదయము అనుపత్రికలో ముద్రింపఁబడినది. ఇదిఅంత్యనియమము గల భక్తిరస శతకము

౧౩౫. వేంకటకవి, తిరువాయిపాటి కొలనుపాక

ని. కొలనుపాక
కా. ౫౦సం. క్రిందట
ర. యాదగిరీంద్రశతకము
యాదగిరినృసింహ శతకము
వి. ఈరెంకు శతకములు ముద్రితములు మదరాసువావిళ్లవారికడలభించును. కవి చాత్తాదవైష్ణవుడు.

౧౩౬. వేంకట నరసింహాచార్యులు, అసూరి మరింగంటి

ని. దేవరకొండ సీమ
కా. ౧౦౦సం. క్రిందట
ర. రతిమన్మథాభ్యుదయము అముద్రితము
వి. యావనల అనంతరాజాగారియొద్ద నీద్దిపేటతాలూకావరదాపురములో బ్రతికెడు.

౧౩౭. వేంకటేశకవి, మాటూరి

ని. మంటూరు మధిర తాలూకా
కా. ౧౦౦సం క్రిందట
ర. బుధమనోల్లాసశతకము
భక్తిభరితము కవిత్వము ప్రౌఢము గాదు.

౧౩౮. వేంకటప్పయ్య, మాటూరి

ని. మాటూరు మధిర తాలూకా
కా. ౭౦సం. క్రిందట
ర. భూరిగుణశాలశతకము. ము.
వి. కవిత్వమంత ప్రౌఢముగాదు ఇతర పద్యానుకరణములు పాదపూరణములు సమస్యలు

గలవు. ఏలూరు మంజులవాణీప్రెస్సులో ముద్రితము

౧౩౯. వేంకటాచార్యులు, తిరునగరి
ని. హనుమకొండ
కా. ౨౦౦సం. క్రిందట
ర. యతిరాజశతకము ముద్రితము
వి. యతిపతీహనుమద్గిరి రాజమందిరాయనుని శతకము విశిష్టాద్వైతప్రతిపాదకము: రస వత్తరము. గ్రంథకర్త వంశజులిప్పుడు రాయపర్తిలోనున్నారు

౧౪౦. వేంకట నరసింహాచార్యులు, మరింగంటి
ని. కనగల్లు నల్లగొండ జి.
కా. శా.శ ౧౬౭౪ క్రీ.శ ౧౭౫౨
ర. శాలాంకనందినీ పరిణయము, ఇందిరాల భాగవతము [యక్షగానము] అముద్రితములు
వి. ఈరెండుగ్రంథములు హైదరాబాదు లక్ష్మణరాయ పరిశోధక మండలిలో గలవు.

౧౪౧. వేంకటరామకవి, శ్రీనాథుని
ని. ఆళ్వారావుపేట ప్రాంతము
కా. క్రీ. శ. ౧౬౦౦ ప్రాంతము
ర. శ్రీరామ పట్టాభిషేకము (లేక) ఆళ్వారాయచరిత్రము (అ.)
వి. కవిసగోత్రులు కంభముమెట్టు ప్రాంతమున బలుతావులలో గలరు. వెలమవీరులపద్మనాయకులతో జరిగిన సంగ్రామమిందు జర్కిత్రానుకూలముగా నభివర్ణితము ప్రతి సిరపురములోగలదని వినికి.

౧౪౨. వేంకటరమణయ్య, కృష్ణగిరి
ని. ధర్మపురినివాసి
కా. ౧౭౩౦ క్రీ: శ.
ర. వాసిష్ఠరామాయణము [ముద్రితము] ఆధ్యాత్మరామాయణము గయోపాఖ్యానము [కన్నడము] వాసిష్ఠ రామాయణ వ్యాఖ్య.

వి. మొదటిది మదరాసు పూర్వముద్రిత ప్రతులలో లభించినది రెండవది అలభ్యము మూడవది ఓరియంటలు లైబ్రరి క్యాటలాగునుండి ఉద్ధృతము.

౧౪౩. వేదాంతాచార్యులు, కవితార్కికసింహ
ని. మంచాలకట్ట
కా. జననము శా: శ ౧౬౧౬
ర. రంగనాథపంచాశత్, పిష్టపశుసమర్థనం, ఏకాదశీశ్రాద్ధమీమాంస, ప్రతరత్నప్రదీపిక, వాసోయజ్ఞోపవీత విచారము, రామత్రింశత్ స్తోత్రము, దశనిర్ణయము, ఉపయుక్తాంశ సంగ్రహము, స్మృతియాశల్పమంజరి.
ర. ఇంత సెన్నియో గ్రంథములు రచించిన ఈ గ్రంథకర్త చతుస్తంత్రవేత్త

౧౪౪. వేంకటాచార్యులు, తిరుమలబుక్కపట్టణము
ని. సురపురము సంస్థానము
కా. క్రీ. శ. ౧౬౩౦ ప్రాంతము
ర. గదాధరీయఖండనము (ఝంఝామారుతం) శృంగారతరంగిణీ, అలంకారకౌస్తుభము, రసికమాన సోల్లాసము భాణము, శుకాధిపతనము, ఉషాపరిణయము నాటకము, యతిరాజదండకము, హయగ్రీవదండకము, దశావతారస్తోత్రము, భావశతకము, అచలాత్మజా పరిణయము, గజసూత్రవాదము, శృంగారలహరి.
వి. చివరనాలుగుపుస్తకములు ముద్రితములు: ముద్రితమగు నాలుగుపుస్తకములలో మొదటిమూడు ఆత్మకూరునందును తుది అచలాత్మజాపరిణయము, ఏలూరు మంజువాణీప్రెస్సునందును లభించును. ఈకవి మహావిద్వాంసుడు. సురపుర ప్రభువులగు పామనాయకపుత్రులైన వెంకటప్పనాయకుల సభయందు కాశీమొదలగు ప్రసిద్ధస్థలములలో శాస్త్రవాదమునవిద్వాంసులను

సులగాల్చి ద్వైతాద్వైతమతములగు పా
దుకలు స్వమతస్థాపనము పరమతఖండన
మను చామరములు విశిష్టాద్వైతమను కిరీ
టముధరించుటచే సకవికి, కిరీటి బిరుదుగ
లిగెను. ౩౨ సం॥ జీవించిరి. అహోబిల
పీఠాధీశులజయించిరి. (ఈకవి సంపూర్ణ
చరిత్రము౦ను ప్రకటింపబడును.)

౧౪౫. వేంకటదాసు, రాకమచర్ల

ని. పెద్దకొమ్మెంపాల తా. పర్గి జి. మహి
బూబునగరు

కా. ౭౦ సం॥ క్రిందట

ర. రాకమచర్ల కీర్తనలు. వేలు వ్రాసెను కాని
౫౦౦వరకు ముద్రింపబడినవి. ఇతడు వర
కవి. భక్తాగ్రేసరుడు.

౧౪౬. వెంకటదాసకవి, రాపాక

ని. పరకాల

కా. క్రీ. శ. ౧౭౦౦

ర. శివరహస్యఖండము (అముద్రితము)

వి. చందాపురవిశ్వేశ్వరుఁడిందుఁ బ్రశంసిం
పఁబడెను. వేములవాడ రాజేశ్వరునికిది
అంకితము. శివునూరి అచ్చనమంత్రి ఇ
క్కవిని బ్రోత్సహించి గ్రంథమురచిం
పఁజేసెను. రాపాక లక్ష్మీపతికికవిసహో
దరుఁడు.

౧౪౭. వెంకటరాయకవి, ఉద్దమఱ్ఱి

ని: భువనగిరిచెంత ఉద్దమఱ్ఱి

కా. క్రీ.శ ౧౭౦౦ ప్రాంతము

ర. సర్వోపనిషత్సారసంగ్రహము [అముద్రిత
ము సంస్కృతము]

వి. యీగ్రంథము ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు
కాకినాడలోఁ గలదు. ఉపనిషత్తులలోఁ
బ్రతిపాదింపబడిన ధర్మము లిందుఁగలవు.
భువనగిరినితఁడు ఏకశిలానగరమని ప్రశం
సించినాఁడు

౧౪౮- వేంకటాచార్యులు, ముడుంబ

ని, మహబూబునగరుజిల్లా

కా. క్రీ.శ ౧౭౦౧ ప్రాంతము

ర. దేవహూతివిలాసము [అము]
రసదీపిక. ముద్రితము

వి. వరంగల్లు ప్రాంత నివాసియని బుజ్జావుచే
యదగిన వివరములు దేవహూతివిలాసము
నందుగలదు. ఈగ్రంథము ఆంధ్ర విశ్వవి
ద్యాలయమునందుగలదు.

౧౪౯- వీరరాఘవాచార్యులు

ని. వనపర్తిసంస్థానము

కా. ౧౫౦ సం, క్రిందట

ర. భాగవతమునకు వ్యాఖ్య వీరరాఘవీయము
[ముద్రితము]

వి. వనపర్తి సంస్థానమున బ్రతులు లభించు
ను. ఇది విశిష్టాద్వైతవ్యాఖ్య

౧౫౦. వేంకటాధ్వరి, అరికాణపాలము

ని. ఆత్మకూరు సంస్థానము

కా. తెలియదు

ర. లక్ష్మీసహస్రవ్యాఖ్య

౧౫౧. శరభాంకుఁడు

ని. ఒరంగలు

కా: క్రీ.శ ౧౩౦౦ ప్రాంతము

ర. శరభాంకలింగశతకము

వి. యీశరభాంకకవి వేమనవలె తనపేరశత
కము వ్రాసికొనెను. ఈయన ప్రతాపరు
ద్రునిమంత్రియని లింగధారణచంద్రికలో
గలదు. వేములవాఁడ నుండి ఓకావా
కరుమాకు ఈకవితమవంశమున మూలపు
రుషుఁడనిర్వాసిరి.

౧౫౨. శివదేవయ్య

ని. వరంగలు

కా. క్రీ.శ ౧౨౫౦-౧౩౨౦

ర. పురుషార్థసారము
శివదేవధీమణిశతకము

వి. గణపతిదేవుఁడు రుద్రమ దేవులకు మంత్రి
గానుండె యీయన పెక్కుగ్రంథములు
రచించెగాని అవిలంభించుటలేదు. బాల
బోధము లక్షణశిరోమణి సకలనీతిసమ్మ

తము ఆముద్రగ్రంథములలో శివదేవునికృతు లు ఉదాహరణముగా గైకొనఁబడెను

౧౫౩. శేషాచలపతి, యాముజాల

ని. నాగవరపాడు మధిర తాలూక
కా. ౧౭౦సం॥ క్రిందట
ర. వసిష్ఠజనక సంవాదము (ముద్రితము) రామాయణము యక్షగానము (అ.ము.)
వి. మొదటిది వావిళ్ల వారికడ మదరాసులో లభించును. రెండవగ్రంథము కవివంశజులకడ కంభము మెట్టులోఁ గలదు.

౧౫౪. శేషప్ప

ని. ధర్మపురి కరీంనగరు జిల్లా
కా. ౧౫౦సం. క్రిందట
ర. నరసింహశతకము, నరహరిశతకము ధర్మపురిరామాయణము యక్షగానము
వి. ఈధర్మపురి గోదావరి తీరమునందున్నది. కవి సాతానివైష్ణవుఁడు. ఇతనిగూర్చి పెక్కుకథలు వాడుకలోనున్నవి.

౧౫౫. శేషాచార్యులు, బోరవెల్లి

ని. గద్వాలసంస్థానము
కా. ౧౫౦సం, క్రిందట
ర. యథాశ్లోక తాత్పర్య రామాయణము. యుద్ధకాండము, పూర్వభాగము రఆశ్వాసములు (ముద్రితము)
వి. ముద్రితప్రతి గద్వాల సంస్థానమునందు లభించును. కవితండ్రి రాఘవాచార్యులు కృతి గద్వాల కేశవస్వామి కంకితము
ని. కలవకొలను మహబూబునగరుజిల్లా

౧౫౬. శేషాచార్యులు, వాడాల

కా. ౧౦౦-౧౭౦సం॥ క్రిందట
ర. మైథిలీపరిణయము (ప.కా) అముద్రితము
ని. గద్వాలసంస్థానమునకిక్కవి ఆస్థానకవి ఈగ్రంథము కొండాపురపల్లి కోడేరు పోష్టు మహబూబునగరుజిల్లాలో సుదర్శన పురుషోత్తమాచార్యుల గారి వద్దను గద్వాలశ్రీ పెగంబుతూరుకృష్ణమాచార్యులవద్దను వీరిప్రతులు కలవు.

౧౫౭. శ్రీనివాసాచార్యులు, కవితార్కికసింహ

ని. మంచాలకట్ట జటప్రోలుసంస్థానము
కా. ౩౦౦సం: క్రిందట
ర. [తెలియదు]
వి. సంస్కృతమున నెన్నియో గ్రంథములు రచించిరి. [యీవివరము ముందు సంపాదించి ప్రకటింపబడును]

౧౫౮. శ్రీనివాసాచార్యులు, తిరుమలా బుక్కపట్ణము

ని. సురపురము సంస్థానము
కా. శా.శ ౧౬౩౦ ప్రాంతము
ర. తత్త్వమార్తాండము ౨౪౦౦౦ శ్లోకముల గ్రంథము, నయద్యుమణి గుణమీమాంస, సిద్ధాంతచింతామణి, ఉపసంహారవిజయా వరాజయ. జ్ఞానరత్నప్రకాశిక, చతుస్సూత్రి, త్రియ్యంతఘుటాపథ. దురుపదేశధిక్కార, రహస్యత్రయ సారగాథావ్యాఖ్య మొదలగు వేదాంతగ్రంథములు, దత్త రత్నప్రదీపిక, గ్రహణభుక్తి దీపిక, శ్రీజయంతినిర్ణయము మొదలగునవి. వివరములు ముందు ప్రకటింపబడును

౧౫౯. శ్రీనివాసతాతాచార్యులు, బుక్కపట్ణము తిరుమల

ని. సురపురము
కా. క్రీ.శ ౧౬౦౦ ప్రాంతము
ర. రసోదారభాణము
వి. ఈకవి ౧౫౮ అగు శ్రీనివాసాచార్యులకు తండ్రిగారు. అఖండవిద్వాంసులు

౧౬౦. శ్రీనివాసరాఘవాచార్యులు, కవితార్కికసింహము

ని. మంచాలకట్ట జటప్రోల చెంత
కా. శా.శ ౧౪౦౮ జ. మ.౧౪౮౫ లో

ర. లక్ష్మీపంచాశత్తు, ఘూంత మాత్రాక్షవిచారము

వి. ఈయన చతుస్తంత్ర పారంగతులు

౧౬౧. శ్రీనివాసాచార్యులు, కవితార్కికసింహ.

ని. మంచాలకట్ట జటప్రోలుచెంత

కా. శా.శ ౧౫౪౫-౧౫౪౬

ర: అచమప్రామాణ్యగమనిక, ఏకాదశినిర్ణయము, శుద్ధపత్రికాశిక, ఊర్ధ్వపుండ్రప్రవిద్యాంగనిర్ణయము, వాదావళి, మాధ్వమతశతదూషణి, బ్రహ్మనందీయ ఖండనము, భేదధిక్కారన్యక్కారః

వి. ఇవిగాక ౬౦ పుస్తకములు రచించెను కోయిలకొండలో సురవరం ఆనంతరెడ్డిగారి వలన యీయన శా.శ ౧౬౨౫ లో నొక గ్రామము దానముగనొందెను.

౧౬౨. శ్రీరంగాచార్యులు, వాత్స్య

ని. బూరుగుగడ్డ

కా. ౨౦౦సం: క్రిందట

ర. వాల్మీకందనందన విలాసము. ఆ.

వి. ఇందు బూరుగుగడ్డ దేవాలయమహాత్మ్యము నిర్మాణక్రమము చరిత్రమునకనుకూలముగ పద్యరూపముగ రచింపబడెను. హైదరాబాదు లక్ష్మణరాయపరిశోధక మండలిలో ప్రతిగలదు కవిసుతిలో అల్లసానిపెద్దన్నను బేర్కొనెను.

౧౬౩. శ్రీరామకవి, రాపాక

ని. పరకాల కా. ౧౮౭౦ క్రీ.శ

ర. అధ్యాత్మ రామాయణము.

౧౬౪. సంజీవకవి చింతలపల్లి

ని. గంగాపురము మహబూబునగరు జి.

కా. ౨౦౦ సం॥ క్రిందట

ర. చంద్రాంగదోపాఖ్యానము

వి. ఈకవి చింతలపల్లి వీరరాఘవకవికి బూర్వుడు; గద్వాలాది సంస్థానములలోఁ జేరొందినవాఁడు గ్రంథమలభ్యము.

౧౬౫. సంజీవరాయకవి, రావూరి

ని. కొలనుపాక

కా. క్రీ.శ. ౧౮౭౦ ప్రాంతము

ర. రుక్మిణీపరిణయము. [ము.] వీరనారాయణశతకము [ము.] త్రివిక్రమవిలాసము, వసుదేవనందన శతకము, భాగవతము, ౧౧. ౧౨. స్కంధములు.

రుక్మిణీపరిణయము కొప్పుర్తి నరసకవికృతమనికొందఱితలంపు.

౧౬౬. సర్వప్ప, కాసె

ని. ఓరుగల్లుప్రాంతము

కా. క్రీ.శ. ౧౪౦౦ ప్రాంతము

ర. ప్రతాపచరిత్రము

సిద్ధేశ్వరచరిత్రము ద్విపద

ర. వరంగల్లు ప్రాంతవాసియపట నిచటి ప్రవాదములను గ్రంథస్థము గావించెను. కవితావిషయముకంటె చరిత్రాంశమున నితనివి ప్రమాణగ్రంథములు.

౧౬౭. సర్వజ్ఞ సింగభూపాలుఁడు

ని. రాచకొండ

కా. క్రీ.శ. ౧౩౮౦-౧౪౨౦

ర. రసార్ణవసుధాకరము [సంస్కృ] అమరవ్యాఖ్యానము

వి. ఈపేరుగలవారు రాచకొండపాలకులలో నిరువురుగలరు. ప్రకృతవ్యక్తి మొదటివాఁడు. ఈతఁడు కవియు సర్వజ్ఞ బిరుదాంకితుఁడునైయున్నాఁడు. రసార్ణవసుధాకరము విలువగలలక్షణగ్రంథము (ముద్రి)

౧౬౮. సింగనార్యుఁడు, మడికి

ని. రామగిరిదుర్గము

కా. క్రీ.శ: ౧౪౦౦ ప్రాంతము

ర. జ్ఞానవాసిష్ఠరామాయణము, పద్మపురాణము, సకలనీతిసమ్మతము, భాగవత దశమస్కంధము, సీతితారావళి.

వి. రామగిరిలో నివాసమేర్పఱచుకొని అచటిమంత్రులతో బాంధవ్యము జరిపి కృతు లంకితము నొసంగెను.

జీవితము దుర్గమునందుఁ జరిపెను.

పూర్వకవి పరిచయము.

౧౭౯, సింగరాచార్యులు, మరింగంటి

ని. దేవరకొండసీమ

కా. ౨౫౦ సం॥ క్రిందట

ర. శ్రీకృష్ణకతానందీయము, కృష్ణతులాభారము. రామకృష్ణచరిత్రము, నాటకశాస్త్రము. ప్రేమాభిరామము, ధనాభిరామము, నలయాదవ రాఘవపాండవీయము, అలంకారసంగ్రహము. ఆంధ్ర భాషాభూషణము, రతిమన్మథాభ్యుదయము, రామాభ్యుదయము, నిరోష్ఠ్యరామాయణము, నిరోష్ఠ్యశుద్ధాంధ్ర సీతాకల్యాణము.

వి. తుదిరెండును ముద్రితములు. ఇంకనెన్నో గ్రంథములు రచించినట్లు కృతులలోఁ జెప్పఁబడెను.

వివరములు, ముందు ప్రకటింతుము.

చూ. గోలకొండపత్రిక శ్రీముఖ భాద్రపద శు॥ ౧౫

౧౮౦. సింగయ్య, సిరుమర్తి

ని. సిరుమర్తి నల్లగొండజిల్లా

కా. ౪౦ సం॥ క్రిందట

ర. ఆంధ్రీకరణ భారతము అముద్రితము.

వి. భువనగిరిలో నొకవైశ్యునకీ గ్రంథమంకితము. ఈవివరములు కాశినుండి చిదిరెమఠము వీరభద్రకవిగారు తెలిపిరి

౧౮౧. సింగనార్యుఁడు, ఏర్పూరి

ఏర్పూరు

కా. క్రీ. శ. ౧౫౦౦ ప్రాంతము

ర. భాగవతము షష్ఠస్కంధము. కువలయాశ్వచరిత్రము

వి. ఏర్పూరు నల్లగొండమండలములోనిది. ఈ ప్రౌఢకవిరచించిన కువలయాశ్వ చరిత్రము అముద్రితము. ఉదాహరణపద్యము లందలివి చాలప్రౌఢముగానున్నవి.

౧౮౨. సింగరాచార్యులు

ని. వేల్పుకొండ

కా. క్రీ.శ ౧౪౦౦ ప్రాంతము

ర. అర్చిరాదిప్రబంధము [ద్విపద] అ.

వి. ప్రతివాదిభయంకరము నరసింహాచార్యులకిక్కువిశిష్యుఁడు. ప్రతి హనుమకొండ పరిశోధకమండలియందుఁగలదు.

౧౮౩. సుబ్బాశాస్త్రులు, అక్షింతల

ని. వేపర్ల, వనపర్తిసంస్థానము

కా. ౬౫ సం॥ క్రిందటనుండిరి

ర. భాష్యార్థరత్నమాల. [ఆర్యావృత్తము] ప్రహసనము అ. ము. కర్నూలు వెల్లాల శంకరశాస్త్రి గారవద్ద నున్నది.

వి. జగద్విఖ్యాత విద్వాంసులు అనేకసంస్థానములలో నఖండ గౌరవములందిరి. వేదాంతశాస్త్రమునసీయన అత్యంతవిజ్ఞాని. (ఈతని చరిత్రము ముందు ప్రకటింపబడును.)

౧౮౪. సుబ్రహ్మశాస్త్రి, గార్గేయపుర

ని. గద్వాల సంస్థానము

ర. యథాశ్లోకతాత్పర్య రామాయణము, అరణ్యకాండము, ఆశ్వాసము 3. ము:

వి. ప్రతిగద్వాల సంస్థానమున ముద్రితము.

౧౮౫. సోమనాథకవి, పట్టమెట్ట

చిక్కవోలు [దోమకొండ]

కా. క్రీ.శ. ౧౫౦౦-౧౫౫౦

ర. సూతసంహిత, బ్రహ్మోత్తరఖండము.

వి. ఈరెండుగ్రంథములు దోమకొండసంస్థాన ప్రభువులచే ముద్రితములు. దోమకొండ సంస్థానాధిపతుల కాలమునసీకవి మెదకుజిల్లాయందుండెను.

౧౮౬. సోమనాథకవి

ని. లేములవాడ

కా. క్రీ. శ. ౧౬౫౦ ప్రాంతము

ర. వసుచరిత్రమునకు విద్వన్మనోరంజనీవ్యాఖ్య, చతుర్భుజాభిషేకము [అము] యావనచరిత్రము [అము] గంగాగౌరీ సంవాదము [అము]

వి. కవితనవ్యాఖ్య లేములవాడ రాజేశ్వరున కంకితము గావించెను. మిగిలిన మూఁడు గ్రంథములపేరులు వసుచరిత్ర వ్యాఖ్య నుండి ఉద్ధృతములు.

౧౭౭. సోమభూపాలుఁడు

ని. గద్వాల

కా. రతిరహస్యము, అష్టపదులు అను.

ర. ౨౦౦ సం॥ క్రితము

వి. హరిభట్టారకుఁడు సంస్కృతీకరించిన రతిరహస్యము ఈ తెలుఁగునకె భాషాంతరీకరణము. రతిరహస్యము (తెలుగుపద్యముల) తాళపత్రప్రతి సు. ప్రతాపరెడ్డి గారివద్దకలదు.

౧౭౮. సోమనాథుఁడు, పిడుపర్తి

ని. ఒరంగల్లుప్రాంతము

కా. క్రీ.శ. ౧౭౦౦లు.

ర. బసవపురాణము పద్యము
ప్రభులింగలీల ద్విపద

వి. ఈయన బసవకవికిఁ కుమారుఁడు ప్రౌఢ కవి. ఈ రెండుగ్రంథములు (ముద్రి)

౧౭౯. సోమనాథకవి, పాలకుర్తి

ని. పాలకుర్తి

కా. క్రీ. శ. ౧౧౫౦ ప్రాంతము

ర. బసవపురాణము, పండితారాధ్యచరిత్రము అనుభవసారము, చెన్నమల్లుసీసము, వృషాధిపశతకము ఇవిముద్రితములు, బసవోదాహరణము, సోమనాథభాష్యము, రుద్రభాష్యము, బసవోదాహరణము. నమస్కారగద్యము, పంచప్రకారగద్యము పంచప్రకారగద్యము, అక్షరాంకగద్యము, అష్టోత్తర శతనామగద్యము, వృషభాష్టకము, బసవాష్టకము.

వి. ఈయన కన్నడము తెలుఁగు సంస్కృతములలో గ్రంథములురచించెను. మతము పాలకుర్తి (వరంగల్లుచెంత) గలదు. సిద్ధి, పొందినది యిటనేయని కొందఱందురు. సిద్ధిపొందిన చిహ్నములు చూపుదురు. మతకర్తలలో నింతప్రౌఢకవి ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు లేఁడు ఈయనకంకితముగా రచింపఁబడిన గ్రంథము లాంధ్రమునఁ బెక్కులుగలవు.

౧౮౦. హనుమంతమ్మ

ని. భూర్లెం జి. నిజామాబాదు

కా. ౧౦౦ఏండ్లక్రితము

ర. స్తవములు అ.

వి. ఈయమ మడివాళ్లయ్యగారిభార్య పరమపతివ్రత, వరప్రసాద లబ్ధముగా బసవలింగప్పఅనుకుమారుని గాంచెను:

౧౮౧. హరిభట్టు

ని. కంభముమెట్టు.

కా. క్రీశ ౧౬౦౦ప్రాంతము

ర, రతిరహస్యము [సంస్కృతము] మత్స్యపురాణము (ముద్రితము) నృసింహపురాణము పిఠాపురములోను
కాకినాడ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులోను ముద్రితము

౧౮౨. హరిహరుఁడు, బొమ్మకంటి

ని. రాచకొండ

కా. క్రీ.శ ౧౭౦౦ ప్రాంతము

ర. అనర్ఘరాఘవమునకువ్యాఖ్య

వి. బొమ్మకంటి అప్పలాచార్యులకీయన శిష్యుఁడు. మహా విద్వాంసుఁడు. ప్రతిమద్రాసు ఓరియంటలు లైబ్రరిలోఁగలదు.

౧౮౩. హనోన్నయ్య, చరిగొండ

ని. చరిగొండ

కా. క్రీ.శ ౧౭౦౦ ప్రాంతము

ర. జ్యోతిషరత్నాకరము [ప.కా]
మహబూబునగరుజిల్లా చరిగొండ నివాసి, చరిగొండధర్మకవి చరిగొండ నరసింహకవి, ఈహనొన్నయ్య ఒకకుటుంబములోనివారి. పూర్వోత్తరములు పరిశీలింపవలసియున్నది.

తప్పొప్పుల పట్టిక

పుట	పద్యపంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౭	౩	చిదాన్వ	చిదన్వ
౧౦	౬	సూర్యసం	సూర్యనం
౧౧	౨	నాత్మ్మ	పెంపున్
౧౧	౨౦	గీయు	గియు
౧౪	౧౧	యేలఁ	నేలఁ
౧౪	౨౦	కంకవత	కంకపత్ర
౧౫	౧౦	తాప్పస్వ	తాప్టస్వ
౨౫	౩	శ్రీధవభాను	శ్రీధవబాణు
౨౬	౧	శ్రీవనిత	శ్రీవనితా
౨౬	౯	దృగోత్పల	దృగుత్పల
౨౮	౮	శరుణం	శరణం
౨౯	కవిపేరు	శిలింగం	శిలిగం
౩౬	౫	ధీరా	వరా
౪౭	౩	భూమేల్	బూమేల్
,,	౪	ధామై	స్తోమై
,,	౭	యాప్లో	యాపా
,,	౯	భవ్య	భూరి
,,	౧౧	నవ	ధుత
౩౮	౧౮	భక్తిముక్త	భక్తముక్తి
౩౯	కవిపేరు	శ్రీ కె యామునా	శ్రీ. కె యామునా
౪౦	౧౦	సరసీరుహాక్షీ	సరసిరుహాక్షీ
౪౬	౯	వుపాశ్య	వుపాస్య
౫౧	౧౪	జగత్పతే	జగత్పతీ
౯౦	౨౧	ధ్వరశ్లోక	ధ్వరమగుశ్లోక

పుట	పద్యపంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౯౮	౬	నోడయండ	నోడయుండ
౯౯	౩	కుంభీద్ధితి	కుంభీక్షితి
౯౯	కవి. పేరు	పైడికంటి	పైడిమఱ్ఱి
౧౧౪	౧౧	వేగ	మగువ
,,	౨౩	వేగ	మగువ
౧౧౯	౯	రీత్యన్ని	రీత్యాన్ని
౧౨౫	౬	రిష్ఠ	రిష్ట
,,	౧౨	సత్పథయా	సత్పథమా
౧౨౯	౨	కబ్ది	కల్మి
,,	౧౮	జేసిన	జేయన
౧౩౦	౪	సేయు	సేయ
౧౩౧	౧౬	నేల	నెల్ల
౧౩౪	కవి. నెం	౧౮౮	౧౮౪
,,	౩	శుభస్క	శుభంక
,,	౭	సహ్ని	సన్ని
౧౩౬	౧౩	నవుడు	నవుకు
౧౩౯	౧౨	శీతకాహాస	శీతకరహాస
౧౮౪	౩	భూరితర	బహుళతర
౧౮౮	౧౪	చిత్రోయి	చిత్రివోయి
౧౮౯	౮	గ్గుడున	గుడువ
,,	,,	దీనవర్ష	దీనకర్ష
,,	౧౪	సుడవడ	సుడివడ
,,	౧౭	అడకుంవ	అడంకువ
౧౯౪	౪	వల్లవ	పల్లవ
,,	౯	జఠపిరఠర	జఠరపిఠర
,,	౧౩	రాధ్యయ	రాథ్యమ
౨౧౨	౧౨	చూరిచి	గూరిచి
౨౧౩	౪	త్రైపపతి	త్రైవుఃపతి
౨౧౮	౧౪	నాంధ్రబాషి	తెనుంగుబాస

పుట	పద్యపంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౨౨౧	శీర్షిక.	ఉతరప్రభో	ఉత్తర్వప్రభో
౨౨౬	౧౫	ధీనమాన	దీనమాన
౨౨౮	౧౦	శాశ్వత	నిశ్చిత
,,	౧౯	జలుక	జిలుక
౨౨౯	౧౨	విటూ్చద్రా	విటూ్భద్రా
౨౩౦	౫	విదాం	విద్వాం
౨౪౧	౧౦	నీక్షుంప	నీక్షింప
౨౪౬	౨౦	చమ్మృమ్మ	చమ్మృ
౨౪౮	౨౩	మంత్రశే	మంత్రశే
౨౫౦	౧౨	స్వాతం	స్వాంతం
౨౫౯	౧౬.	ప్రమద	ప్రమద
౨౬౩	౨౨	ముఖుంబు	ముఖుంబు
౨౬౫	౪	కొరగి	కెఱగి
౨౮౮	౩	ఔదరి	ఔదరి
౨౭౩	౧	దుర్మతి	దుర్మతవాద
౨౯౦	౬	భావంబుతోవరలు	భావంబుతోడుతవరలు
౨౯౩	౨	లజ్జాను	లజ్జాన
౨౯౭	౧౨	దరధవు	దరభవు
,,	,,	ముఁ౬	ముల్
౩౦౮	౨	నాట్యమాడి	నటనసల్పి
౩౦౭	౧౩	నామమా	పేరునా
,,	౧౫	మమ్మ్మ	మమ్మ
౩౧౬	౯	ఖ్యావనాత్	ఖ్యాపనాత్
,,	౧౪	ప్రకృతిరిశ	ప్రకృతిరివ
౩౨౪	౮	శరారి	శశారి
,,	౧౫	పన్నుతి	సన్నుతి
,,	౧౬	నిలయంబులలో	నిలయంబులో
౩౨౬	౨౩	మునిలీరానిల	మునిలీలానిల

గోలకొండ పత్రికా ప్రచురములు

౧	హిందువుల పండుగలు—౩౨౦ పుటలు అనేక పటములు కర్త: సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు	౧— ౮—౦
౨	సంఘోద్ధరణము—సంఘాభివృద్ధి మార్గములు చక్కగా నిరూపింపబడినవి. పుటలు ౯౦ కర్త. ప్రతాపరెడ్డిగారు	౦— ౬—౦
౩	ఉచ్ఛ్రలవిషాదము—కాశ్మీర దేశచరిత్రాత్మకమైనది వీరరసప్రధానము సుమారు ౧౦౦పుటలు	౦—౧౨—౦
౪	కృష్ణార్జున సంవాదము—ద్విపద ప్రాచీనకవి నాదెండ్లగోపప్రధాని కృతము కృష్ణరాయల నాటిది అపూర్వగ్రంథము	౦— ౬—౦
౫	కృష్ణాలహరి—సంస్కృత శ్లోకములు తెలుగు పద్యములతో సహా పారాయణ యోగ్యము.	౦— ౨—౦
౬	కర్నూలురాజుల వంశావళి—చారిత్రికము	౦— ౨—౦
౭	చార్మినార్—పద్యములు కర్త సముద్రాల రాఘవాచార్యులు సచిత్రము	౦— ౨—౦
౮	రఘునాథ్ వచనము—ఊటుకూరు సత్యనారాయణరావు బహదరువారు వ్రాసినది చారిత్రిక గాథ	౦— ౨—౦
౯	గోలకొండ భావసంవత్సరాది సంచిక—	౦— ౮—౦
౧౦	సుధాలహరి—శ్లోకములు పద్యములు పారాయణ యోగ్యము	౦— ౨—౦

